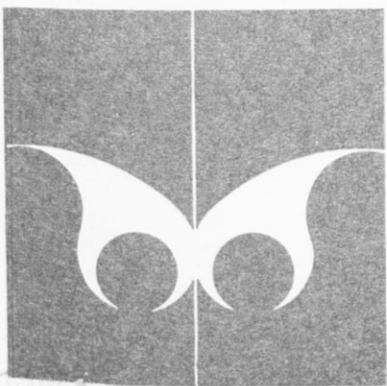

njižnica

1971

3-4

KNJIŽNICA

GLASILO DRUŠTVA BIBLIOTEKARJEV SLOVENIJE

LETNIK XV

LJUBLJANA 1971

UDK 01/02 (497.12) (05)

Redakcija zaključena 1. junija 1971

997601307

Izdaja: DRUSTVO BIBLIOTEKARJEV SLOVENIJE — Uredniški svet: Katarina Bogataj, France Dobrovoljc (lektor), Jaro Dolar, dr. Stanislav Kos, Miloš Rybář in Andra Znidar — Uredili: Vlasta Pacheiner, Eranko Reisp in Maks Veselko (odgovorni urednik) — Naklada 800 izvodov — Natisnila Univerzitetna tiskarna univerze v Ljubljani

UDK 026:271 + 027.1(497.12)»11/14«

SREDNJEVEŠKE KNJIŽNICE V SLOVENIJI*

Melitta Pivec-Stelè

Za naš kratki pregled najstarejših knjižnic v Sloveniji smo določili kot časovno mejo 1500, ki tudi za naše ozemlje — kot za Srednjo Evropo sploh — pomeni konec srednjega veka. Kot prostorsko mejo pa smo izbrali — čeprav se ozemlje ne sklada povsem z jezikovnim področjem — meje republike Slovenije, s katere ustanovitvijo se je leta 1945 uresničila zahteva po zedinjeni Sloveniji, postavljena v revolucijskem letu 1848. V stoletjih, ki nas zanimajo, je bilo to področje znano pod imeni starih avstrijskih kronovin Kranjske, Koroške, Štajerske, Primorja in Istre.

V tem prostoru sta nastala dva tipa srednjeveške knjižnice evropskega kulturnega kroga: *samostanske* in *grajske knjižnice*.

Kar se tiče *samostanskih knjižnic*, moramo takoj v začetku omeniti, da obstoji doslej o njih le malo del. Imamo precej manjših študij o nekrologih, katalogih opatov itd., imamo tudi monografije o več samostanih, ki obravnavajo njihovo cerkveno in gospodarsko zgodovino,¹ zgodovine njihovih knjižnic pa se ponavadi samo bežno dotikajo; ta je, če že ne »terra incognita«, vsaj »terra inexplorata«. O rokopisih in inkunabulah Slovenije imamo dve temeljni deli, vendar pa eno samo študijo, ki obravnava celotno knjižnico nekega samostana.² Zato ne vemo nič določnega o knjižničnih katalogih teh zgodnjih stoletij. Nekaj obstoječih samostanskih kronik sodi v dosti kasnejša stoletja.³ V novjšem času sta bila objavljena dva statistična pregleda knjižnic v Sloveniji, ki zajemata tudi še obstoječe stare knjižnice.⁴ Za večino samostanskih knjižnic pa je gradivo samo v inventarjih, ki so bili sestavljeni proti koncu obstoja samostanov,⁵ in v publikacijah, ki se na to nanašajo. Bolje so bili obravnavani samostanski arhivi. Pri tem vsekakor ne smemo pozabiti, da se je včasih arhivski in knjižnični fundus tudi pomešal.

Redovi, ki so se naselili v Sloveniji, so bili benediktinci, kartuzijanci, cistercijani, dominikanci, minoriti, frančiškani, klarise in avguštinci. Vsem je bilo skupno načelo, ki ga je okrog leta 1170 izoblikoval Gott-

* Članek je bil najprej objavljen v nemščini v zborniku *Orbis mediaevalis. Festgabe für Anton Blaschka zum 75. Geburtstag* . . . Weimar, H. Böhlau Nachf. 1970, str. 174—191. V slovenščino prevedla Katarina Bogataj.

fried von Sainte-Barbe-en-Auge: *Clastrum sine armario quasi castrum sine armamentario*,⁶ in zato lahko domnevamo, čeprav so bili začetki knjižnic skromni, da je bilo ustanovitveno leto samostana hkrati tudi leto nastanka knjižnice. Ker so se naši samostani ustanavljali od 12. do 15. stoletja, sodijo njihove knjižnice v srednji ali pozni čas razvoja samostanskih knjižnic.⁷ Turški vpadi, kmečki upori itd. so dostikrat ovirali njihov skladni razvoj; mrtvaški zvon pa je večini zazvonil 12. januarja 1782 z dekretom Jožefa II., ki je odredil razpust vseh samostanov, če se niso ukvarjali s poukom in z bolniško strežbo, in so bili zato državi nekoristni. Zakona z dne 18. januarja 1785 in 4. januarja 1786 pa sta šla še dalj. Istočasno so se izdali predpisi o izdelavi inventarjev celotnega premoženja s knjižnicami vred. Tako konfiscirani rokopisi in knjige so bili določeni za izpopolnitev univerzitetnih in licejskih knjižnic v posameznih kronovinah, potem ko si je dunajska dvorna knjižnica prva izbrala, kar je želela. Tudi za prodajo dvojnic in »nerabnih« knjig so obstajali natančni predpisi.⁸ Temu žalostnemu povodu dolgujemo zapisek knjižničnih katalogov ob koncu obstoja knjižnic.

Ena prvih samostanskih naselbin v Sloveniji je bil *benediktinski samostan v Gornjem gradu* (Monasterium Oberburgense, Oberburg) v južni Štajerski, ki so ga leta 1140 ustanovili plemeniti Dybald Chagere, njegova žena Truta in Peregrin, oglejski patriarh. Ni znano, odkod so prišli prvi menihi, vendar bolj verjetno s severa kot z juga. Na to po vsem videzu kaže tudi dejstvo, da je imel samostan zveze s samostanom Melk (Nižja Avstrija), od koder je dobival knjige. Nova stavba samostana v 13. stoletju je imela tudi svoj knjižnični prostor. Ko pa so samostan leta 1461 vtelesili novo ustanovljeni ljubljanski škofiji, so se menihi uprli in samostan popolnoma izropali: listine, knjige, živež, živina — vse je izginilo. Sicer je leta 1463 prišlo med škofom in opatom do sporazuma, da se vse prinese nazaj; leta 1473 pa je bil samostan dokončno razpuščen. Gornji grad je bil nato večkrat rezidenca ljubljanskih škofov, ki so dali tja prenesti poleg drugih knjižnic tudi nekatere škofovske. Ko so te knjižne zaloge pozneje izročili licejski knjižnici, je ta dobila po takem ovinku in od nekega »lastnika«, Johanesa de Seebacha, 6 rokopisov iz 14. in 15. stoletja iz Gornjega grada in zraven še 80 inkunabul. Veliko pa se je leta 1463 uničilo. Poslopja ne obstajajo nič več.⁹

Najstarejša *kartuzija* v naši deželi je bila *žička* (Vallis S. Johannis, Seitz) v južni Štajerski; ustanovil jo je leta 1164 štajerski mejni grof Otokar I. Prvi menihi so prišli naravnost iz Grande Chartreuse. V žičkem samostanu je v prvi polovici 14. stoletja živel brat Philippe, ki je tu napisal »Marijino življenje« po latinski pesnitvi Hugona von Trimberga »Vita B. Mariae Virginis et Matris Salvatoris«, ki se opira na apokrifne. Tudi več priorjev iz tega časa se je literarno udejevalo. Med papeško shizmo od leta 1391 do 1410 je bil žički samostan središče kartuzijanskega reda rimske obediencie; njegovi priorji so bili istočasno generali reda. V 16. stoletju je Žička kartuzija trpela od turških napadov in turških davkov; v kmečkih uporih leta 1631 in 1635 je bil samostan

oplenjen. Po ukinitvi leta 1782 so ga barbarsko izropali; danes so ohranjene samo še razvaline mogočne cerkve in samostana. Samostansko knjižnico je dobila univerzitetna knjižnica v Gradcu; tam se hrani 44 rokopisov, od teh 35 iz 14. in 15. stoletja in 8 iz 16. stoletja.¹⁰

Že okrog leta 1170 je krški škof Heinrich I. ustanovil drugo kartuzijo *Jurkloster* (Vallis S. Mariae, Gyrio, Gairach), prav tako v južni Štajerski. Zavaljo nezadostnih dohodkov pa se ni razvijala nemoteno. Leta 1209 jo je obnovil vojvoda Leopold VI. (zdaj Vallis S. Mauricii). O njeni knjižnici je malo znanega, čeprav vemo za kulturno življenje in izvirno literarno delo v samostanu. Legenda o sv. Katarini Sienski, ki jo je leta 1401 napisal brat Bernard, ima svojeročne vpise svetničnega prijatelja Stefana Maconija iz Siene, ki je bil takrat generalni prior s sedežem v žičkem samostanu. Znan je še rokopis iz konca 14. ali začetka 15. stoletja in spisi brata Syferidusa Suevusa iz srede 13. stoletja. Kmečki upor leta 1573 je že omajal obstoj samostana; leta 1591 pa je bil razpuščen in njegovo premoženje s knjižnico vred so izročili jezuitskemu kolegiju v Gradcu. Ko je bil leta 1773 jezuitski red razpuščen, je prišla biblioteka v graško univerzitetno knjižnico.¹¹

Kartuzija *Bistra* (Vallis jocunda, Vallis jocosa, Freudenthal) na Notranjskem je bila ustanova koroškega vojvode Bernharda iz leta 1260. Njena prva meniška kolonija je verjetno izvirala iz žičke kartuzije. Njen ugodni notranji in zunanji razvoj je ustrezal izreku: *Carthusia numquam reformata, quia numquam deformata*. Iz knjižničnega inventarja, ki navaja skupaj knjige in rokopise, se dá po vpisih in štampiljkah ugotoviti 13 rokopisov iz 14. in 15. stoletja v licejski knjižnici v Ljubljani. Od teh imajo štirje rokopisi razen miniatur tudi monumentalno usnjeno vezavo. Najrazkošnejši rokopis pa je Avguštinov *De civitate Dei*, ki ga je leta 1347 napisal in iluminiral brat Nicolaus; pri tem je uporabil sočasne francoske, gornjeitalijanske in romanske motive in predloge. Od bistrških inkunabul se jih 58 hrani v licejski knjižnici.¹²

Najmlajšo kartuzijo *Pleterje* (Domus S. Trinitatis, Pletriach) na Dolenjskem je leta 1406 ustanovil grof Herman II. Celjski. Njeni prvi menihi so prišli iz žičke kartuzije. Vse štiri kartuzije v Sloveniji so se združile v skupino »Sclavonia«. To *fraternitas* so leta 1415 sklenili priorji, leta 1431 pa samostani sami. Bili so v živahnih stikih med seboj, tudi z izposajo in zamenjavo svojih knjig. Toda že leta 1595 so Pleterje razpustili; njegova posestva in knjižnico so izročili jezuitskemu kolegiju v Ljubljani, kjer je bila knjižnica uničena v požaru leta 1774. Licejska knjižnica ima en rokopis iz 15. stoletja in rokopis Konrada iz Speyerja iz prve polovice 15. stoletja. Pleterje so leta 1899 obnovili kot kartuzijo in njena nova knjižnica vsebuje staro knjižnico kartuzije v Nancyju; toda ta je tujega porekla.¹³

Na Dolenjskem sta nastala dva pomembna *cistercijanska samostana*; starejšega v *Stični* (Vallis Matris Dolorosae, Sittich) so leta 1136 ustanovili oglejski patriarh Pilgrim in gospodje Višnjegorski. Prva meniška kolonija je prišla iz samostana Reun na štajerskem. Stična se je razvila v enega najbogatejših samostanov, njena knjižnica v eno

največjih. Tretjina vseh rokopisov licejske knjižnice izvira iz Stične. V dveh primerkih obstoječi zelo natančni seznam obsega 12 rokopisov več, kot jih imamo danes; morda so jih prodali kot dvojnice. Danes je ohranjenih 25 rokopisov v 31 zvezkih; izmed teh jih 17 sestavlja posebno skupino glede na čas zapisa in na splošno opremo; o njihovi provenienci priči starih signatur in enotne vezave ni nobenega dvoma. Sodijo v konec 12. stoletja in začetek 13. stoletja; kaže se vpliv matičnega samostana Reuna, ki ga je ustanovil samostan Eberach, medtem ko je bil sam ustanovljen iz Morimonda. Pisava in miniature, ki so sicer v splošnem podobne salzburškim, kažejo deloma samostojen razvoj. Od inkunabul jih je 100 prišlo v licejsko knjižnico.¹⁴

Mlajši cistercijski samostan *Kostanjevico* (Fons Beatae Mariae, Mariabrunn, Landstrass) je ustanovil leta 1231 koroški vojvoda Bernhard. Njegovi prvi bratje so prišli iz samostana Vetrinja na Koroškem. Ker leži Kostanjevica blizu meje, je bila izpostavljena ogrskim in turškim napadom; vendar je imela njena »Liberey« mnogo dragocenih del. Seznam knjižnice je sumaričen in ne navaja podrobnosti, vendar je prišlo v Ljubljano 7 rokopisov iz 12. in 14. stoletja in 4 inkunabule. Samostan je bil tesno povezan s cistercijskim samostanom sv. Marije v Zagrebu.¹⁵ Njegovo poslopje, poškodovano v drugi svetovni vojski, zdaj obnavljajo.

Že zgodaj (leta 1230) je nastal *dominikanski samostan* v Ptujju; ustanovila sta ga Eberhard II., nadškof salzburški, in Mehtilda, vdova ptujskega gospoda Friderika I. Njegovi prvi menihi so prišli iz Brež na Koroškem. Čeprav je položaj te naselbine v bližini meje prinašal s seboj nevarnosti, je nastala tu obsežna knjižnica, bogata posebno s pridigarskimi deli, a tudi z deli za samostansko šolo. Leta 1785 so samostan razpustili; seznam njegove knjižnice se hrani v štajerskem deželnem arhivu v Gradcu. Univerzitetna knjižnica v Gradcu ima 8 rokopisov iz 13., 14. in 15. stoletja, izmed katerih jih 5 zagotovo izvira iz Ptujja, trije pa verjetno. Stavba je postala vojašnica, nato bolnišnica; danes daje streho študijski knjižnici in muzeju.¹⁶

Novi klošter (Neukloster) v Savinjski dolini je leta 1453 ustanovil Friderik II. Celjski. Leta 1479, so ga izropali Turki, ki so pobrali vse, tudi knjige. Leta 1635 ga je prizadejal kmečki upor in leta 1745 ga je uničil požar. O njegovi knjižnici ni bilo doslej nič objavljenega. Leta 1787 je bil razpuščen.

Od *samostanov dominikank* je najstarejši *Studenice* (Fons gratiarum, Studenitz) v južni Štajerski; ustanovili sta ga leta 1237 Sofija in Rikica Rogaška. Samostan je zabogatel, čeprav je moral prestatiti turške napade, boje med Habsburžani in Celjskimi grofi in kmečki upor. Leta 1782 je bil razpuščen. Njegovo poslopje se je ohranilo; leta 1885 ga je kupil red magdalenk.¹⁸

Velesovo (Vallis S. Mariae, Michelstätten) na Gorenjskem so ustanovili bratje Gerloch, Walter in Weriant, gospodje s Kamna. Prve nune so prišle iz samostana Ziegelhofen na Dunaju. Nune so veliko prepisovale, tako da je njihova knjižnica veljala za najlepšo takoj za Stično. Vzdrževale so tudi šolo za hčere plemiških družin. Samostan si je

pridobil veliko bogastvo, čeprav so ga leta 1472 razdejali Turki. Kmečki upor pa ga ni prizadel, ker se je samostanskim podložnikom razmeroma dobro godilo. Leta 1792 so Velesovo razpustili. Njegovo stavbo so najprej uporabljali kot vojašnico, nato kot vojaško bolnišnico, pozneje pa je postala sedež župnika in raznih uradov. V francoskih vojnah je bilo baje uničenih veliko listin, morda tudi knjig; licejska knjižnica namreč nima nobenih del iz Velesovega in tudi nobenega seznama.¹⁹

Tretji samostan dominikank v *Marenbergu* (danes Radlje) v Dravski dolini sta leta 1251 ustanovila Seifried Marenberški in njegova mati Gisela. Kralj Otakar Přemysl ga je vzel v varstvo; toda samostanskega ustanovitelja so leta 1272 v Pragi usmrtili kot veleizdajavca. Marenberg se je razvil v enega najbogatejših ženskih samostanov v Avstriji; sicer je večkrat trpel od turških vpadov, vendar je leta 1666 dobil novo stavbo. En rokopis iz njegove knjižnice iz 15. stoletja je v univerzitetni knjižnici v Gradcu. Od poslopij se ni ohranilo nič.²⁰

Zelo zgodaj, leta 1230, je nastal *minoritski samostan v Ptuju*, katerega knjižnica se je šele v 16. stoletju znatno povečala. Še danes je *in situ* in je kot zgodovinski spomenik z zakonom zaščiten; srečno je preživela drugo svetovno vojsko, ki je popolnoma razdejala sosednjo cerkev.²¹

Druga naselitev minoritov je sledila leta 1241 v *Celju*, ustanova gospodov Heunburških. Celjski grofje so bili veliki dobrotniki tega samostana, ki je imel tudi šolo. V letih 1540, 1682 in 1782 ga je uničil požar, zabredel je v gospodarske težave in leta 1808 ga je Franc I. razpustil. Tretji minoritski samostan je nastal v *Mariboru* pred letom 1250. Leta 1784 se je moral preseliti in leta 1818 ga je Franc I. razpustil. O knjižnicah obeh samostanov ni bilo objavljenega ničesar.²²

Najstarejši *frančiškanski samostan* je bil ustanovljen leta 1233 v *Ljubljani*. Njegova obsežna knjižnica v svoji sedanji obliki je sicer nastala v času po letu 1609, letu njegove prve preselitve, vendar segajo njene korenine prav v začetek. Obstoji *in situ*, je kot zgodovinski spomenik po zakonu zaščiten in ima 5 rokopisov iz 15. stoletja in iz začetka 16. stoletja, kakor tudi 100 inkunabul. Njena katalogizacija po modernih načelih je v teku.²³

Ustanovitev frančiškanskega samostana v *Novem mestu* na Dolenjskem je sledila leta 1472. Njegova knjižnica je *in situ* in je kot zgodovinski spomenik po zakonu zaščiten; ima 2 rokopisa iz 15. stoletja in 27 inkunabul.²⁴

Samostan v *Kamniku* (Lithopolis, Stein) na Gorenjskem je nastal leta 1490. Med drugo svetovno vojsko je bila njegova knjižnica poškodovana, vendar je zdaj *in situ*, po zakonu zaščiten kot zgodovinski spomenik; ima 17 inkunabul.²⁵

Manj sreče je imel frančiškanski samostan v *Ormožu* v južni Štajerski, ki ga je leta 1493 ustanovil Jakob Szekely. Potem ko je bil leta 1786 razpuščen, kar se je zgodilo na predlog predstojnika, ki je nameraval s tem rešiti druge samostane, so šli njegovi prebivavci v samostan v *Varaždinu*, kamor so vzeli s seboj tudi del arhiva in knjižnice. Preostalo je prišlo v *Gradec*, veliko pa se je izgubilo.²⁶

Samostan sv. Ane v *Kopru* (Capo d'Istria) v severni Istri, ustanovljen v drugi polovici 15. stoletja, je imel v knjižnici 59 inkunabul, ki pa so jih leta 1945 odnesli in se doslej še niso vrnila v domovino. Knjižnica v 15. stoletju ustanovljenega samostana v *Piranu*, prav tako v severni Istri, je v piranskem župnišču.²⁷

Najstarejši samostan *klaris* je leta 1300 v *Mekinjah* na Gorenjskem priklical v življenje Seifried Gallenberški. Ni znano, od kod so prišle prve sestre. Ko so ga leta 1784 razpustili, je stavba postala sedež sodišča za Kamnik; leta 1903 so jo kupile uršulinke, toda v vmesnem času se je izgubila vsakršna sled o njegovi knjižnici.²⁸

Samostan *klaris* v *Škofji Loki* (Locopolis, Bischoflack) na Gorenjskem je leta 1358 ustanovil župnik Otokar. Samostan, ki je imel ves čas veliko sester, so po razpustitvi leta 1782 prevzele uršulinke. Nekaj malega knjig iz njegove knjižnice je prešlo v staro uršulinsko knjižnico.²⁹

Avguštinski samostan v Ljubljani je nastal leta 1366 na pobudo grofa Hermana I. Celjskega. Ker je stal zunaj mesta, so ga leta 1494 in konec 16. stoletja opustošili Turki in se je moral preseliti. Leta 1784 so ga razpustili in izročili njegovo biblioteko licejski knjižnici.³⁰

S tem smo končali pregled 24 samostanskih knjižnic zelo različne vrednosti. Na splošno lahko rečemo: čim starejši samostan, tem dragocenejša knjižnica. Od nekaterih knjižnic doslej ni skoraj nič znanega, vendar smo samostane navedli, da bi bil pregled popoln. Samostani in samostanske knjižnice so nastajali tudi še po letu 1500; toda ti ostajajo zunaj meje, ki smo si jo postavili.

O ureditvi in shranjevanju v naših samostanskih knjižnicah se nam niso ohranili nobeni posebni zapisi. Vsekakor pa so sledile splošnemu razvoju; najprej, v skromnih začetkih, so hranili knjige v omarah (armarium), potem ko so narastle, so prešli k priklenjenim knjigam, ki so prosto ležale na pultih (bibliotheca — libreria). O namestitvi *bibliotečnih prostorov* imamo prav tako malo podatkov; vendar so bili gotovo, podobno kot v drugih deželah, nameščeni zavoljo varnosti pred vlago in tatvinami v prvem nadstropju. Tako je bilo v Stični in Pleterju, kjer so prvotni knjižnični prostori še ohranjeni, medtem ko so stavbe drugih samostanov prezidavali ali pa so čisto izginile.

Notranja struktura naših samostanskih knjižnic ustreza splošni podobi tega knjižničnega tipa v Srednji Evropi: prevladovala je teološka literatura, ki se ji šele proti koncu srednjega veka v skromnem obsegu pridružijo posvetne znanosti, posebno pravo in jezikoslovje, medicina in naravoslovne vede. Najprej so bili kodeksi pergamentni, nato papirnati, vse do iznajdbe tiska so imeli rokopise, ki so jih sami napisali ali pridobili, nato inkunabule.³² Inkunabule so po vsebini humanistične strukture: večinoma teologija, nato filozofija, leposlovna književnost, jezikoslovje, pravo, manj naravoslovja, medicine itd. Ker še ni bilo domačih tiskarn, so te knjige v celoti uvažali, in to iz Nemčije, Italije in Francije.³³

Od naših samostanskih knjižnic je bila pravzaprav resnično obdelana samo *Stična*. Ob proslavi osemstoletnice Stične je namreč izšla študija, ki skuša določiti po inventarju in skladiščih, katere izmed

njenih knjig se danes zares hranijo v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, naslednici licejske knjižnice. Stična ima edina izmed teh knjižnic enotno — čeprav poznejšo — vezavo: belo usnje, zlat napis na črni nalepki, dostikrat tudi stare signature. Njen seznam je poleg tega najpopolnejši, ker je katalog že obstajal in ga je bilo treba samo prepisati, medtem ko so morali sezname drugih knjižnic šele sestaviti. Poleg abecednega obstoji tudi stvarni katalog, razdeljen po skupinah: *Biblia, Ascetae, Historici, Philosophi, Medici et Classici, Predicadores, Theologi, Patristica, Juristae, Canonisti, Concilia, Miscellanea*. Ob primerjavi teh katalogov opazamo razliko med starejšimi, kontemplativnimi redovi in novejšimi pridigarskimi.³⁴

Jezikovno tja do 15. stoletja prevladuje latinščina. Nemški teksti se začenjajo z glosarji v 12. stoletju, vendar so do 15. stoletja zelo skromno zastopani. V isti čas sodijo tudi nekateri fragmenti literarne vsebine. Petnajsto stoletje pa je že dobro zastopano z nemškimi besedili posebno verske vsebine, ki se jim pridružujejo tudi kronike, juridični spisi itd.³⁵ Dela v italijanskem in francoskem jeziku sodijo v poznejša stoletja. Te knjižnice so bile nadnacionalne, »srednjelatinske«, kot so ustrezno označili umetnost teh stoletij.³⁶

Kar se tiče *obsega* teh samostanskih knjižnic, imamo neke številke samo v inventarjih, ki so jih izdelali ob razpustu samostanov; toda ti kažejo stanje ob koncu 18. stoletja. Po teh inventarjih je licejska knjižnica v Ljubljani prevzela: iz Bistre 769 del v 1153 zvezkih, iz Stične 1950 del v 2523 zvezkih, iz Kostanjevice 1815 del v 2486 zvezkih, od avguštincev 2800 del v 3190 zvezkih. V graškem deželnem arhivu kaže inventar iz Ptujca 770 zvezkov, iz Žičke kartuzije približno 3600 zvezkov. O žičkem samostanu imamo dragocen podatek iz leta 1487, ko je Paolo Santonino tam videl kakih 2000 zvezkov.³⁷ Morda bi lahko čisto približno domnevali, da je do leta 1500 obstajala že tretjina knjig, ki se navajajo ob koncu 18. stoletja. V poznejših stoletjih so imeli sicer več možnosti pridobivati knjige, a tudi več nezdod, ki so zadele samostane in njihove knjižnice.

Ob *razpustitvi* knjižnic so sicer izdali natančne predpise, kako naj se ravna z rokopisi in s knjigami; toda že dejstvo, da so odnesli najboljše kose v dvorno knjižnico na Dunaju, ki ni izdala še nobenega tiskanega kataloga, preostalo pa je šlo v licejske oziroma univerzitetne knjižnice kronovin — v našem primeru v Ljubljano in v Gradec — je bilo nevarno. Druga nevarnost pa se je skrivala — lahko rečemo — v elastični določbi, naj se »nerabne« knjige in dvojnice prodajo. Marsikatera dela, ki so bila nekoristna za razsvetljeni absolutizem, bi bili poznejši rodovi spet cenili, in mnogi — po tedanjem mnenju — duplikati niso bili duplikati, temveč druge izdaje. Tako so se dragocene knjige prodajale daleč pod njihovo dejansko vrednostjo. Leta 1793 so v Ljubljani na dražbi prodali 632 dvojnic v 1967 zvezkih po smešno nizkih cenitvah, 5050 zvezkov nerabnih knjig pa na cente: 181 foliantov na papirju, 1 cent po 30 kr.; 12 foliantov na pergamentu po 1 fl.; 1060 kvartov na papirju po 30 kr.; 3 kvarti na pergamentu po 1 fl.; 3794 oktavov na papirju po 30 kr. Leta 1794 so prodali še 1483 zvezkov ne-

rabnih del, torej skupno 7500.³⁸ Kriterija sta bila samo format in material. In v Gradcu ni bilo drugače.

Vse, kar se je ohranilo, so samo ostanki, »reliquiae reliquiarum«, kot so v času turških vojn imenovali nezasedene dele Hrvaške.

Pri nas obstoji le malo *knjižnic cerkvene, toda nesamostanske provenience*, ker so bili sedeži škofov dolgo zunaj našega ozemlja — v Salzburgu, Ogleju — ker je bila škofija v Ljubljani ustanovljena šele leta 1461 in so sedež Lavantinske škofije šele leta 1859 prenesli iz Št. Andraža na Koroškem v Maribor. Ker pa je bila Lavantinska škofija ustanovljena že leta 1228, ima *škofijska knjižnica v Mariboru*, ki je združena z arhivom, 48 rokopisov iz 14. in 15. stoletja, prvi seznam iz leta 1384 in 98 inkunabul.³⁹ Druga knjižna zbirka tega značaja je *kapiteljska knjižnica v Novem mestu*. Kapitelj je bil ustanovljen šele leta 1492; njegova knjižnica je dobila največji prirastek z biblioteko, ki ji jo je zapustil prošt Polydor de Montagnana leta 1604. Narodni muzej v Ljubljani ima »Ecclesiae Collegiatae Rudolfsberti Catalogus inscriptus Anno 1606«. Kapitelj je bil leta 1810 razpuščen, 1818 pa na novo vzpostavljen. Njegova knjižnica je *in situ*.⁴⁰ Tretja, majhna, vendar dragocena zbirka je nastala v župnijskem arhivu v Kranju; vsebovala je 17 rokopisov iz 13., 14. in 15. stoletja, med katerimi so posebno trije ozaljšani z miniaturami Jakoba Chacpeka, učenca češke iluminatorske šole.⁴¹

Za *grajske knjižnice* teh stoletij pa imamo zelo malo gradiva. Ne da v tem času še ne bi bilo gradov; v novejšem času sestavljeni pregled jih našteva precejšnjo vrsto.⁴² Toda zapuščinski inventarji gradov, ki so zelo do podrobnosti izdelani, se začenjajo v slovenskem državnem arhivu šele z letom 1550 in knjige se v njih omenjajo šele od 17. stoletja naprej.

Tako ostane pravzaprav za obravnavanje ena sama knjižnica, ki pa po svoji vrednosti veliko odtehta: *knjižnica grofov (pozneje knezov) Turjaških (Auerspergov)*. Njen začetek sodi v 14. stoletje in do začetka 16. stoletja je narastla do tretjine svojega poznejšega obsega. Potem ko se je močno pomnožila v 16. stoletju in posebno v času grofa Wolfa Engelberta (17. stoletje), je ostala od tega časa naprej brez omembe vrednega prirastka. Leta 1659 je sestavil domači historiograf Janez Ludvik Schönleben katalog, razdeljen v devet razredov: teologija, pravo, politika-etika, zgodovina, filozofija, medicina, matematika (z vsemi mehaničnimi umetnostmi), humaniora (retorika in poezija), filologija. Nekoliko kasneje je nastal drugi, v 18 razredov razdeljeni katalog. Knjižnica je imela 5 rokopisov iz 14., 9 iz 15., 5 iz 16. in 9 iz 17. stoletja, kakor tudi 23 inkunabul. Prvotno je bila postavljena v rodbinskem gradu Turjaku na Dolenjskem, nato so jo prenesli v Turjaški dvorec, imenovan Fürstenhof, v Ljubljani, odtod pa so jo po velikem potresu leta 1895 prepeljali na grad Losensteinheithen v Gornji Avstriji in danes se deloma hrani — kar tudi priča o njeni vrednosti — v Kongresni knjižnici v Washingtonu.⁴³

Pomembne grajske knjižnice, posebno tista Janeza Vajkarda Valvasorja z Bogenšperka (Wagensberg), sodijo že v naslednja stoletja.

Druge knjižnice posvetnega značaja pa v našem razdobju niso mogle nastati, ker na našem ozemlju ni bilo knežjih dvorov, na katerih bi se bile lahko razvile, in tudi ne vseučilišč; najbližja so bila že zunaj našega področja, v Italiji in Avstriji.

Če tedaj povzamemo skromno prvo poglavje zgodovine knjižnic v Sloveniji, moramo reči, da nosijo levji delež samostanske knjižnice. Doslej še ne vemo — to celotno poglavje še čaka arhivarske obdelave — ali so bile te knjižnice že takrat dostopne tudi zunanjim bravcem, laikom, kot je to izpričano za poznejši čas. Toda bile so v tem razdobju na tem ozemlju edina središča znanstvenega delovanja. Njim dolguje licejska knjižnica v Ljubljani, današnja Narodna in univerzitetna knjižnica, svoje rokopise in inkunabule. Obžalovanja vredno je samo to, da se dobršen del teh slovenskih zakladov, ki že tako predstavljajo samo ostanke, hrani zunaj Jugoslavije. Te stare knjižnice naše dežele so sprejemale kulturne vplive iz Avstrije, Češke, Italije in Francije, ki so jih samostojno predelovale, in čeprav so v tujini le malo znane,⁴⁴ se enakovredno uvrščajo med srednjeveške srednjelatinke knjižnice v srednji Evropi.

Opombe

¹ P. Bohinjec: Velesalo (Velesovo), 1914; F. Kovačič: Dominikanski samostan v Ptuj, 2 d., 1914; isti: Predavanje o zgodovini Ormoža in ormoškega okraja, Časopis za zgodovino in narodopisje 8, 1911; isti: Zgodovina Lavantinske škofije (1228—1928), 1928; W. Milkowicz: Die Klöster in Krain, Archiv für österreichische Geschichte 74/2 (1889); I. Orožen: Das Bisthum und die Diözese Lavant, 8 d., 1875/93; M. Pivec-Stelè: Starejši ženski samostani na Slovenskem, Kronika VII, 1940; A. Stegenšek: Dekanija Gornjegrajska, 1905; isti: Konjiška dekanija, 1909; isti: O početkih Jurklosterske kartuzije, Časopis za zgodovino in narodopisje 8, 1911.

² M. Kos/F. Stelè: Srednjeveški rokopisi v Sloveniji — Codices aetatis mediae manu scripti in Slovenia, 1931; A. Gspan/J. Badalič: Inkunabule v Sloveniji — Incunabula quae in Slovenia asservantur, 1957; J. Glonar: Iz stare stiške knjižnice, Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo 18, 1937.

³ Z. B. P. Pucelj: Idiographia sive rerum memorabilium monasterii Sitticensis descriptio, 1719; A. Capella: Liber memorabilium conventus Pettoviensis, 1697.

⁴ M. Pivec-Stelè: Naše knjižnice, Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo 13, 1932, 14, 1933; Slovenske knjižnice, zbrala in uredila J. Rijavec in Marija Zidar, 1951.

⁵ Knjižni katalogi za Stično, Kostanjevico, Bistvo in avguštince v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, za Ptuj in Žiče v deželni arhivu v Gradcu. K. Stefan: Geschichte der Entstehung und Verwaltung der k. k. Studienbibliothek in Laibach, 1907; A. Wolf: Die Aufhebung der Klöster in Innerkrain 1782—1790, 1871.

⁶ J. Vorstius: Grundzüge der Bibliotheksgeschichte, 5. Aufl., 1954, 15.

⁷ Handbuch der Bibliothekswissenschaft, 2. Aufl., 1955, III, 116—248.

⁸ S. Laschitzer: Die Verordnungen über die Bibliotheken und Archive der aufgehobenen Klöster in Österreich, MIÖG 2 (1881).

⁹ I. Orožen, l. c., II 3, 199—208; A. Stegenšek, Dekanija Gornjegrajska, 123—128; F. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, 114—119. M. Kos/F. Stelè, l. c., 88—93; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 33.

- 10 A. Stegenšek, Konjiška dekanija, 187—289; F. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, 119—125; A. Kern: Die Handschriften der Universitätsbibliothek Graz, II, 1956, 9—386.
- 11 I. Orožen, l. c., IV 2, 272—342; A. Stegenšek, O početkih Jurklošterske kartuzije, 1—10; F. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, 125—129; M. Kos/F. Stelè, l. c., 78—83; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 33.
- 12 W. Milkowicz, l. c., 112—138; M. Kos/F. Stelè, l. c., 58—61; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 36.
- 13 W. Milkowicz, l. c., 141—150; M. Kos/F. Stelè, l. c., 85—86; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 36; M. Pivec-Stelè, Naše knjižnice, 146.
- 14 W. Milkowicz, l. c., 31—82; M. Kos/F. Stelè, l. c., 1—42; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 36.
- 15 W. Milkowicz, l. c., 85—110; M. Kos/F. Stelè, l. c., 51—52; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 36.
- 16 F. Kovačič, Dominikanski samostan v Ptuj, 1—34; isti: Zgodovina Lavantinske škofije, 129—131; A. Kern, Die Handschriften der Universitätsbibliothek Graz, II, 9—258.
- 17 I. Orožen, l. c., III, 504—537; F. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, 133—134.
- 18 F. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, 112—142; M. Pivec-Stelè, Starejši ženski samostani na Slovenskem, 151—152.
- 19 P. Bohinjec, l. c., 1—32; W. Milkowicz, l. c., 158—162; M. Pivec-Stelè, Starejši ženski samostani na Slovenskem, 151.
- 20 I. Orožen, l. c., I, 92—105; F. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, 147—148; A. Wolf, l. c., 79; A. Kern, Die Handschriften der Universitätsbibliothek Graz, II, 369; M. Pivec-Stelè, Starejši ženski samostani na Slovenskem, 152.
- 21 F. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, 127—129; M. Pivec-Stelè, Naše knjižnice, 115; Slovenske knjižnice, 69.
- 22 I. Orožen, l. c., I, 11—13; F. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, 134—137, 328.
- 23 M. Pivec-Stelè, Naše knjižnice, 74; Slovenske knjižnice, 41; M. Kos/F. Stelè, l. c., 139—145; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 31.
- 24 M. Pivec-Stelè, Naše knjižnice, 145; Slovenske knjižnice, 61; M. Kos/F. Stelè, l. c., 177—180; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 31.
- 25 M. Pivec-Stelè, Naše knjižnice, 145; Slovenske knjižnice, 22; A. Gspan/J. Badalič, l. c., 31.
- 26 F. Kovačič, Predavanje o zgodovini Ormoža in ormoškega okraja, 110—111; isti: Zgodovina Lavantinske škofije, 139—141.
- 27 A. Gspan/J. Badalič, l. c., 32.
- 28 W. Milkowicz, l. c., 171—173; M. Pivec-Stelè, Starejši ženski samostani na Slovenskem, 152—153.
- 29 W. Milkowicz, l. c., 174—175; M. Pivec-Stelè, Starejši ženski samostani na Slovenskem, 154.
- 30 A. Dimitz: Die Geschichte des Augustinerordens in Laibach, Blätter aus Krain 9, 1865, 123—124; W. Milkowicz, l. c., 164; A. Wolf, l. c., 148—149.
- 31 E. Lehmann: Die Bibliotheksräume der deutschen Klöster im Mittelalter, 1957, 1—34.
- 32 Handbuch der Bibliothekswissenschaft, l. c., 249—252.
- 33 A. Gspan/J. Badalič, l. c., 38—77, Katalog 87—493.
- 34 J. Glonar, l. c., 110—131.
- 35 J. Stanovnik: Ostanke srednjemškega slovstva na Kranjskem, 1953, 5—17.

³⁶ E. Lehmann, l. c., 7.

³⁷ K. Stefan, l. c., 20—21. A. Gspan/J. Badalić, l. c., 33, 84.

³⁸ K. Stefan, l. c., 32—34.

³⁹ Slovenske knjižnice, 57; M. Kos/F. Stelè, l. c., 183—218; A. Gspan/J. Badalić, l. c., 31—34.

⁴⁰ I. Vrhovec: Zgodovina Novega mesta, 1891, 24, 221, 308; M. Kos/F. Stelè, l. c., 122.

⁴¹ M. Kos/F. Stelè, l. c., 147—172.

⁴² L. Pettauer: Imena važnejših starejših gradov na Slovenskem nekdanj in sedaj, Kronika V, 1938, 11—17, 107—109.

⁴³ P. v. Radics: Die Fürst Carlos Auerspergsche Hausbibliothek im Laibacher Fürstenhofe, Oesterreichische Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und öffentliches Leben II, 1863, 624—631; A. Gspan/J. Badalić, l. c., 37.

⁴⁴ Handbuch der Bibliothekswissenschaft, l. c., 202—203.

UDK 027.54(436.14):023(= 863)

DUNAJSKA DVORNA KNJIŽNICA
IN NJENI SLOVENSKI KNJIŽNICARJI*

Bruno Hartman

Knjižnica je v nenehnem vzajemnem odnosu z ljudmi, ki jo snujejo, množijo in urejajo; bogatejša ko je, tehtnejše ko je njeno gradivo, bolj ko so duhovno gibki tisti, ki ga zbirajo in uporabljajo, večje ko je njihovo znanje, toliko plodovitejši je njihov vzajemni odnos s knjižnico. Vse to velja tudi za avstrijsko nacionalno, nekoč dvorno knjižnico na Dunaju. O njej domneva dr. Josef Stummvoll, njen dolgoletni ravnatelj, da je stara šest sto let.¹ Gotovo sodi med najbogatejše srednjeevropske knjižnice pa tudi med najpomembnejše vélike knjižnice na svetu sploh. Zasnovana je bila kot reprezentančna knjižnica vladarske hiše Habsburžanov, a se je kasneje razvila v osrednjo državno knjižnico; v tem svojstvu je v svojih fondih zaobsegla tako rekoč literarno in umetnostno ustvarjanje vseh narodov in deželá avstro-ogrske monarhije. Med svojimi dragocenostmi hrani tudi mnogo gradiva iz slovenskega kulturnega prostora. Od tega gradiva navedimo le Trubarjev abecednik in katekizem iz sredine 16. stoletja; kot edina ohranjena primerka štejeta med dunajske cimelije. Novejši fondi, ki so se v dvorni knjižnici zbirali od uvedbe obveznega primerka, sicer niso tako častitljivi, so pa vendar dragoceni. Novejše slovensko slovstvo (do leta 1918) je v avstrijski nacionalni knjižnici zbrano v tolikšnem obsegu kot le malokje, zlasti časopisje. Kljub globokim spremembam v svetu je današnja avstrijska nacionalna knjižnica (novo ime je dvorna knjižnica dobila 6. avgusta 1922), čeprav so se njene razvojne možnosti predrugačile, še zmeraj sila pomembna za preučevanje slovenske preteklosti.

* Predavanje na mednarodnem kulturnozgodovinskem simpoziju v Mengersdorfu (Avstrija) 11. julija 1970.

Zgodovina avstrijske nacionalne, nekdanje dvorne knjižnice, je tesno povezana z možmi, ki so jo vodili in skrbeli zanjo. Ti so prišli iz raznih delov nekdanjega habsburškega cesarstva. Prebrati je treba le spisek njenih prefektov ali ravnateljev od leta 1497 dalje, da spoznamo, kako so bili le redki doma v deželah, ki so znotraj današnjih avstrijskih meja; pretežna večina jih je bila iz Italije, Nizozemske, Nemčije, Poljske, Lotaringije, Slovaške in Ogrske.² Če je bilo že vodstvo tako pisanega izvora, je tudi preminogi uslužbenec prišel v dvorno knjižnico iz teh dežel.

V našem prispevku bomo poskušali ugotoviti delež Slovencev pri množenju in urejanju fondov dunajske dvorne knjižnice pa tudi preiskati, kaj je le-ta s svojimi knjižničnimi fondi pomenila v njej delujočim Slovencem.

Prvi Slovenec, ki je služboval v dunajski dvorni knjižnici, je bil Jožef Šober. V letu 1807,³ ko je bil prefekt knjižnice Franz Maria von Carnea-Steffaneo, v času torej, ko je bilo v njej zaposleno — poleg prefekta — osem ljudi — štirje kustosi in štirje skriptorji,⁴ je bil Jožef Šober sprejet za četrtega skriptorja. Leta 1797 je prišel na Dunaj iz Ljubljane, kjer je bil kratek čas nekakšen amanuensis barona Žige Zoisa, duhovnega vodje najuglednejšega slovenskega preporditeljskega krožka. V zadnji tretjini 18. stoletja se je namreč v prepletanju razsvetljenjskih in predromantičnih idej začelo močno slovensko preporditeljsko gibanje. Med njegove nosilce štejemo več krožkov, med katerimi je bil najpomembnejši Zoisov. Baron Žiga Zois, bogat zemljiški posestnik in lastnik železovih rudnikov in fužin, se je v sedemdesetih letih 18. stoletja pridružil privržencem preroda. Čeravno se je v nemal za naravne vede, posebno za mineralogijo, se je začel poglobljati tudi v slavistiko. Nabral si je veliko knjižnico, ki je bila posebno bogata s slavistično literaturo.

V svoji ljubljanski palači je baron Žiga Zois zbral okrog sebe ustvarjalne duhove in jih združil v dejavno skupino. Njegovi delovni načrti so obsegali primerjalno slovnico slovanskih jezikov, slovnico starocerkvenoslovanščine, slovar slovenskega jezika, zgodovino slovenskega naroda, poljudno poučno in umetniško literaturo v slovenščini. Te načrte so uresničili Jernej Kopitar, A. T. Linhart, Valentin Vodnik, Blaž Kumerdej, Matevž Ravnikar, Franc Metelko in Jakob Zupan.⁵

Jožef Šober je po prihodu na Dunaj študiral pravo, slavistike pa se je loteval le površno.⁶ Zoisu Šober ni bil preveč po srcu, Kopitar pa je Šobra označil za edinega po poli slavista (»der einzige Halb-Slavist«) v dvorni knjižnici,⁷ kar kajpada ni bila laskava oznaka ne za Šobra in ne za tedanjo dvorno knjižnico. Iz Kopitarjeve korespondence je razvidno, da je Šober v dvorni knjižnici skrbel za slavistično literaturo in jo izposojal. Delal pa je v dvorni knjižnici samo dve leti, julija 1809 je namreč umrl.⁸

Kopitar je izpraznjeno mesto četrtega skriptorja dobil šele leto dni kasneje, 10. decembra 1810.⁹ Tako so se mu izpolnile dolgoletne želje, da bi prišel v dvorno knjižnico, začelo pa se je tudi novo obdobje v njegovi znanstveni in bibliotekarski karieri.

Jernej Kopitar, kmečki sin iz vasi Repnje na Gorenjskem, se je rodil leta 1780. Potem ko je bil v Ljubljani končal študij filozofije, je bil sprva zasebni učitelj, nato pa tajnik, knjižničar in oskrbnik mineralne zbirke pri Zoisu. V njegovi hiši se je vnel za slovensko prerodno gibanje in za slovansko filologijo. Poglobil se je v bogato zalogladnico slavistične literature, ki jo je imel na voljo v knjižnici svojega gospodarja. Naučil se je cirilice in glagolice ter se posvetil klasičnim in modernim jezikom. V Zoisovi hiši se je razvil v izrazitega filologa in slavista. Nasledek njegovega študija je bila knjiga »Grammatik der slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steiermark«, prva znanstveno utemeljena slovnica slovenskega jezika (1808). Že takrat pa si je Kopitar želel na Dunaj, kjer se je nameraval docela posvetiti slavistiki. Menil je, da bo mogel to doseči le, če si bo pridobil službo v kakšni bogati, morda v dvorni knjižnici. V prvem pismu patriarhu slavistike Josefu Dobrovskemu 30. marca 1808 je svoje najbolj vroče želje izrazil s temile besedami: »Der Wunsch meines Lebens wäre, ein Paar Jahre an Ihrer Seite, Meister, mich vorzubereiten, und dann an eine reiche Bibliothek, etwa die Kaiserliche in Wien, zu kommen, und der slavischen Geschichte das zu werden, was Muratori der Italiänischen ist.«¹⁰

Leta 1808 je Kopitar odpotoval s Zoisovim priporočilnim pismom na Dunaj, kjer je študiral pravo. Pravni študij je sicer dokončal, resnično delovno področje pa mu je pomenila slavistika. Na Dunaju se je začel sukati v znanstvenih krogih, ki si je vanje utrl pot s Zoisovimi priporočili. Največja Kopitarjeva želja je bila slej ko prej, da bi bil knjižničar v bogato založeni knjižnici. Nekaj časa se je ukvarjal z misljo, da bi si dobil mesto v knjižnici poljskega grofa Ossoliškega.

Ko so leta 1809 odstavili prefekta dvorne knjižnice Carnea Steffanea, se je Kopitar podvil in v pismu 19. in 20. februarja 1809 poročal Zoisu: »Carnea Steffaneo ist vom Bibliothekariate abgesetzt. An seine Stelle Gr. Ossoliński! Es ist kein Zweifel, dass dieser einen Kustos oder wenigstens Scriptor pro Slavici's sich adjungieren werde! — Und K+++ Kustos, welche scharmante Aussicht: aber wird was daraus? Wenigstens werde ich dem Engel sagen, dass ich auf diese Weise am Gipfel meiner Wünsche wäre!«

Tedaj je Zois storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi Kopitarju pomogel h knjižničarski službi, ki si jo je tako vroče želel. Pisal je kranjskemu baronu Jožefu Kalasancu Erbergu,¹² ljubljanskemu znancu, ki je spomladi 1809 postal »Ajo«, se pravi, vzgojitelj prestolonaslednika Ferdinanda, in ga prosil, naj njegovemu varovancu priskrbi mesto, ki si ga ta želi (pismo 14. aprila 1810):¹³ »... Ich nehme die Freiheit, Ihnen diesen meinen Eleven, der für eine Scriptor's Stelle an der Hofbibliothek konkurriert, und sich gewiss ihrer Gnade nicht unwürdig bezeigen wird, recht herzlich anzunehmen. Nebst dem, dass er alles Classische der Griechen und Lateiner kennt, die lebenden europäischen Sprachen versteht, viel bibliografische Notizen gesammelt, und manches Fach der philosophischen Wissenschaften, so wie gegenwärtig die juridischen durchstudiert hat, scheint er mir vorzüglich auch wegen des Slavischen

Sprach und Geschichts-Studiums für den Dienst der Kais. Bibliothek um so mehr angemessen zu seyn, nachdem die meisten gelehrten Slavisten im österr. Staate seit wenigen Jahren her, und dieser Täger auch der letzte in Wien, Slobitzky abgestorben, und kaum mehr ein Dobrovsky in Prag, ein Obradovich in Serbien, und vielleicht noch irgendwo ein dritter, übergeblieben sind. Es würde eine belohnende Freude für mein 32 jähriges Sammeln seyn, wenn der dadurch angeleitete Zögling Kopitar nicht nur allein Brod fände, sondern auch durch die fernere Ausbildung in der Hofbibliothek dazu gelänge, dem kultivirtesten slavischen Staate gute Dienste zu leisten, und dem Slavismus überhaupt Ehre zu machen, zunächst aber den gütigen Beifall eines Kenners und Freundes dieses Studiums zu verdienen.«

Navedeni del pisma je zanimiv iz dveh razlogov: odkriva nam Zoisova dolgoletna slavistična prizadevanja, kaže pa tudi na Kopitarjevo obširno znanje ter njuno avstroslovansko državno miselnost.

Kopitar je postal 7. avgusta 1810 cenzor za slovanske, novogrške, kasneje pa tudi romunske knjige. Tako mu je bilo omogočeno, da je bil v nenehnem stiku s tekočo slovansko knjižno produkcijo.

Tri mesece kasneje, 10. decembra 1810, so Kopitarja sprejeli v dvorno knjižnico za četrtega skriptorja. Prefekt knjižnice je bil tedaj že leto dni grof Józef Maksymilian Ossoliński, v čigar zasebni knjižnici si je Kopitar nekoč želel biti knjižničar.

Kopitar je bil skoraj štiriintrideset let uradnik dvorne knjižnice. Med službovanjem je moral premeriti skoraj vse stopnje bibliotekarske službe v dvorni knjižnici: vsa štiri skriptorska mesta in troje mest kustosov. Maja 1819 je bil imenovan že za prvega skriptorja, 21. avgusta 1821 za četrtega kustosa, nato pa — po preskoku leta 1827 za drugega kustosa. Šele 27. aprila 1844, malo pred smrtjo, so ga imenovali za prvega kustosa (kar bi danes približno ustrezalo mestu ravnatelja) in za dvornega svetnika.¹⁴

Ker je Kopitarjevo mnogostransko znanstveno delo dovolj znano, ga ne bomo opisovali, pač pa bomo poskusili zajeti njegovo bibliotekarsko delo.

Prvo, izredno pomembno bibliotekarsko nalogo so Kopitarju, takrat najmlajšemu uradniku dvorne knjižnice, naložili leta 1814. Po zmagi nad Napoleonom naj bi izsledil inkunabule, rokopise in bakroreze, ki so jih bili odpeljali Francozi, in jih spet spravil nazaj na Dunaj. Kočljivo zadevo je Kopitar odlično rešil; že 25. septembra 1814 je poročal iz Pariza na Dunaj: »Die Bücher und Handschriften der Hofbibliothek sind bereits in meiner Verwahrung«.¹⁵ Iz Pariza, kjer se je spoznal z mnogimi učenjaki in se ukvarjal s sanskrtskimi slovnici, je odpoštoval v London, Oxford in Stuttgart.

Dne 15. marca 1816 je prefekt dvorne knjižnice izdal interno instrukcijo, v kateri so natančno popisane delovne naloge uradnikov.¹⁶ Čeravno je bil Kopitar šele tretji skriptor (od 21. junija 1815),¹⁷ mu je bilo naloženo vodstvo rokopisne zbirke, torej vodstvo enega izmed treh knjižničnih oddelkov (rokopisi, tiskane knjige in bakrorezi).¹⁸

Dne 8. januarja 1817 je Kopitar dobil ukaz, naj popiše še neurejene in nekatalogizirane rokopise. V naslednjih letih je popisal in komentiral »die Foscarinischen, Rangoneschen und zum Theil auch die Salzburger Handschriften«. ¹⁹ Ob sodelovanju Josefa von Eichenfelda je do leta 1827 že dokončal listkovni katalog (»den Zettel-Katalog der Manuskrifte, zum Theil recensierend, bereits vollendet«), pripravljala pa sta se, da sestavita véliki glavni katalog.

Leta 1827 je Kopitar za cesarja sestavil predlog, kako bi si Avstrija mogla pridobiti starocerkvenoslovanske rokopise z gore Atos; izjavil je, da je voljan kot strokovnjak opraviti to misijo. ²¹

Dne 1. januarja 1830 je začela veljati 33 členov obsegajoča instrukcija, ki jo je bil prefekt grof Ossoliński namenil knjižničnemu osebju. V njej je natančno opisano tudi delovno področje drugega kustosa — Jerneja Kopitarja. Ker je Kopitar na tem delovnem mestu deloval skoraj štirinajst let, navajamo ta člen v celoti: ²²

»Dem Zweiten Kustos (Bartholomäus Kopitar) sind:

a) die Handschriften und Inkunabeln, erstere gemeinschaftlich mit dem Dritten Kustos, anvertraut; er hat deshalb;

b) für deren Aufbewahrung, Reinigung, Restauration und bessere Aufstellung zu sorgen und die nötigen Kataloge darüber verfassen zu lassen;

c) dem Präfekten nicht nur die Ankäufe der Seltenheiten in diesen zwei Fächern, sondern auch;

d) jene der in allen Sprachen gedruckten Werke in Vorschlag zu bringen und bei den mit viel Kupferstichen, Lithographien oder Holzschnitten ausgestatteten sich mit dem Vierten Kustos zu besprechen;

e) überhaupt die vom Präfekten bewilligten Ankäufe von Handschriften, Inkunabeln und Büchern zu leiten und dabei u. a. auf die bisher vernachlässigte nordische und holländische Literatur zu achten;

f) den Ersten Kustos fortlaufend von den zum Ankauf vorgeschlagenen Handschriften, Inkunabeln und gedruckten Büchern zu unterrichten;

g) von Zeit zu Zeit die der Hofbibliothek mangelnden seltenen und kostbaren Werke vorzumerken;

h) in der von diesen Verrichtungen freie Zeit mit der Rezension der noch unbeschriebenen Codices fortzufahren;

i) in Abwesenheit des Ersten Kustos dessen Stelle zu vertreten und die Schlüssel der Hofbibliothek zu verwahren.«

Kopitar je ostal zvest dvorni knjižnici do svoje smrti 11. avgusta 1844. Poleg dela v knjižnici je vse svoje znanje in zmožnosti posvečal slavistiki; utemeljil je dunajsko slavistično šolo, ob tem pa pomagal reševati posebne probleme slovenskega knjižnega jezika (črkopis, dodelovanje knjižnega jezika, leposlovje). Njegovo delo v dvorni knjižnici je še danes cenjeno in spoštovano. Kopitar sodi med svetovno pomembne može, ki so delali na odličnih mestih v dunajski dvorni knjižnici. ²³

Malo pred smrtjo se je Kopitar potegoval za vrednega naslednika in pridobil za dvorno knjižnico še enega odličnega sodelavca — Franca

Miklošiča, rojaka iz Slovenske Štajerske, ki je bil rojen leta 1813 v Radomerščaku pri Ljutomeru. Miklošič se je kot študent v Mariboru (1826—1830) in Gradcu, kjer je študiral pravo in filozofijo, posvečal slovenskemu literarnemu ustvarjanju. S sošolcem Stankom Vrazom, ki je kasneje odigral usodno vlogo v ilirizmu na Slovenskem, je pisal slovenske pesmi, prevajal v slovenščino mladinske spise in imel v načrtu slovensko literarno revijo. Ob tem pa se je marljivo učil raznih jezikov, posebno slovanskih. Ko si ni pridobil stolice za filozofijo na univerzi v Innsbrucku, se je leta 1838 odpravil na Dunaj, kjer je končal pravni študij z doktoratom in se za nekaj časa posvetil advokaturi.²⁴

Ko se je Miklošič s priporočilnim pismom grofa Ladislava Ostrovskega takoj po prihodu na Dunaj predstavil Kopitarju, ni kazalo, da njegovo prvo srečanje z znamenitim slavistom in knjižničarjem obeta kaj prida.²⁵ Šele čez leto dni sta se prijateljsko zvezala; Miklošič navaja, da mu je Kopitar »dan za dnem skozi nekaj let« (»jeden Tag durch einige Jahre«) kazal poti skozi slovansko filologijo. Mojster je odkril sebe vrednega učenca in naslednika. Prigovarjal mu je, naj se poteguje za službo v dvorni knjižnici. Ko se je Miklošič leta 1843 prvič potegoval na natečaju za mesto amanuensisa v dvorni knjižnici, ga niso upoštevali, čeravno je že takrat veljal za priznanega učenjaka (»für einen anerkannten Gelehrten«). Šele naslednje leto, 8. maja 1844, mu je Kopitar, ki je medtem napredoval na mesto prvega kustosa, izročil dekret, da je postavljen za tretjega amanuensisa. Dasi je bil Miklošič dvakratni doktor in ob nastopu službe znan v znanstvenem svetu z objavo kritike Boppove primerjalne slovnice, je bil nameščen, da bo stregel bravcem in popisoval knjige (»zur Bedienung des Lesepublikums und zum Beschreiben der Bücher«). Toda že pod prefektom grofom Moritzem Dietrichstein-Proskau-Lesliejem, se pravi, v prvem službenem letu, se je mogel docela posvetiti slovanskim rokopisom oziroma njih popisovanju za »Tabulae« (kataloge).²⁶ Od leta 1856 je pod vodstvom Ferdinanda Wolfa in ob sodelovanju Theodorja Georga von Karajana in Franca Miklošiča nastajal katalog zahodnoevropskih rokopisov.²⁷

V revolucijskem letu 1848 je delo v dvorni knjižnici hudo trpelo. Uradniki so bili vpoklicani v nacionalno gardo, Miklošič pa je bil poslanec šentlendarškega okraja v dunajskem državnem zboru. Hkrati je bil izvoljen za predsednika političnega društva »Slovenija«, ki se je zavzemalo za politične pravice Slovencev. Miklošič pa ni sodil v radikalno krilo tega društva.²⁸

Leta 1849 je bil Miklošič imenovan za izrednega, naslednje leto pa za rednega profesorja na takrat ustanovljeni stolici za slovansko filologijo na dunajski univerzi. Čeprav je bil nato prav kmalu deležen vidnih akademskih časti — večkrat je bil dekan in rektor, poleg tega pa še član akademije — je delal do leta 1862 v dvorni knjižnici.²⁹

Miklošič je nadaljeval, kakor smo že omenili, z delom za katalog rokopisov. Ko se je zataknil dotok obveznih primerkov v dvorno knjižnico, je Miklošič sestavil »Instruktion für die Behandlung der Pflicht-exemplare«, potrdili pa so jo na uradniški seji 18. januarja 1852.³⁰ Miklošič je bil s tem problemom dobro seznanjen, saj je bil po Kopitarjevi

smrti njegov naslednik kot cenzor slovanskih, novogrških in romunskih knjig.

Omeniti moramo še Miklošičevo skrb za nove pridobitve: ko je leta 1851 popotoval na Vzhod, je v Atenah priskrbel dvorni knjižnici zbirko novogrških knjig.³¹

Ko je Miklošič 26. septembra 1862 zapustil dvorno knjižnico — za odpust je prosil, ker mu je vse bolj pešal vid — je moralo miniti trideset let, dokler je bil v dvorni knjižnici spet nameščen Slovenec. Bil je to umetnostni in glasbeni zgodovinar Josip Mantuani iz Ljubljane.³² Na dunajski univerzi je študiral pravo in filozofijo (1884—1892), leta 1894 pa doktoriral iz umetnostne zgodovine in arheologije. Dne 1. avgusta 1893 so ga sprejeli v dvorno knjižnico za znanstvenega pomočnika. Ker je bil tudi glasbeno izobražen, mu je takratni ravnatelj knjižnice Hartel zaupal vodstvo glasbene zbirke. Po naročilu znanstvene akademije je katalogiziral glasbene rokopise v dvorni knjižnici. Katalogi so izšli v »Tabulae codicum manu scriptorum« kot 9. (1897) in 10. zvezek (1899).

Mantuani je bil po Antonu Schmidu, ki je pod prefektom Dietrichsteinom ustanovil glasbeno zbirko, po dolgem času prvi, ki je glasbeni zbirki povzdignil ugled med širokim občinstvom. Za lažjo rabo zbirke je Mantuani ustvaril priročno knjižnico ter avtorski in stvarni katalog.³³

Leta 1910 je bil Mantuani imenovan za ravnatelja deželnega muzeja v Ljubljani. Bil je sila delaven; svoje raziskave je posvetil sakralnim spomenikom, etnografiji in slovenski glasbeni zgodovini. Bil je profesor na slovenskem konservatoriju in profesor na slovenski univerzi, ki je bila ustanovljena po zlomu monarhije.

V prvih desetletjih našega stoletja sta v dvorni knjižnici službovala še dva ugledna slovenska znanstvenika — Ivan Prijatelj in France Kidrič. Oba sta študirala slavistiko na dunajski univerzi pri Vatroslavu Jagiću, dostojnem nasledniku Franca Miklošiča. Prijatelj in Kidrič sta bila dalj časa knjižničarja dunajskega slavističnega seminarja, Kidrič pa je bil celo Jagićev zasebni knjižničar.

Od Kidriča pet let starejši Prijatelj (roj. 1875) je bil na mnoge plati odprta narava. Začel je kot pesnik in pripovednik; bil je s tesnimi prijateljskimi vezmi povezan s slovenskimi modernisti ob prelomu stoletij. A kmalu se je posvetil študiju literature. Znanje slovanskih jezikov, posebno ruščine, mu je omogočalo, da se je poglobil v njihove literature. Posebno pa mu je bila pri srcu problematika slovenske literature. Njegova disertacija iz leta 1902 ima naslov »Studien zur Geschichte der slowenischen Wiedergeburt«.

S štipendijo avstrijskega prosvetnega ministrstva in s štipendijo kranjskega deželnega zbora, ki jo je dobil kot predvideni docent na slovenski univerzi — ta naj bi se v Ljubljani šele ustanovila — je v letih 1903 in 1904 popotoval po Rusiji, Poljski, Finski, Češki, Švici in Franciji. Po vrnitvi je nastopil službo v dunajski dvorni knjižnici, sprva kot volonter (januar 1905), nato kot znanstveni pomočnik; od 26. marca 1906 je delal kot asistent, od 29. oktobra 1910 kot kustosadjunkt, od 8. junija 1914 pa kot kustos II. razreda.³⁴ Iz delovnega raz-

poreda za leto 1905 v Avstrijski nacionalni knjižnici je razvidno, da je Prijatelj delal v oddelku za slovansko filologijo (skupaj z literaturo v slovanskih jezikih) in bil zavezan tudi za knjižno gradivo v finščini.

Kidrič je bil sprejet v dvorno knjižnico kot volonter 28. decembra 1907; od 31. decembra 1908 je bil znanstveni pomočnik, od 11. novembra 1909 asistent, od 24. februarja 1914 kustos-adjunkt, od 8. oktobra 1918 pa kustos II. razreda.³⁴

Prijatelj in Kidrič sta nastopila službo v dvorni knjižnici med ravnateljstvom Josefa von Karabaceka, se pravi, v času, ko se je dvorna knjižnica modernizirala in se personalno razmahnila. Število uslužbenecv se je od 30 v letu 1899 povzpelo na 78.³⁵

Ceravno sta Prijatelj in Kidrič delala v dvorni knjižnici, sta se v mislih vendarle pripravljala na kariero visokošolskega učitelja na slovenski univerzi. Slovenci so se namreč izza marčne revolucije zaman bojevali za svojo univerzo. V letih 1898, 1903 in 1909 se je boj zanj o zaostрил,³⁶ tako da so Slovenci nameravali celo ustanoviti svoj provizorij na praški ali krakovski univerzi. Leta 1911 sta se Prijatelj in Kidrič odpeljala v Prago, da bi se dogovarjala o njem.³⁷

Kot literarna zgodovinarja sta si Prijatelj in Kidrič znanstvene raziskave slovenske literarne preteklosti razdelila tako, da se je Kidrič odločil za raziskovanje starejše, Prijatelj pa novejše literature.³⁸ Bogati knjižni fondi dunajske dvorne knjižnice so jima omogočili natančnost, ki odlikuje njuno delo. Pri tem je Prijatelj uporabljal moderne raziskovalne in interpretacijske metode, medtem ko je bil Kidrič pozitivist: temeljito je podvrget reviziji vse, kar je bilo napisano o starejši slovenski literaturi, nato pa je, obogaten z lastnimi odkritji, ustvaril obširno delo o tem predmetu.

O kakšnih posebno vidnih bibliotekarskih dejanjih, ki bi Prijatelj in Kidrič z njimi povzdignila slavo dvorne knjižnice, ni podatkov, če izvzamemo Kidričevo pot leta 1916 v dežele, ki jih je na Balkanu zavzela avstro-ogrška vojska; v njih je nabiral gradivo za vojni oddelek ki so ga bili ustanovili v dvorni knjižnici.³⁹

Po zlomu monarhije je bila z odlokom uprave urada nekdanjega najvišjega komornika (»die Verwaltung des ehemaligen Oberstkämmererantes«) 5. decembra 1918 zaukazano, da je treba uradništvo popisati po narodnosti in državljanstvu.⁴⁰ Od 63 uradnikov dvorne knjižnice se jih je 61 izreklo, da so Nemci; s tem so se opredelili za avstrijsko državljanstvo in obdržali službeno mesto. Prijatelj in Kidrič sta izjavila, da sta Slovenca. Prijatelj je takoj leta 1919 zapustil službo v dvorni knjižnici in bil z 31. avgustom 1919 poklican na končno le ustanovljeno slovensko univerzo za profesorja novejše slovanske literature, posebno slovenske.⁴¹

Kidrič je ostal v dvorni knjižnici še leta 1919 in skoraj celo leto 1920, ker se je tisti čas habilitiral za univerzitetnega učitelja.⁴⁰ V dveh povojnih letih si je dvorna knjižnica pod vodstvom ravnatelja Josefa Donabauma prizadevala ustvariti tesnejše stike s širokim občinstvom. Organizirala je vrsto predavanj in osnovala knjižno serijo »Museion«. Kidrič se je tem prizadevanjem tvorno priključil.⁴² Dne 1. oktobra 1920

pa je tudi on zapustil službo v dvorni knjižnici, ker je bil 27. avgusta 1920 poklican na ljubljansko univerzo za izrednega profesorja za starejše slovanske književnosti, posebno za slovensko.

Prijatelj in Kidrič sta z Rajkom Nahtigalom in Franom Ramovšem utrdila odlično slavistično stolicu na slovenski univerzi. Večkrat sta bila počaščena z dekanstvom filozofske fakultete, Kidrič pa celo z rektorstvom. Prijatelj ni več doživel ustanovitve slovenske znanstvene akademije leta 1938, Kidrič pa je bil eden njenih ustanovnikov. Od leta 1945 do smrti leta 1950 je bil tudi njen predsednik.

Če sklenemo z mislijo, da je v dobrih sto desetih letih delalo v dunajski dvorni knjižnici šest slovenskih knjižničarjev, bi kazalo, kakor da je to število skromno in nepomembno. Njegova vrednost pa dobi pri priči večjo težo, če primerjamo maloštevilnost Slovencev s številom prebivavcev celotne tedanje državne tvorbe in skušamo oceniti dejavnost teh knjižničarjev. Jasno je, da je treba pri tem posebej opozoriti na Kopitarjevo in Miklošičevo delo. Slava njunega znanstvenega dela je bila tolikšna, da je njegov odlesk vsrkala tudi ustanova, v kateri sta delala, se pravi dvorna knjižnica. Kopitar kot utemeljitelj dunajske slavistične šole in Miklošič kot njegov vredni naslednik sta povzdignila položaj Dunaja v znanstvenem svetu.

Značilno je, da se je — z izjemo Mantuanija — preostalih pet slovenskih knjižničarjev v dvorni knjižnici ukvarjalo s slavistiko, posebej še s slovenistiko. Pri tem moramo poudariti, da sta se Kopitar in Miklošič zlasti posvečala filologiji, medtem ko sta Prijatelj in Kidrič pol stoletja kasneje posebno pozornost namenila problemom slovenske književnosti. Vse to je lahko razložljivo iz duha časa in zgodovinskega razvoja: Kidrič in Prijatelj sta svoje delo začela v času, v katerem je bil že razviden šestdesetletni intenzivni nacionalni in kulturni vzgon Slovencev.

Slovinci so bili ponosni na svoje znanstvenike, ki so delali v dvorni knjižnici. Kopitar in Miklošič sta s svojimi slavističnimi deli krepila njihovo narodno zavest, pri čemer je treba imeti v mislih, da sta bila avstroslovensko in avstrijskodržavno usmerjena. Raziskave Prijatelja in Kidriča so bile sicer analize slovenske preteklosti, naravnemale pa so pot Slovencev v nove čase.

Kar zadeva knjižničarstvo kot stroko, je treba reči, da so se slovenski knjižničarji v dvorni knjižnici — spet z izjemo Mantuanija — pretežno ukvarjali z literaturo v slovanskih jezikih. Skrbeli so za njeno nabavo in jo bibliotekarsko obdelovali. Posebne zasluge so si pridobili s katalogiziranjem in vrednotenjem slovanskih rokopisov. Mantuanijevo delo v glasbenem oddelku dvorne knjižnice pomeni v tem okviru sicer izjemo, vendar je prav tako vredno visoke ocene.

Odnosi med slovenskimi knjižničarji in dvorno knjižnico, v kateri so delali, so bili potemtakem vzajemni: s svojim delom so ji pomagali dopolnjevati knjižne zaklade, posebej s področja slavistike — in jih odpirati svetu. S tem so prispevali svoj delež k ugledu dvorne knjižnice, po drugi plati pa so s svojimi slavističnimi in slovenističnimi študijami, ki jih je omogočalo knjižno gradivo v dvorni knjižnici, pomagali utr-

jevati slovensko narodno zavest, s tem pa so tudi pospeševali razvoj slovenskega naroda.

¹ Stummvoll, Josef: Vorwort, v: Geschichte der österreichischen Nationalbibliothek. Wien 1968, str. XIII (odslej: Geschichte NB).

² Die Österreichische Nationalbibliothek. Biblos Schriften. Band 6. Wien 1954, str. 12.

³ Kidrič, France: Zoisova korespondenca 1808—1809. Ljubljana 1939, str. 55.

⁴ Ustrnul, Geralt: Joseph Maximilian Graf von Tenczyn Ossolin'ski, v: Geschichte NB, str. 369.

⁵ Gspan, Alfonz: Razsvetljenstvo, v: Zgodovina slovenskega slovstva I. Ljubljana 1956, str. 378—386.

⁶ Kidrič, France, o. c., str. 55.

⁷ Kidrič, France, o. c., str. 64 id.

⁸ Ustrnul Geralt, o. c., str. 363.

⁹ Slovenski biografski leksikon I. Ljubljana 1925—, str. 501. Uršič, Milena: Kopitarjeva prizadevanja za mesto na dvorni knjižnici in njegova pisma baronu Erbergu. Ljubljana 1958.

¹⁰ Pogačnik, Jože: Zgodovina slovenskega slovstva II. Klasicizem in predromantika. Maribor 1969, str. 75.

¹¹ Kidrič, France, o. c., str. 163.

¹² SBL I, str. 162.

¹³ Kidrič, France, o. c., str. 151.

¹⁴ SBL I, str. 501, 504.

¹⁵ Ustrnul, Geralt, o. c., str. 363 id.

¹⁶ Ustrnul, Geralt, o. c., str. 353.

¹⁷ Ustrnul, Geralt, o. c., str. 353.

¹⁸ Ustrnul, Geralt, o. c., str. 388.

¹⁹ Ustrnul, Geralt: Moriz Graf von Dietrichstein-Proskau-Leslie, v: Geschichte NB, str. 401 id.

²⁰ Ustrnul, Geralt, o. c., str. 358.

²¹ SBL I., str. 504.

²² Ustrnul, Geralt: Joseph Maximilian Graf von Tenczyn Ossoliński, v: Geschichte NB, str. 414.

²³ Stummvoll, Josef: Die Präfecten der Bibliotheca Palatina Vindobonensis der früheren Hof- und jetzigen Österreichischen Nationalbibliothek bis zur Gegenwart, v: Die österreichische Nationalbibliothek. Festschrif. Wien 1948, str. 13.

²⁴ SBL I., str. 118—119.

²⁵ Murko, Matthias: Miklosichs Jugend- und Lehrjahre. Weimar 1898, str. 631.

²⁶ Ustrnul, Geralt: Moritz Graf von Dietrichstein-Proskau-Leslie, v: Geschichte NB, str. 451 id.

²⁷ ibidem.

²⁸ Prijatelj, Ivan: Kulturna in politična zgodovina Slovencev (1848—1895) I. Ljubljana 1938, str. 39.

²⁹ Mrázek-Schwab, Edith: Die Francisco-Josephinische Ära bis zum Ende des 19. Jahrhunderts (1845—1899), v: Geschichte NB, str. 452.

³⁰ Mrázek-Schwab, Edith, o. c., str. 427 id.

³¹ Mrázek-Schwab, Edith, o. c., str. 446.

³² SBL II., str. 43—45.

³³ Mrázek-Schwab, Edith, o. c., str. 533.

³⁴ Personalne listine v avstrijski nacionalni knjižnici.

³⁵ Mayerhöfer, Josef: Von der Hofbibliothek zur Nationalbibliothek, v: Geschichte NB, str. 555.

³⁶ Polec, Janko: Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo, v: Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929. Ljubljana 1929 str. 88, 98, 131.

³⁷ SBL II., str. 572.

³⁸ Ocvirk, Anton: Dr. France Kidrič, v: Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Četrta knjiga, Ljubljana 1952, 90.

³⁹ Mayerhöfer, Josef, o. c., str. 536.

⁴⁰ Mayerhöfer, Josef, o. c., str. 576.

⁴¹ Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929. Ljubljana 1929, str. 470.

⁴² Mayerhöfer, Josef, o. c., str. 606.

⁴³ Letopis Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Druga knjiga. Ljubljana 1947, str. 34—35.

UDK 028.5

NEKAJ METODIČNIH NAPOTKOV ZA SKUPINSKE (RAZREDNE) OBLIKE DELA Z OBISKOVALCI ŠOLSKE KNJIŽNICE

Marjana Kobe

Sestavek skuša z nekaterimi konkretnimi primeri ponazoriti načelna izhodišča za delo v šolski knjižnici, ki jih postavlja in razvija Martina Šircelj v OSNUTKIH STANDARDOV ZA DELO V ŠOLSKIH KNJIŽNICAH (Knjižnica 1971, 48—53.)

Pričujoči metodični napotki za delo z razrednimi skupinami so se v ljubljanski Pionirski knjižnici izoblikovali na podlagi večletnega dela s skupinami otrok posameznih starostnih stopenj. To naše pedagoško delo je bilo bodisi interno in izvenšolsko, se pravi, delo z mladimi bralci — člani Pionirske knjižnice, bodisi eksterno in vključeno v obvezni učni proces na šoli, se pravi, sistematično sodelovanje Pionirske knjižnice s posameznimi razredi nekaterih ljubljanskih osemletk.

Delo z mladimi bralci v šolski knjižnici naj bi imelo dve izhodišči. Prvo je *knjižnična vzgoja*, se pravi, vzgoja učenca v samostojnega uporabnika knjižnice z vsemi knjižničnimi pomagali. Drugo izhodišče pa je *oblikovanje učenca v bralca*, v uporabnika knjige — leposlovne in poučne. Temu vidiku sledijo tudi naši metodični napotki in je zato pričujoči sestavek razdeljen v dve ustrezni poglavji.

A Vzgoja in oblikovanje učenca v obiskovalca knjižnice

Namen knjižnične vzgoje v šolski knjižnici je postopno sistematično usposabljanje učencev v samostojne uporabnike knjižnic. Za to delo sta v programu knjižnice namenjeni v posameznih razredih dve pedagoški uri letno (ena v I., ena v II. polletju).

1. razred

V I. polletju izpolni knjižničar vse skupinske obiske razreda z Urami pravljic v okolju in vzdušju knjižničnega prostora.

Knjižnico predstavi knjižničar prvemu razredu šele v II. polletju, ko pri učencih tehnika branja že doseže primerno stopnjo. Pri pedagoški uri, ki jo izbere v ta namen, knjižničar otroke najprej seznaní z osnovnimi pravili za obiskovalce knjižnice in s postopkom pri izposoji knjig; nato pa jim podrobneje razkaže tisti del knjižnega fonda, ki je primeren njihovi starostni stopnji.

2. razred

V I. in II. polletju izrabi knjižničar po eno pedagoško uro za to, da z učenci najprej obnovi osnovna pravila knjižnice, nato pa jim predstavi nov knjižni fond, namenjen njihovi starostni stopnji, in osveži starega.

3. razred

V I. polletju nameni knjižničar eno pedagoško uro deloma predstavljanju novih knjig, predvsem pa jo izrabi za pogovor na temo »*kaj je knjiga*«. Pri tem ob izbranih primerih opozori učence na poglavitna faktorja otroške knjige: avtorja in ilustratorja ter jim skuša čimbolj zanimivo in domiselno razložiti njuno vlogo oz. delež v procesu nastajanja knjige. V II. polletju uporabi knjižničar eno pedagoško uro za pregled novega knjižnega fonda ter za temeljitejšo razlago ureditve knjižnice in postavitve knjig. Pri tem s poudarkom opozori na *poljudno-znanstveni* fond in v primerni obliki pojasni osnove za ureditev knjig po strokah (starostne stopnje in princip razvrščanja po številkah pri decimalni klasifikaciji).

4. razred

V I. polletju knjižničar uvede obiskovalce v uporabo *abecednega imenskega* in *naslovnega kataloga*.

V II. polletju vadi z učenci uporabo obeh katalogov ter jim predstavi nove knjige, primerne njihovi starostni stopnji.

5. razred

Knjižničar uporabi po eno pedagoško uro v vsakem polletju za skupno pregledovanje novega knjižnega fonda in za seznanjanje učencev z osnovami *stvarnega kataloga* za leposlovje in poljudno znanost ter za vaje v uporabi teh in drugih že obravnavanih katalogov.

6. razred

Obe pedagoški uri nameni knjižničar za vaje v uporabi vseh že obravnavanih katalogov ter za pregled novega knjižnega fonda in osvežitev starega.

7. in 8. razred

Pri obeh pedagoških urah v vsakem razredu uvaja knjižničar učence v samostojno uporabo *priročnikov* (slovarji, leksikoni, atlasi, strokovni priročniki za različne panoge poljudne znanosti itd.) Nadalje z učenci vadi in utrjuje uporabo vseh katalogov v knjižnici ter jih seznanja z novim knjižnim fondom.

Znanje, ki ga učenci pridobijo pri opisani knjižnični vzgoji, uporabljajo in še nadalje utrjujejo tako pri individualni izposoji kakor tudi pri drugih razrednih (skupinskih) obiskih v šolski knjižnici.

B Oblike dela z bralcem v okviru učnovzgojnega programa šole

Pri delu z nižjimi razredi je knjižničarjeva naloga predvsem ta, da spodbuja v učencih željo in potrebo po knjigi ter veselje do branja. V te namene prireja v šolski knjižnici Ure pravljic, Pravljične uganke in organizira obiske mladinskih pesnikov in pisateljev.

1. in 2. razred

URA PRAVLJIC: Knjižničar pripoveduje otrokom njihovi starostni stopnji primerne klasične narodne in umetne ter moderne fantazijske pravljice iz vsega sveta. S pripovedovanjem pravljicnih zgodb uvaža otroke tega takomim. »pravljичnega obdobja« v svet literature, jim širi literarno obzorje, brusi literarni okus in jih usposablja v doživljanju literature. (Priročnik za izvedbo Ure pravljic je v tisku.)

3. in 4. razred

URA PRAVLJIC je še zmerom primerna skupinska oblika dela z bralcem. Vendar posreduje knjižničar učencem že zahtevnejše in daljše tekste; tudi število zgodb pri posamezni Uri pravljic narašča.

PRAVLJIČNE UGANKE so literarni kviz »v malem«. To ni več oblika dela, ki otroku — kot na pr. Ura pravljic — samo daje; pravljичne uganke zahtevajo od njega tudi že odgovor. Knjižničar sestavi 10 do 15 vprašanj, ki zadevajo pravljичne zgodbe, ki so jih otroci bodisi slišali pri Urah pravljic, bodisi naj bi jih že poznali iz obravnavanja v razredu ali iz samostojnega domačega branja. Na pr.:

- V kateri pravljici znajo škarjice same urezati obleko?
- Kako je bilo ime bikcu, ki je rajši duhal rože, kot da bi se boril na bikoborbah?
- Medveda Puja vsi poznate. Kdo zna naštetih vsaj tri njegove živalske prijatelje?
- Iz katere pravljice je tale slika? (Knjižničar pokaže učencem ilustracijo iz slikanice Ele Peroci Moj dežnik je lahko balon.)
- Ali poznate kakšno pravljico, v kateri nastopa čarovnica?
- V kateri pravljичni knjigi so popisane dogodivščine fantička iz lesa?
- Kdo je napisal pravljico Kraljična na zrnju graha?
- Iz katere pravljice je tale odlomek? (Knjižničar prebere odlomek iz pravljice Frana Milčinskega Poldrugi Martinek.)
- V kateri pravljici nastopa muca, ki pospravlja in krpa copate nemarnih otrok?
- Ali poznate knjigo o rdečelasi punčki, ki živi v vili Čira Čara in doživlja nenavadne dogodivščine?

Primer za izvedbo Pravljičnih ugank: učenci sedijo v polkrožnih vrstah pred mizico ali pultom, za katerim stoji knjižničar. K odgo-

vorom se javljajo z dviganjem rok. Če tisti učenec, ki je prvi dvignil roko, ne pove pravilnega odgovora, povpraša knjižničar otroka, ki je drugi dvignil roko itd. Zmaga učenec, ki zbere največ pravih odgovorov. Uspeh sodelovanja pri Pravljičnih ugankah (kakor tudi pri vseh nadaljnjih oblikah kviza) vpliva na oceno učenca pri predmetu, čigar snov obravnava kviz.

Pravljične uganke lahko sestavljajo tudi samo odlomki iz pravljic ali samo ilustracije iz pravljicnih knjig. V takih primerih udeleženci ugotavljajo naslove pravljic po tekstih ali po slikah iz pravljicnih knjig, ki jim jih prebere oz. pokaže knjižničar.

OBISK MLADINSKEGA PISATELJA ALI PESNIKA mora knjižničar organizirati s poslušom za starostno stopnjo otrok, katerim želi predstaviti besednega ustvarjalca.

V višjih razredih dela knjižničar v še tesnejši povezavi z drugimi pedagogi na šoli. Vedno večja razčlenjenost učnega programa na eni strani, na drugi pa zmerom pestrejši fond leposlovnih in poljudnoznanstvenih knjig, ki ustrezajo starostnim stopnjam bralcev, nakazujejo knjižničarju nove in nove možnosti za različne oblike dela z bralci v šolski knjižnici. Na tem mestu navajamo kot primere knjižničarjevega pedagoškega dela predvsem nekaj možnosti njegovega sodelovanja s slavistom. Vendar lahko ti primeri služijo knjižničarju kot vzorec za analogno obravnavo drugih, na pr. poljudnoznanstvenih tem (s področja zgodovine, zemljepisa, biologije, kemije, fizike itd.) in kot spodbuda pri iskanju novih oblik izvedbe.

5.—8. razred

KNJIŽNE UGANKE so v načelu in po načinu izvedbe podobne že obravnavanim Pravljičnim ugankam. So literarni kviz, ki pa je, upoštevajoč starostno stopnjo udeležencev, precej bolj zahteven, obenem pa širši in tudi pestrejši po temah, ki jih obravnava. Knjižne uganke so animacija za dobro knjigo. Z njimi knjižničar preverja in obenem širi literarno obzorje učencev, brusi njihov literarni okus ter jih usposablja v izražanju.

Pri sestavljanju vprašanj upošteva knjižničar tiste literarne zvrsti oz. dela, ki so primerna starostni stopnji udeležencev; to so dela, za katera ve, da jih učenci že poznajo, ali pa knjige, na katere bi jih prav s svojimi vprašanji rad še posebej opozoril (novitete, po krivici pozabljeni avtorji, manj znane knjige s sicer priljubljeno tematiko itd.)

Vrste Knjižnih uganke:

a) Knjižne uganke lahko *na splošno* zajamejo leposlovni knjižni fond, namenjen določeni starostni stopnji.

Za 6. razred bo knjižničar sestavil na pr. taka in podobna vprašanja:

— Zakaj se je Franca Kališnika v zabavni Finžgarjevi povesti prijel ime Gospod Hudournik?

— Iz katerega jezika je prevedena knjiga Otok zakladov?

— S čim se je ukvarjala posadka ladje Meteor v Seliškarjevi knjigi Bratovščina Sinjega galeba?

— Kakšne narodnosti je bil Robin Hood?

- Ali je avtor knjige Heidi moškega ali ženskega spola?
- Vsi gotovo poznate Kiplingovo delo Knjiga o džungli. Ali poznate še kakšno knjigo, katere zgodba se godi v džungli?
- V kateri Bevkovi povesti so glavni junaki Ferjanč, Lenart in Blaže?
- Kdo je v knjigi Tisoč in ena noč sultanu Šahrijaru pripovedoval pravljice?
- V kateri slovenski povesti je bil junak tako močan, da je lahko prestavil svojo kobilico s tovorom vred?

Pri vsakem odgovoru učencev, pa naj bo ta pravilen ali ne, knjižničar udeležencem predstavi knjigo (ali knjige), ki jo vprašanje obravnava. Tako pokaže Finžgarjevega Gospoda Hudournika, Stevensonov Otok zakladov, Seliškarjevo Bratovščino Sinjega galeba, Gilbertovega Robina Hooda itd. Ob odgovoru v zvezi s Knjigo o džungli pa knjižničar pokaže otrokom ne samo omenjeno Kiplingovo delo, marveč jim s kratko vsebinsko oznako predstavi tudi vse druge razpoložljive knjige, ki obravnavajo džungelsko tematiko in ustrezajo starostni stopnji udeležencev kviza. Na ta način si učenci, ki obravnavane knjige že poznajo, spet osvežijo spomin nanje, tisti, ki jih vidijo prvič, pa bodo po zaslugi Knjižnih uganek morda ob prvi priliki posegli po njih.

b) V dogovoru s slavistom lahko pripravi knjižničar tudi Knjižne uganke *na določeno temo*. Na pr. na temo mladinska književnost s tematiko NOB. Na to temo bo za 6. razred postavil podobna vprašanja:

— Nekateri mladinski pisatelji obravnavajo dogodke iz NOB v obliki pravljice. V takšni pravljični partizanski zgodbi nastopajo poleg partizanov, Nemcev ali Italijanov tudi pravljična bitja: govoreče živali in rastline, govoreče orožje ali orodje, igrače, ki oživijo in pomagajo partizanom itd. Ali poznate kakšno pravljično partizansko zgodbo?

— Ali poznate kakega slovenskega mladinskega pisatelja, ki je sodeloval v NOB?

— Poslušajte odlomek iz priljubljene knjige partizanskih zgodb in uganite, iz katere knjige je odlomek. (Knjižničar prebere odlomek iz Seliškarjeve knjige Mule in liščki: O muli, ki se je napila žganja.)

— Seliškarjeva knjiga Mule in liščki sodi med tiste partizanske zgodbe, v katerih je glavni junak žival-človekova prijateljica. Ali poznate še kako partizansko zgodbo, v kateri je glavni junak žival?

— Ali poznate kako partizansko pesem?

— Ali poznate kako knjigo, v kateri so otroci popisali svoja doživetja iz vojnih časov?

— Ali poznate kako partizansko zgodbo, v kateri je glavni junak deklica približno vaše starosti, ki po svojih močeh pomaga NOB?

— France Bevk je napisal knjigo o voditelju jugoslovanske NOB maršalu Titu. Povejte naslov knjige!

— Ali poznate kako partizansko zgodbo, v kateri skupina otrok, prijateljska družčina, pomaga narodnoosvobodilnemu gibanju?

— Ena najbolj nevarnih in odgovornih služb v NOB je bila kurirska služba. Večkrat so jo uspešno in hrabro opravljali tudi vaši

vrstniki. Ali poznate kako partizansko zgodbo, v kateri je glavni junak kurirček?

Če bo knjižničar pripravljaval knjižne uganke s tematiko NOB za 8. razred, pa bodo vprašanja že težja. Na pr.:

— Kateri slovenski mladinski pisatelj je avtor besedila znane partizanske pesmi Na juriš?

— Ali poznate kako slovensko knjižno zbirko, v kateri izhajajo samo partizanske zgodbe za mladino?

— Ali poznate kak jugoslovanski film, ki je bil posnet po zgodbi ali romanu s tematiko NOB?

— Ali poznate kako partizansko knjigo, ki govori o pomembnem dogodku iz NOB (bitki ali ofenzivi), kakem znamenitem bataljonu ali znamem udeležencu NOB.

— Ali poznate ime kakega koncentracijskega taborišča, v katerem so bili internirani Slovenci zaradi sodelovanja v NOB?

— Ali poznate kako partizansko zgodbo ali roman, ki ga je napisal pisatelj, ki je tudi sam sodeloval v NOB?

— Ali poznate kakega slovenskega še živečega pesnika, ki je bil v partizanih in je pisal pesmi s partizansko tematiko?

Na odgovore udeležencev kviza knjižničar spet domiselno navezuje ustrezní knjižni fond s tematiko NOB, ki ga želi predstaviti učencem. Tako pokaže pri knjižnih ugankah za 6. razred različne partizanske pravljice, živalske partizanske zgodbe, kurirske dogodivščine itd. Pri literarnem kvizu za 8. razred pa predstavi knjižno zbirko Kurirčkova knjižnica, partizansko poezijo Levca, Minattija, Bora itd., zgodbe iz koncentracijskih taborišč itd.

Knjižne uganke lahko obravnavajo tudi *enega* samega pisatelja ali pesnika; nadalje lahko vprašanja sestavljajo tudi samo *odlomki* iz tekstov (otroci ugotavljajo avtorje oz. naslove zgodb), ali pa samo knjižne *ilustracije* (pri znanih tekstih, ki jih spremljajo likovno še posebej posrečene ilustracije).

c) Knjižne uganke lahko priredi knjižničar ob posebnih *kulturnih praznikih*:

2. aprila, ob Dnevu mladinske knjige na rojstni dan H. Ch. Andersena, ob podelitvi vsakoletnih Levstikovih nagrad za najboljše slovenske mladinske knjige, ob vsakoletni podelitvi Prešernovih nagrad itd. Upoštevajoč starostno stopnjo učencev bo knjižničar namenil Andersenove knjižne uganke za 5. in 6. razrede, ob Levstikovih knjižnih ugankah bo zbral na pr. učence 7. razredov, Prešernove knjižne uganke pa bo priredil za osmošolce.

Primeri vprašanj za Andersenove knjižne uganke (5. razred):

— V kateri deželi se je rodil znameniti pravljicar H. Ch. Andersen?

— Iz katere Andersenove pravljice je tale slika? (Knjižničar pokaže ilustracijo iz Svinjskega pastirja)

— Ali poznate kakšno Andersenovo pravljico, v kateri je glavni junak igrača?

— Katera Andersenova pravljica se takole prične? (Knjižničar prebere začetek Kraljične na zrnu graha)

— Poslušajte odlomek iz Andersenove pravljice Slavec. V kateri deželi se godi ta zgodba?

— Katera Andersenova pravljica se takole konča? (Knjižničar prebere zaključek Deklice z vžigalicami)

— Ali poznate kakšno Andersenovo pravljico s srečnim koncem?

— V Andersenovi pravljici Dvanajstero iz poštnega voza pripelje na Silvestrovo točno opolnoči v neko mesto nenavadna poštna kočija z dvanajstimi potniki. Kdo so ti tujci?

— Ali poznate kakšno Andersenovo pravljico, v kateri je glavni junak rastlina?

Za uvod v kviz pripravi knjižničar krajši oris pisateljevega življenja, ki ga po možnosti še popestri in ponazori z ustreznim slikovnim gradivom. V kviz sam pa vplete različne slovenske izdaje Andersenovih pravljic in jih na ustreznih mestih pokaže udeležencem.

Primeri vprašanj za Levstikove knjižne uganke (7. razred):

— Kdo je dobil letos Levstikovo nagrado za najboljšo mladinsko knjigo?

— Ali poznate znanega junaka iz Levstikovih otroških pesmi?

— Ali ima Levstik v Ljubljani spomenik?

— Ali poznate znamenitega Levstikovega proznega junaka?

— Kdo je ilustriral Levstikovega Martina Krpana? (Knjižničar pokaže učencem knjižno izdajo z ilustracijami Toneta Kralja)

Primeri vprašanj za Prešernove knjižne uganke (8. razred):

— Kdo pozna katerega od letošnjih Prešernovih nagrajencev za književnost?

— Kateri Prešernov prijatelj je bil po poklicu knjižničar v Ljubljani?

— Prešernov prijatelj Andrej Smole je navdušeno zbiral slovenske narodne pesmi, Prešeren pa mu je te zapise pesniško popravil. Poslušajte odlomek iz znane slovenske narodne pesmi, ki jo je zapisal Smole in popravil Prešeren, in uganite njen naslov. (Knjižničar prebere iz Pesmi od Lepe Vide)

— Ali poznate kakšno Prešernovo pesem, ki je uglasbena?

— Prešernova največja ljubezen je veljala Primičevi Juliji. Pesnik se je zaljubil vanjo v neki znani ljubljanski cerkvi. V kateri?

— Ali poznate kakšno pesem (ali skupino pesmi), ki jo je Prešeren javno posvetil Juliji?

— V katerem jeziku so v Prešernovem času ljubljanski meščani običajno govorili med seboj?

— Iz katere Prešernove pesmi je sledeči odlomek? (Knjižničar prebere odlomek iz Povodnega moža)

— Urško in povodnega moža iz pesmi Povodni mož je upodobil kipar Stojan Batič. Kje v Ljubljani stoji ta plastika?

— Ali so dekleta in žene v Prešernovih časih nosila dolga ali kratka krila?

— V zgodovinskem romanu Ivana Tavčarja Izza kongresa, ki se godi v Ljubljani leta 1821, nastopa tudi pesnik Prešeren. Uganite, kdo je deklica, ki nastopa ob Prešernu v sledečem odlomku! (Knjižničar prebere odlomek iz romana Izza kongresa, str. 393)

— Ali poznate kakšen roman, v katerem je Prešeren glavni junak?

— Katera Prešernova pesnitev se takole konča? (Knjižničar prebere zaključne verze Uvoda h Krstu pri Savici)

— Ali poznate kakšno pesniško obliko, v kateri je pesnil tudi Prešeren?

Tako pri Levstikovih kot pri Prešernovih knjižnih ugankah bo knjižničar takoj po prvem vprašanju po odgovoru predstavil učencem vsakokratne Levstikove ali Prešernove nagrajence in njihova dela. Na nadaljnja vprašanja oziroma odgovore pa bo smiselno in domiselno navezoval čim več ustreznega gradiva: različne knjižne izdaje, primeren fotografski material, prve tiske itd. Tako bo pri Prešernovih knjižnih ugankah uporabil npr. Prešernov album za slikovno ponazoritev takratne noše, Prešernove Ljubljane, Prešernovih prijateljev. S pomočjo najbližje študijske knjižnice bo ob tej priliki pokazal otrokom npr. prvo izdajo Poezij, pesnikove nemške pesmi v originalu in prevodih, različne znanstvene in poljudne izdaje pesnikovega opusa itd.

č) Za popestritev se knjižničar lahko odloči tudi za obliko Knjižnih ugank, za katere pripravijo vprašanja *udeleženci sami*, npr. vsak otrok po eno vprašanje. Ta oblika literarnega kviza bo tako za knjižničarja kot za slavista pri obveznem pouku zanimiva predvsem zato, ker bo na svojevrsten način razkrivala literarno obzorje in literarni okus sodelujočih učencev.

KNJIŽNA RAZSTAVA S KOMENTARJEM. V dogovoru s slavistom pripravi knjižničar knjižno razstavo s komentarjem na *določeno literarno zgodovinsko ali literarnoteoretično temo*. V 5. razredu obdelajo npr. literarno zvrst (narodna) pravljica, knjižničar pa pripravi ob tej priliki razstavo knjig na to temo. Tako pokaže in s primernim komentarjem predstavi učencem čimveč knjižnih izdaj narodnih pravljič, predvsem vso zbirko Zlata ptica, ki izhaja pri Mladinski knjigi v Ljubljani; obravnavano literarno zvrst skuša ponazoriti še s kakim težje dostopnim, redkejšim gradivom bodisi v besedi bodisi v sliki. Tako postane ura v knjižnici uspešno ponazorilo in smiselno dopolnilo učne ure v razredu. Tém za Knjižne razstave s komentarjem v šolski knjižnici je zelo veliko, pravzaprav toliko, kolikor jih predpisuje učni načrt in še več. Domiselni knjižničar si bo izbral lahko še dopolnilne teme k učnemu programu, saj ima možnost, da se loteva tudi tistih splošno kulturnih in poljudnoznanstvenih tem, za katere pri pouku v razredu ni časa, so pa velikega pomena za oblikovanje splošnega duhovnega profila mladega bralca.

KDOR IŠČE, TA NAJDE. V 7. in 8. razredu knjižničar učence sistematično uvaja v čimbolj samostojno uporabo knjižnega fonda in knjižničnih pomagal: vseh vrst katalogov, slovarjev, atlasov, leksikonov,

priročnikov za različne stroke itd. Za ta namen primerna oblika dela z mladimi bralci v šolski knjižnici je tudi kviz Kdor išče, ta najde.

Knjižničar razdeli sodelujočim liste z natipkanimi vprašanji (10 do 15 vprašanj), za katera ve, da nanje učenci ne bodo mogli odgovoriti na pamet iz lastne glave, marveč le, če bodo znali uporabiti vse vrste katalogov (abecedno-imenski in naslovni, stvarni za leposlovje in poljudno znanost), slovar tujk, atlase, leksikone in različne priročnike, ki jih morajo poiskati sami.

Udeleženci odgovarjajo pismeno. Zmaga tisti učenec, ki prvi pravilno odgovori na največ vprašanj.

Primeri za vprašanja pri kvizu Kdor išče, ta najde:

— Ali imamo v knjižnici kako knjigo o *astronavtiki*?

Ugotovi število knjig s to tematiko in napiši njihove avtorje! (Udeleženec kviza išče v stvarnem katalogu za poučne knjige pod geslom »astronavtika«).

— Kdo je napisal leposlovno knjigo *Bodi dober do smrti*? (Učenec uporabi naslovni katalog).

— Kdo je *urednik* revije *Življenje in tehnika*? (Učenec poišče revijo na polici za revialni tisk in ugotovi zahtevani podatek).

— V kateri knjigi najdeš razlago besede *inkomenzurabilen*? (Učenec uporabi Slovar tujk).

— V katerem *mestu* in pri kateri *založbi* je izšla knjiga Alberta Manzija Najdenec? (Učenec uporabi abecedni-imenski katalog ali pa poišče knjigo na polici z leposlovnimi knjigami in iz nje prepiše ustrezna podatka).

— Katere knjige francoskega mladinskega pisatelja Renéja Guillota imamo v knjižnici?

(Učenec uporabi abecedni-imenski katalog).

— V katerem *katalogu* boš našel naslove knjig o različnih družabnih igrah?

(Učenec uporabi stvarni katalog za poučne knjige, geslo »družabne igre«).

— Na kateri *strani* Mladega vedeža najdeš slike grbov jugoslovan-
skih narodov?

(Učenec poišče med leksikoni Mladega vedeža in uporabi njegovo stvarno kazalo).

— Katere *detektivske* zgodbe imamo v knjižnici?

(Učenec uporabi stvarni katalog za leposlovje, geslo »detektivske zgodbe«).

— Ugotovi, kdo je *prevedel* iz angleščine knjigo Očka, ti si nor! (Učenec mora uporabiti najprej naslovni katalog, nato pa še abecednega-imenskega).

— Avtorja Martinčič in Sušnik sta napisala knjigo *Strupene rastline*. Ugotovi, *katere rastlino* obravnavata na strani 132!

(Učenec poišče ustrezno knjigo na polici s poučnimi knjigami o »rastlinstvu«).

Obliko Kdor išče, ta najde knjižničar po dogovoru z drugimi pedagogi lahko uporabi za najrazličnejše teme: bodisi iz literature in literarne zgodovine, bodisi iz prirodnih ved (biologije, fizike, kemije itd), bodisi iz športa, glasbe, likovne umetnosti itd.

Obraunavano skupinsko obliko dela z bralci izvede knjižničar lahko tudi na ta način, da razdeli udeležence na manjše skupine in skupinam razdeli vprašalnike. Te skupine potem po svojih močeh in domiselnosti članov iščejo odgovore na zastavljena vprašanja.

OBISK MLADINSKEGA PISATELJA. O literaturi bo z učenci razpredel pogovor v šolsko knjižnico povabljeni mladinski pisatelj. Knjižničar mora pri organizaciji obiska literarnega ustvarjalca paziti, da bo to avtor, ki bo starostno stopnjo poslušalcev in soudeležencev pogovora zanimal. Zato knjižničar npr. pred sedmo- in osmošolce ne bo povabil Ele Peroci ali pesnika, ki piše samo za otroke, marveč npr. Smiljana Rozmana ipd., saj so učenci v tej starosti v obdobju dogodivščin in pustolovščin in so svojo poetično in pravljlično fazo že prerasli.

OBISK PREDSTAVNIKA ZALOŽBE. Učenci višjih razredov (zlasti 7. in 8. razred) naj bi se seznanili tudi z delovnim procesom, katerega končni rezultat je knjiga, ki si jo lahko izposodijo v šolski knjižnici. *Pot rokopisa skozi vse založniške faze ali pa posamezne stopnje te poti razloži in ponazori* v knjižnico povabljeni predstavnik založbe. To je bodisi *urednik knjižne zbirke* (Knjižnica Sinjega galeba, Biseri, Kurirčkova knjižnica), bodisi *tehnični urednik, prevajalec* ali *ilustrator*. Mladim bralcem naj bi vpogled v resno in zahtevno delo številnega, zanje bolj ali manj anonimnega teama poglobil in pomagal oblikovati pravilen odnos do dobre leposlovne in poljudno znanstvene knjige.

UDK 026:62(497.12)

SPECIALNE TEHNIŠKE KNJIŽNICE V SR SLOVENIJI

Sonja Tovornik

Statistični podatki o stanju specialne tehniške literature v letu 1969 v Sloveniji kažejo v zadnjih letih stalno rast knjižne zaloge, ki jo nabavljajo, strokovno obdelujejo, hranijo in uporabljajo delovne organizacije. To dokazuje, da se delovne organizacije sicer zavedajo uporabne vrednosti znanstvene in strokovne tehniške literature, da pa ne posvečajo potrebne pozornosti čuvanju in strokovni obdelavi nabavljene knjižne zaloge. To je do neke meje opravičljivo in razumljivo. Večina naših podjetij je novih, saj so nastala v hitrem razvoju industrializacije naše dežele šele po osvoboditvi. Ustanavljanje novih podjetij in njihovo razširjanje, uvajanje ali preusmerjanje tehnoloških procesov nalaga ustanoviteljem skrb, ki so povezane zlasti s preskrbovanjem sredstev za delo, gradnjo objektov in naprav, z organiziranjem delovnega procesa ter s plasiranjem izdelkov na domači in tuji trg. Gre za življenjske naloge podjetij, gre za njihov obstoj, kar nalaga organom delovnih kolektivov težke in zapletene naloge, zaradi katerih dostikrat

nepremišljeno pozabljajo na veliko vrednost informacij, ki jim jih daje literatura in s pomočjo katerih bi jim bile zastavljene naloge lažje rešljive. V takih okoliščinah podjetja v veliki meri še nimajo organiziranih in strokovno urejenih knjižnic, strokovno literaturo hranijo posamezni strokovnjaki, pri tem pa gre predvsem za razne drage tuje priročnike. Tako vrednotenje uporabne vrednosti strokovne tehniške literature najdemo skoraj pri vseh podjetjih, ki so v fazi svojega začetnega razvoja, tako pri nas kot na tujem. S stališča knjižničarstva je knjižna zaloga takih podjetij samo neurejena knjižna zbirka ne glede na obseg, pomen in na znatna finančna sredstva, ki so bila porabljena za nabavo večinoma tuje literature, istočasno pa pomeni ustaljeno začetno fazo ustanavljanja specialnih tehniških knjižnic pri gospodarskih organizacijah.

Na drugačno podobo specialne tehniške literature glede na njeno sistematično in organizirano zbiranje, strokovno obdelavo, čuvanje in uporabljanje naletimo v knjižnicah fakultetnih in drugih ustanov ter zavodov, ki se ukvarjajo z raziskovalnim in znanstvenim delom in s katerimi je bila CTK kot osrednja univerzitetna tehniška knjižnica najprej in kontinuirano povezana. O organiziranih specialnih tehniških knjižnicah moremo govoriti tudi pri velikih podjetjih, kjer so zaposleni strokovni delavci različnih strok. V takih pogojih imamo specialne tehniške knjižnice, katerih vodstvo je zaupano poklicnim knjižničarskim strokovnjakom. Vsekakor pa je število tako organiziranih knjižnic pri gospodarskih organizacijah še razmeroma nizko. Prevladuje namreč oblika organizacije, pri kateri je vodstvo knjižnice zaupano članu delovnega kolektiva kot dodatna naloga. Delavec se more v tem primeru posvečati vodstvu knjižnice le v podrejenem pomenu, ker mora primarno zadostiti zahtevam svojega temeljnega poklica.

Takšna ali podobna problematika spremlja specialne knjižnice delovnih organizacij. Čeprav se odgovorni dejavniki vedno bolj zavedajo, da sta ureditev tehniških knjižnic in organizacija dokumentacijske službe — le-ta je sestavni in neločljivi del specialne tehniške knjižnice — izrednega pomena za gospodarski in tehniški napredek delovne organizacije, pa je vendarle spoznanje o vrednosti tehniške literature in informacij za razvoj podjetja še premalo zaživelo pri vseh vodilnih kadrih velikih in večjih gospodarskih organizacij. Neurejenost tehniških knjižnic in pomanjkanje poklicnega knjižničarskega kadra najbolj ovirata tudi zadovoljivo izpolnjevanje nalog Centralne tehniške knjižnice v Ljubljani (v nadaljnjem besedilu: CTK) in zavirata njena prizadevanja, da ustvari trdne temelje za organizacijo in delo specialnih tehniških knjižnic v republiški knjižnični mreži, medsebojno izmenjavo bibliografskih podatkov in raznih zahtevnejših informacij ter koordinirano nabavljanje tuje znanstvene in strokovne literature.

Poleg nakazane problematike so seveda še drugi objektivni in subjektivni vzroki, zaradi katerih specialno tehniško knjižničarstvo v Sloveniji v mnogih primerih ne koraka vzporedno s splošnim gospodarskim razvojem in tehniškim napredkom dežele, čeprav imamo istočasno tudi lepe zglede hkratnega napredka podjetja in njegove raziskovalne

dejavnosti, katere neogibni del je knjižnica z INDOK službo (Tovarna zdravil Krka, Novo mesto; Iskra, Zavod za avtomatizacijo, Ljubljana; Sava Kranj itd.).

CTK je izvedla v začetku leta 1970 anketo o stanju specialnih tehniških knjižnic v Sloveniji. Anketno polo je poslala 17 tehniškim fakultetnim knjižnicam, 13 inštitutom, 15 zavodom, 3 srednjim in višjim tehniškim šolam, 124 gospodarskim organizacijam ter Gospodarski zbornici SRS v Ljubljani. Tako je bilo poslano skupaj 173 anketnih pol.

Odgovorilo je 125 anketirancev ali 72,2 %, od le-teh je 63 % izpolnilo anketno polo, 9,2 % anketirancev pa je odgovorilo z dopisi. Na anketo ni odgovorilo 48 anketirancev (27,8 %), in sicer knjižnice fakultet (1,2 %), zavodov (3,4 %) in gospodarskih organizacij (23,2 %). Poglavitna vzroka za izpad zahtevanih podatkov sta bolezen knjižničarjev in neurejenost knjižnic. Kadar tudi s telefonskimi informacijami pri podjetjih in zavodih, ki niso odgovorili na anketo ali so odgovorili nepopolno, ni bilo mogoče dobiti podatkov o dejanskem stanju njihovih knjižnic, so se uporabili podatki Zavoda za statistiko SRS. V analizi so upoštevani tudi podatki, ki so jih zbrali predstavniki CTK, ko so obiskali posamezne knjižnice.

V Sloveniji je brez CTK, ki v analizi ni vključena, 147 specialnih tehniških knjižnic. Pregled ustanoviteljev knjižnic in knjižno zalogo njihovih knjižnic kaže naslednja tabela:

Ustanovitelji specialnih tehniških knjižnic	Knjižnice		Knjižni zvezki	
	število	%	število	%
Tehniške fakultete	17	11,6	207738	33,8
Znanstveno raziskovalni inštituti	13	8,9	82240	13,4
Znanstveno raziskovalni zavodi	17	11,6	76343	12,4
Višje in srednje tehniške šole	8	5,4	41944	6,8
Gospodarska zbornica SRS	1	0,7	2699	0,4
Gospodarske organizacije	91	61,8	203590	33,2
Skupaj	147	100,0	614554	100,0

17 (11,6 %) knjižnic deluje pri tehniških fakultetah, 13 (8,9 %) pri znanstveno raziskovalnih inštitutih, 17 (11,6 %) pri drugih zavodih, 8 (5,4 %) pri srednjih in višjih tehniških šolah, 91 (61,8 %) pri gospodarskih organizacijah in ena (0,7 %) pri Gospodarski zbornici SRS. Priloga dalje kaže, da so najštevilnejše knjižnice pri gospodarskih organizacijah (61,8 %). Podatek, da hranijo knjižnice gospodarskih organizacij le 33,2 % celotne knjižne zaloge specialnih tehniških knjižnic (614554 knjižnih zvezkov), pa nazorno prikazuje razdrobljenost njihove knjižne zaloge, saj pride na eno knjižnico le 2237 knjižnih zvezkov, medtem ko imajo knjižnice ustanoviteljev zunaj gospodarskih organizacij poprečno po 7339 knjižnih zvezkov.

Številne gospodarske organizacije v naši republici imajo še neurejene knjižne zbirke. Ker gre dostikrat za zelo specializirano in drago-ceno tujo literaturo, vodi CTK zaradi čimbolj izčrpnega dajanja informacij tudi razvid nad 54 takimi zbirkami.

Zaradi primerjave z analizo iz leta 1962 kaže priloga 1 številčno stanje specialnih tehniških knjižnic in njihovo knjižno zalogo na območju sedaj bivših okrajev.

Leta 1969 je bilo v naši republici 147 specialnih tehniških knjižnic. Padec njihovega števila za polovico v letu 1960 glede na leto 1962 kaže indeks 52. Da je prišlo do tako občutnega padca v številu knjižnic, je vzrok najbrž v tem, da je CTK leta 1962 in 1963, ko je organizirala prva posvetovanja specialnih tehniških knjižnic v Sloveniji, popisala čim popolneje vso knjižno zalogo v gospodarskih organizacijah, četudi le-ta po strokovnih knjižničarskih standardih oznake knjižnica mnogokrat še ni zaslužila. Vse kaže, da se zametki mnogih knjižnic niso razvili v resnično knjižnico, pač pa se mnogo gospodarskih organizacij, ki nima svoje knjižnice, stalno posluhuje uslug CTK.

Če premostrimo podobo specialnih tehniških knjižnic s teritorialnega vidika, je tako leta 1962 (31 %) kot leta 1969 (61 %) največ knjižnic bilo na območju občin bivšega okraja Ljubljana, kar kaže na osredotočenost znanstvenih, študijskih in gospodarskih organizacij na območju bivšega ljubljanskega okraja in na njihovo spoznanje, da jim je za uspešno delo in poslovanje knjižnica neogibno potrebna. Povečanje števila knjižnic v bivšem ljubljanskem okraju (97 %) pa nedvomno priča o tem, da je bila politika matične službe pri CTK, da se najprej posveti ureditvi ljubljanskih knjižnic, pravilna, saj je bilo leta 1969 v knjižnicah bivšega ljubljanskega okraja 76 % (465.339 knjižnih zvezkov) knjižne zaloge od vseh specialnih tehniških knjižnic v Sloveniji (614.554 knjižnih zvezkov). Pri tem imajo največji delež tehniške fakultete, ki hranijo skoraj polovico te knjižne zaloge. Če pa upoštevamo knjižno zalogo specialnih tehniških knjižnic v SR Sloveniji, odpade na tehniške fakultete tretjina (33,8 %) knjižnih zvezkov.

S pomočjo pri strokovni ureditvi teh knjižnic je CTK dosegla, da se je število bibliografskih podatkov o tuji tehniški literaturi povečalo tako v republiškem centralnem katalogu pri Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani kot v specialnem republiškem katalogu tuje tehniške literature pri CTK in je bilo mogoče s sodelovanjem urejenih tehniških knjižnic v Ljubljani organizirati koordinacijo nabave tuje literature. Sedaj pa CTK s svojo matično službo načrtno prodira tudi v vse druge kraje naše republike; le-ta pa se razlikuje od drugih matičnih služb v tem, da mora skrbeti tudi za ureditev dokumentacijskega gradiva, ki je sestavni del zaloge teh knjižnic. Glede na to je matična služba CTK še zahtevnejša, saj sega tudi na področje informatike in dokumentacije. Najbolj pa ovira njeno delo, kot sem že omenila, status specialnih tehniških knjižnic, ki so vse — razen CTK — nesamostojne, znano pa je, da je delati s samostojnimi knjižnicami zaradi njihove večje urejenosti, boljših pogojev za delo (prostori, finančna sredstva, poklicni knjižničarski kader) laže kot z nesamostojnimi knjižnicami.

CTK se je od vsega začetka zavedala teh težav in je glede na to sklenila razvijati založniško dejavnost s področja specialnega knjižničarstva in informatike ter dokumentacije in s področja bibliotečne in INDOK dejavnosti CTK. Izkazalo se je, da strokovne publikacije CTK predstavljajo precejšnjo zvezo med specialnimi tehniškimi knjižnicami in spodbujajo enotnost njihovega poslovanja, zanimanje zanje pa sega tudi preko meja naše republike.

Knjižnice na območju bivšega mariborskega okraja so zastopane v skupnem številu specialnih tehniških knjižnic leta 1969 s 15 %, njihovo število pa se je v primerjavi z letom 1962 zmanjšalo za 65 %. Tudi po številu knjižnih zvezkov (leta 1969 — 60.801 knjižnih zvezkov) so »mariborske« knjižnice na drugem mestu. V primerjavi z letom 1962 pa se je število knjižnih zvezkov zmanjšalo (indeks 69). V celotni knjižni zalogi so knjižnice na območju bivšega mariborskega okraja zastopane leta 1969 z 10 %. Knjižnice v bivšem okraju Kranj so si tako po številu knjižnic (7 %) kot po knjižni zalogi (6 %) priborile tretje mesto. Njim pa sledi na četrtem mestu po številu knjižnic Nova Gorica (5 %), Celje in Novo mesto si s 4 % delita peto in šesto mesto, nato sledi Koper (3 %) in Murska Sobota z enim odstotkom. Glede na velikost knjižne zaloge, ki pa ne sovпада v vseh okrajih s številom knjižnic, si po vrsti sledi knjižnice v bivših okrajih Celje (3 %), Koper (2 %), Novo mesto (2 %), Nova Gorica (1 %) in Murska Sobota (0 %).

Največje povečanje knjižne zaloge zasledimo leta 1969 v primerjavi z letom 1962 pri knjižnicah v bivšem ljubljanskem okraju (indeks 169), le-tim sledi knjižnice v okrajih Celje (indeks 136), Kranj (indeks 108), medtem ko je v vseh drugih knjižnicah opaziti padec knjižne zaloge: Koper (indeks 98), Nova Gorica (indeks 80), Maribor (69), Novo mesto (indeks 45) in Murska Sobota (indeks 30). Res je, da se v specialnih tehniških knjižnicah, posebno še pri knjižnicah gospodarskih organizacij, zastarela literatura močneje izloča kot pri drugih vrstah knjižnic, vendar so po oceni zmanjšanju knjižne zaloge v nekaterih okrajih botrovala predvsem neurejenost knjižne in neknjižne zaloge, volonterški kader ipd.

V 147 specialnih tehniških knjižnicah je bil leta 1969 sestav 614554 knjižnih zvezkov naslednji: od le-teh je bilo 499524 knjig in 115030 letnikov revij. Celotno število tehniške literature v Sloveniji bi se povečalo po oceni še za približno 50000 knjižnih zvezkov, če bi upoštevali še vso literaturo majhnih neurejenih knjižnih zbirk pri mnogih gospodarskih organizacijah.

Knjige so nasproti revijam v razmerju 81,2 % proti 18,8 %, kar se približno ujema s sestavom knjižne zaloge tehniških knjižnic v bivšem ljubljanskem okraju leta 1962. To razmerje je sicer le približno, ker slabo urejene knjižnice ne morejo posredovati točnih podatkov o številu letnikov revij in je bilo zato treba število letnikov ponekod oceniti glede na število naslovov revij. Isto leto je bilo v CTK razmerje med knjigami in letniki revij 69,5 : 30,5 %. Na prvi pogled naročajo specialne tehniške knjižnice premalo revij, vendar ne smemo pozabiti, da le-te sodelujejo s CTK v koordinaciji nabavne politike tuje litera-

ture in da si v CTK izposojajo revije predvsem s področja interdisciplinarnih ved, in da jim CTK posreduje fotokopije člankov iz revij in drugih periodičnih publikacij (referatni žurnali ipd.) iz National Lending Library for Science and Technology v Boston Spa (Anglija), fotokopije reportov iz Clearing House for Scientific and Technical Information v Springfieldu (ZDA), hkrati pa že navezuje stike z velikimi knjižnicami in dokumentacijskimi centri v drugih državah, npr. z CNRS - Centre National de la Recherche Scientifique v Parizu itd.

Anketa je pokazala, da so prejemale knjižnice v 1969. letu 9630 revij, od tega 5587 tujih (58 %), medtem ko je Centralna tehniška knjižnica v Ljubljani isto leto prejela 1611 tujih revij (85 %), pri tem pa vodi CTK pod domačimi revijami vse revije, ki izidejo v SFRJ.

Po podatkih centralnega kataloga tuje tehniške literature pri CTK se tuje revije v posameznih specialnih knjižnicah podvajajo. V več kot treh izvodih prihaja v tehniško knjižnico v Sloveniji 72 tujih revij. Da bi preprečili nepotrebno uporabljanje sredstev za nabavo drage tuje tehniške literature, bi bilo treba še bolj kot doslej usklajati nabavno politiko na tem področju. CTK že koordinira nabavo tujih revij z večino knjižnic pri fakultetah in inštitutih ter pri nekaterih zavodih in gospodarskih organizacijah. To obliko sodelovanja bo CTK razširila še na zavode in gospodarske organizacije, ki še ne sodelujejo pri tej akciji.

Za specialne tehniške knjižnice v Sloveniji je poleg knjižnega gradiva pomemben vir informacij tudi neknjižno gradivo. Le-te so leta 1969 imele 58902 standardov, 542 referatnih žurnalov, 1,117.886 dokumentacijskih kartic, 33763 patentov, 168057 kopij in mikrofilmov, 3295 diapozitivov, 9687 zemljevidov in 526 disertacij.

Evidenco o izposojanju knjižnih zvezkov vodijo vse fakultetne in inštitutske knjižnice, medtem ko se s tem morejo pohvaliti le nekatere knjižnice pri gospodarskih organizacijah.

Odstotek strokovno urejenih knjižnic je najvišji pri fakultetnih knjižnicah, kljub temu da povsem še ne zadovoljuje. Treba bi bilo vse fakultetne knjižnice urediti organizacijsko in strokovno tako, da se morejo z vso tujo literaturo, ki jo imajo, vključiti v centralni katalog in v koordinirano nabavljanje tuje literature ter v medknjižnično izposojajo. Vse to bi bile te knjižnice dolžne opravljati že po svoji funkciji. Trenutno vse tehniške fakultetne knjižnice še niso zmožne zadostiti tem zahtevam. Stanje na tem področju se bo očitno izboljšalo, ko bosta urejeni osrednji fakultetni knjižnici pri Fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo in Fakulteti za strojništvo in Knjižnica za mehaniko pri Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo. CTK sodi, da je ena izmed osrednjih nalog njene matične službe v letu 1971 pomoč pri ureditvi teh knjižnic in trajno sodelovanje in skrb za njihov razvoj. V tej smeri že kontinuirano poteka dejavnost njene matične službe v tem letu.

Analize iz prejšnjih let so poudarile zaskrbljujoče nerešeno vprašanje strokovnega kadra v specialnih tehniških knjižnicah. Stanje na tem področju se le počasi izboljšuje. V 147 specialnih tehniških knjižnicah je zaposlenih samo 78 poklicnih knjižničarskih delavcev različnih

profilov, strokovni izpit pa jih ima le 30 (38 %). V knjižnicah je priložnostno zaposlenih 82 oseb (volonterjev). Gre za osebe različnih poklicev, ki zasedajo druga sistemizirana mesta. Delo v knjižnici je njihovo postransko opravilo. V knjižnicah pri inštitutih, zavodih in gospodarskih organizacijah je zaposlenih 19 dokumentalistov in 9 strokovnih oseb, ki delajo v fotografskih laboratorijih ali pri kopirnih strojih. Priloga št. 2 prikazuje sestav knjižničarskega kadra na fakultetah, zavodih in podjetjih ter pri Gospodarski zbornici SRS.

Izmed 147 specialnih tehniških knjižnic je le 67 knjižnic, ki jih moremo oceniti za urejene, 80 pa za delno urejene. V prvo skupino spadajo knjižnice, ki vodijo po strokovnih načelih urejene kataloge in imajo potrebni strokovni kader. Za delno urejene štejejo knjižnice, ki vodijo kakršenkoli razvid o knjižnem gradivu, vodijo kataloge pretežno le v knjižni obliki, delo v knjižnici pa opravljajo večinoma volonterji.

V tistih knjižnicah, ki jih ne vodijo strokovno usposobljeni knjižničarji, srečujemo kataloge, ki so sestavljeni po različnih merilih in ne upoštevajo mednarodnih pravil za katalogizacijo.

Vse knjižnice in knjižne zbirke vodijo inventarno knjigo o knjižnem gradivu. Pogosto inventarna knjiga ni pravilno vodena, za njo se tudi ne uporabljajo predpisani obrazci. V mnogih gospodarskih organizacijah, ki imajo maloštevilno knjižno zalogo, je inventarna knjiga tudi edini katalog o evidenci knjižne zaloge. Poleg inventarne knjige oziroma kataloga vodijo takšne organizacije včasih še stvarni geselski katalog v knjižni obliki.

Večje knjižnice vodijo poleg inventarne knjige tudi abecedni imenski katalog, ki je tudi osnovni katalog, brez katerega ni mogoče uspešno voditi evidence nad knjižno zalogo. Tak katalog bi morala praviloma voditi tudi vsaka najmanjša knjižnica. Analiza je pokazala, da vodi samo 78 specializiranih tehniških knjižnic AIK katalog, 18 knjižnic pa ga šele pripravljajo, bodisi v listovni ali v knjižni obliki.

Sistematski UDK katalog vodi 41 knjižnic, 19 knjižnic pa ga šele pripravljajo. Abecedni stvarni katalog vodi 45 knjižnic, 6 knjižnic pa ga pripravljajo.

Znanstveno-raziskovalni inštituti (4), zavodi (6) in večja podjetja (24) imajo organizirano dokumentacijsko službo. V teh organizacijah so knjižnice v sestavi dokumentacijske službe. Knjižnica in dokumentacijska služba sta odvisni druga od druge in se vzporedno razvijata. Organizacije, ki imajo organizirano dokumentacijsko službo, imajo tudi dobro organizirano knjižnico. Samo dobro organizirana knjižnica je lahko podlaga in tudi delni vir za dokumentacijsko službo. Dokumentacijske službe vodijo informacijske kartoteke za tista specialna področja, ki so povezana z dejavnostjo inštituta ali podjetja. Dokumentalisti-knjižničarji tudi sami pripravljajo izvlečke iz strokovnega časopisja za tista ožja specialna področja, ki jih informacijske kartoteke oziroma referatni časopisi ne obravnavajo dovolj natančno, so pa za dejavnost podjetja nujno potrebni.

Ugotovili smo, da želijo še nekatera druga podjetja organizirati dokumentacijsko službo (npr. Kemična tovarna Hrastnik, Investicijski biroji Trbovlje idr.).

Mnogo je še podjetij, kjer pomenijo strokovne knjige le neorganizirano in razmetano inventarno pridobitev. Nekatera izmed teh, sedaj štirinajstih podjetij, nameravajo organizirati knjižnico, ko bodo za to imela zagotovljena materialna sredstva in ustrezeni prostor. Stiska s prostorom za knjižnice je pereče vprašanje večine knjižnic, od rešitve katerega bo odvisno začetno organiziranje strokovno urejene knjižnice.

Močna ovira za ustanavljanje knjižnic je predvsem pomanjkanje strokovno usposobljenega knjižničarskega kadra, ki bi bil sposoben organizirati in urediti knjižnico. Poleg teh vzrokov ovira razvoj knjižnic včasih tudi nerazumevanje odgovornih organov delovnih organizacij za knjižničarsko delo in za zahtevnost tega poklica. Na drugi strani pa ne smemo prezreti tudi dejstva, da tudi knjižničarsko osebje včasih ni zainteresirano za strokovno izpopolnjevanje. Potrebno bi bilo, da organizacije s knjižnicami v svojih aktih uredijo vprašanje sistemizacije delovnih mest knjižničarskih delavcev za vse stopnje izobrazbe. V teh knjižnicah naj bi imel knjižničar vsaj zaključeno prvo stopnjo univerzitetnega študija (Pedagoška akademija, višje šole) ali visoko izobrazbo z obveznim strokovnim izpitom pri komisiji, ki ima sedež v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Vse delovne organizacije, ki imajo specialne tehniške knjižnice ali jih nameravajo ustanoviti, bodo morale le-tem posvetiti večjo skrb, če hočejo, da bodo uspešno odpravile ugotovljene pomanjkljivosti in da se bo izboljšalo stanje na področju specialnega tehniškega knjižničarstva.

Kot doslej bo morala CTK dajati tehniškim knjižnicam kontinuirano strokovno pomoč, delovne organizacije pa bodo morale zagotoviti materialna sredstva za učinkovito delo knjižnic, ki so v njihovi sestavi. CTK bo morala še naprej razvijati vse oblike strokovne pomoči, ki so se že v njenem dosedanjem delu izkazale za učinkovite.

Tako bo treba ponovno organizirati tečaje, predavanja, posvetovanja ter individualne instrukcije, treba bo izdati še nove strokovne publikacije, kadar bi bilo to potrebno. Potrebna bo izmenjava izkušenj, ki so si jih pridobile dobro organizirane knjižnice. Posebno pa so potrebni neposredni stiki CTK z delovnimi organizacijami, ki so se že doslej izkazali kot koristni in so dali številne pobude za izboljšanje dela v specialnih tehniških knjižnicah.

Vsekakor bo treba vložiti še mnogo truda, da bodo specialne knjižnice dosegle stopnjo strokovne urejenosti, ki jim bo omogočala sodelovanje pri sestavljanju centralnih katalogov in pri koordinaciji nabave tuje literature, brez katerih sodobna knjižnična mreža ne more delovati. V letu 1970 je sodelovalo s CTK pri sestavljanju centralnega kataloga tuje literature v knjižnicah Slovenije 68 knjižnic; od le-teh je bilo 50 tehniških, 17 od le-teh pa samo občasno nabavljajo literaturo s področja tehnike. Število sodelujočih knjižnic v sodobnih povezovalnih

PRILOGA 1

Število specialnih tehniških knjižnic in njihova knjižna zaloga
na območju bivših okrajev SR Slovenije 1962 in 1969

Indeks 1962 = 100

Okraj	Knjižnice število		%		Knjižni zvezki število		%			
	1962	1969	Indeks	1962	1969	1962	1969	Indeks	1962	1969
Ljubljana	86	89	103	31	61	274.466	465.339	169	59	76
Maribor	66	22	33	23	15	87.785	60.801	69	19	10
Kranj	22	11	50	8	7	36.131	38.708	108	8	6
Nova Gorica	28	7	25	10	5	9.235	7.527	80	2	1
Celje	15	6	40	5	4	14.179	19.110	136	3	3
Novo mesto	27	6	22	10	4	21.861	10.183	45	5	2
Koper	21	5	24	7	3	11.185	10.467	98	2	2
Murska Sobota	16	1	6	6	1	8.000**	2.419	30	2	—
Skupaj	281	147	52	100	100	462.842	614.554	132	100	100

* L. 1969 bivši okraji.

** Ocenjeno.

PRILOGA 2
Leto 1969

Ustanovitelj specialnih tehniških knjižnic	Strokovno osebje						Dokumen- talisti
	bibliot. z izp.	knjiž. z izp.	manip. z izp.	brez z izp.	Tehnično osebje	Volonter	
Tehniške fakultete	3	5	6	—			3
Znanstveno razisk. inštituti	1	2	5	4		1	5 4
Znanstveno razisk. zavodi	2	5	1	5		5	8 6
Višje in srednje tehniške šole	1					2	6 1
Gospodarska zbornica SRS	2	5	9	14		6 3	59 9
Gospodarske organizacije	9	17	21	23		9	82 19
Skupaj							

procesih je vsekakor še premajhno, vendar se je CTK posrečilo pritegniti k sodelovanju knjižnice z najštevilnejšo knjižno zalogo. Seveda pa čaka knjižnico pri tem delu še mnogo truda, hkrati pa se zaveda, da je to delo hkrati z ureditvijo in postavitvijo INDOK službe, kot sestavnega dela specialnih tehniških knjižnic, ena od njenih najpomembnejših nalog in njen prispevek k čim uspešnejšemu delovanju slovenske knjižnične mreže. Zaveda se tudi, da ta akcija v bistvu ne more biti nikoli končana.

Zelo bi bilo napak, če bi zaradi zavzetosti nad knjižničarskim poklicem in knjižničarstvom pozabili na osnovni nagib in cilj, ki nas vodi pri tem delu: storiti vse, da bo našel vsak strokovnjak, znanstvenik, proučevalec in študent s področja tehniških ved in strok s pomočjo CTK iz njene zaloge in iz zaloge tehniških knjižnic v SR Sloveniji vsaj vse najpomembnejše in najnovejše informacije, ki jih potrebuje pri svojem znanstvenem, raziskovalnem delu, pri študiju ali pri delu za razvoj naših gospodarskih organizacij.

LITERATURA:

Gašpersič Z.: Stanje specialnih tehniških knjižnic v Sloveniji in analiza njihovih problemov. Knjižnica, XII/1968, št. 1/4, str. 58—61.

Priročnik za poslovanje specialnih knjižnic. Ljubljana, Centralna tehniška knjižnica 1969.

Slajpah M.: Analiza knjižnične mreže v SR Sloveniji. 1964—1968. Ljubljana, Republiški sekretariat za prosveto in kulturo. (1970. Razmn.)

Slajpah M.: Stanje in vprašanje tehniških knjižnic v SR Sloveniji. Posvetovanje o tehniških knjižnicah. Centralna tehniška knjižnica in zveza inženirjev in tehnikov Slovenije. Ljubljana 1963.

Slajpah M.: Stanje, problematika in perspektive strokovnih tehniških knjižnic na področju Ljubljanskega okraja. Knjižnica, VII/1963, št. 1/2, str. 62—67.

Zavod SR Slovenije za statistiko. Statistično gradivo št. 21. Kulturno-umetniška dejavnost 1964—1968. Ljubljana 1969.

O POTUJOČI KNJIŽNICI V MARIBORSKI OBČINI

Zlata Kert

Potujoče knjižničarstvo je način dela osrednje knjižnice — sistematično zamenjavanje knjig na območju, ki ga oskrbuje matična knjižnica. Omogoča občanom, da tam, kjer živijo ali delajo, dobijo literaturo, ki jo potrebujejo za izobraževanje in zadovoljevanje kulturnih potreb.

Ce hočemo zagotoviti stalno in zadostno kroženje knjig v občini v še tako odmaknjenih in zaostalih krajih, je nujno potrebno ustvariti dobro organizirano knjižnično mrežo. Ugotoviti je treba, kakšne so razmere v knjižničarstvu, jih oceniti in pripraviti načrt za razvoj knjižnične mreže za daljše in krajše obdobje. Mreža mora postati enovit organizem, ki vključuje v sistem samostojne in nesamostojne knjižnice in izposojevališča ter omogoča občanom, da stalno dopolnjuje svoje znanje.

Analiza stanja v ljudskih knjižnicah je pokazala, da bi bilo nevdružno enakomerno razvijati vseh 38 nesamostojnih ljudskih knjižnic. Odločili smo se za močno osrednjo knjižnico in 10 do 12 nesamostojnih ljudskih knjižnic v večjih krajih v občini, ki naj bi postopoma postale podružnice osrednje knjižnice. Ostale nesamostojne knjižnice pa naj bi se spremenile v izposojevališča potujoče knjižnice. Še vedno bi ostale v sklopu kulturno prosvetnih organizacij, z osrednjo knjižnico bi jih povezovala matična služba, za njihovo vzdrževanje pa bi bilo treba sklepati posebne dogovore med lokalnimi družbenopolitičnimi skupnostmi in občinsko skupščino.

Cepprav se bibliobusi v svetu močno uveljavljajo, smo se odločili za dopolnjevanje knjižne zaloge manjših knjižnic s potujočimi zbirkami in za pošiljanje potujočih zbirk v kovčkih v kraje, kjer knjižnic več ni ali pa jih še ni bilo.

Prednost dopolnilne potujoče knjižnice so že vpeljana izposojevališča pri nesamostojnih ljudskih knjižnicah in knjižničarjih amaterjih, ki imajo razmeroma dober stik z bralci. Bibliobus je predrag. Samo vozilo TAM A 3000 trgovina stane 120.000 din brez specialne opreme, prišteti pa je treba še letne stroške za vzdrževanje vozila, najemnino za garažo in osebni dohodek za šoferja.

Neobhoden pogoj za uspešno delovanje potujoče knjižnice je stalnost sredstev za knjige, osebje, opremo in prevoze. Pri načrtovanju

razvoja potujoče knjižnice smo upoštevali normative, ki jih je izdelala republiška matična služba, vendar so odstopanja od normativov zelo velika.

Dosedanje izkušnje kažejo, da se knjige v potujočih zbirkah veliko bolj poškodujejo kot pri normalni izposoji, delno zaradi prevažanja, najbolj pa jih uničujejo bralci. Dokler ne bo rešeno vprašanje o nagrajevanju knjižničarjev amaterjev, bo nemogoče doseči dosledno izterjavanje odškodnine za poškodovane in izgubljene knjige.

Potujoča knjižnica naj bi imela tako knjižno zalogo: 25 % poučne literature, 40 % leposlovja za odrasle, 35 % leposlovja za mladino.

V nesamostojne ljudske knjižnice in izposojevališča pošiljamo le knjige v slovenščini. Upoštevam izbor v setu A centralne katalogizacije slovenskih tiskov, namenjenem ljudskim knjižnicam.

Doslej ni bilo mogoče ostvariti predvidenega razmerja. Statistični podatki o zaposlenih v delovnih organizacijah v mariborski občini kažejo, da večina prebivalstva v občini nima višje izobrazbe kot osnovno šolo. Prav zato ni pretirana trditev, da so kulturne potrebe v poprečju majhne, posebno na deželi, niso pa povsod enake. Branje sicer še ni postalo kulturna potreba dovolj širokega kroga prebivalcev, vendar je knjižnice že zdaj treba organizirati tako, da bodo ustrezale bodočim potrebam prebivalstva.

Na slovenskem knjižnem trgu ni na razpolago dovolj poljudno-znanstvenih del, primernih za bralce, ki jih oskrbuje s knjigami potujoča knjižnica. Knjižna zaloga potujoče knjižnice ne more biti zvest posnetek zaloge občinske matične knjižnice. Del publikacij iz seta A: periodika, leksikalije, lokalna literatura, kolportajni romani in mladinska literatura brez priporočilne oznake starostnih stopenj za potujočo knjižnico ni primeren. Ker je potujoča knjižnica del knjižnične mreže, lahko zahtevnejšim bralcem priskrbi tudi specializirano strokovno literaturo iz osrednje knjižnice.

Vodja potujoče knjižnice mora skrbno spremljati sestav prebranih del. Le tako je mogoče voditi ustrezno nabavno politiko, primerno sestavljati potujoče zbirke in organizirati intenzivno propagando za branje poljudnoznanstvenih knjig.

Knjige potujoče knjižnice v mariborski občini so razvrščene po strokah po načelih mednarodne decimalne klasifikacije. Leposlovje, namenjeno mladini, je razvrščeno po starostnih stopnjah. Vrstilci decimalne klasifikacije so splošnejši, da lahko knjižničarji amaterji brez težav vključujejo knjige potujoče knjižnice v knjižno zalogo nesamostojnih ljudskih knjižnic, ki navadno ne presega 1000 zvezkov.

Potujoča knjižnica ima inventarno knjigo, križni abecedni imenski katalog in lokalni katalog. Knjižna zaloga je evidentirana tudi v abecednem imenskem (matičnem) katalogu, ki se bo vključil v matični katalog osrednje knjižnice. Vzgojnega pomena so abecedni imenski katalogi v malem. Za vsako knjigo je izdelan tudi avtorski katalogni listek drugačne barve. Za vsako potujočo zbirko sestavi knjižničar potujoče knjižnice iz teh listkov abecedni imenski katalog. Tako bralci

lahko tudi v najmanjšem izposojevališču spoznajo način dela razvitejših knjižnic.

Knjige potujoče knjižnice so opremljene kot knjige osrednje knjižnice, imajo pa dodatni knjižni listek. Priporočljivo bi bilo, da bi se knjižna listka razlikovala v barvi, vendar jih Državna založba Slovenije žal prodaja le v eni barvi. Pomagamo si lahko tako, da podatke na knjižnem listku, ki je namenjen izposojevališču, natipkamo, na listku, ki ostane v matični knjižnici in na katerega vpisujemo podatke o izposojevališčih, pa podatke izpišemo s flomastrom. Tipkanje knjižnih listkov za izposojevališča je pripravnejše, ker se ti listki velikokrat izgubijo in ponovno tipkanje je manj zamudno kot pisanje z roko. Za vsako potujočo zbirko je treba napisati tudi seznam.

Matična knjižnica obvešča izposojevališča o knjižni zalogi potujoče knjižnice s seznamami. Vsako leto dopolni osnovni seznam s seznamom novosti. Seznami so urejeni po strokah po načelih UDK. Vsako izposojevališče dobi več izvodov seznamov, ki jih bralci odnašajo na dom in predlagajo, katere knjige naj si izposojevališče izposodi iz potujoče knjižnice.

Zaradi zelo slabo razvitega knjižničarstva zunaj ožjega mestnega področja bo potujoča knjižnica oskrbovala v prvi fazi reorganizacije knjižnične mreže tudi nekatere bodoče podružnice.

Za razvažanje knjig potujoče knjižnice je najprimernejši poltovorni avtomobil. Izdelan je predlog, kako bi najučinkoviteje dovažali knjige izposojevališčem. Označene so poti in razdalje na zemljevidu občine.

V začetnem obdobju ni mogoče urediti istočasnega razvažanja potujočih zbirk, ker knjižničarji zaradi delovnih in družinskih obveznosti ne morejo prevzemati potujočih zbirk ob najugodnejšem času. Potrebni so dodatni prevozi.

Izposojevališča imajo v matični knjižnici mape, v katerih so vloženi seznamami potujočih zbirk, dopisi, poročila o obiskih in drugo gradivo.

Potujoča knjižnica posoja nesamostojnim ljudskim knjižnicam in izposojevališčem knjige v zbirkah od 50 do 150 knjig. Zaradi slabo razvitega knjižničarstva v krajih, ki jih matična knjižnica oskrbuje s knjigami, lahko potujoče zbirke zamenjamo le dvakrat letno. Da ne bi izposojevališča v času, ko pripravljajo potujočo zbirko za vrnitev v osrednjo knjižnico, ostala brez knjig za bralce, dobijo lahko novo potujočo zbirko mesec prej.

Za shranjevanje knjižne zaloge potujoče knjižnice (6000 knjig) je potrebno 210 metrov polic. Pretežni del knjig je namreč izposojen, zato je potrebno manj prostora kot v klasičnem knjižnem skladišču.

Potujoča knjižnica bo lahko dobro delala le, če bodo izposojali knjige strokovno usposobljeni knjižničarji amaterji. Potrebno znanje si pridobivajo na strokovnih tečajih in ga tudi redno poglobljajo. Take tečaje je v mariborski občini financirala občinska Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije skupaj z Društvom bibliotekarjev.

Vodja potujoče knjižnice, bibliotekar matične službe, mora biti v stalnih stikih s knjižničarji. Prav bi bilo, da bi potujoče zbirke izbi-

rala v skladišču skupaj vodja potujoče knjižnice in knjižničar nesamo-
stojne ljudske knjižnice.

Potujoča knjižnica si še ni utrla poti v vse nesamostojne ljudske
knjižnice, ki naj bi postopoma postale izposojevališča. Knjižničarji se
boje izposojati knjige, »ki niso njihove«, nekatera društva pa žele delati
povsem samostojno. Z vztrajnim delom pa se bo matični službi, če
bo na razpolago dovolj denarja za nakup knjig in nagrajevanje knjiž-
ničarjev, prav gotovo posrečilo izbrisati z zemljevida bele lise, kjer
knjižnic danes ni več ali pa jih še ni.

PERIODIČNI TISK V ITALIJI

Srečko Vilhar

Periodični tisk v Italiji ima že stare tradicije, kar pa je povezano
z razmahom tiskarstva, a še bolj z nekdanjimi političnimi boji. Pri
listanju po starih italijanskih bibliografijah dobimo vtis, da so v ob-
dobju bojev za združitev (1848—1870) časniki rasli v Italiji kot gobe
po dežju. Ta velika vnema tudi kasneje lep čas ni popustila. Publicist
Henry Berger je leta 1898 naštel v Italiji 2376 periodičnih publikacij,
med katerimi je bilo 134 dnevnikov (Renato Lefevre: *I più antichi
giornali e periodici italiani in corso di pubblicazione. Accademie e
biblioteche d'Italia*, 1970, 3, str. 216). To pa je bil vendarle čas, ko je
začelo število periodičnih publikacij po burnih letih risorgimenta že
upadati. V začetku našega stoletja so se v Italiji močno vnemali stran-
karski boji in število periodičnih publikacij je začelo vnovič naraščati.
Ta tisk pa je poslej doživel še dve novi pomembni metamorfozi. Musso-
lini je leta 1926 razpustil vse opozicijske stranke. Zaradi tega je pre-
nehalo izhajati nemara tisoč in čez raznih periodičnih publikacij. Do
novih radikalnih sprememb v tisku pa je prišlo zatem po letu 1945.
Danes se tiska v Italiji okrog 8000 periodičnih publikacij, med katerimi
je 81 dnevnikov, a med njimi kar 15, ki so že prekoračili stoletnico
obstoja. Najstarejši italijanski časnik je *Gazzetta di Mantova*, čigar
začetki segajo v leto 1664. Od 15 stoletnikov odpadeta 2 na južno Italijo,
3 na srednjo in kar 10 jih odpade na severno Italijo. Trst ima danes
2 dnevnik (pod Avstrijo nekaj časa celo 4), namreč časnika *Primorski
dnevnik* in *Il Piccolo*, Videm 2 (*Friuli sera* in *Messaggero Veneto*), a
Bolzano na Južnem Tirolskem 3 (*L'Adige*, *Alto Adige-Corriere delle Alpi*
in *Dolomiten-Tagblatt der Südtiroler*). V angleškem jeziku izhaja v
Rimu dnevnik *Daily American*. Najbolj razširjena italijanska dnevnik
sta *La Stampa* (Torino) in *Corriere della sera*. Prvi se tiska v nakladi
660.000, a drugi v nakladi 620.000 primerkov (glej: Lefevre, str. 212—215).

Zanimivi so tudi podatki o revijah, biltenih in še drugih periodičnih
publikacijah te vrste, ki jih je danes v Italiji okrog 7.920. Med njimi
jih je 82 iz obdobja od 1784—1875, torej skoraj samih stoletnikov, ki
živijo še danes. Najstarejša italijanska revija je iz leta 1784 (Torino).
Začetka se je imenovala *Mémoires de l'Accadémie de Sciences*. Po ze-
dinjenju Italije se je preimenovala v *Memorie dell'Accademia delle*

Scienze di Torino. Zanimivo je vsekakor dejstvo, da je bil v savojski monarhiji službeni jezik začetka francoski. Do spremembe je prišlo (uvredba italijanščine) šele potem, ko si je monarhija spravila pod svoje okrilje ves Apeninski polotok.

Najstarejša revija v Trstu je Archeografo Triestino (1829), ki je pred dvema letoma slavila 140. obletnico obstoja. Pri tej publikaciji pa smo imeli prekinitev (1837—1869), ki je trajala 32 let.

V Italiji stojijo bibliografi pred zamotanim vprašanjem, kako popisati ves periodični tisk iz obdobja pred letom 1866 in kako ugotoviti obenem tudi vsa nahajališča. Ves tisk po že navedenem letu pa je bibliografsko obdelan. To je leta 1866 omogočil zakon o obveznem primerku. Danes prejemata obvezni primerek 2 centralni italijanski knjižnici (Rim in Firenze). Ves stari italijanski periodični tisk je raztresen v najrazličnejših javnih in zasebnih knjižnicah. Ker pomeni zanimivo dokumentacijo za obdobje risorgimenta, raste v Italiji zanimanje zanj. Na II. vsedravnem kongresu za zgodovino italijanskega novinarstva (Congresso Nazionale di Storia del Giornalismo) decembra leta 1966 v Vidmu so kongresisti postavili zahtevo, da se v Italiji sestavi centralni katalog za ves periodični tisk pred letom 1866. Kaže, da je po štirih letih to vprašanje še vedno na mrtvi točki, kar pomeni, da ministrski mlini, ki imajo zdaj stvar v rokah, meljejo zelo počasi.

Veliko zanimanje za ves stari periodični tisk pa se kaže tudi v težnji nekaterih večjih knjižnic, da izdajo kataloge s popisom vseh svojih periodičnih publikacij. Nekaj takih katalogov je že izšlo in reči moramo, da so zelo iskani. Naj naštejemo vsaj najpomembnejše:

Catalogo dei periodici posseduti nelle biblioteche di Milano..., Milano 1957;

Cataloghi dei periodici. Biblioteca dell'Università degli Studi di Trieste. Periodici posseduti e collocati, 1960; Periodici scientifici-tecnici, 1964 in Supplemento, 1966;

Pinto Olga: Elenco dei periodici correnti di scienze umane posseduti dalle biblioteche di Roma, al 1° gennaio 1964, Roma 1967;

Vianello N.: Elenco dei periodici della Biblioteca Nazionale Marciana. Venezia 1966;

Manzini Guido: I periodici della Biblioteca Governativa e della Biblioteca Civica di Gorizia. Gorizia 1967 (2. izdaja!).

To so prav gotovo najbolj znani katalogi te vrste v Italiji, vendar smemo pričakovati, da se bo število takih katalogov v bližnjih letih še povečalo. Za slovenskega knjižničarja in bibliografa je še posebno zanimiv katalog dveh velikih knjižnic iz Gorice (Governativa se je preimenovala v Biblioteca Statale Isontina). Katalog vsebuje 2336 enot, med katerimi je tudi 135 naslovov slovenskega periodičnega tiska. Knjižnica ima tudi redkosti. Naj omenimo: Lublanske novice 1797—1799 (nepopolno), Zora 1872—1878 (Maribor), Novi čas 1910—1914 (Gorica) in Edinost 1920—1928 (Trst). Iz rečenega sledi, da so knjižničarji v Gorici, ki jih vodi dr. Guido Manzini, pokazali veliko razumevanje prav za vprašanja, ki so danes tudi v Italiji močno aktualna.

Goriška knjižnica, Nova Gorica

Razstava del in građiva o patru Stanislavu Škrabcu, slovenskem jezikoslovcu. Razstava je bila organizirana na Kostanjevici pri Novi Gorici od 24. maja do 1. junija. 153 eksponatov je prikazovalo Škrabčeva jezikovna dela, sestavke domačih in tujih jezikoslovcev o avtorju, njegove knjige in drugo. Razstavljena so bila tudi šolska spričevala, osebni dokumenti, fotografije in nekrologi ter celotno Cvetje z vertov sv. Frančiška, v katerem je na ovitkih priobčeval Škrabec od 1880 do 1915 svoje znamenite jezikoslovne študije o slovenščini. S sodelovanjem samostana na Kostanjevici je razstavo pripravil Marijan Breclj.

Razstava del in građiva o nadškofu Frančišku Borgiji Sedeju. Pripravljena je bila razstava v župnišču v Cerknem in je bila odprta od 26. julija do 19. avgusta. Sedejevo osebnost in delo sta prikazovala 202 eksponata. Goriška knjižnica je sodelovala na tej razstavi s publikacijami in pomagala pri ureditvi. Pripravil jo je Marijan Breclj.

Življenje in delo Franceta Bevka. Razstava je bila odprta v avli občinske skupščine od 15. do 28. septembra. Razstavljena so bila vsa Bevkova izvirna dela, ponatisi, njegovi prevodi in prevodi njegovih del v knjižni obliki; dalje vrsta prevodov v periodičnem tisku, građivo o Bevku, šolska in druga spričevala in dokumenti, nagrade, priznanja, bogat fotografski material, kraji in postaje Bevkovega življenja, potovanja in posebej vsi doslej znani portreti in karikature. Razstavo je pripravil študijski oddelek Goriške knjižnice pod vodstvom Marijana Breclja. Obiskovalcev je bilo 7218. Manjšo razstavo z istim naslovom je pripravil tudi ljudsko-pionirski oddelek Goriške knjižnice. Razstava je bila prenesena kasneje v Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani in v študijsko knjižnico v Murski Soboti. Marijan Breclj je sodeloval tudi pri obeh omenjenih postavitvah.

Ljudska in študijska knjižnica, Ptuj

Prešernova razstava. Pripravljena je bila na obletnico Prešernove smrti (8. februarja) na hodniku študijske knjižnice in je prikazovala razne izdaje Prešernovih del in literaturo o Prešernu.

Leninova razstava. Ob 100-letnici Leninovega rojstva (r. 22. aprila 1870) je knjižnica pripravila na magistratu občine Ptuj pod pokroviteljstvom komiteja občinske konference ZKS razstavo Leninovih del in literature o njem. Razstavljenih je bilo 120 knjižnih enot, med njimi nekaj pomembnejših prvih slovenskih izdaj.

Cajnkarjeva razstava. Ob 70-letnici rojstva pisatelja in tukajšnjega rojaka Stanka Cajnkarja (r. 25. aprila 1900) je knjižnica skupaj z gimnazijo pripravila literarni večer v čitalnici študijske knjižnice. Ob tej priložnosti so bila razstavljena najpomembnejša Cajnkarjeva dela in literatura o njem. Razstava je bila odprta dva meseca.

Razstava starih zemljevidov. V poletnih mesecih so bili na hodniku študijske knjižnice razstavljeni faksimili zemljevidov naših pokrajin in več izvirnih zemljevidov iz 16. do 19. stoletja.

Bevkova spominska razstava. Ob smrti pisatelja Franceta Bevka (u. 17. septembra 1970) je bilo razstavljenih 100 knjižnih enot iz njegovega obsežnega pisateljskega opusa. Razstava je trajala mesec in pol.

Koroška razstava. Ob 50-letnici koroškega plebiscita je bila pripravljena razstava s tematiko o Koroški. Prvi del je bil posvečen plebiscitu, v drugem delu pa so bile prikazane knjige, ki so izhajale na Koroškem od 17. stoletja naprej. Razstavljenih je bilo 80 knjižnih enot. Razstava je bila odprta od novembra 1970 do marca 1971. Vse navedene razstave je pripravil Jakob Emeršič.

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

Stalna razstava pomembnejših rokopisov in slovenskih knjig. Pripravljena je za ogled v razstavni dvorani, kadar ni drugih specialnih razstav. V tem času pa je razstava v rokopisni zbirki. Za strokovno vodstvo skrbi osebje rokopisne zbirke. Obsega izbor srednjeveških latinskih, cirilskih, glagolskih in slovenskih rokopisov, slovenskih tiskov od 16. do 18. stoletja, avtografov slovenskih pisateljev do moderne, izbor najvažnejših slovenskih časnikov in tiskov iz NOB.

Kette — Murn. Razstava je bila odprta od 9. do 24. februarja. Pripravila sta jo Janez Logar in Jože Munda.

Ob petdesetletnici pravne fakultete. Razstava je bila odprta od 14. do 18. aprila in je obsegala dela članov fakultete in inštitutov pri fakulteti. Organizirala jo je pravna fakulteta Univerze v Ljubljani.

Charles Dickens 1812—1870. Razstava je bila odprta od 9. do 16. julija, pripravil pa jo je Britanski svet za kulturne stike s tujino.

France Bevk. Razstavo sta organizirali Goriška knjižnica in Narodna in univerzitetna knjižnica. Odprta je bila od 5. do 15. oktobra, pripravil pa jo je Marijan Breclj.

Petindvajsetletnica Državne založbe Slovenije. Razstava, ki je bila odprta od 18. do 21. novembra, je obsegala izdaje Državne založbe Slovenije. Pripravila jo je DZS ob 25-letnici svojega delovanja.

Ludwig van Beethoven 1770—1827. Razstava, katero je pripravil Ivan Klemenčič, je bila odprta od 17. do 26. decembra.

Osrednja knjižnica občine Kranj, Kranj

Studijska knjižnica pri Osrednji knjižnici občine Kranj je poleg stalnih razstav knjižnih novosti pripravila v svojih prostorih tri tematske razstave:

Janez Fugina. Ob smrti dolgoletnega sodelavca študijske knjižnice in vršilca dolžnosti upravnika Osrednje knjižnice je bila v avli knjižnice od 3. do 20. marca postavljena razstava, ki je prikazovala izbor Fuginovih strokovnih člankov s področja knjižničarstva na Gorenjskem ter njegovo izvirno leposlovno delo, slikovno gradivo pa je prikazovalo njegovo delo v Prešernovem gledališču v Kranju. Razstavljenih je bilo 50 eksponatov.

Stoletnica Leninovega rojstva. Obletnica je bila zabeležena s priložnostno razstavo slikovnega gradiva o Leninovi življenjski poti in re-

volucionarnem delu. Razstava je bila odprta od 16. aprila do 16. maja, prikazanih pa je bilo 60 eksponatov.

Mesec knjige. Razstava je bila odprta od 9. novembra do 9. decembra in je prikazovala vidnejše knjižne izdaje tekočega leta. Navedene razstave je pripravil Franc Drolc s sodelavci iz Študijske knjižnice.

V Galeriji Prešernovega spominskega muzeja v Kranju je knjižnica pripravila naslednje razstave:

Finžgarjeva spominska razstava. Odprta je bila od 6. februarja do 2. marca in je bila pripravljena v sodelovanju z Gorenjskim muzejem in Slovansko knjižnico. Zamišljena je bila kot uvod v praznovanje 100-letnice Finžgarjevega rojstva. Poleg izbora Finžgarjevih del, rokopisov in predmetov iz zapuščine je razstava prikazovala tudi najnovejše slikovno gradivo, nastalo ob pripravah na otvoritev pisateljevega spominskega muzeja v Doslovčah. Obsegala je 60 enot. Obiskovalcev je bilo 2181.

25 let knjige o NOB. Razstava je bila odprta od 24. aprila do 6. maja. S 150 entami v razdelkih: poezija, proza, dramatika, likovna umetnost, življenjepisi in zgodovina je bila ilustrirana povojna knjižna produkcija s tematiko narodnoosvobodilne borbe. Založba Partizanska knjiga je ob razstavi organizirala prodajo svojih publikacij. Slikovno gradivo je uredil Milan Batista, knjižno gradivo pa Franc Drolc, ki je imel ob otvoritvi tudi uvodno besedo. Razstavo si je ogledalo 568 obiskovalcev.

Bevkova spominska razstava. Odprta je bila od 14. do 29. oktobra in je obsegala 100 enot. Pisateljevo delo je bilo prikazano po naslednjih razdelkih: Bevkova dela v jezikih jugoslovanskih narodov, Bevkova dela v tujih jezikih, Bevkove priredbe in prevodi tujih del, Bevk v luči literarne vede. Razstavo je pripravil Franc Drolc, ki je imel ob otvoritvi tudi uvodno besedo. Zabeležili so 1171 obiskovalcev.

Študijska knjižnica, Celje

Nekaj literature o Leninu. Razstava je bila pripravljena za stoletnico Leninovega rojstva in je bila odprta od 20. januarja do 20. februarja. Obsegala je 196 enot.

Literarno delo Mateja Bora. Razstava je bila odprta od 27. novembra do 12. decembra v avli pred čitalnico in je obsegala 97 enot. Obe razstavi je pripravila Ivanka Bauman s sodelavci.

Študijska knjižnica, Koper

Iz zgodovine delavskega revolucionarnega gibanja na Slovenskem. Razstava je bila posvečena 100. obletnici Leninovega rojstva. Odprta je bila od 14. do 30. januarja in je obsegala 195 eksponatov (knjige in razne dokumente). Obiskalo jo je okrog 2000 ljudi. Pripravil jo je Srečko Vilhar.

Življenje in delo Simona Gregorčiča. Razstava je bila odprta od 7. do 28. februarja in je prikazovala 177 eksponatov. Gradivo za razstavo so prispevale poleg Študijske knjižnice v Kopru še druge kulturne institucije in zasebniki. Obiskalo jo je okrog 3500 ljudi, pripravila pa jo je Miša Šalamun.

Književnik France Bevk. Razstava je bila posvečena 80-letnici pisateljevega rojstva in je bila odprta od 7. do 25. septembra. Razstavljenih je bilo 343 eksponatov. Gradivo so prispevale še druge študijske knjižnice in tudi sam književnik Bevk. Obiskalo jo je okrog 4000 ljudi, pripravila pa jo je Lidija Godina.

Učne knjige na primorskih šolah za Slovence. Razstava je bila odprta ob Dnevu kulturnih delavcev 3. oktobra in je bila odprta do 24. oktobra. Vsega je bilo 334 eksponatov, od tega 266 knjig in 68 fotokopij. Gradivo za razstavo so prispevale še druge knjižnice in Slovenski šolski muzej iz Ljubljane. Imela je okrog 2000 obiskovalcev, pripravila pa jo je Miša Salamun.

Narodnoosvobodilni boj Primorcev in Istranov v Afriki. Razstava je bila namenjena v prvi vrsti prekomorcem, ki so se 20. decembra zbrali v Kopru na velikem zborovanju. Razstavljenih je bilo 321 fotografij, knjig in raznih dokumentov. Obiskalo jo je okrog 7000 ljudi in jo smemo šteti med najbolj uspele razstave v tem letu. Pripravila sta jo Srečko Vilhar in Albert Klun.

Študijska knjižnica, Murska Sobota

Stalna razstava naprednega prekmurskega tiska v Veliki Polani. Razstava je v domačiji pisatelja Miška Kranjca in prikazuje napredno publicistično dejavnost v periodičnem in drugem tisku na področju Prekmurja v obdobju med obema vojnama in po osvoboditvi. Ker je bilo v hiši pisatelja Miška Kranjca tudi uredništvo Ljudske pravice, pisatelj sam pa je bil prvi urednik tega partijskega glasila, poudarja rokopisno in dokumentarno gradivo tudi razvejanost naročniške in dopisniške mreže v Sloveniji.

Stalna razstava izbranih knjig, prevodov in rokopisov pisatelja Miška Kranjca v Veliki Polani. Ob zbirki naprednega prekmurskega tiska v Veliki Polani je študijska knjižnica odprla ob Kranjčevi 60. obletnici rojstva tudi stalno razstavo izbranih knjig, prevodov, rokopisov in drugega gradiva, ki naj obiskovalcem približa življenje in delo tega sodobnega slovenskega pripovednika. Obe razstavi sta imeli 1640 obiskovalcev.

Dr. France Prešeren in slovenska kultura. Ob prazniku slovenske kulture je bila v avli študijske knjižnice odprta od 6. do 27. februarja knjižna in likovna razstava, ki je poleg standardne prešerniane prikazala še bogato ilustrativno gradivo iz Prešernove dobe in eksponate nekaterih sodobnih likovnih ustvarjalcev iz Pomurja. Razstavo sta pripravila Niki Brumen in Štefan Sedonja in je imela 750 obiskovalcev.

Prisotnost Leninove misli v sodobnem socialističnem gibanju. Ob stoti obletnici Leninovega rojstva je bila v avli študijske knjižnice spominska razstava, ki je poleg Leninovih izvirnih spisov prikazala tudi bogato literaturo o Leninu in ilustrativno gradivo o življenju in delu velikega misleca. Razstava je bila odprta od 22. aprila do 24. maja in si jo je ogledalo 1644 obiskovalcev. Pripravila jo je Niki Brumen.

France Bevk — življenje in delo. V počastitev 80. obletnice rojstva in v spomin priljubljenega pisatelja, ki je umrl prav na dan visokega

življenjskega jubileja, je bila v avli in čitalnici študijske knjižnice od 17. do 29. oktobra odprta retrospektivna razstava pisateljevega celotnega literarnega opusa, dopolnjena z dragocenim rokopisnim in fotografskim gradivom. Razstavo je s sodelavci iz tukajšnje študijske knjižnice pripravil Marijan Brecej. Imela je 2800 obiskovalcev.

Študijska knjižnica, Ravne

Razstava mladinskih knjig. Odprta je bila od 25. do 28. marca ob seminarju za koroške učitelje, ki poučujejo na dvojezičnih šolah. Mladinska knjiga je v prostorih študijske knjižnice — kjer je bil tudi seminar — uredila razstavo svojih mladinskih knjig, kot ilustracijo k referatu Leopolda Suhodolčana o mladinski književnosti 1945—1970 na omenjenem seminarju. Obiskovalcev je bilo 1615.

Naš človek zadnjih 50 let. Razstavo je bila odprta od 15. do 25. maja ob občinskem prazniku in je v fotografijah in v tisku prikazovala zgodovino delavskega gibanja v Mežiški dolini. Prirejena je bila s podporo občinske konference SZDL in je imela 1817 obiskovalcev.

350 let našega železarstva. Razstavo sta pripravili in uredili delovni skupnosti Delavskega muzeja in študijske knjižnice Ravne s pomočjo železarne in s sodelovanjem Marjana Kolarja in Francija Boštjana. Ob sodelovanju omenjenih in s podporo železarne sta izšla ob tej priložnosti Vodnik po študijski knjižnici in Vodnik po Delavskem muzeju. Obiskovalcev je bilo na razstavi 2012.

Celovške publikacije ob 10. oktobru 1970. Razstavo je bila odprta od 18. do 23. decembra in je prikazovala knjige, časnike in časopise, kar jih je izšlo za 10. oktober 1970 v Celovcu. Otvoritev je bila združena s koncertom dveh priznanih umetnikov — ravenskih rojakov (flavtista Janeza Petrača in violinista Mirka Petrača — s spremljavo dr. R. Klasinca), v koncert so bila vpletena aktualna branja. Razstavo je pripravila delovna skupnost študijske knjižnice. Obiskovalcev je bilo 531.

Študijska knjižnica Mirana Jarca, Novo mesto

Razstava del v letu 1969 umrlih slovenskih javnih delavcev. Razstavljeni so bila dela naslednjih avtorjev: Josipa Ribičiča, Toneta Seliškarka, Radivoja Reharja, Silva Breskvarja, Stanka Bunca, dr. Rudolfa Moleta, Elze Skalicky, Ludovika Modesta Golie, Jana Šedivyja, dr. Roberta Neubauerja, dr. Črtomira Nučiča, p. Janeza Žurge, dr. Vladimirja Kralja, dr. Martina Žalika, Josipa Priola, dr. Frana Mišiča, Miloša Stiblerja, dr. Vladimirja Šenka, Egona Tomca, Marije Nablocke, Jožeta Župančiča, Adolfa Gröbminga in Miloša Slovnikarja. Razstavo je bila odprta v januarju, prikazanih pa je bilo 265 knjig in muzikalij.

Prešeren v besedi, glasbi in sliki. Razstavo je bila odprta v februarju in je vsebovala 219 knjig, muzikalij in slik, med njimi vse tri primerke Poeziji iz leta 1847, navadnega, z napačno tiskarsko polo in s pravilnim akrostihom ter izdajo iz leta 1866 s trobojnico.

Razstava kulinarčne in gospodinjske literature. Prirejena je bila v Domu JLA ob razstavi pogrinkov Šolskega centra za gostinstvo 4. in 5. aprila. Razstavljenih je bilo 237 knjig od leta 1799 dalje.

Memoarska in zgodovinska literatura o narodnoosvobodilnem boju Slovencev. Ob 25-letnici osvoboditve je bilo od 27. aprila do 30. junija razstavljenih 369 knjig z navedeno tematiko.

Slovenska narodnoosvobodilna borba v lepi besedi. Razstava je bila prirejena ob Dnevu borca in je bila odprta od 4. julija do 4. septembra. Vsebovala je 350 knjig.

Charles Dickens 1812—1870—1970. Knjižna razstava ob 100-letnici pisateljeve smrti je bila odprta od 10. do 30. septembra in je vsebovala 29 primerkov knjig v originalu, prevode v slovenščino, izbor prevodov v periodikah, ocene prevodov, izbor literature o Dickensu in slikovno gradivo. Skupaj je obsegala 122 enot.

80 let življenja slovenskega pisatelja Franceta Bevka. Razstava je vsebovala 64 kosov slikovnega gradiva, 178 enot izvornih del, 24 prireditev in prevodov, 24 prevodov Bevkovih del, 7 primerkov uredniškega dela, 21 obravnav Bevkovega literarnega dela in 12 primerkov Bevkovih vglasbenih pesmi. Odprta je bila v mesecu oktobru.

Miran Jarc, 1900—1942—1970. Spominska razstava je bila prirejena ob 70-letnici književnikovega rojstva in odprta ob občinskem prazniku. Vsebovala je 172 fotografij, knjig in rokopisov.

Razstava Kobetovih monotipij in reprodukcij za Trdinovo knjigo Bajke in povesti o Gorjancih in razstava Wagnerjevih vedut Kranjske (1842—1848). Razstavo so priredili Cankarjeva založba, Dolenjski muzej in Študijska knjižnica Mirana Jarca v prostorih Dolenjske galerije. Odprta je bila od 30. septembra do sredine oktobra.

Glasila delovnih kolektivov in izbrana literatura o delavskem samoupravljanju. Razstava je bila pripravljena ob 20-letnici samoupravljanja in je prikazovala 143 enot. Odprta je bila v decembru.

Knjižnica je sodelovala z večjim številom eksponatov še pri razstavah Kette—Murn v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, Stoletnica Leninovega rojstva v Dolenjskem muzeju in pri slikarski razstavi Maksima Gasparija v Dolenjski galeriji. Vse razstave, razen če ni drugače povedano, je uredil Bogo Komelj in so bile prirejene v avli študijske knjižnice. Evidenca obiskov se ne vodi. Najbolj je bila obiskana Bevkova razstava. Zanimivo je, da so že nekaj let nazaj knjižne razstave marsikje naslovi šolskih nalog ali pa teme za govorne vaje v raznih šolah.

Visokošolska in študijska knjižnica, Maribor

Anton Janežič in Simon Jenko — ob stoletnici njune smrti. Razstava je bila odprta od 9. do 31. januarja. Pripravil jo je Janko Glazer.

Slovenski protestantski tisk in rokopisi iz Slovaške. Razstava je bila pripravljena v počastitev slovenskega kulturnega praznika; bila je odprta od 6. februarja do 7. marca. Razstavno gradivo (tudi iz Madžarske) je v sklopu dejavnosti soboškega pokrajinskega muzeja pripravil Franc Šebjanič. V Mariboru ga je razporedil in dopolnil dr. Stan-ko Kos.

Slovenske literarne revije. Razstava je bila pripravljena ob 100-letnici Stritarjevega Zvona in je zajemala revije od prvih poskusov do

današnjih dni. Odprta je bila od 13. marca do 18. aprila. Pripravila jo je Tatjana Radonjič.

Vladimir Iljič Lenin. Razstava je bila pripravljena za slovesnosti ob 100-letnici Leninovega rojstva. Obsegala je Leninova dela, objavljena v slovenščini in dela o njegovem življenju in delu. Odprta je bila od 24. aprila do 30. maja. Pripravila jo je Majda Ujčič.

Dr. France Kidrič (1880—1950). Razstava je bila zasnovana v spomin na devetdesetletnico rojstva in dvajsetletnico akademikove smrti. Z izborom knjižnega in revialnega gradiva, z originalnimi rokopisi in slikovnim materialom je bilo prikazano njegovo življenjsko delo. Razstava je bila odprta od 5. junija do 26. septembra. Pripravil jo je Bruno Hartman.

Delež Koroške v slovenskem slovstvu. Razstava je bila urejena v spomin na petdesetletnico koroškega plebiscita. Njen poudarek ni bil zgolj na leposlovju, marveč na slovstvu v najširšem smislu. Zajeti so bili tudi najnovejši koroški tiski. Odprta je bila od 2. do 17. oktobra, pripravil pa jo je Bruno Hartman.

Knjižne novosti. Izbor najnovejših knjižnih pridobitev je pripravila Nevenka Tomše. Razstava je bila odprta od 26. oktobra do 14. decembra.

175 let mariborskega tiskarstva in 25 let Večera. Razstava je bila sestavljena iz dveh delov. Zgodovina mariborskega tiskarstva je bila predstavljena z izborom literature o njej, s tabelami in popisi, razstavljeni pa so bili tiskarski izdelki mariborskih tiskarn iz raznih časov. Jubilej Večera je bil prikazan po razvojnih obdobjih s tiski, fotografijami in grafikoni. Pokazano je bilo tudi, kako nastane Večerova stran. Razstava je bila odprta od 18. decembra 1970 do 31. januarja 1971. Njen prvi del je pripravil Janko Glazer, drugi del pa Bruno Hartman.

Vse razstave so bile v avli knjižnice, kjer si jih lahko ogledajo vsi bralci. Razstave — posebno na literarne teme — obiskujejo dijaki in študentje organizirano. Najbolj množično so si ogledali razstavo o deležu Koroške v slovenskem slovstvu.

Red. B. Reisp

ALOJZ HROVAT

Dne 17. novembra 1949 je imel takratni rektor Visoke tehniške šole v Ljubljani, prof. ing. Alojz Hrovat, ob rojstvu Centralne tehniške knjižnice v Ljubljani osrednji govor. V njem je nakazal vrsto misli in načrtov, ki so še danes Centralni tehniški knjižnici osnovno vodilo za delo. Med drugim je v svojem govoru dejal: »Zbrali smo se v tem malem prostoru k tihi in skromni slovesnosti, da otvorimo novo in potrebno knjižnico pod imenom Centralna tehniška knjižnica.« Nadalje je poudaril misel, da »je nastala že nujna potreba urediti centralno tehniško knjižnico, kjer naj bi se vodila evidenca vseh tehniških knjig in revij na teritoriju Slovenije. Treba je urediti dobavo knjig in revij tako, da bo od tega imel korist vsak, ki se za to zanima, je poudaril. Dalje je treba omogočiti inozemsko literaturo učnemu osebju in študentom, da bodo mogli iti z razvojem in napredkom tehnike v svetu«. Na koncu svojega govora je zaželel, naj iz malega zrnca, jedra zraste veliko mogočno drevo, katerega sad in plodove bo uživala širša domovina.

Zvest začetni spodbudi za otvoritev Centralne tehniške knjižnice v Ljubljani ji je stal skupaj z univerzitetnimi profesorji mlajše generacije, svojimi študenti, do konca svojega delavnega življenja ob strani tako pri dodelitvi prostorov, v katerih knjižnica še danes deluje, pri pridobivanju prvih knjižničnih delavcev in pri dodelitvi finančnih sredstev. Petnajstletnica knjižnice je ostala vsem delavcem knjižnice v neizbrisnem spominu, saj je bil takrat pokojni prof. ing. Alojz Hrovat zadnjič med knjižničarji Centralne tehniške knjižnice, se z njimi veselil doseženih uspehov in jih spodbujal pri novih načrtih za razširitev knjižnične in informacijske dejavnosti. Ob dvajsetletnem jubileju knjižnice se slovesnosti zaradi bolezni ni mogel več udeležiti, pač pa ji je izrazil čestitke in se veselil tega delovnega jubileja knjižnice.

Prof. ing. Hrovat je kot univerzitetni učitelj in znanstvenik na področju tehnike nosil v sebi globoko spoznanje, da morajo biti profesorji in študentje ter ves tehnični kader, kot je dejal, seznanjeni z najnovejšimi izsledki in napredkom na tehničnem polju, in je zaradi tega spoznanja podprl ustanovitev in razvoj prve javne slovenske osrednje tehniške univerzitetne knjižnice, s tem pa je stopil tudi v zgodovino slovenskega bibliotekarstva.

Danes nas tolaži misel, da nas pri našem delu nenehno spremljajo njegovi napotki ob ustanovitvi knjižnice in da se vedno obširneje in

globlje uresničujejo njegove zamisli o tehniškem razvoju predvsem s pomočjo tehniške znanstvene literature. Zato štejemo med njegove življenjske zasluge tudi ustanovitev in delovanje Centralne tehniške knjižnice v Ljubljani in zato tudi pomeni za vse delavce knjižnice današnji spominski dan dolžnost, da moramo ob spominu na svojega ustanovitelja še z večjo zavzetostjo in z večjo vztrajnostjo in močnejšo ljubeznijo nadaljevati naloge, ki so nam jih naložile že ob prvi tihi in skromni slovesnosti pred 22 leti njegove tehtne besede. Glede na to se danes bolj kot doslej ponovno zavedamo, da moramo ob spominu na pokojnega prof. ing. Alojza Hrovata storiti vse, da bi plodove dela za tehniko in znanost v vsem svojem življenju do zadnjih meja tako zvestih mož, kot je bil pokojnik, tudi resnično uživala vsa naša širša domovina.

Mara Šlajpah-Zorn

JOSIP RIJAVEC

Saj si ne moremo misliti, da že odhajaš. Saj te je še vedno polna naša hiša, tista hiša, v kateri si prebil sedemnajst let svojega bogatega življenja. Zdaj zdaj — se nam zdi — boš stopil skozi vrata. Ljubeznivo se boš vsakemu izmed nas nasmehnil. Morda nam boš povedal kako šalo in že bo stekla beseda o bibliotekarskih problemih, o stvareh, ki bi jih bilo treba še narediti, morda tudi o izkušnjah iz nekdanjih dni, ko je bilo treba postavljati temelje za organizacijo periodičnega oddelka, ki si ga vodil celih dvanajst let.

In še bo tekla beseda o domu, pa tudi o domovini, ki si jo tako ljubil, o tvoji sončni Goriški in ne nazadnje o goriškem slavcu Simonu Gregorčiču, ki ti je bil tako blizu.

In zdaj — listal sem po tvoji uslužbenski mapi. Polna je porumenelih listov s pečati in podpisi, cela dolga vrsta odločb z obrazložitvami in pravnimi pouki, šop potrdil, spričeval in ocen — vse to pisano v suhoparnem uradniškem jeziku — mar naj bo to res tvoje življenje, dragi naš tovariš Rijavec?

Ne, kljub množici podatkov to nisi ti. Natančno so sicer popisane postaje tvoje življenjske poti od rojstva v Gorici pa preko bridkega begunstva med prvo svetovno vojno, šolanja v Mariboru in potem na vojaški akademiji v Beogradu, bleščeče vojaške kariere, ki te je pred drugo svetovno vojno peljala v Rim, med vojno pa v London in na Bližnji Vzhod tja do domovine. Vsa ta dolga in vznemirljiva pot, ki te je končno s štiriinštiridesetimi leti prav na tvoj rojstni dan privedla v Narodno in univerzitetno knjižnico in tvoje tako plodno delo v knjižnici pa tudi tvoje publicistično delo na knjižničnem področju — vse je zvesto zabeleženo v tvoji stari personalni mapi, ki bo v arhivu čakala na zgodovinarja. Samo eno, zadnjo zabeležko bomo morali dodati — datum tvoje smrti.

Ne, ti porumeneli papirji, to nisi ti. V njih ni tvoje tople človeške osebnosti, v njih ni tvojega tovarštva, ki smo ga bili deležni, v njih

ni tvoje duhovite in preudarne besede. Niti tega ni v njih, kar si storil za druge knjižnice, ki si jih prav do smrti pomagal urejevati.

Kot pravimo, da boš ostal med nami, ne mislimo samo na bridek spomin, na toliko anekdot in aforizmov, ki nas bodo spremljali, ko bomo sedeli skupaj in te pogrešali. Ostal boš med nami z neštetimi odločitvami, ki so temelj naše samoupravne dejavnosti pa tudi naše organizacijske sheme.

Zdaj odhajaš domov, v zemljo, ki si jo tako ljubil. Nam pa bo, kakor da si se odpravil zopet v kako knjižnico, da ji pomagaš na noge. Vse bo, kakor je bilo. Samo zaman bomo čakali nate. Zaman bomo čakali, da nam poročáš, kako si opravil. In ta zaman boli.

Jaro Dolar

LUDVIK ZEPIC

Letos pozimi, 14. januarja 1971, se je od nas za vedno poslovil glasbenik in bibliotekarski delavec Ludvik Zepič. Nenadno je prišlo slovo za tiste, ki smo poznali njegov optimizem in telesno žilavost, kljub temu, da je imel Ludvik Zepič za sabo dolgo in plodno življenje ter prehojeno pot triinosemdesetletnika; nenadno kljub temu ali prav zato, ker si je vse do visoke starosti z delavno prizadevnostjo ter z zdravim življenjem ohranil mladostni elan in prav zgledno aktivnost, še nazadnje izpričano v Narodni in univerzitetni knjižnici, kjer je vodil njeno glasbeno zbirko domala dve desetletji.

Ludvik Zepič je svojevrstno združeval svoja osebna nagnjenja, temeljni čut za red, odgovornost in z marljivostjo plemenito naravo, ki ga je očitno ob popolni pravniški izobrazbi gnala še h glasbi in k njenemu izdatnemu strokovnemu spoznavanju. Tak je bil kot poklican, da prevzame organizacijo in delo v glasbenem oddelku, kamor je prišel po invalidski upokojitvi kmalu po vojni. Značilno se je zadane pionirske naloge lotil skrbno in jo premišljeno izpeljal. Prvi vpisi v inventarno knjigo že v začetku leta 1949 in nato urejanje obsežnega gradiva, ki ga je poleg rednega dotoka črpal iz velikih fondov zaplenjene narodne imovine, iskal med ostalo literaturo v Narodni in univerzitetni knjižnici ali tudi zunaj nje, so bili le začetki in podlaga za rast oddelka. Smotrnost se je izkazala pri uporabi zlasti pozneje, saj je Ludvik Zepič po prirejenih pravilih za obdelavo muzikalij zelo praktično razvrstil po skladateljih in jim vodil poleg običajnih še dodatne sezname, s katerimi je zajel napisano literaturo o njih, slikovno gradivo ali poezijo, ki so jo uglasbili, posebej imel pregled nad dragocenimi starimi muzikalijami itd. S to vsestranskostjo je pravzaprav že v novem obdobju lahko zbirko koristno odprl obiskovalcem, vedno številnejšim domačim in tujim, tako je dobil študij glasbe novo razsežnost in institucionaliziranost, pa tudi nove pobude in perspektive. Razmeroma velika, prek 40.000 enot obsegajoča celota je postala v kratkem času zgled tudi navzven, kot največja urejena zbirka muzikalij v naši širši domovini!

Tem naporom je pridružil še posebno ljubezen do velikega rojaka Jakoba Petelina Gallusa. Iskal in zbiral je po svetu njegove skladbe,

jih preučeval, spartiral in prirejal za izvedbo. Plod tega znanja in dolgoletnega nagnjenja so bile reprezentativne zbirke, ki jih je izdal dr. D. Cvetko z naslovi: »Gallus, Plautzius, Dolar« ter Gallusovi kompletni madrigali v dveh zvezkih, »Harmoniae morales« in »Moralia« — če omenjamo tu le del Zepičevih prispevkov in aktivnosti, posvečenih naši glasbi.

Eno in drugo predstavlja temelj zgradbe, za katero je Ludvik Zepič živel in deloval. S človeške plati skromno zadržan, nenaklonjen pohvali ali hvali, ki mu je bila tuja, vendar do vsega pozoren in občutljiv, s strokovne plati strpen in, če je bilo treba, vnet ter vztrajen zagovornik svojih stališč, zasluži iskreno priznanje in spoštovanje. Za njim pa ostaja vestno, nemajhno opravljeno delo, ki ne priča samo o dragocenih, polno izrabljenih darovih, marveč je danes in bo jutri v trajno pomoč pri spoznavanju in širjenju slovenske glasbene kulture.

Ivan Klemenčič

SLOVENSKE BIBLIOGRAFIJE V LETU 1970

Jože Munda

Splošne bibliografije

Adamič France: Razstava dokumentov o razvoju primorskega kmetijstva. — Obala 1970, št. 5/6, str. 42—48.

Objavlja tudi kronološki pregled slovenskega časopisja na Primorskem do 1930 (116 enot).

Biblioteka Slovenske akademije znanosti in umetnosti: *Letni seznam periodik*. Ljubljana 1970. (IV) + 94 + (I) str. Cikl. 4°.

Urejeno po strokah.

Biblioteka Slovenske akademije znanosti in umetnosti: *Seznam prejetih knjig*. Ljubljana 1970, januar-december, (355) str. Cikl. 4°.

Urejeno po strokah.

Knjižne novosti. — Naši razgledi 1970, št. 2, 10—15, 17—24.

Tekoča bibliografija jugoslovanskih knjig, posebej slovenskih, s cenami.

Urejeno po strokah.

Kolerič Tončka in Marijan Pertot: Slovenski tisk v Italiji. — Jadranski koledar 1970, 78—83.

Časopisje, knjige in muzikalije v letu 1969.

Komelj Bogo: Dolenjska periodika. — Dolenjski razgledi 1970, 121—128.

Obsega 210 enot v letih 1848—1970, urejeno kronološko.

Kos Stanislav: Bibliografija sodelavcev mariborskih visokošolskih zavodov v desetletju 1959—1969. — Zbornik razprav (Mariborski visokošolski zavodi) 1970, 259—324.

Knjige in članki, urejeno po abecedi sodelavcev.

Leskovec Antoša in Sonja Marič: Učitelji na Pedagoški akademiji. — Zbornik Pedagoške akademije v Mariboru 1970, 397—463.

Knjige in članki, urejeno po abecedi učiteljev.

Logar Janez: Uvod v bibliografijo. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica 1970. 282 + (I) str. 4°.

Poleg teoretičnega dela prinaša obsežne preglede zgodovine bibliografije ter mednarodnih in evropskih bibliografij, posebej jugoslovanskih narodov.

Narodna in univerzitetna knjižnica: *Objave*. Seznam inozemskih knjig, došlih z nakupom, zameno ali darovi. Ljubljana 1970. Cikl. 4°.

Urejeno po UDK, s signaturami. Zvezka 60 in 61 (83 listov) za zadnji četrletji 1969, zvezka 62 in 63 (107 listov) za prvi četrletji 1970.

Novosti Narodne in univerzitetne knjižnice. — Naši razgledi 1970, št. 1, 2, 5, 8, 10, 12—14, 18, 20—22, 24.

Seznam važnejših tujih knjig, s signaturami.

Novosti naše študijske knjižnice. — Koroški fužinar 1970, št. 1, str. 22—25.

Pomembnejše nove knjige v letu 1969, s signaturami.

[*Pleničar Boža*]: Mesečna bibliografija. — Knjiga 70, št. 1—11/12.

Tekoča bibliografija slovenskih knjig, ki so prispele v NUK od de-

cembra 1969 do novembra 1970.
Urejeno po UDK.

Reisp Branko: Faksimilirane izdaje naših tiskov, rokopisov in grafičnih listov, ki so jih izdale slovenske založbe v letih 1909 do 1969. — Knjižnica 1970, 136—146.

Obsega 45 enot, urejeno kronološko.

[*Simonič Stana:*] Bibliografija knjig. — Borec 1970, št. 1—12.

Tekoča bibliografija (v glavnem slovenskih) knjig leposlovne in družbeno-politične vsebine.

Slovenska bibliografija. Časopisje in knjige. Članki in leposlovni prispevki v časopisju in zbornikih. XX, 1966. Priredil Janez Logar s sodelovanjem Bože Pleničar in Ančke Posavec. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica 1970. 458 + (I) str. 4°.

Knjige in časopisje urejeno po abecedi, s pregledom po UDK, knjižnimi zbirkami, kazalom urednikov, ocenjevalcev in sodelavcev v zbornikih ter s statistiko. Članki urejeni po UDK, z avtorskim kazalom.

Visokošolska in študijska knjižnica: *Seznam novih knjig.* Maribor, VI, 1970, št. 1/2—4, (77) str. C1kl. 4°.

Jugoslovsanske (brez slovenskih) in tuje knjige, urejeno po UDK, s signaturami.

Bibliotekarstvo, bibliografska kazala, bibliografija bibliografij

Munda Jože: Slovenske bibliografije v letu 1969. — Knjižnica 1970, 129—136. Urejeno po strokah.

Pacheiner Vlasta: Bibliotekarska, bibliografska in dokumentalistična literatura. — Knjižnica 1970, 146—152.

Izbor tuje literature, ki je prišla v NUK 1969.

Petnajst let Prikazov in študij. 300 statističnih analiz iz Prikazov in študij v letih 1955—1969. — Prikazi in študije 1970, št. 8/9, 93 str.

Obsega tudi pregled po strokah in po avtorjih ter pregled uradnih pu-

blikacij Zavoda SR Slovenije za statistiko.

Pleničar Boža: Ciciban. Bibliografsko kazalo. 1945/46—1969/70. Ljubljana, Mladinska knjiga 1970. 204 + (III) str. + pril. 8°. (Učbeniki in priročniki.) 3291 enot, urejeno po UDK s kazali: pisatelji, prevajalci, prireditelji, pripovedovalci, zapisovalci, skladatelji, uredniki; ilustratorji, opremljevalci, likovni in tehnični uredniki; predmetno imensko kazalo.

Pleničar Boža: Pionir in Slovenski pionir. Bibliografsko kazalo. 1945/46 do 1969/70, 1943—1945. Ljubljana, Mladinska knjiga 1970. 228 + (IV) str. + pril. 8°. (Učbeniki in priročniki.) 2955 enot, urejeno po UDK. Možna kazala kot zgoraj.

Tominec Franjo: Bibliografski pregled XXI. do XXV. letnika. — Priroda, človek in zdravje 1970, str. 193—210. 347 enot, urejeno po UDK, z avtorskim in stvarnim kazalom.

Velkovrh Ciril: Obzornik za matematiko in fiziko. Abecedno avtorsko kazalo za letnike od I. do XV. 1951 do 1968. Ljubljana, Društvo matematikov, fizikov in astronomov SRS 1969. 16 str. 8°.

Izšlo kot priloga Obzorniku za matematiko in fiziko 1969, št. 4.

Filozofija

Verbinc Franc: Filozofski tokovi na Slovenskem. Slovenska filozofska bibliografija. 1800—1945. Ljubljana, Inštitut za sociologijo in filozofijo pri Univerzi 1970. (VI) + XVI + 301 str. 8°.

Prikazuje knjige in posebej članke, oboje urejeno kronološko, s skupnim vsebinskim in avtorskim kazalom.

Teologija

Reven Zdravko: 25 let verskega tiska v Sloveniji. Seznam tiskov in razmno-

ženin. — Cerkev v sedanjem svetu 1970, ovitki št. 5/6—11/12.

Prikazuje leta 1945—1957, urejeno kronološko.

[*Rybář Miloš*] M. R.: Verski periodični tisk v Sloveniji v letu 1969. — Cerkev v sedanjem svetu 1970, ovitek št. 3/4.

Družbene in politične vede

Bibliografija. — Vestnik (Inštitut za javno upravo in delovna razmerja) 1969, št. 1/2, str. 165—168; št. 3/4, str. 149—152.

Seznam novejšje domače in tuje literature knjižnice Inštituta.

Bibliografija knjig in člankov. (Iz dokumentacije Inštituta za sociologijo in filozofijo v Ljubljani.) — Teorija in praksa 1970, št. 1—12.

Prikazuje članke in knjige iz SFRJ ter knjige iz tujine, urejeno po strokah, knjige s signaturami.

Bibliografski podatki o pomembnejših pridobitvah knjižnice Ustavnega sodišča SR Slovenije. — Bilten Ustavnega sodišča SRS 1970, št. 3, str. 60—63; št. 4, str. 51—56.

Jugoslovanska in tuja literatura, urejeno po strokah.

Biografije in bibliografije raziskovalcev inštituta. — Pedagoški inštitut v Ljubljani 1965—1970, 1970, 131—151.

Centralna ekonomska knjižnica: *Mesečni pregled knjig*. Ljubljana 1970. Cikl. 4°.

Domača in posebej tuja literatura, urejeno po abecedi, s signaturami. Izšla zvezka za oktober in november (44 str.).

Članki iz revij in časopisov, ki izhajajo v SR Sloveniji. — Bilten Ustavnega sodišča SR Slovenije 1970, št. 3, str. 50—55.

35 enot z informativnimi opombami, urejeno po strokah.

Članki iz revij in časopisov drugih republik. — Bilten Ustavnega sodišča

SR Slovenije 1970, št. 3, str. 56—59; št. 4, str. 46—50.

106 enot, urejeno po strokah.

Dobrila Pavel: Bibliografija narodno-osvobodilne in antifašistične borbe na Koroškem. — Vestnik koroških partizanov 1970, št. 3, (VIII) + 49 str.

481 enot za čas 1945—1969, knjige in članki, urejeno po strokah.

Inštitut za sociologijo in filozofijo pri Univerzi v Ljubljani: *Seznam novih knjig knjižnice*. Ljubljana 1970. Cikl. 4°.

Urejeno po abecedi, s signaturami. Dve seriji: I. Inozemske knjige, št. 26 in 27 (27 str.). II. Domače knjige, št. 12 in 13 (57 str.).

Kovačič Majda: Bibliografija od 1. januarja do 30. junija 1970. — Vestnik (Inštitut za javno upravo in delovna razmerja) 1970, št. 1/2, str. 162—164.

Seznam novejšje domače in tuje literature knjižnice Inštituta.

Krapež Vilma: Članki in razprave o morju in pomorstvu v slovenskem primorskem časopisu do leta 1940. Bibliografija I. Koper 1970. 101 + (II) str. 8°. Ilustr. (Študijska knjižnica v Kopru. 4.)

979 enot, urejeno kronološko, s kazalom po UDK.

Kumer Zmaga, Wilh. Brednich in Oldřich Sirovátka: Jahresbibliographie der Volksballadenforschung. 1. 1968. Ljubljana, Glasbeno narodopisni inštitut 1970. (I) + 28 + (I) str. 8°.

137 enot, z avtorskim in stvarnim kazalom ter kazalom po narodih.

Maček Matjaž: Selected bibliography of articles and books of Yugoslav authors on the theme socialism and democracy for the period between 1953 and 1968 (with special emphasis on the period 1964—1968). — Teorija in praksa 1969, spec. ed. 399—407.

Urejeno po letih.

Novosti iz C[entralne] E[konomske] K[njižnice]. — Ekonomska revija 1970, 507—518.

Domača in tuja literatura, urejeno po abecedi, s signaturami.

Pregled jugoslovanskih ekonomskih revij. — *Ekonomska revija* 1970, 499 do 506.

Pregled vsebine posameznih števil.

Pregled tiska o kadrovske politiki. — Aktualna vprašanja kadrovske politike 1970, 50—67.

Članki iz jugoslovanskega tiska, urejeno po abecedi časopisja.

Raziskave in druga znanstvena dela Inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani. — *Pravnik* 1969, 436—438.

29 del, urejeno kronološko.

Republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo: *Dokumentacijske informacije*. Ljubljana 1969, št. 77—88, (70) listov. Cikl. 4°.

409 člankov iz jugoslovanskega časopisja, z vrstilci in predmetnimi gesli. Prirejeno za izrezovanje za kartoteko.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije: *Informacije knjižnice*. Ljubljana 1970, št. 27, (11) listov. Cikl. 4°.

Bibliografija člankov (z anotacijami) iz jugoslovanskega časopisja, z vrstilci UDK. Prirejeno za izrezovanje za kartoteko.

Zavod SR Slovenije za planiranje, bibliotekarsko-informacijska služba: *Informacije*. Ljubljana 1970, št. 1/6, (109) listov. Cikl. 4°.

950 člankov iz tujega in domačega časopisja, urejeno po UDK. Objavljen tudi seznam knjig (s signaturami), ki so jih prejeli v prvi polovici 1970.

Zavod SR Slovenije za statistiko: *Pregled knjig, revij in statističnih publikacij*. Ljubljana 1970, (31) str. 4°.

Domače in tuje knjige, časopisi in bilteni ter jugoslovanske statistične publikacije od oktobra 1969 do septembra 1970. Za vsako četrtletje en zvezek (NUK nima drugega četrtletja 1970).

Uporabne in prirodoslovne vede

A. S.: Iz strokovnih revij in časopisov. — *Gradbeni vestnik* 1970, št. 1—10, 12.

Članki iz jugoslovanskih strokovnih časopisov, urejeno po listih.

[*Brinar Miran*] M. B.: Domače strokovne revije. — *Gozdarski vestnik* 1970, 252—256.

Pregled vsebine posameznih števil v letu 1969.

Centralna medicinska knjižnica: *Seznam periodike*. Sestavile Sonja Gorec, Karla Krall, Tatjana Lenassi. Ljubljana 1970. (II) + VII + 409 str. 8°.

1605 enot, urejeno po abecedi, s pregledom po UDK.

Centralna tehniška knjižnica: *Seznam novo pridobljenih inozemskih tehničnih knjig*. Ljubljana 1970, št. 1—4, (233) str. Cikl. 4°.

Urejeno po UDK, s signaturami.

Dokumentacija. — Tisk in papir 1969/70, 153.

Tuja strokovna literatura s področja tiskarstva in papirništva, 25 enot.

Gorec Sonja: Iz C[entralne] M[edicinske] K[njižnice]. Nove knjige. — *Zdravstveni vestnik* 1970, št. 1—11/12.

Urejeno po UDK, s signaturami.

Inštitut za sodno medicino: *Dela učiteljev in sodelavcev inštituta*, objavljenih v letih 1945—1970. Ljubljana 1970, 16 str. 8°.

141 enot, urejeno po letih, z imenskimi kazalom.

Nežima Majda: Zaščita proti vlagi. — *Informacije* (Gradbeni center Slovenije) 1970, št. 1, str. 7—50.

Domači in tuji standardi, knjige (71 enot, s signaturami) in članki (114 enot), večinoma tuja literatura.

Novosti iz Centralne tehniške knjižnice. — *Naši razgledi* 1970, št. 5, 8, 9, 13, 17, 18, 21, 23.

Seznam važnejših tujih knjig, s signaturami.

Seznam v letu 1969 objavljenih del. — *Nuklearni inštitut Jožef Stefan*: Poročilo o delu. 1970, 61—84.

Objavljena in neobjavljena dela sodelavcev Inštituta doma in v tujini, urejeno po oddelkih.

Strokovna literatura. — Strojniški vestnik 1970, št. 1—4.

Obsega članke iz časopisov in nove knjige.

Svajger Janko: Bibliografija jugoslovanskih knjig in brošur s področja varstva pri delu. — Delo in varnost 1970, 21—24, 45—48, 138—142.

Za leti 1968 in 1969, urejeno po abecedi.

Tovarna avtomobilov in motorjev: *Bilten dokumentacije TAM*. VIII. Maribor, 1970, št. 1—12, (329) listov. Cikl. 4°.

Obsega nove knjige (urejeno po UDK, s signaturami), članke (1383 enot, urejeno po UDK, z anotacijami) in standarde (678 enot). Prirejeno za izrezovanje za kartoteko.

Wraber Tone: Floristična literatura za ozemlje SR Slovenije (1962—1968). — Biološki vestnik 1969, 189—192.

Urejeno po abecedi.

Založništvo

Bajec Jože: Bibliografski pregled član- kov. — Vestnik (Lipa) 1969/70, št. 31/32, str. 56—59.

Članki o založbi in njenih knjigah v času januar—december 1968.

Kos Stanislav: Bibliografija založbe Obzorja Maribor 1951—1970. Maribor, Obzorja 1970. XX + 286 + (II) str. 8°.

1058 enot, urejeno po UDK, s statističnimi pregledi, pregledom knjižnih zbirk, kazalom naslovov ter imenskim in stvarnim kazalom.

Munda Jože: Bibliografija izdaj Dr- žavne založbe Slovenije. II. Septem- ber 1965 — junij 1970. S sodelovanjem Maksa Perca. Ljubljana, Državna za- ložba Slovenije 1970. 128 str. 8°.

863 enot, urejeno po strokah, s sta- tističnim pregledom, pregledom knjižnih zbirk, imenskim in stvar- nim kazalom.

[*Sušnik Slavko*.] Bibliografski opis izdaj založbe Lipa za leto 1968. — Vestnik (Lipa) 1969/70, št. 31/32, str. 60.

Urejeno kronološko, enote 201 do 215.

Urbanizem. Umetnost. Šport

Bibliography of project papers and seminars. — Ljubljana, Urbanistični inštitut SRS 1968. (I) + 9 listov. 4°.

Izbor iz bibliografije. — Umetnostni zakladi Jugoslavije 1970, 429—438.

Urejeno po dobah.

Juteršek Mirko: Umetnostnozgodovinska bibliografija za leto 1967. — Zbornik za umetnostno zgodovino 1970, 310—349.

Slovenske knjige in članki, 590 enot, urejeno po UDK.

Novosti iz knjižnice V[isoke] Š[ole za] T[elesno] K[ulturo]. — Trener 1969, št. 11, 12, 15, 16, 20, 24/25, 28/29; 1970, št. 1, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 19, 21, 22, 28, 32/33.

Domače in tuje knjige in članki o posameznih športnih področjih. Iz- hajalo tudi pod naslovi: Knjižne novosti knjižnice VSTK, Nova lite- ratura v knjižnici VSTK, Novosti, Bibliografija.

Rozman Ksenija: Narodna galerija v Ljubljani. — Zbornik za umetnostno zgodovino 1970, 298—309.

Prikazuje tudi razstavne kataloge in vodnike, izdane po letu 1948.

Železnikar Iva: Slovenska urbanistič- na bibliografija za leto 1966 in 1967. S sodelovanjem Tanje Stefanciosa. Ljubljana, Urbanistični inštitut SR Slovenije 1969. (VII) + 149 listov. Cikl. 4°.

Prikazuje knjige (urejeno po abe- cedi in po UDK), časopisje (po abecedi), članke (po UDK), naloge Inštituta (po abecedi) in diplome (po fakultetah).

Jezikoslovje. Literarna zgodovina

Prunč Erich: Zadnji letnik nemških in avstrijskih slavističnih periodik. — Slavistična revija 1970, 276—289.

Bibliografija in statistični pregled v obliki članka.

Zemljepis

Habe France: Vodniki Postojnske jame po kronološkem redu. — Naše jame 1968, 29—32.

76 enot.

Osebnе bibliografije

(Urejeno po abecedi obravnavanih oseb)

Gerlanc Bogomil: Popisi in zapisi. — *F. Bevk*: Bevkova knjiga. 1970, 189 do 210.

Bibliografija Bevkovih knjig: izvirne izdaje (knjige, uprizorjena in neobjavljena dramska dela), izbrano delo, prevodi in priredbe, uredništvo, izdaje v drugih jezikih.

Berkopec Oton: Delo *Ivana Cankarja* v čeških prevodih in v luči češke publicistike. — Slavistična revija 1970, 153—160, 299—315.

Za leta 1909—1914, v obliki članka.

Malnarič-Gspan Eva: Bibliografija. — Zbornik za umetnostno zgodovino 1970, 218—219.

39 člankov o *Josipu Germu*.

Vilfan Sergij: Bibliografija (do 1968). — Zgodovinski časopis 1969, 145—151. 191 del *Franca Goršiča*, urejeno kronološko.

Kersche Peter: *Simon Gregorčič* v nemških prevodih. Bibliografija. — Slavistična revija 1970, 289—298.

Urejeno po abecedi, 98 enot, s kazalom prevajalcev in pregledom citiranih knjig in časopisja.

Menaše Ljerka: Literatura o umetniku. — *Rihard Jakopič* 1970, 134—163.

417 enot, urejeno kronološko, domača in tuja literatura.

Menaše Ljerka: Iz umetnikove bibliografije. — *Rihard Jakopič* 1970, 164 do 166.

57 enot, urejeno kronološko.

Troha Vera: Dipl. ing. red. prof. *Filip Kalan Kumatovič*. Bibliografija. — List Akademije za gledališče, radio, film in televizijo 1969/70, 361—382.

Urejeno po področjih.

Nekaj bibliografskih podatkov. — *Tone Kralj* 1970, 51—53.

Literatura o Tonetu Kralju.

Bibliografija dr. *Vitala Manohina*. — Razprave (Društvo meteorologov Slovenije) 1970, 3—5.

Urejeno po področjih.

Pokorn Danilo: Bibliografski pregled kompozicij *Slavka Osterca*. — Muzikološki zbornik 1970, 75—88.

Objavljena in rokopisna dela, urejeno po zvrsteh.

Hojan Tatjana: Literatura o *Pestalozziju*. — Vincenc Žnidar: Johann Heinrich Pestalozzi. 1969, 22—23.

Wraber Tone: Naravovarstvena bibliografija dr. *Angele Piskernikove*. — Varstvo narave 1969, 5—11.

Vsebuje članke in razprave, poročila in literaturo o Piskernikovi.

Menaše Ljerka: Literatura o umetniku. — *Marij Pregelj* 1970, 209—227.

Urejeno kronološko.

Bibliografija del dr. *Schmidta*. — Soodobna pedagogika 1970, 429—432.

Obsega 12 knjig in 93 člankov, urejeno kronološko.

Gerlanc Bogomil: Bibliografija *Antona Sovreta*. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1970. 49 + (VI) str. 8°.

Obsega izvirna dela, prevode in uredniško delo (221 enot), z imenskimi kazalom. Najprej izšlo v 64. izvestju gimnazije Dušana Kvedra 1968/69, 101—131. Za objavo v knjigi dopolnjeno in dodano kazalo založb.

Toporišič Jože: Bibliografija o *Škrabcu*. — Slavistična revija 1970, 215—217.

Špicar Jakob: Dramsko delo. — Dokumenti Slovenskega gledališkega muzeja 1970, 183—187.

Kronološko urejen seznam.

Moravec Dušan: Pregled dela. — D. Moravec: Podoba *Jožeta Tirana*. 1970, 135—150.

Obsega tudi bibliografijo Tiranove publicistike.

Arheologija in zgodovina

Bulovec Stefka: Drobní tisk. — Ljubljana v ilegali, IV, 1970, 604—610.

Seznam letakov narodnoosvobodilnega gibanja v okupirani Ljubljani od januarja 1943 do osvoboditve. Seznam ljubljanskih trosilnih listkov v letu 1943.

Curk Jože: Bibliografija. — Curk: Ptuj, 1970, 151—152.

Domača in tuja zgodovinska literatura o Ptujju po letu 1933.

Grafenauer Bogo: Viri in literatura. — Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog, 1. Agrarno gospodarstvo. 1970, 3—24.

Jesse Staško: Bibliografski prispevki 1967, 1968. — Arheološki vestnik 1969, 302—310.

Arheološka literatura o Jugoslaviji, urejena po strokah.

Posavec Ančka in Miša Sepe: Narodnoosvobodilni boj Slovencev. Bibliografija knjig 1945—1970. Ljubljana, izd. Narodna in univerzitetna knjižnica, zal. Partizanska knjiga. 1970, 73 str.

Urejeno po strokah: bibliografija, likovna umetnost, pesmi, dramatika, proza, življenjepisi, zgodovina.

Reisp Sonja in Anka Vidovič-Miklavčič: Bibliografija člankov o delavskem gibanju na Slovenskem od začetkov do leta 1941. Članki v slovenskem časopisu od 1950 do 1953. — Knjižnica 1970, 152—165.

Urejeno po strokah.

Rybář Miloš, Olga Janša in Mara Mervič: Nove knjige v Narodni in univerzitetni knjižnici, knjižnici oddelka za zgodovino Filozofske fakultete in knjižnici Inštituta za narodnostna vprašanja. — Zgodovinski časopis 1970, 141—153.

Urejeno po poglavjih, s signaturami.

Šoštarč Mirko: Literatura o Boču. — Štirideset let Planinskega društva Poljčane 1970, 46—48.

Urejeno kronološko.

Šoštarč Mirko: Literatura o Rogaški (Donački) gori. — Štirideset let Planinskega društva Poljčane 1970, 49—50.

Urejeno kronološko.

Vilhar Srečko in Albert Klun: Viri in gradivo. — S. Vilhar in A. Klun: Narodnoosvobodilni boj Primorcev in Istranov v Afriki. 1970, 265—272.

Obsega arhivsko in dokumentarno gradivo, samostojne publikacije, razprave in članke ter spominke zapiske.

Zadnik Stefka: Bibliografija o narodnoosvobodilnem boju Slovencev za leto 1966. — Prispevki za zgodovino delavskega gibanja 1970, priloga, 1—40.

Urejeno po abecedi.

Zorn Tone: Tiskani viri in literatura o koroškem plebiscitnem obdobju. — Koroški plebiscit 1970, 549—560.

V obliki članka.

BIBLIOTEKARSKA, BIBLIOGRAFSKA IN DOKUMENTALISTIČNA LITERATURA

Vlasta Pacheiner

Seznam je samo izbor strokovnih del, ki jih je prejela Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani leta 1970. Niso upoštevani časopisi, tekoče bibliografije in vsa slovenska literatura. Vsakemu delu je dodana signatura; natisnjena je ležeče.

ABEL Georg und Karl Bartusch: Literaturkategorien — Charakter, Bedeutung, Beschaffung. 2., bearb. Aufl. Leipzig, Bibliographisches Institut

1968. 120 str. 80. (Einführung in die Information und Dokumentation. 3.) — C 189585/3

ASTALL Roland: Special libraries and information bureaux. An examination guidebook. By —. London, Clive Bingley (1966). 72 str. 80. — *b* 217711

AUSTIN Charles J.: MEDLARS. 1963 do 1967. By —. Bethesda, National library of medicine [itd.] (1968). VIII + 76 str. 40. Ilustr. — *II* 228886

AUTOMATION and the Library of Congress. A survey sponsored by the Council on library resources. Submitted by: Gilbert W. King [itd.]. Washington, Library of Congress 1963. VII + 88 str. 40. — *b* *II* 228891

AVRAM Henriette D.: The MARC II format. A communications format for bibliographic data. Prepared by Henriette D. Avram, John F. Knapp and Lucia J. Rather. Washington, Library of Congress 1968. (VI) + 167 + 7 str. 40. Strojev. avtogr. — *b* *II* 228885

BAYERISCHE STAATSBIBLIOTHEK. Geographischer Katalog und geographischer Schlüssel des Systematischen Kataloges der Bayerischen Staatsbibliothek. Im Auftrag der Bayerischen Staatsbibliothek verf. von Egon Hirschberger. Wiesbaden, Harrassowitz 1964. XXXVIII + 477 str. 80. Besedilo strojev. avtogr. — *G* 211574

BELEN'KAJA Lenina Il'inična: Rebenok i kniga. O čitatele vos'mi-devjati let. (Hudožnik V. A. Belan.) Moskva, »Kniga« 1969. 166 + (II) str. + pril. 80. [cir.] — 218232

BERRIMAN Sidney George: British public library buildings. By — and K. C. Harrison. (London), Deutsch (1966). 260 str. 40. (Grafton books.) Ilustr. — *b* *II* 228736

BIBLIOGRAFIJA. Obščij kurs. Pod red. M. A. Briskmana i A. D. Ejhngol'ca. Moskva, »Kniga« 1969. 560 str. 80. [cir.] — 218261

BIBLIOTHEKSFÜHRUNG für das achte Schuljahr. Methodische Anleitung. (Red.: Rotraud Proll.) Berlin, Zentralinstitut für Bibliothekswesen 1969. 24 str. 80. — *b* 218314

BOŠKOVIĆ Mira: Knjiga i radnik u savremenim uslovima. (Referat za savetovanje u Obiliću.) ... [Beograd], Narodna biblioteka SR Srbije 1970. (II) + 2 + 15 str. (= f.) + pril. 40. — *II* 228706

BOŠNJAK Mladen: Slavenska inkunabulistika. Zagreb, (t. »Riječka tiskara«) 1970. 196 str. + pril. 80. Ilustr. — *b* 219141

BRALL Artur: Anwendung und Abwandlung der Sachkatalogisierungsmethode Eppelsheimers an deutschen Bibliotheken. Mit einem Anhang von Materialien. Von —. Köln, Bibliothekar-Lehrinstitut 1968. 147 + LIII str. 80. (Arbeiten aus dem Bibliothekar-Lehrinstitut des Landes Nordrhein-Westfalen. 31.) Besedilo strojev. avtogr. — *b* 121603/31

BRITISH MUSEUM. Royal music library. A list of manuscript and printed music available on positive microfilm. (London 1968.) (I) + 17 + (I ov.) str. 80. — *M* 217118

BRÜCK Carlheinz von: Plünderer am Werk. Eine Information über die widerrechtliche Aneignung des in Westdeutschland und Westberlin zurückgehaltenen Eigentums der Deutschen Staatsbibliothek Berlin. Von —. (Berlin, Deutsche Staatsbibliothek) 1969. 48 str. + pril. 80. — 218921

BÜCHER die die Welt verändern. (Printing and the mind of man.) (Ausgew. u. hrsg. von John Carter u. Percy H. Muir unter Mitw. Deutsch von Peter de Mendelssohn [itd.]. Einzel. von Denys Hay.) München, Prestel-Verl. (1968). 790 str. 80. Ilustr. — 216686

BUCHPFLEGEFIBEL. Ein Ratgeber für allgemeinbildende Bibliotheken. (3., veränd. Aufl. Bearb. u. hrsg. vom Zentralinstitut für Bibliothekswesen, Berlin.) Leipzig, Bibliographisches Institut 1967. 61 str. 80. Ilustr. — *b* 218328

BURR Viktor: Universitäts-Bibliothek Bonn. Erfüllte Bauaufgaben. Ein Bericht von — und Otto Wenig. Bonn,

Universitäts-Bibliothek 1962. 56 str. +
+ 1 pril. 40. Ilustr. — *b II 228900*

ČERNJAK Aron Jakovlevič: Istorija
tehničeskoj knigi. Moskva, »Kniga«
1969. 80. [cir.] 1. S drevnejših vremen
do 1917 g. 1969. — *218106/1*

DENIS'EV Vitalij Nikolaevič: Metody
rekomentatel'noj bibliografii. Učeb-
noe posobie dlja bibliotečnyh tehni-
kumov i bibliotečnyh otdelenij kul'tur-
no-prosvetitel'nyh škol. ... Moskva,
»Sovetskaja Rossija« 1964. 168 str. +
+ corr. 80. [cir.] — *B 153476*

DEUTSCH-SOWJETISCHES BIBLIO-
THEKARISCHES SEMINAR, Berlin,
15.—17. Dezember 1966. Vorträge und
Diskussionen für Bibliothekswesen
1967. (III) + VI + 155 str. 80. Strojep.
avtogr. — *b 218287*

DEUTSCHE BÜCHEREI, Leipzig. Die
Deutsche Bücherei im Bild. (Fotos:
Herbert Strobel. 2., veränd. Aufl.)
Leipzig, 1969 (1970). (70) str. 80. p. f.
Besedilo v nemščini, ruščini, angleš-
čini in francoščini. — *b 218482*

EMPFEHLUNG für die Arbeitsorga-
nisation zentraler Einarbeitungen in
Kreisbibliotheken. (Bearb. u. Gesam-
tred.: Karl Heinz Sühnhold.) [Berlin],
Zentralinstitut für Bibliothekswesen
1968. VII + 20 str. 80. Strojep. avtogr.
Ilustr. — *b 218306*

GALIĆ Pavao: Povijest zadarskih knji-
žnica. Zagreb, Društvo bibliotekara
Hrvatske 1969. 143 + (V) str. 80. (Iz-
danja društva bibliotekara Hrvatske.
11.) — *b 210452/11*

GAVRILOV N... F.: Rukovodjaščie
materialy po bibliotečnomu delu.
Spravočnik. (Sostavitel' N. F. Gavri-
lov.) Moskva, »Kniga« 1968. 270 + (I)
str. 80. [cir.] — *218108*

GIRWIC Pelagia: Bieżąca bibliografia
narodowa (: państwowa :) ZSSR. War-
szawa, Biblioteka narodowa 1969. 94
str. + 3 pril. 80. (Prace Instytutu bib-
liograficznego. 13.) — *188867/13*

GORIZIA e la sua emeroteca. I perio-
dici della Biblioteca Governativa e
della Biblioteca Civica. Gorizia, Bib-
lioteca Governativa 1967. 107 str. +

+ pril. 80. (Studi goriziani. Suppl. 7.)
— *II 41768/7*

GORIZIA ed il sistema bibliografico
isontino. A cura di Guido Manzini.
Gorizia, Biblioteca Governativa 1968.
111 str. 80. (Studi goriziani. Suppl. 8.)
Ilustr. — *II 41768/8*

GRABOWSKA Helena: Bibliografia
holenderska w służbie czytelnictwa.
Warszawa, Biblioteka narodowa 1964.
46 str. 80. (Prace Instytutu bibliogra-
ficznego. 2.) — *188867/2*

INTERNATIONAL CATALOGUING
CONFERENCE. Preliminary meeting.
London 1959. I. F. L. A. International
cataloguing conference. ... Working
paper[s]... [London 1959.] loč. pag.
40. Strojep. avtogr. — *b II 199474*,
K II 199473

The INTERNATIONAL standardisa-
tion of library statistics. A progress
report. La normalisation internatio-
nale des statistiques relatives aux bib-
liothèques. Etat des travaux. London,
IFLA 1968. 216 str. 80. (IFLA Interna-
tional manuals. 4.) — *K 217138/4*

JEFFERSON George: Library co-ope-
ration. (Rev. ed.) (London), Deutsch
(1968). 172 str. 80. (Grafton books.) —
b 217909

JUGOSLOVENSKA retrospektivna bi-
bliografska građa. Knjige, brošure i
muzikalije 1945—1967. (Gl. i odg. ur.
Jovan Janičijević.) Beograd, Jugoslo-
venski bibliografski institut 1969—. 40.
(1.) knj. 1969. — *B II 228691*

KECKOWNA Janina: O metodzie
wólczesnej bibliografii narodowej an-
gielskiej. Warszawa, Biblioteka naro-
dowa 1965. 64 str. 80. (Prace Instytutu
bibliograficznego. 3.) — *188867/3*

KLEINES ABC rechtlicher Regelun-
gen für Bibliothekare. 2., überarb. u.
erw. Aufl. (Bearb.: Charlotte Boden
[itd.]. Gesamtred.: Erika Zachariat.)
Leipzig, Bibliographisches Institut
1967. 270 str. 80. — *b 218327*

KOEPP Donald W.: Public library go-
vernment. Seven case studies. By—.
Berkeley & Los Angeles, University
of California Press 1968. (V) + 184

- str. 80. (University of California publications in librarianship. 6.) — 154492/6
- KRIVOKAPIĆ Radovan V.: Bibliografija vojnih izdanja. 1945—1968. (Po UDK sredio Obrad Kujović.) Beograd, (Vojnoizdavački zavod) 1969. 368 str. 40. (Vojna biblioteka. Naši pisci.) — *B II 228684*
- LENIN Vladimir Il'ič. Lenin i bibliotečnoe delo. (Sost.: K. I. Abramov, G. P. Fonotov, E. D. Jagodina.) Moskva, »Kniga« 1969. 408 str. + pril. 80. [cir.] — 218262
- LEVARIE Norma: The art & history of books. New York, Heinemann (1968). XII + 316 str. 40. Ilustr. — *b II 228477*
- LITERARISCHE Veranstaltungen. Nachweis von Materialien mit einer methodischen Anleitung. (Red.: Edith Schurzig.) Berlin, Zentralinstitut für Bibliothekswesen 1968. 96 str. 80. — *b 218311*
- MASKOVA Marija Vasil'evna: Istorija ruskog bibliografii načala XX veka (: do oktjabra 1917 goda :). Moskva, »Kniga« 1969. 492 + (I) str. 80. [cir.] Ilustr. — 218271
- MEĀUNARODNA decimalna klasifikacija. Skrateno makedonsko izdanje. FID 444. (Red.: Petrovska Zorica, Basik' Radmila, Dimitrov Vasil.) Skopje, Narodna i univerzitetska biblioteka »Kliment Ohridski« 1969. (III) + X + 295 + (I) str. 40. [cir.] Besedilo strojep. avtogr. — *II 199490*
- MÜHLE Wolfgang: Zur älteren Bücherhallenbewegung als Beginn der deutschen Volksbücherei im Zeitalter des Imperialismus. (Gekürzte u. bearb. Fassung d. Dissertation.) Berlin, Zentralinstitut für Bibliothekswesen 1968. 139 str. 80. Strojep. avtogr. — *b 218288*
- NAMES of persons: national usages for entry in catalogues. Compl. by A. H. Chaplin. Definitive ed. edited by A. H. Chaplin and Dorothy Anderson. [London], IFLA/FIAB 1967. IX + 57 str. 80. (IFLA International manuals. 2.) — *b 217138/2*
- NARODNA BIBLIOTEKA »KIRIL I METODIJ«, Sofija. 1878. (S'tavili: K. Kalajdzieva, C. Mladenova.) (Sofija), b. t. [1969]. (48) str. 80. p. f. [Ov. nasl.] [cir.] Ilustr. — *b 218747*
- NARODNA BIBLIOTEKA SRBIJE, Beograd. Program razvoja Narodne biblioteke SR Srbije. (Odg. ur.: Aleksandar Pejović.) Beograd, Narodna biblioteka SR Srbije 1969. 49 str. + + pril. 80. [cir.] — *b 217020*
- NAUČNA BIBLIOTEKA, Rijeka. Informacije o novim knjigama. (: Izbor.:) Rijeka 1969. (I) + 82 str. 40. Strojep. avtogr. — *b II 228856*
- NAUČNA BIBLIOTEKA, Rijeka. Strana periodika do 1918. Rijeka 1969. (III) + 39 str. (= f.). 40. Strojep. avtogr. — *b II 228812*
- NAZAROV Aleksej Ivanovič: Kniga v sovetском obščestve. (Očerk istorii knigoizdatel'skogo dela v SSSR.) (Moskva, »Nauka« 1964.) 260 + (II) str. + + pril. 80. [cir.] Ilustr. — 218388
- PAPA PAVESI Rosetta: Guida delle biblioteche scientifiche e tecniche e dei centri di documentazione italiani. A cura di — e Matilda Salimei. Roma, Consiglio nazionale delle ricerche 1965. VIII + 610 str. 80. — *I 230259*
- PIUSINSKA Wanda: Problemy selekcji w Polskiej bibliografii narodowej 1901—1939. Warszawa, Biblioteka narodowa 1969. 66 + (II) str. 80. (Prace Instytutu bibliograficznego. 12.) — 188867/12
- PRIMAKOVSKIJ Aleksandr Petrovič: O kul'ture čtenija. Metody samostojatel'noj raboty s knigoj v svete naučnoj organizacii umstvennogo truda. Moskva, »Kniga« 1969. 158 + (II) + + (I ov.) str. 80. [cir.] — 218216
- PROSVETNO DELO, Skopje. 25 [Dva-deset i pet] godini izdavačka dejnost. (1945—1970. Ur. odbor: Mihailo Korveziroski [itd.]) Skopje 1970. 141 + + (II) str. 40. [cir.] Ilustr. — *II 229145*
- RAMLAU-KLEKOWSKA Krystyna: Służba bibliograficzna w Danii. Warszawa, Biblioteka narodowa 1965. 52

+ (II) str. 80. (Prace Instytutu bibliograficznego. 4.) — 188867/4

REBLIN Bodo: Das Katalogwerk der allgemeinen öffentlichen Bibliotheken. Leipzig, Bibliographisches Institut 1967. 95 str. 80. Ilustr. — b 217726

RUNGE Sigismund: Beiträge zur Sachkatalogisierung. Hrsg. von—. Leipzig 1937. (VI) + 124 str. 80. (Sammlung bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten. 45.) — b 53242/45, S 53242/45

SABOR Josefa E.: Méthodes d'enseignement de la bibliothéconomie. Avec une étude préliminaire de Ricardo Nassif. (Paris, Unesco 1969.) 154 + (II) str. 80. (Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques. 16.) — 105269/16

SCHELLENBERG Theodore R.: The management of archives. (2. print.) New York & London, Columbia University Press (1966). XVI + 383 str. 80. (Columbia University studies in library service. 14.) — 135801/14

SIMON Konstantin Romanovič: Bibliografija. Osnovnye ponjatija i terminy. Moskva, »Kniga« 1968. 160 str. 80. [cir.] — 218278

SŁODKOWSKA Elżbieta: Działalność wydawnicza Franciszka Salezego Dmochowskiego 1820—1871. Studium monograficzne. Warszawa, Biblioteka narodowa 1970. 270 + (II) str. 80. (Prace Instytutu bibliograficznego. 14.) — 188867/14

SREDSTVA mehanizaciji i avtomatizaciji informacionnyh i bibliotečno-bibliografičeskikh rabot. (Glavnyj red.: Arutjunov N. B.) Moskva, Central'nyj institut naučnoj informacii po stroitel'stvu i arhitekture GOSSTROJA SSSR 1968. 228 + (IV) str. + corr. 40. [cir.] — II 228794

Die STATISTISCHEN Arbeiten der nebenberuflich und ehrenamtlich geleiteten Bibliotheken und der Ausleihstellen ab 1968. ... Berlin, Städtliche Zentralverwaltung für Statistik [itd.] (1969). 16 str. 80. — b 218310

STRUČNI priručnik za bibliotekare. Predavanja sa kursa za bibliotekare

na Kolarčevom narodnom univerzitetu 1968. godine. (Autori Branka Popović [itd.]. Red. Stanka Kostić, Jeremija Mitrović, Milica Čelebonović.) Beograd, (Kolarčev narodni univerzitet) 1969. (III) + 416 str. 80. [cir.] — b 217297

SYSTEMATIK für allgemeinbildende Bibliotheken. (Hrsg. vom Zentralinstitut für Bibliothekswesen. 3., veränd. Aufl.) Leipzig, Bibliographisches Institut 1966. 80. 2 Bde. 1. Systematikübersichten. 2. Schlagwortregister. — b 218332

SZOLGINIOWA Wanda: Bułgaria w piśmennictwie polskim (:1944—1963:). Warszawa, Biblioteka narodowa 1965. 217 str. 80. (Prace Instytutu bibliograficznego. 5.) — 188867/5

TABLICY bibliotečnoj klassifikacii dlja massovyh bibliotek. Pod red. Z. N. Ambarcumjana. Moskva, »Kniga« 1968. 240 str. 80. [cir.] — 218105

Die TITELAUFNahme für die Kataloge der allgemeinbildenden Bibliotheken. Anweisungen, Beispielsammlung. (2., veränd. Aufl. Verantwortlicher Bearb.: Bodo Reblin.) Leipzig, Bibliographisches Institut 1965. 80. [Osn. delo.] 52 str. Beispielsammlung. Str. 53—88. — b 218329

UNIwersITET IM. ADAMA MICKIEWICZA, Poznań. Katalog wydawnictw. Catalogue of the publications. Katalog izdanij. Poznań 1968. 1956/1966. — b 219295

VENGEROV Semen Afanas'evič: Rus-skija knigi. S biografičeskimi dannymi ob avtorah i perevodčikah (:1708 do 1893:). Red. S. A. Vengerova. Izd. G. V. Judina. S.-Peterburg 1897—1899. (Unveränd. fotomechan. Nachdr. der Originalausgabe.) (Leipzig, Zentral-Antiquariat der Deutschen Demokratischen Republik 1967—.) 80. [cir.] — b 217719/1, 2, 3

VOPROSY komplektovanija knižnyh fondov naučnyh bibliotek. (:Iz opyta raboty biblioteki AN SSSR:.) Pod red. V. Ja. Hvatova i N. N. Vasil'eva. Leningrad, Izdatel'skij otdel Biblioteki

AN SSSR 1968. 264 str. + corr. 80.
[cir.] — 218158

VORSTIUS Joris: Die Katalogprobleme im Spiegel der ausländischen Fachliteratur seit 1930. Von—. Leipzig 1933. (V) + 48 str. 80. (Sammlung bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten. 44.) — b 53242/44, S 53242/44

WILSON Patrick: Two kinds of power. An essay on bibliographical control. By—. Berkeley & Los Angeles, University of California Press 1968. (V) + 155 str. 80. (University of Cali-

fornia publications in librarianship. 5.) — 154492/5

WILSON Thomas D.: Dissemination of information. An examination guidebook. 2. ed. rev. [By]—, James Stephenson. London, Clive Bingley (1966). 86 str. 80. — b 217707

WORLD guide to technical information and documentation services. Guide mondiale des centres de documentation et d'information techniques. (Paris), Unesco (1969). 287 str. 80. (Documentation and terminology of science.) — I 230049

BIBLIOGRAFIJA ČLANKOV O DELAVSKEM GIBANJU NA SLOVENSKEM OD ZAČETKOV DO LETA 1941

Članki v slovenskem časopisju od 1954 do 1955

Sonja Reisp in Anka Vidovič-Miklavčič

Bibliografija člankov o delavskem gibanju na Slovenskem od začetkov do leta 1941 je že tretja te vrste. Prva, ki je zajela časopisje v letih 1945 do 1949 je izšla v Knjižnici XIII 1969, str. 102—116, druga za leta 1950 do 1953 pa v Knjižnici XIV 1970, str. 152—165. Seveda smo tudi sedaj upoštevali ista pravila in kriterije kot pri obeh že objavljenih bibliografijah.

Seznam kratic:

CeljskiT — Celjski tednik, Celje,
DEn — Delavska enotnost, Ljubljana,
DL — Dolenjski list, Novo mesto,
Domžalski V — Domžalski vestnik, Domžale,
GG — Glas Gorenjske, Kranj,
GospV — Gospodarski vestnik, Ljubljana,
JKol — Jadranski koledar, Trst,
KmV — Kmetijski vestnik, Koper,
LD — Ljubljanski dnevnik, Ljubljana,
LdP — Ljudska pravica, Ljubljana,
LdP-B — Ljudska pravica — Borba, Ljubljana,
NRazgl — Naši razgledi, Ljubljana,
NSd — Naša sodobnost, Ljubljana,
NZ — Naša žena, Ljubljana,
ObmT — Obmurski tednik, Murska Sobota,
PDK — Primorski dnevnik, Trst,
PomV — Pomurski vestnik, Murska Sobota,
PosT — Posavski tednik, Krško,
PrimN — Primorske novice, Nova Gorica,
PtT — Ptujski tednik, Ptuj,
SavV — Savinjski vestnik, Celje,
SlovJ — Slovenski Jadran, Koper,
SocM — Socialistična misel, Ljubljana,
SPor — Slovenski poročevalec, Ljubljana,

TT — Tedenska tribuna, Ljubljana,
VelR — Velenjski rudar, Velenje,
ZasT — Zasavski tehnik, Trbovlje,
ZasV — Zasavski vestnik, Trbovlje.

Komunistična partija

Bertoncelj Ivan-Johan: *Ob 18. obletnici prvega partijskega posvetovanja jeseniškega okrožja*. Pred III. kongresom ZK Slovenije. — LD IV/1954 (15. V.) št. 112.

Čepič Mirko: *Pred III. kongresom ZKS*. Prve partijske celice v Mariboru. — Razkol v socialno demokratski stranki. Vodstvo ni znalo izkoristiti revolucionarnosti delavskega razreda. — Čanžek, Razboršek in Teršek ustanovitelji prve celice KP v Mariboru. — Večer X/1954 (14. V.) št. 112; Prve naloge. — Potrebna je pisana beseda. — Občinske volitve in delavsko gibanje. — Širjenje partije. — Večer X/1954 (15. V.) št. 113; Razširitev partijskih vrst. — Prvi maj 1924. — Izdaja. — Pomladitev partijskih vrst. — Večer X/1954 (18. V.) št. 115.

Čerin Miha: *Posavje in ljudska revolucija*. (Nekaj misli o krajevnem prazniku na Ježici). — LdP XXI/1955 (4. IX.) št. 207.
O dejavnosti KP od leta 1930 dalje.

Hribar Franc-Savinjšek: *Moji spomini na Šmiglovo zidnico*. — Med Mrzlico in Dobrovljami. Celje 1955 str. 66—67.
Partijska konferenca leta 1938 nad Grajsko vasjo pri Preboldu v Savinjski dolini.

Ilec Rudi: *Odlomek iz neumornega dela dr. Potrča in Jožeta Lacka za narodno stvar v stari Jugoslaviji*. — PtT VII/1954 (11. VI.) št. 23.

Ilec Rudi: *Partijski sestanki v stari Jugoslaviji*. — PtT VII/1954 (10. IX.) št. 36.

Drobni podatki o sestankih v Severjevem gozdu blizu Orešja pri Ptujju.

Internacionala. — GG VIII/1955 (21. V.) št. 21.

Drobni spomini na delo komunistov v jeseniškem prostoru med obema vojnama.

Kotnik Anton-Robida: *Slavko Šlander in razvoj progresivnega gibanja v Preboldu*. — Med Mrzlico in Dobrovljami. Celje 1955 str. 55—60.
O delu KP od 1932. dalje.

Kreft Ivan: *Skupina »Ljudske pravice« in njen prvi zaveznik*. — LdP-B XIX/1954 (2. II.) št. 27 — (3. II.) št. 28.

O sodelovanju med skupinama »Ljudske pravice« in »Bojevnika«.

Lovrenčič Kristina: *Prvi maj pred dvajsetimi leti v Mariboru*. »V imenu Nj. veličanstva kralja...« ...sta bila obsojena komunista Apih in Vrunč. — Režim se je bal revolucije. Tajna razprava. — Policija je bila nemočna. Moderna inkvizicija. — Večer X/1954 (30. IV.) št. 101.

Razprava proti Milanu Apihu in Franju Vrunču in obsodba 17. januarja. 1935.

[Maček Polde]: *Delo starih komunistov in Partije je rodilo upor*. Razgovor s Poldetom Mačkom, predsednikom občine Polje. — LD IV/1954 (7. III.) št. 183.

Maček pripoveduje o delavskem gibanju od leta 1912 dalje na področju občine Polje.

Makuc K[arel]: *Vas pod rdečim praporom*. — LdP-B XIX/1954 (12. V.) št. 112.

Kratek zapis o dejavnosti komunistov v vasi Renče na Primorskem po prvi svetovni vojni.

Šetinc Franc: *Prve žrtve v Spodnjem Posavju*. — ZasT VIII/1955 (26. XI.) št. 47.

Med drugim tudi nekaj drobnih podatkov o predvojnem delovanju Maksa Stermeckega v Krškem.

Svab Mitja: *Zapiski iz zgodovine rdečega mlina. 1938—1954.* — LD IV/1954 (18. IX.) št. 219.

O partijskem posvetovanju v Joštovem mlinu v Medlogu pri Celju 31. 12. 1939 in 1. 1. 1940 in o času pred in po posvetovanju.

Vipotnik Albin-Strgar: *Iz zgodovine KP v Zabukovici.* — Med Mrzlico in Dobrovljami. Celje 1955 str. 47—51.

O dejavnosti KP od 1935. leta dalje.

Z[užek] N[ande]: *Pred 17 leti na Čebinovem.* Iz spominov na ustanovni kongres KPS 18. aprila 1937. — LdP-B XIX/1954 (18. IV.) št. 92.

SKOJ

Čačinovič Rudi: *Prekmursko mladinsko gibanje med dvema vojnama.* — ObmT VI/1954 (23. XII.) št. 50.

Fajdiga Lojze: *Borba napredne mladine v letih 1936—1940 v Mariboru.* Junaški liki mariborskih skojevcev. Ob 35-letnici SKOJ. — Večer X/1954 (12. X.) št. 240.

K[linar] M[iha]: *Prvi organizatorji skojevske organizacije na Jesenicah.* Ustanavlja se revolucionarna mladinska organizacija. — GG VIII/1955 (21. V.) št. 21.

O ustanovitvi SKOJ 1922/23, dejavnosti in aretaciji članov.

Klinar Miha: *Utrinki iz mrtvih in živih arhivov revolucionarne gorenjske mladine.* — Mladina XII/1954 (5. X.) št. 40 — (26. X.) št. 43. O delu SKOJ med obema vojnama.

Priprave jeseniške mladine na boj. Pred proslavo 35-letnice SKOJ. — GG VII/1954 (2. X.) št. 40.

Kratek oris revolucionarnega gibanja jeseniške mladine med obema vojnama.

Sagadin Zvonko: *O delu revolucionarne mladine v Ptujju.* — PtT VII/1954 (23. VII.) št. 29.

Oris dejavnosti SKOJ od 1930. leta dalje.

Zupanc Ludvik-Ivo: *Mladinsko gibanje na področju Savinjske doline.* — Med Mrzlico in Dobrovljami. Celje 1955 str. 61—65.

O gibanju v zadnjih letih pred drugo svetovno vojno.

Drugo napredno gibanje

Cilenšek Rudi: *Razvoj delavskega gibanja v Libojah med obema vojnama.* — Liboje 25 letnica »Svobode« 1929—1954 str. 21—33.

[Čačinovič Rudi]: *Kako je nastala »Bilečanka« pripoveduje Rudi Čačinovič, član našega diplomatskega zbora v Švici.* — ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.

[Dijacci] A. D.: *Rudarski praznik 3. julij — zgodovinski pečat borbe slovenskih rudarjev.* — ZasV VII/1954 (30. VI.) št. 26.

Oris sindikalnega gibanja do druge svetovne vojne.

[Drenovec Franček] fd: *Pohod je bil odbit in zaustavljen.* V Trbovljah pred 30 leti. — SPor XV/1954 (1. VI.) št. 127.

O dogodkih okoli 1. junija 1924.

Drugi in tretji rod tržiških predilcev in tkalcev. 70 let bombažne predilnice in tkalnice Trzič. — LdP XXI/1955 (31. VII.) št. 177.

Med drugim tudi o borbi delavcev za svoje pravice.

Forte Andrej: *Razvoj delavskih borb v Trbovljah.* — ZasV VII/1954 (7. VII.) št. 27.

Oris delavskega gibanja od prve svetovne vojne do 1924. leta.

Hribar Franc-Savinjšek: *Tovarna Prebold in njeno delavstvo.* Med Mrzlico in Dobrovljami. Celje 1955 str. 17—40.

Oris delavskega gibanja med obema vojnama v predilnici in o živ-

- ljenju jetnikov v Sremski Mitrovici.
- Iz zgodovine trboveljskega rudnika.* — SPor XV/1954 (30. V.) št. 125. Med drugim tudi o položaju delavstva.
- Kako je nastala Bilečanka?* Razmere v koncentracijskih taboriščih stare Jugoslavije. »Naša pesem«, njen avtor in prevod Moše Pijada v srbohrvaščino. Bilečanka osvoji Jugoslavijo. — Tovariš XI/1955 (8. V.) št. 19 str. 427. O nastanku pesmi pripovedujeta Rudi Čačinovič in Milan Apih.
- Klopčič Mile: *Mladih je bilo največ.* — SPor XV/1954 (1. VI.) št. 127. Kratek opis dogodkov 1. junija 1924 v Trbovljah.
- Koder Lojze: *Od mlina do tovarne.* — Kamniški zbornik 1955 str. 232 do 236. Med drugim drobni podatki o delavskem gibanju v tovarni Titan med obema vojnama.
- Kosova Poldka: *Ze pred vojno so sledile soboške žene zastavi partije.* — PomV VII/1955 (7. VII.) št. 27. Spomini na razmere v Murski Soboti in o ustanovitvi ženskega društva jeseni 1937.
- Kozak Vlado: *Socialistični Trst je bil njihova domovina.* — LdP-B XIX/1954 (9. I.) št. 6 — (11. I.) št. 8. V odlomku iz biografije Ivana Regenta opisano delavsko gibanje v Trstu od začetka 20. stoletja do konca prve svetovne vojne.
- Krašovec Stefka: *30-letnica ustanovitve »Zveze delavskih žena in deklet«.* — NŽ 1954, št. 11, str. 293 do 294. O vlogi in dejavnosti zveze.
- Kreft Ivan: *Boj z Orjuno.* — ZasT VIII/1955 (28. V.) št. 21.
- Kreft Ivan: *Ljutomerski dogodki 1. septembra 1935.* Pomemben člen v izkušnjah slovenskega ljudskega gibanja. — ObmT VII/1955 (2. VI.) št. 22.
- Kreft Ivan: *Ob obletnici prvega socialističnega shoda v Ljutomeru.* — ObmT VII/1955 (31. III.) št. 13. Nekaj pojasnil k poročilu Rdečega prapora o shodu 7. aprila 1907.
- Kreft Ivan: *Pred dvajsetimi leti v Ljutomeru.* — PomV VII/1955 (1. IX.) št. 35. Kratek oris naprednega gibanja od 1901 do 1935.
- Kreft Ivan: *1. september 1935 na ljutomerskih ulicah — smel odgovor sovražnikom delovnega ljudstva.* — ObmT VI/1954 (4. XI.) št. 43. Opis političnih okoliščin in zborovanja v Ljutomeru.
- Kreft Ivan: *Progresivno usmerjanje političnega razvoja v Pomurju.* Delavci v Ljutomeru se organizirajo. Društva kmečkih fantov in deklet. Razvoj političnih razmer v Prekmurju. Krvavi septembrski dogodki. — Prlekija. Spominski zbornik ob desetletnici osvoboditve. Ljutomer 1955 str. 12—16.
- Kreft Ivan: *Zborovanje 1. septembra v Ljutomeru.* Iz bojev naše partije pred vojno. — LdP XXI/1955 (20. VIII.) št. 194. O zborovanju 1. septembra 1935.
- Kremenšek Slavko: *Razvoj študentskih gibanj med obema vojnama.* — Tribuna V/1955 (10. I.) št. 1 — (31. V.) št. 10.
- Kuhar Štefan: *Društva kmečkih fantov in deklet, njih razvoj in pomen v Prekmurju.* — ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.
- Kuhar Štefan: *1. maja 1940 smo že tudi v Prekmurju zapeli »Bilečanko«.* Zanimiva pot »Bilečanke« od nastanka do ljudskih množic in še zanimivejše odkritje originalnega albuma z originalno »Bilečanko«. — ObmT VI/1954 (30. IV.) št. 17.
- Kyovsky Rudi: *Delavsko gibanje in ilegalni sestanek ljubljanskih delavcev »Pri slepem Janezu« v Siški 18. novembra 1882.* — SocM II/1954 št. 5—6 str. 266—274.

- Kyovsky Rudi: *Naročno vprašanje ob prvih začetkih socialističnega gibanja med slovenskim delavstvom*. (Ob 50-letnici smrti Franceta Železnikarja). — SocM II/1954 št. 1 str. 4—19.
- Kyovsky Rudi: *Zakon o koaliciji, prvi razredni spopadi in ustanovitev strokovnih društev ljubljanskega delavstva*. (Prispevek k zgodovini slovenskega delavskega gibanja v letih 1868—1874). — SocM III/1955 št. 8—9 str. 357—371, št. 10 str. 433—448, št. 11—12 str. 523—536.
- Makovec Jože: *Tako je bilo...* — PomV VII/1955 (1. IX.) št. 35. O zborovanju 1. septembra 1935. v Ljutomeru.
- M[akuc] K[arel]: *Prvojunjski sodni proces*. — LdP-B XIX/1954 (1. VI.) št. 129. Proces proti 20 obtožencem, osumljenim sodelovanja pri organiziranju napada na Orjuno v Trbovljah 1. junija 1924.
- [Marinko Miha]: *Ob 30-letnici tragičnih dogodkov v Trbovljah*. Kako so trboveljski rudarji zlomili orjunaški teror. — PDK X/1954 (4. VI.) št. 131. Oris dogodkov 1. junija 1924.
- Marinko Miha: *Prvi junij 1924 v Trbovljah*. Ob tridesetletnici trboveljskih dogodkov. — LdP-B XIX/1954 (1. VI.) št. 129.
- Marinko Miha: *Trideset let po spopadu z Orjuno v Trbovljah*. — LdP-B XIX/1954 (1. VI.) št. 129.
- [Marinko Miha]: *Vneto hranite polno vero v svoje ustvarjalne sile...* je dejal tovariš Miha Marinko na veličastnem zborovanju ob 30-letnici zloma »Orjune« v Trbovljah. — SPor XV/1954 (2. VI.) št. 128.
- M. R.: *Delavsko gibanje v predaprilski Jugoslaviji v Sevnici*. — Post V/1954 (1. V.) št. 17. O položaju v tovarni Jugotanin v letih 1936 do 1941.
- Orožen Janko: *Delavsko gibanje, stavke*. — ZasV VII/1954 (1. VI.) št. 21—22 — (30. VI.) št. 26.
- Oris delavskega gibanja od začetkov do druge svetovne vojne v Trbovljah.
- 85 let železarne Jesenice. — Železar III/1954 št. 4—6 str. 62—67. Med drugim tudi o delavskem gibanju na Jesenicah.
- Povše Dušan: *Rdeče gnezdo je zdržalo*. Ob 30-letnici pohoda Orjune na Trbovlje, ki ga je proletariat pod vodstvom Partije odbil in zasekal jugoslovanskemu fašizmu prvo nezaceljeno rano. — LdP-B XIX/1954 (1. VI.) št. 129.
- Pred 30 leti v Trbovljah*. — ZasV VII/1954 (1. VI.) št. 21—22. Oris dogodkov 1. junija 1924.
- Razvoj in borba delavskega razreda v Saleški dolini*. — VelR II/1954 (3. VII.) št. 9. V članku zajeto obdobje od konca 19. stol. dalje.
- Redenšek Ivan: *Razrast delavskega gibanja v domžalskem industrijskem bazenu*. — Domžalski V I/1954 (29. VIII.) št. 1 str. 4—6. V članku zajeto obdobje od pred prve svetovne vojne dalje.
- Regent Ivan: *Utrinki iz neobjavljenih spominov*. — Kronika II/1954 št. 1 str. 1—6 = PDK X/1954 (7. XII.) št. 290 — (9. XII.) št. 292. Spomini na socialdemokratsko in komunistično gibanje v Trstu in na Primorskem.
- Sto petdeset let rudarskega življenja*. — Tovariš X/1954 (11. VI.) št. 24. Priloga. Tudi o delavskem gibanju v Trbovljah.
- Š[orn] I[van]: *Borba revirjev v letih 1939 do 1945*. Pred 22. julijem — Dnevom vstaje slovenskega naroda. — ZasV VII/1954 (14. VII.) št. 28 — (21. VII.) št. 29.
- Stampan Vekoslav: *Spomini na septembrske dni v Ljutomeru*. Prispevki k proslavi 20. obletnice kmetjsko-delavskega shoda v Ljutomeru — 1. september 1935. — ObmT VII/1955 (2. VI.) št. 22.

- Tivadar Jože: *Klub prekmurskih akademikov ob dvajseti obletnici ustanovitve*. — ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.
Oris dejavnosti kluba od ustanovitve 3. aprila 1934 dalje.
- T. Z.: *Borbene tradicije*. Tisto jesen so aretirali vse odbornike. Odgovor univerzitetnemu senatu. Pismo konfiniranja. Zapiski o političnem delu na univerzi pred vojno. — Tribuna IV/1954 (30. IV.) št. 8.
O Akademskem klubu leta 1940.
- Vd: *Pred 36 leti so se borili za »Viniško republiko«*. — LdP XXI/1955 (21. IV.) št. 95.
Kratek zapis o revolucionarnih dogodkih v Vinici pri Crnomlju.
- Vitkovič Janez: *Spomin na viniško republiko pred 35 — leti*. (Ob prvem občinskem prazniku Vinice). — DL V/1954 (15. X.) št. 41.
- V *nepretrganem boju je rastle delavska zavest*. (Iz prvih dni zgodovine delavskega gibanja v Izoli). — SlovJ III/1954 (9. VII.) št. 28.
Oris gibanja od leta 1895 dalje.
- Zorec Črto: *Nekaj podatkov o razvoju tekstilne industrije in delavskega gibanja v Kranju*. — Kranj v boju in svobodi. Zbornik. Kranj 1954 št. 1 str. 7—13.
O delavskem gibanju od pred prve svetovne vojne dalje.
- (ž): *Dve hudi trboveljski leti*. — LdP-B XIX/1954 (3. VI.) št. 131.
O položaju delavstva v letih 1933 in 1934.
- (ž): *Pot v svobodo*. Trbovlje praznuje občinski praznik s tremi pomembnimi obletnicami. — LdP-B XIX/1954 (1. VI.) št. 129.
Med drugim tudi o boju delavskega razreda za svoje pravice.
- Delavske manifestacije**
- Avsenak Branko: *Prvomajski utrinki*. (Tržaški proletariat ob pričetku našega stoletja). — Večer XI/1955 (30. IV.) št. 102.
- Borba proti fašizmu in praznovanje prvega maja v Slovenski Istri*. — SlovJ IV/1955 (29. IV.) št. 18.
Prvomajska praznovanja v letih 1930—1933.
- Hasanagić Edib: *Bratstvo jugoslovenskih delavcev na prvomajskih proslavah*. Pred prvim majem. — LdP XXI/1955 (24. IV.) št. 97.
- Gerželj France: *Na tovarniškem dimniku je zavihrala rdeča zastava*. Zapisek o praznovanju 1. maja leta 1933 v Trbovljah. — LdP XXI/1955 (1. V.) št. 102.
- Golouh Rudolf: *Majniške manifestacije v Sloveniji*. Slovensko delavstvo je naglo osvojilo vodilne ideje našega stoletja. — TT III/1955 (28. IV.) št. 17.
Oris prvomajskih praznovanj od 1890. leta dalje do konca prve svetovne vojne.
- Golouh R[udolf]: *1. maj 1890 v Ljubljani*. Ob 65. obletnici prve majniške manifestacije slovenskega delavstva. — LD V/1955 št. 102.
- Kako je proletariat v Trziču in okolici praznoval nekdanj 1. maj*. — GG VIII/1955 (30. IV.) št. 18.
Oris praznovanj med obema vojnama.
- K[linar] M[iha]: *Na rdečih zastavah je zapisano*. (Razmišljanja ob prvem maju). — Mladina XIII/1955 (26. IV.) št. 16.
Kronološki pregled prvomajskih praznovanj na Jesenicah od 1919. leta dalje.
- Logar Srečko: *Prvo praznovanje delavskega praznika v Idriji*. — SlovJ IV/1955 (29. IV.) št. 18.
Oris praznovanja 1. maja 1899.
- Oset Franc: *Kako smo nekoč v Celju proslavili 1. maj*. — CeljskiT VIII/1955 (29. IV.) št. 17.
Spomini na praznovanje 1. maja v letih 1904—1934.
- Praznovanje 1. maja 1919 in 1945 [prav 1955] v Vrhovem pri Radečah*. — ZasT VIII/1955 (28. IV.) št. 17.

Prva demonstracija. Na ulici so šele spoznali, kaj zmore množica. Jeseničani ob pomembnih praznikih. — GG VII/1954 (31. VII.) št. 31.

Drobni podatki o demonstraciji spomladi 1918. leta na Jesenicah.

Prvi maj nekdanj. — ZasV VII/1954 (28. IV.) št. 17.

O prvomajskih praznovanjih od 1890. leta dalje.

Prvi triumf. — DEn XIV/1955 (29. IV.) št. 17.

Dr. Bratko Kreft pripoveduje kako so z uprizoritvijo Golouhove drame »Križa« združili praznovanje prvega maja 1928.

Prvomajski izleti — kovačnica revolucije. Nekaj zapiskov iz zgodovine prvomajskih manifestacij v Kranju in okolici. — GG VIII/1955 (30. IV.) št. 18.

Splošen opis praznovanj 1. maja.

Regent Ivan: *65 let prvega maja.* — DEn XIV/1955 (29. IV.) št. 17.

Razmišljanja ob prvem maju.

Voljč Janez: *Šopek rdečih nageljev.* — DEn XIV/1955 (29. IV.) št. 17. Anton Šfiligoj se spominja prvomajskih praznovanj v Krminu v letih 1902, 1911, 1919 in 1922.

Za nas je bil praznik. — Večer XI/1955 (30. IV.) št. 102.

Drobni podatki o praznovanju 1. maja v Pomurju.

Stavkovno gibanje

Babič Branko: *Tako so se pripravljali.* Velika tekstilna stavka leta 1936 v Mariboru. — SPor XV/1954 (18. IX.) št. 219.

Babič Branko: *Velika tekstilna stavka v Mariboru.* Kako so se leta 1936 uprli tekstilni delavci Slovenije. — PDK X/1954 (22. IX.) št. 225.

K[linar] M[iha]: *Ob dvajsetletnici javorniško-jeseniškega štrajka.* — DEn XIV/1955 (5. VIII.) št. 31.

Klinar Miha: *Pred dvajsetimi leti je nad jeseniško dolino legla tišina.*

Ob dvajseti obletnici splošne stavke javorniških in jeseniških kovinarjev. — GG VIII/1955 (21. VII.) št. 30.

K[linar] M[iha]: *Prva generalna stavka jeseniškega proletariata.* (Prispevek k zgodovini delavskih bojov v Sloveniji). — DEn XIV/1955 (14. I.) št. 2.

O stavki leta 1904.

[Klinar Miha]: *Strah pred množico.* (Ob dvajsetletnici železarske stavke na Javorniku in na Jesenicah). — LD V/1955 (16. VII.) št. 166.

Kreft Ivan: *Politično ozadje stavke mariborskih srednješolcev pred tridesetimi leti.* — Večer X/1954 (16. III.) št. 63, (17. III.) št. 64.

Kristan Cvetko A.: *Še o stavki jeseniških delavcev v letu 1904.* (Prispevek zgodovini delavskega gibanja na Slovenskem). — DEn XIV/1955 (11. III.) št. 10.

[Mlakar Janez]: *Stavka na Jesenicah leta 1935.* — Železar III/1954 št. 4—6 str. 71—74. Spomini na stavko leta 1935 na Javorniku na Jesenicah.

Mohor Janez: *Bilo je leta tisoč devet sto štiriintrideset.* — LdP XXI/1955 (3. VII.) št. 154. O stavki v Trbovljah.

Ne policija ne vojska ni zlomila uporniškega duha tržaških delavcev. Pred 53 leti si je tržaški proletariat s krvjo priboril prvo večjo zmago. Tržaški iredentistični krogi so skušali prikazati to borbo kot odraz iredentističnih teženj, vendar so jih dejstva takoj postavila na laž: Borba je bila izključno naprednega značaja in v njej je sodeloval italijanski in slovenski proletariat. — PDK XI/1955 (11. II.) št. 35. Oris stavke 1902 v Trstu.

Ustavili so stroje — stavka! Jeseničanom ob pomembnih praznikih. — GG VII/1954 (31. VII.) št. 31. Kratek oris stavke jeseniških železarjev julija 1935. leta.

Žgank Nestl-Nestl: *Stavka tekstilnih delavcev v Preboldu*. — Med Mrzlico in Dobrovljami. Celje 1955 str. 41—46.

O stavki leta 1936.

Z[užek] N[ande]: *V slogi je moč*. Pred III. kongresom ZKS. (Iz revolucionarnih dni pred in med splošno stavko stavbincev 1. 1936). — LdP-B XIX/1954 (15. III.) št. 62.

Napredni tisk

Brejc Tomo: *Praznik naprednega tiska*. — LdP XX/1954 (5. X.) št. 238.

Ob 20 letnici Ljudske pravice. Članku dodan tudi seznam vseh urednikov.

Cigit K[oloman]: *Zakaj je »Ljudska pravica« izšla v Prekmurju*. — Večer X/1954 (2. X.) št. 232.

C[igler] J[ože]: *20 let »Ljudske pravice«*. Vlogo organizatorja in mobilizatorja ljudskih množic je izpolnila častno. — LD IV/1954 (2. X.) št. 231.

Čačinovič Rudi: *Nekaj spominov na izdajanje Ljudske pravice*. Zakaj so bila ravno prekmurska tla ugodna za ljudski časnik? — ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39 = SPor XV/1954 (3. X.) št. 232.

Čačinovič Rudi: *Spomini na prve dni »Ljudske pravice«*. — LdP XX/1954 (5. X.) št. 238.

Dolar Jaro: *Mnogo tega, kar so napisali, še danes velja*. (Prispevek k zgodovini naprednega tiska v Mariboru). — Večer X/1954 (2. X.) št. 232.

O sodelavcih časopisa »Edinost« v letih 1939—1940.

Golouh R[udolf]: *Slovenski majniški spisi*. — SPor XVI/1955 (30. IV. do 3. V.) št. 101.

O prvomajskih publikacijah od leta 1893 dalje.

Gider Jože: *Spominjam se »Ljudske pravice«*. — ObmT VI/1954 (25. VI.) št. 25.

Ilec Rudi: *Kako so tiskali v Ptujju komunistične letake v stari Jugoslaviji*. — PtT VII/1954 (25. VI.) št. 25.

Ilec Rudi: *Tajna tiskarna ptujske organizacije KP v letih od 1935 do 1937, ki je bila pri Klepovem Pepku v Krčevinah pri Ptujju*. — PtT VIII/1955 (12. V.) št. 19, (2. VI.) št. 22.

Kardelj Edvard: *Prekmurškemu ljudstvu! Ob 20 letnici »Ljudske pravice«*. — SPor XV/1954 (3. X.) št. 232 = LdP-B XX/1954 (2. X.) št. 235 = ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.

K[ermauner] D[ušan]: *Prvi slovenski socialistični listi*. — NRazgl IV/1955 (19. II.) št. 4 str. 82—83, (5. III.) št. 5 str. 106—107, (19. III.) št. 6 str. 129—130.

Polemika s Cvetkom A. Kristanom o slovenskem socialističnem tisku.

K[ermauner] D[ušan]: *Prvi trije socialistični listi*. (Bibliografski in historiografski spodrseljaji Cvetka A. Kristana). — NRazgl III/1954 (18. IX.) št. 18 str. 9—10.

Kritične pripombe na Kristanov članek »Še nekaj o delavskem tisku na Slovenskem«, NRazgl III/1954 (19. VI.) št. 12 str. 8—9.

Kranjec Miško: *List, ki ga je pisalo ljudstvo*. — ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.

O Ljudski pravici.

Kranjec Miško: *»Ljudsko pravico je pisalo slovensko ljudstvo«*. — LdP-B XX/1954 (4. X.) št. 237. Govor na proslavi 20. letnice Ljudske pravice v Dolnji Lendavi.

Kreft Ivan: *Delavski tisk na Slovenskem v letih 1918—1940*. (K razpravi ob dvajsetletnici »Ljudske pravice«). — NRazgl III/1954 (8. V.) št. 9 str. 4—6.

Kreft Ivan: *Dopolnilni podatki k zgodovini*. Ob enaindvajsetletnici izhajanja »Ljudske pravice«. — LdP XXI/1955 (5. X.) št. 234.

Kreft Ivan: *Kaj pripovedujejo sodelavci predvojnne — ilegalne »Ljud-*

- ske pravice«? — ObmT VI/1954 (2. VII.) št. 26 = Večer X/1954 (29. IX.) št. 229.
- [Kreft Ivan]: *Kje in kako je vse izhajala Ljudska pravica*. Ivan Kreft — drugi urednik Ljudske pravice. ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.
- Kreft Ivan: »Ljudska pravica« močno orožje naše Partije. (Ob njeni dvajsetletnici). — SocM II/1954 št. 7—8 str. 408—416.
- Kreft Ivan: *Nastanek in razvoj naprednega tiska v jugoslovanskih deželah od prvih začetkov do leta 1941*. Pred dvajsetletnico »Ljudske pravice« in dnevom tiska. — SPor XV/1954 (9. VII.) št. 159 — (10. VII.) št. 160, (12. VII.) št. 162 — (20. VII.) št. 169, (24. VII.) št. 171. Tudi o slovenskem naprednem tisku.
- [Kreft Ivan]: *Ob 20-letnici »Ljudske pravice«*. — Tovariš X/1954 (23. IV.) št. 17 str. 364.
- Kratek pregled naprednega tiska od 1890. leta dalje.
- Kristan Cvetko A.: *Nekaj pojasnil k razpravi o prvih socialističnih listih na Slovenskem*. — NRazgl IV/1955 (5. II.) št. 3 str. 59—60. Odgovor Dušanu Kermaunerju na članek »Prvi trije slovenski socialistični listi«, NRazgl III/1954 (18. IX.) št. 18 str. 9—10.
- Kristan Cvetko A.: *O prvih socialističnih listih na Slovenskem*. (Dodatek k članku »Šestdeset let slovenskega socialističnega tiska«). — SocM II/1954 št. 12 str. 835—837.
- Kristan Cvetko A.: *Še nekaj o delavskem tisku na Slovenskem*. — NRazgl III/1954 (19. VI.) št. 12 str. 8—9.
- Popravki in dopolnitve k Kreftovemu članku »Delavski tisk na Slovenskem v letih 1918—1940«, NRazgl III/1954 (8. V.) št. 9 str. 4—6.
- Kristan Cvetko A.: *Šestdeset let slovenskega socialističnega tiska*. (Prispevek k zgodovini socialističnega gibanja na Slovenskem). — SocM II/1954 št. 3 str. 166—169, št. 4 str. 241—245, št. 5—6 str. 341—346.
- Kokolj M[iroslav]: *Prekmurje v letih pred »Ljudsko pravico«*. — ObmT VI/1954 (12. VIII.) št. 32 — (19. VIII.) št. 33.
- Prikaz političnega življenja v letih 1919 do 1934 in o nastanku Ljudske pravice.
- [Kovač Andrej] -ej: *Boji in zmage naprednega narodnoosvobodilnega tiska v Ptujju*. — PtT VIII/1955 (19. V.) št. 20.
- Tudi o naprednem tisku od leta 1930 dalje.
- Kyovsky Rudi: *Ilegalni tisk v delavskem gibanju v Ljubljani okrog osemdesetih let prejšnjega stoletja*. — Kronika II/1954 št. 1 str. 6—20.
- Liška Janko: *Miško Kranjec, prvi urednik »Ljudske pravice«*. — LdP XX/1954 (5. X.) št. 238.
- Liška Janko: *Prekmurje — zibelka naprednega tiska*. Ob dvajsetletnici »Ljudske pravice«. — Tovariš X/1954 (8. X.) št. 41 str. 898.
- [Marinko Miha]: *Znova in znova se lahko upravičeno navdušujemo nad sposobnostjo našega titovskega vodstva*. Proslava 20-letnice »Ljudske pravice« v Dolnji Lendavi. — LdP-B XX/1954 (4. X.) št. 237.
- V govoru tudi o pomenu in vlogi Ljudske pravice.
- O časopisni, tiskarski in založniški dejavnosti na Jesenicah. — Zelezar IV/1955 št. 10—12 str. 155—158.
- Kratek pregled te dejavnosti v zadnjih letih pred drugo svetovno vojno. Opisan tudi drobn tisk.
- Saje Franček: *Srečanja s progresivnim tiskom*. — Novinar 1955 [št. 7.]
- Med drugim tudi prikaz socialističnega in komunističnega tiska od začetkov do druge svetovne vojne.
- Siftar Vanek: *»Ljudska pravica« in mlada prekmurska generacija*. — Večer X/1954 (1. X.) št. 231.

- Sinkovec Ivan: *Dvajset let »Ljudske pravice«*. — ZasV VII/1954 (29. IX.) št. 39.
Oris lista in njegov pomen.
- Š[pilak] I[gnac]: *Velika Polana in izhajanje »Ljudske pravice«*. — ObmT VI/1954 (21. V.) št. 20.
- Terčak Stane: *Ilegalne partijske in partizanske tehnike in tiskarne*. — CeljskiT VIII/1955 (18. XI.) št. 46.
Tudi o partijskih tehnikah v širšem celjskem prostoru od 1935. leta dalje.
- Trstenjak Lojze: *Po stopinjah prvih sodelavcev »Ljudske pravice« v Prekmurju*. — Večer X/1954 (2. X.) št. 232.
- Voljč Nace: *Ta obletnica ni samo slavje ampak mnogo več*. Komunistom Prekmurja ob 20-letnici »Ljudske pravice«. — LdP-B XX/1954 (2. X.) št. 235 = ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.
- Zadravec Franc: *Nacionalna in socialna vloga prekmurskega tiska do 1941 . . .* — ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.
Tudi o naprednem tisku v Prekmurju.
- Ziherl Boris: *Ob prazniku slovenskega naprednega tiska*. — NSd II/1954 št. 9 str. 769—780.
Avtor med drugim govori o Ljudski pravici iz leta 1934, o ostalem naprednem tisku in o politični situaciji.
- Ziherl Boris: *Svečana proslava praznika naprednega tiska v Ljubljani*. Ob 20-letnici »Ljudske pravice« — LdP XX/1954 (6. X.) št. 239.
Govor o vlogi in pomenu Ljudske pravice in drugega naprednega tiska.
- Delavsko prosvetna društva**
- Albreht Roman: *»Rdeči lepaki oznanjajo . . .«* Iz razgovora s tovarišem Ivanom Regentom ob petdeseti obletnici tržaškega »Ljudskega odra«. — DEn XIV/1955 (25. II.) št. 8.
- Berčič Miha: *Četrto stoletja bojev in dela za cilje delavskega razreda*. (Ob 25-letnici Delavskega prosvetnega društva »Svoboda« Zadvor—Ljubljana). — SocM III/1955 št. 12 str. 39—44.
- Brusova Marija: *»Ljudski oder« v Barokovljah*. — JKol 1955, str. 151 do 152.
O delovanju društva od njegove ustanovitve 1920. leta dalje.
- [Burnik Janko]: *DPD »Svoboda« — kovačnica revolucionarnosti delovnega ljudstva*. — Železar IV/1955 št. 6—7 str. 104—108.
Oris jeseniške »Svobode« od ustanovitve 1913. leta dalje.
- ek: *Revolucionarne tradicije celjskih društev*. (Po drugem kongresu zveze »Svoboda«). — Večer X/1954 (2. VI.) št. 128.
Delovanje »Svobode« od 1929. do 1935. leta.
- Godina Ferdo: *Nekaj spominov na predvojno igralsko udejstvovanje v Prekmurju*. — ObmT VI/1954 (23. XII.) št. 50.
- Hace Matevž: *Ob 35-letnici Svobode v Loški dolini*. — SocM III/1955 št. 5 str. 231—234.
- [Hrastnik Filip]: *35 let delavske pesmi v Štorah*. — Kovinar III/1955 št. 1 str. 25—28.
Spomini na delavsko-prosvetno društvo »Bodočnost«, ustanovljeno leta 1920, preimenovano leta 1934 v »Svoboda«.
- [Hrausky Edo] Hy: *Nekaj spominov o delu DPD Svoboda v Lescah*. — LD IV/1954 (12. VI.) št. 136.
- Iz skromnih začetkov*. Leta 1923 so ustanovili delavsko kulturno društvo »Svoboda«. Ob 32-letnici ustanovitve prvega društva so razvili prapor. — DEn XIV/1955 (2. IX.) št. 35.
O dejavnosti »Svobode« v Hrastniku.
- Iz živih in mrtvih arhivov*. O zgodovini jeseniške »Svobode« — odlikovani z zlato medaljo. Zapiski iz

- predvojnega delavskega kulturno-prosvetnega izobraževanja in dela. — GG VIII/1955 (25. X.) št. 44.
- Iz življenja in dela naših rudarskih »Svobod«.* Trbovlje »Center«, Senovo med obema vojnama. Velenje v predaprilski Jugoslaviji. — VelR III/1955 (17. IV.) št. 6.
- (jm): *Delavska kulturno-prosvetna društva v zasavskih revirjih do osvoboditve.* Ob kongresu DPD »Svobod« v Celju. — LdP-B XIX/1954 (29. V.) št. 126.
- Kreft Bratko: *Celje pred dvajsetimi leti.* — SocM III/1955 št. 8—9 str. 372—377.
O zletu »Svobod« 1935. leta.
- Knapič Janko: *Bogata je zgodovina kulturno-prosvetne dejavnosti v Brežicah.* — ZasT VIII/1955 (1. X.) št. 39.
Pregled kulturnega življenja v drugi polovici 19. stol. pa vse do 1955. leta.
- Lipovšek Marjan: *Vesna — nekdanje revolucionarno delavsko kulturno društvo v Zagorju.* Pred kongresom »Svobod« v Celju. — SPor XV/1954 (26. V.) št. 122.
Kratek prikaz dejavnosti društva od ustanovitve 1921. leta do razpusta 1924. leta.
- Logar Srečko: *70-letnica Delavskega bralnega društva v Idriji.* — SlovJ IV/1955 (1. I.) št. 1.
- M. Č.: *Nekaj spominov iz delovanja »Svobode« v Celju v prvih letih bivše Jugoslavije.* — SavV VII/1954 (28. V.) št. 21.
- Mehora Drago: *Delavsko prosvetno društvo »Solidarnost« v Kamniku.* — Kamniški zbornik 1955, str. 186—190.
Kratek prikaz dejavnosti društva od leta 1919 dalje.
- [Oblak Alfonz]: *Uprizoritev Čufarjevega »Poloma« pred dvajsetimi leti...* — Železar III/1954 št. 4—6 str. 80—81.
Spomini na krstno uprizoritev »Poloma«, ki jo je izvedlo prosvetno društvo »Enakost« na Jesenicah.
- Petejan Jože: *Spomini Jožeta Petejana na Ljudski oder v Trstu.* Tržaško slovenski nacionalisti so bojkotirali predavanje Ivana Cankarja v Trstu leta 1907. — PDK XI/1955 (1. IV.) št. 77.
- Pipan Vlado: *Oko, ozri se nazaj.* (Spomini na predvojno revolucionarno prosvetno delo v Mariboru). — Večer X/1954 (30. IV.) št. 101.
- Regent Ivan: *»Ljudski oder« v Trstu.* Prva slovenska univerza. — Ljudska prosveta III/1954 (24. I.) št. 2 str. 1—2.
Kratek oris društva od ustanovitve 1905. leta dalje.
- [Regent Ivan]: *O nalogah in delu »Ljudskega odra«.* Nagovor I. Regenta na občnem zboru podružnice na Kontovelu 1. 1919. — JKol 1955, str. 153—154.
Članek prinaša poleg drobnih podatkov o Ljudskem odru na Kontovelu tudi nagovor, ki je bil objavljen že v »Njivi« 26. junija 1919, št. 8.
- Regent Ivan: *Ob 50. letnici ustanovitve »Ljudskega odra« v Trstu.* Jubilej delavske prosvetne dejavnosti. — JKol 1955 str. 145—148.
- Regent Ivan: *Pomembni jubilej delavske prosvetne dejavnosti.* Ob petdeseti obletnici »Ljudskega odra« v Trstu. — SocM III/1955, št. 3 str. 65—70 = LdP XX/1955 (3. III.) št. 61.
- Regent Ivan: *Zgodovinski utrinki o kulturno-prosvetni dejavnosti primorskega ljudstva.* — LdP-B XIX/1954 (1. V.) št. 104.
- Smolinsky Mile: *30 let pevskega zbora ljubljanskih cestnih železničarjev.* — SocM III/1955 št. 6—7 str. 328 do 329 = Ljudska prosveta IV/1955 (5. VIII.) št. 12/13 str. 7.
Drobni podatki o pevskem društvu »Krilato kolo« ustanovljenem leta 1923.

T. B.: *Ob 50-letnici ustanovitve »Ljudskega odra« na Goriškem.* — PrimN IX/1955 (25. III.) št. 13.
O delu društva do 1926. leta.

Tomažej Zdravko: *Ljudska prosveta skozi desetletja.* — Prlekija. Spominski zbornik ob desetletnici osvoboditve. Ljutomer 1955 str. 60 do 67.

O ljudsko-prosvetnem delu v Prlekiji.

Vipotnik Albin-Strgar: *Kulturno-prosvetno delo v Zabukovici.* — Med Mrzlico in Dobrovljami. Celje 1955 str. 52—54.

Drobni podatki za obdobje med obema vojnama.

Vočko Anton: *Delavska prosveta med obema vojnama.* — Liboje 25-letnica »Svobode« 1929—1954 str. 34 do 47.

V. S.: *25 let libojske »Svobode«.* »Svoboda« v Libojah je močno razgibala politično in kulturno prosvetno delo v svojem kraju. — SavV VII/1954 (24. IX.) št. 38.

Zlet Svobod v Celju leta 1935 je poglaval reakcionarnim vladnim krogom strah v kosti. — SavV VII/1954 (7. V.) št. 18.

Politične, gospodarske in socialne razmere

Kreft Ivan: *Volilni boj ob občinskih volitvah pred dvajsetimi leti in njegov odmev v tisku.* Ob tednu tiska in radia. — LdP XXI/1955 (15. XI.) št. 268 — (21. XI.) št. 273.

Kyovsky Rudi: *Maltuzianizem slovenskega meščanstva ob začetku delavskega gibanja pri nas.* — SocM II/1954 št. 12 str. 764—776.

Med drugim tudi o preprečevanju delavskih porok. Nekaj statističnih podatkov.

Kyovsky Rudi: *Boljševiški režim v Prekmurju leta 1919.* — ObmT VI/1954 (1. X.) št. 39.

Petejan J[ože]: *Za splošno volilno pravico.* (Odlomek iz spominov socia-

lističnega organizatorja in agitatorja). Ob 50-letnici borbe avstrijskega delavstva za demokratizacijo stare Avstrije — Večer XI/1955 (10. XI.) št. 264, (12. XI.) št. 266.

Nekaj podatkov tudi za slovensko ozemlje.

Piletič Rudi: *Agrarno-socialna analiza vasi na Dolenjskem.* Regeča vas pri Novem mestu. — DL VI/1955 (7. I.) št. 1 — (14. I.) št. 2, (20. I.) št. 4.

Zadružništvo

Knez Ivan: *Razvoj zadružništva na Koprskem.* — KmV III/1954 št. 4 str. 1—3.

Oris razvoja od 1884. leta dalje.

K[rista]n Cv[etko] A.: *Jubilej kroparskih žebtljarjev.* Pred 60 leti so se osamosvojili. — DEn XIV/1955 (8. VII.) št. 27.

O delu žebtljarske zadruga, ki se od leta 1939 dalje imenuje Plamen.

K[ristan] C[vetko] A.: *60 let organiziranega žebtljarstva v Kropi in Kamni gorici.* (Ob jubileju dela »Plamena«). — GosV IV/1955 (1. V.) št. 35.

Biografsko gradivo

Babič B[ranko]: *70 let Ivana Regenta.* — SPor XV/1954 (24. I.) št. 19.

B. H.: *»Čeprav sem obložen z delom, sem vsak dan v Rogaški Slatini.«* — Večer X/1954 (10. IV.) št. 84.
Drobni spomini rogaških steklarjev na Borisa Kidriča v letih 1927 do 1934.

—: *Enainštirideset let in en dan.* — Večer X/1954 (10. IV.) št. 84.

O delu in življenju Borisa Kidriča.

Franc Černe-Klemen. — LdP XXI/1955 (11. IV.) št. 86 = DEn XIV/1955 (15. IV.) št. 15 = LD V/1955 (11. IV.) št. 85.

Nekrolog borcu za delavske pravice.

- Franjo Federle Slavko. — GG VIII/1955 (21. V.) št. 21.
Kratka biografija.
- Guzej Gustav: »*Tukaj je res lepa*... (Zapiski o kraju, ki se ga je B. Kidrič z ljubeznijo oklepal). — LdP-B XIX/1954 (11. IV.) št. 85. Kratak zapis o Kidričevem bivanju v vasi Knežec pri Rogaški Slatini.
- [Golouh Rudolf] Gh: *Iz njegovih let v Trstu*. Ob 70 letnici Ivana Regenta. — SPor XV/1954 (22. I.) št. 17.
- Kavčič Stane: *Vzor revolucionarja in komunista*. Ob prvi obletnici smrti Borisa Kidriča. — LdP-B XIX/1954 (11. IV.) št. 85.
- [Komavli Eda] B. Z.: *Franc Černe-Klemen*. — SPor XVI/1955 (11. IV.) št. 85.
Nekrolog.
- Ko so pri Kardeljevih še skrivali rakete za prvi maj. — Tovariš XI/1955 (1. V.) št. 18 str. 400.
Kratka biografija Edvarda Kardelja.
- [Kraigher Boris]: *Takih ljudi, kot je bil tov. Kidrič, ne rodi vsaka doba in nima vsak narod*. — SPor XV/1954 (11. IV.) št. 85 = LdP-B XIX/1954 (11. IV.) št. 85 = LD IV/1954 (10. IV.) št. 84.
Ob prvi obletnici smrti.
- K[ranjec] M[iško]: *Zivljenje in delo*. (Ob 70 letnici Ivana Regenta). — Obzornik 1954 št. 1 str. 15.
Kratka biografija.
- Kristan Cvetko A.: *Anton Grablovič*. Prvoborec za delavske pravice. Ob 50-letnici njegove smrti. — DEN XIII/1954 (12. XI.) št. 46.
- Kristan Cvetko A.: *Etbin Kristan borec za boljšo bodočnost delovnega ljudstva*. — Slovenski izseljenski koledar 1955. Ljubljana 1955. str. 28—33.
Biografija.
- Kristan Cvetko A.: *Jože Zavertnik* urednik prvega strokovničarskega lista na Slovenskem. Ob 25-letnici njegove smrti. — DEN XIII/1954 (27. VIII.) št. 35.
- Kristan Cvetko A.: *O pionirskih letih delavskega gibanja na Jesenicah*. (Ob stoletnici rojstva prvoborca Stefana Trojarja). — DEN XIV/1955 (7. I.) št. 1.
- Kozak Lado: »*Visoka šola*« Ivana Regenta. (Ob njegovi sedemdesetletnici). — NSd II/1954 št. 1—2 str. 78—85.
Oris dela in življenja.
- Kozak Vlado: *Iz Regentovih tržaških let*. (Ob Regentovi sedemdesetletnici). JKol 1954 str. 53—57.
- Ob obletnici smrti Borisa Kidriča. — SPor XVI/1955 (10. IV.) št. 84.
O liku Borisa Kidriča.
- Na obisku pri Ivanu Regentu ob njegovi sedemdesetletnici. — DEN XIII/1954 (22. I.) št. 4.
Regent pripoveduje o svoji življenjski poti.
- Naši narodni heroji. Inž. Rado Iršič. — Večer X/1954 (20. I.) št. 22.
- Ob 50-letnici rojstva revolucionarja — književnika Toneta Čufarja. — GG VIII/1955 (12. XI.) št. 47.
Oris njegove literarne dejavnosti.
- Potrč Jože: *Tovariš Ivan Regent sedemdesetletnik*. — SocM II/1954 št. 1 str. 2—3.
- Regent Ivan: *Ob deseti obletnici smrti Jožeta Srebrniča*. — JKol 1954 str. 62—63.
- Regent Ivan — sedemdesetletnik. — Soča VIII/1954 (30. I.) št. 5.
- [Rudolf Janko]: *Poslovili smo se od nepozabnega delavca, borca, komunista tovariša Franceta Černta*. — DEN XIV/1955 (15. IV.) št. 15.
Poslovilni govor.
- Š[inkovec] Č[rtomir]: *Sedemdesetletnica* — Tovariš X/1954 (22. I.) št. 4 str. 89—90.
Biografija Ivana Regenta.
- Tomo Brejc *petdesetletnik*. — PDK X/1954 (21. XII.) št. 302.
Biografija.

- Tomo Brejc 50-letnik.* — SPor XV/1954 (18. XII.) št. 294.
Kratka biografija.
- Tovariš Jože Kopitar petdesetletnik.* — LdP XXI/1955 (10. III.) št. 59.
Kratka biografija delavskega organizatorja.
- Tovarišu Tomu Brejcu za petdesetletnico.* — LdP XX/1954 (18. XII.) št. 299.
Kratka biografija.
- Vidervol Nina: *Ob 70-letnici Milke Martelančeve.* — NŽ 1955 št. 3 str. 72—73.
Poleg kratke biografije še oris lista »Ženski svet«, ki je izhajal od 1923 do 1929 v Trstu, nato pa do aprila 1941 v Ljubljani.
- Vidmar Josip: *Ob obletnici.* — SPor XV/1954 (11. IV.) št. 85.
O Borisu Kidriču ob prvi obletnici njegove smrti.
- Vitkovič Janez: *Belokranjski revolucionar.* — Borec VI/1954 št. 7 str. 233—234.
Kratka biografija Janeza Marenčiča.
- Vsak utrip svojega srca je posvetil revoluciji.* Tovariš Tomo Brejc — petdesetletnik. — DEn XIII/1954 (17. XII.) št. 51.
Kratka biografija.
- Vse življenje sta nam posvetila.* Ob petdesetletnici tovariša Jožeta Kopitarja in tovariša Rudolfa Ganzitija. — DEn XIV/1955 (25. III.) št. 12.
Kratki biografiji delavskih organizatorjev.
- Zvonimir Bernot.* — LdP XXI/1955 (24. IX.) št. 224.
Nekrolog.
- Želimo, da bi uresničil svoje načrte.* Ob sedemdesetletnici revolucionarja Ivana Regenta. — LD IV/1954 (23. I.) št. 18.
V kratkem intervjuju govori Regent o svojem delu v Trstu, Ljubljani in Moskvi.
- Ž[užek] N[ande]: *Vse življenje v boju za pravice delovnih ljudi.* — LdP-B XIX/1954 (23. I.) št. 18.
Kratka biografija Ivana Regenta.

Branko Berčič: Tiskarstvo na Slovenskem. Zgodovinski oris. Ljubljana, Odbor za proslavo 100-letnice grafične organizacije na Slovenskem 1969. 412 + (III) str. + 1 pril. Ilustr. 8°.

Novembra leta 1867 si je delavski razred v Avstriji po novem zakonu o društvih pridobil pravico, da se lahko združuje v svojih organizacijah. Te so smele biti sprva le izobraževalnega, od leta 1870 pa tudi strokovnega značaja. Kot drugod so se tudi pri nas — kot najbolj razgledan in zato najzavrednejši del delavskega razreda — najprej organizirali tiskarski delavci. Osmega decembra 1867 so imeli v Ljubljani svoje »generalno zborovanje«, na katerem so izvolili odbor, ki je pripravil pravila in vse potrebno za občni zbor 9. februarja 1868. Takrat ustanovljeno izobraževalno društvo za tiskarje v Ljubljani je bila prva delavska organizacija na Slovenskem in tudi na vsem ozemlju sedanje Jugoslavije.

Za pripravo proslav stoletnice tega pomembnega jubileja je bil sestavljen poseben odbor, na čigar pobudo, toda s podporo grafičnih podjetij in sklada SR Slovenije za pospeševanje založništva, so izšle tri jubilejne publikacije: zbornik *Stoletnica grafične organizacije na Slovenskem*, brošura *Proslava stoletnice ustanovitve grafične organizacije na Slovenskem* in monografija *Branka Berčiča, Tiskarstvo na Slovenskem*. Navada je, da ob pomembnih obletnicah izidejo zborniki ali podobne jubilejne publikacije, zato je tudi odbor za proslavo 100-letnice grafične organizacije pripravil tak zbornik in priložnostno brošuro, želel

pa je še več, hotel je namreč prikazati tudi zgodovino svoje stroke.

Na ponovno izraženo željo članov odbora je prevzel to težko nalogo dr. Branko Berčič. Ko je dr. Berčič to delo leta 1967 prevzel, se je zavedal nekaterih težav. Zaradi kratkega časovnega roka — delo naj bi izšlo v jubilejnem letu — je moral zgodovinski oris nujno sestaviti le po dotlej objavljeni literaturi. Tu mu je bila v pomoč Bibliografija slovenskega tiskarstva 1868—1968, ki jo je objavila Štefka Bulovec v zborniku *Stoletnica grafične organizacije na Slovenskem*. Po arhivskih virih, s katerimi bi dopolnil nekatera manj obdelana poglavja iz zgodovine tiskarstva, pa zaradi časovne stiske ni mogel poseči. V »Zagovoru« na koncu publikacije je zato zapisal, da njegov pregled tiskarstva »ne more biti popoln in dokončen. Je zgolj oris zgodovinskega razvoja slovenskega tiskarstva, pri čemer so morala ostati nekatera poglavja nedodelana, nekateri problemi ne dovolj raziskani in razpoložljivi podatki ne vselej preverjeni.« K temu morda celo preveč samokritičnemu zapisu lahko pripomnimo, da pač nobeno strokovno in znanstveno delo ne more biti popolno in dokončno. Druga pripomba velja za sintetična dela, kakršno je tudi Berčičevo *Tiskarstvo*, nasploh: zanje je namreč dopustno in umljivo, da vsi problemi, ki jih obravnavajo, ne morejo biti povsem zadovoljivo znanstveno obdelani. Če to upoštevamo, moramo avtorja pohvaliti, da se je pogumno in zavzeto lotil velikega dela, zbral »raztresene ude« in iz obsežnega gradiva, kjer je znal ločiti bistveno od nebistvenega, spretno obli-

koval dokaj enakomerno zaokrožen pregled zgodovinskega razvoja tiskarstva na Slovenskem. Iz povedanega je tudi razvidno, da obravnavana monografija nima pretenzij po novih znanstvenih odkritjih, združuje pa dosežanje znanje s področja zgodovine tiskarstva pri nas in ga podaja v privlačno napisani celoti. V tem je njena vrednost.

Kljub zgoraj povedanemu temelji večina poglavij v knjigi na dokaj studiozno obdelanem gradivu. V uvodu obravnava avtor predvsem zgodovino tiska, srednjeveško knjigo med Slovenci in začetke tiskarstva v Evropi. V prvem poglavju govori o temeljih slovenskega tiskarstva (o prvih tiskarjih slovenskega rodu, o prvih tiskarnah na jugoslovanskih tleh, o tiskanju prvih slovenskih knjig zunaj slovenskega ozemlja in o prvi tiskarni na Slovenskem). To obdobje je avtorju blizu, saj je doslej objavil že nekaj raziskav iz navedenih področij. Drugo poglavje prikazuje obnovitev slovenskega tiskarstva v letih 1678 do 1828 (Valvasorjev grafični zavod, obnovitev tiskarstva v Ljubljani in uvažanje tiskarstva po slovenskih deželah). Za to in naslednje poglavje, ki zajema čas od leta 1828 do 1918 in prikazuje rast slovenske tiskarske obrti ločeno po pokrajinah oziroma tiskarskih središčih, je avtor lahko uporabljal članke in raziskave Janka Šlebingerja, Janka Glazerja in Janeza Logarja. Za slovensko tiskarstvo med obema vojnoma in za tiskarstvo zadnjih desetletij pa je uporabljal poleg literature, kot npr. Spominski zbornik Slovenije in Krajevni leksikon Dravske banovine, še tipkopisno gradivo Ivana Matičiča. Avtor je sliko o razvoju tiskarstva v Sloveniji tu izpopolnil še z razdelki, ki prikazujejo slovenske zamejske tiskarne na Primorskem in Koroškem. Predvsem ta zadnja poglavja so manj raziskovali in bi jih bilo mogoče kasneje ob uporabi arhivskih virov še izpopolniti. Poglavje o ilegalnih in partizanskih tiskarnah (partijska tehnika pred vojno in Centralna tehnika KPS med

vojno) pa sloni na specialnih raziskavah Jožeta Kralla, opravljenih za sklad Borisa Kidriča, ki so v Berčičevem Tiskarstvu, v krajši predelavi, sedaj dostopne tudi širši javnosti. V dodatku je avtor pripravil še abecedni pregled tiskarskih krajev in tiskarn, ki mu je dodal tudi pregledni zemljevid, navedel uporabljeno literaturo in delo zaključil z imenskimi kazalom s tiskarstvom povezanih krajev, organizacij in oseb.

Tako smo dobili nujno potrebno knjigo, ki bo služila širšemu krogu uporabnikov, slovenski tiskarski delavci pa so svoj jubilej častno združili s kulturnim dejanjem trajnejše vrednosti.

Branko Reisp

Bogomil Gerlanc: Bibliografija Antona Sovreta. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1970. 49 + (II) str. 8°.

Slovenci imamo že nekaj bibliografij raznih vrst, tudi osebnih. To pomeni, da že spoznavamo njihovo vrednost, tj. uporabnost in korist. Gerlančeva publikacija je sicer osebna bibliografija Antona Sovreta, a osebnost obravnavanega klasičnega filologa nam pomeni predvsem prevajalca in tolmača klasične literature. In dobršen del te literature nam je predstavljal kar sam Sovre.

V uvodu, kjer podaja avtor kratko Sovretovo biografijo, navaja tudi njegove besede, s katerimi sam ugotavlja: »Ker sem na tem področju (prevajanje del obeh klasičnih literatur) precej osamljen in ne zmorem sam vsega, kar bi moral izobražen Slovenec poznati iz antičnih slovstev, izbiram predvsem dela tistih avtorjev, ki živijo po tehtnosti vsebine in po formalni umetnosti sub specie aeternitatis, kakor Homer, Herodot, Sofokles, Euripides, Platon, Mark Aurel, Plutarh i. dr.«

Dve muhi na en mah torej: knjižica nam predstavlja obsežno izvorno in prevajalsko dejavnost Antona Sovreta in je hkrati seznam premišljeno in načrtno izbranih osnovnih del an-

tičnega slovstva v slovenščini. Tu prevajalec Sovre do novejših časov skoraj ni imel konkurentov.

Bibliografija šteje 221 enot in zajema obdobje 1905—1970. Razdeljena je v naslednja poglavja: Izvirna dela. Prevodi. Urednik. Dodatek. Kazala.

V okviru posameznih poglavij, kjer so knjige ločene od objav v revialnem in drugem tisku, so dela razvrščena kronološko. Tako lahko sledimo razvojni poti Antona Sovreta, ki je približno takale: Kot mlad študent je začel objavljati 1905 leposlovne črtice, nato je prešel na področje literarne zgodovine, jezikoslovja, šolstva, ocen in poročil. Vedno bolj pogosta so bila dela iz klasične literarne zgodovine.

Kot prevajalec je začel s Sofoklovim Kraljev Oidipom. Nato nam je podaril Evripida, Homerja, Aishila, Platona, Lukiana, Plutarha, Herodota in še in še. Prevajal pa je tudi iz modernih jezikov, zlasti iz nemščine (Prešeren) in angleščine.

Kot urednik je sodeloval predvsem pri slovenskih šolskih slovnica in latinskih vadnicah.

V dodatku so navedene uprizoritve njegovih dramskih prevodov.

Pri knjigah iz predvojnih let so dodane še ocene oz. poročila, pri povojnih jih je avtor, sklicujoč se na tekočo Slovensko bibliografijo, izpustil. Morda bi bilo vendarle prav, če bi dodal še te, če se je že odločil za tovrstne opombe, in bi uporabnikom tako prihranil še nekaj listanja.

Zanimivo je, da je avtor poleg imenskega kazala sestavil tudi kazalo založb, ki so izdale Sovretova dela. Ker zremo že v uvodu, da je Sovre prav za Državno založbo Slovenije pripravil svoj osnovni program prevodov iz obeh antičnih literatur, je razumljivo, da pri izdajanju njegovih del prednjači ta založba.

Mislím, da se Gerlančeve knjižice ne veselimo samo bibliografi, ampak poleg klasičnih filologov in literarnih zgodovinarjev tudi drugi kulturni delavci, ki jih zanima oblikovanje slovenskega kulturnega obzorja. Pri tem

oblikovanju pa je krepko pomagal prav Anton Sovre.

Boža Pleničar

A. Kolerič — M. Pertot: Bibliografija slovenskega tiska v Italiji od 1. I. 1955 do 31. XII. 1964. II. Trst, Narodna in študijska knjižnica 1970. 117 str. = f. V. 8°. (Ciklost.)

Naše pričakovanje, da bosta avtorja bibliografije slovenskega tiska v Italiji, A. Kolerič in M. Pertot, nadaljevala s svojim zaslužnim delom, se je kar brž uresničilo. V zelo kratkem časovnem razmiku je izšel že II. zvezek te bibliografije, ki je po obsegu skoraj enaka I. zvezku. Zaobsega pa popis slovenskega knjižnega gradiva v Italiji za novo desetletje (1955 do 1964).

Metoda pri popisu in razvrstitvi gradiva je v bibliografiji prav taka kakor v bibliografiji za prvo povojno desetletje (1945—1954), o kateri smo govorili v poročilu o njej (gl. Knjižnica 1970, str. 168—169). Tudi stvarno kazalo, ki podaja vsebino popisanih publikacij, obsega enako število poglavij (19), čeprav se nekatera med njimi razlikujejo. Ugotoviti pa moramo precejšen padec v številu izdanih publikacij v drugem desetletju po drugi vojni: od 685 na 529, kar znese slabo četrtno (22,77 %). Sploh pa je zelo zanimiva primerjava med obema desetletjema, ki daje pečat vsakemu izmed njih glede na čas in zlasti politični položaj naše narodne skupnosti v Italiji. Pozornost zbudi najprej dejstvo, da je v drugem desetletju za skoraj še enkrat toliko naraslo število publikacij v poglavju verstvo, medtem ko je za več kot še enkrat padlo število enot iz leposlovja (tako izvirnega kakor prevedenega). Naravnost simptomatičen pa je padec publikacij iz poglavja dramatika, ki izkazuje od 52 enot v prvem desetletju le 2 enoti v drugem. Morda se da ta pojav razložiti z nemirnim in zelo razgibanim časom v obdobju 1945 do 1954, ko je tekla pravda za posest Trsta, in je naša narodnostna manj-

šina z množičnim igranjem gledaliških iger skušala zbujati in utrjevati narodno zavest te manjšine. Tudi število šolskih učbenikov je padlo za polovico (od 184 na 94), kar pa seveda še ne ogroža slovenske šolske književnosti na Tržaškem in Goriškem. Padlo je tudi število muzikalij (od 57 na 43) in časopisja (od 79 na 71). Skoraj enako ali vsaj približno enako pa je število publikacij v poglavjih: kole-darji, zborniki, politika itd.

Ta spretno in smiselno sestavljena bibliografska publikacija ima že sama po sebi velik kulturno-političen pomen, ker je dokument, ki priča o trdoživosti slovenskega narodnostnega elementa, njegovega zavestnega bivanja v deželi ob morju, dokument o njegovi avtohtoni eksistenci na tej zemlji. To je urbar, ki govori o volji našega primorskega ljudstva, da kljub nacionalističnim pritiskom in zapostavljanju živi svoje posebno življenje in da ga tudi kulturno manifestira v tiskani besedi, skladno s svojo stoletno tradicijo.

France Dobrovoljc

Narodnoosvobodilni boj Slovencev.

Bibliografija knjig 1945—1970. Sestavili Ančka Posavec in Miša Sepe. Izdala Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Založila in natisnila Partizanska knjiga. Ljubljana 1970, 73 + (I) str. 8°.

Slovenska bibliografija je v zadnjih desetih letih nedvomno zelo napredovala. Po letu 1960 so namreč začele pogosteje izhajati razne osebne in tematske bibliografije, kmalu tudi vrsta založniških in revijalnega tiska, ki odlično dopolnjujejo poslanstvo osrednje nacionalne bibliografije. Tematske bibliografije so bolj redke, sodijo pa v višjo kategorijo na bibliografskem področju, kajti predpostavljajo široko razgledanost po materialu vseh slovenskih založb, tudi zamejskih. Med takšne tematske priročnike šteje tudi zgornje delo, ki se je osredotočilo na samostojne publikacije o slovenskem narodnoosvobodilnem bo-

ju od 1945 do začetka leta 1970. Popis torej prinaša le knjige in brošure, okoli 750 enot, medtem ko ne upošteva člankov v dnevnem časopisju in revijah, muzikalij, čitank, koledarjev in zbornikov z izjemo tistih zbornikov, ki pretežno ali le delno obravnavajo narodnoosvobodilno tematiko. Tako Bibliografija knjig 1945—1970 odlično dopolnjuje bibliografijo člankov Franceta Škerlja, 15 let bibliografije o narodnoosvobodilnem boju Slovencev 1945—1959, Ljubljana 1962, ki jih je avtor izčrpno, s poudarkom na dokumentarnosti popisal v periodičnem tisku. Delo avtorice Posavec in Sepe je seveda aktualnejše, ker je Škerljeva knjiga in nadaljevanja, ki jih avtor objavlja v zborniku Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, v nekajletnem zaostanku in ker njuna bibliografija upošteva leposlovje in likovno umetnost.

Avtorici sta vso snov porazdelili na šest razdelkov: bibliografijo, likovno umetnost, pesmi, drame, prozo in zgodovino. Ni dvoma, da je prav to zaporedje izbrano po DK, a zaradi pomenovitve je ta oznaka izpuščena. Vsako poglavje teče po abecednem redu avtorjev oziroma naslovov pri delih, ki so anonimna. Inverzija ni nakazana, popis je poenostavljen, hkrati izčrpen in pregleden, »očiščen« vseh za oči utrujajočih oklepajev in ločil, da jasno posreduje informacijo. Koristni so podatki o ponatisih, dalje navedbe zbirk ali bibliografskih izdaj. V posameznih razdelkih na prvi pogled nekoliko osupne mladinska pesmica med poezijo za odrasle, prizorček med dramo ali zgodbica med prozo, toda drobitev oz. ločitev mladinskih izdaj v samostojne razdelke bi preglednost bremenilo. Popisane so vsebine leposlovnih in dokumentarnih zbornikov, kar gotovo uporabnost dela le stopnjuje. Ob tej zares skrbno in praktično urejeni bibliografiji pogrešamo le, da nima imenskega kazala, in mislim, da sta prav to hoteli avtorici opravičiti z opombo v predgovoru, da je delo nastajalo v naglici. Avtorici dalje menita, da je delo pred-

vsem za poljudno rabo. Res bosta z njim zelo ustregli neposredno bralcu, kajti v knjižnicah zlasti mladina pa tudi odrasli nenehno iščejo leposlovje s tematiko iz NOB in bo knjižničarju s tem priročnikom izbira znatno olajšana. A tudi prosvetni delavec, zgodovinar in znanstveni pisci bodo bibliografijo s pridom uporabljali.

Počastitev 25. obletnice osvoboditve slovenskega naroda je s tem popisom knjižne produkcije dobila najustreznejšo in najtrajnejšo oddolžitve. Narodni in poudarjeni knjižnici gre za to izdajo vse priznanje.

N. P.

Boža Pleničar: Ciciban. Bibliografsko kazalo. 1945/46—1969/70. 204 + (III) str. + pril. — **Pionir in Slovenski pionir.** Bibliografsko kazalo. 1945/46—1969/70, 1943—1945. 228 + (IV) str. + pril. Ljubljana, Mladinska knjiga 1970. 8°. (Učbeniki in priročniki.)

Listi za otroke imajo pri Slovencih dolgo in lepo tradicijo. Sredi prejšnjega stoletja smo dobili prvi mladinski časopis »Vedež« (1848—1850), sledili so »Vrtec«, »Angelček«, »Zvonček«, »Novi rod«, »Naš rod« — da naštejemo samo najvidnejše in sploh zamolčimo otrokom namenjene strani v dnevnem tisku. Vsebina in kakovost teh listov odsevata svoj čas. Razvijali sta se od zunanje preproščine do modernejše, bolj zahtevne tehnike, od izrazito vzgojnega pisanja do strokovno in psihološko premišljenega poučnega teksta, podprtega z nazorno ali umetniško dognano sliko in barvi. Leposlovje se je razvijalo seveda drugače, saj je odvisno od umetniške moči pisatelja. Omenimo samo, da so sodelovali skoraj vsi vidnejši slovenski pesniki in pisatelji, poleg njih pa še mnogi manj uspešni, priložnostni ali začetniški pisci. Ne samo, vendar tudi po zaslugi mladinskih listov je slovenska mladinska književnost izredno bogata in obsega več umetniško dognanih del.

Po osvoboditvi je prevzela celotno skrb za mladinski tisk pri nas najprej

Mladinska knjiga. Poleg slikanic in knjig v raznih zbirkah in nekaterih časopisov je pričela leta 1945 izdajati mesečnika »Ciciban« in »Pionir«, prvega za najmlajše šolarčke, drugega za njihove nekaj starejše vrstnike, katerim je namenjen še tednik »Pionirski list« od leta 1948 dalje. »Ciciban« in »Pionir« sta doživela lani četrtoletni jubilej, ki ga je založba proslavila z izdajo bibliografskega kazala za vsak list posebej. »Pionir« je pravzaprav celo nekaj starejši, saj je naslednik »Slovenskega pionirja«, ki ga je izdajala med narodnoosvobodilnim bojem Zveza slovenske mladine od leta 1943 do 1945 in je »Pionir« do 1954/55 upošteval tudi medvojna leta pri štetju svojih letnikov.

Oba mesečnika imata za seboj uspešno pot. Na zunaj se kaže predvsem v izboljševanju grafične podobe z uporabo najnovejših tehničnih možnosti, vsebinsko pa v kvaliteti pisanja. Naš namen ni, da pobljže presodimo, v čem vse se ti dosežki kažejo, še manj, v čem niso dosegli ustrezne ravni; tudi tega bi kaj našli. Naj zadošča dejstvo, da so pri obeh listih sodelovali vsi sodobni mladinski pisatelji in slikarji, to pa že daje slutiti solidno kvaliteto, če je že vnaprej ne dokazuje. Zunanje znamenje za uspešnost listov je tudi njuna priljubljenost med mladino. Naklade so za slovenske razmere zelo visoke: »Ciciban« v povprečju okoli 60.000, »Pionir« blizu 30.000 izvodov. S tem v zvezi je karakterističen podatek, da izhaja od jeseni 1968 tudi srbohrvaška verzija »Pionirja«, posebej v latinici in cirilici.

Kazali sta sestavljeni enako. V bibliografskih uvodih nas avtorica seznanja z načeli, ki jih je uveljavljala, in opozarja na problematiko (težave z ugotavljanjem pravih avtorjev in z uvrščanjem v sistem UDK zaradi poljudnosti člankov). Urednici sta napisali spremeni besedi: Branka Jurca za »Cicibana«, Draga Tarman za »Pionirja«, Martina Šircelj pa še poseben članek, podprt z grafikonom, o vsebinskem razvoju »Pionirja«; ugotav-

lja, da se je »Pionir« iz začetne leposlovne revije razvil v »izrazito poljudnoznanstven časopis za doraščajočo mladino«. V bibliografskem delu so najprej podrobno opisani posamezni letniki, nato pa sledijo po UDK razvrščene enote, ki jih je po številu pri obeh listih precej enako (»Ciciban« 3291, »Pionir« s »Slovenskim pionirjem« vred 2955). Na koncu je po troje pomožnih kazal: sodelavci pri tekstih (pisatelji, prireditelji, priporočevalci, zapisovalci, skladatelji, uredniki), sodelavci pri slikovni in tehnični podobi (ilustratorji, opremljevalci, fotografi, likovni in tehnični uredniki) ter predmetno imensko kazalo. Slikovne priloge, črne bele in večbarvne, prinašajo nekaj najboljših ilustracij, pri »Pionirju« poleg tega še posnetke vseh ovitkov.

Bibliografski vpisi vsebujejo vse prvine, ki jih od dobre bibliografije pričakujemo. Sestavljeni so ekonomično, jasno in dosledno. Bibliografske opombe, ki pri poljudnih besedilih za otroke seveda ne morejo biti pogoste, v glavnem opozarjajo na razlike med avtorsko značnico in podpisom v listu, včasih tudi na vsebino. Razrešenih psevdonimov in anonimov ter dopoljenih imen tujih avtorjev je precej; videti je, da si je avtorica s tem veliko in uspešno prizadevala. Kar je še ostalo, sega večinoma v prva leta po vojni, ki so od danes že tako daleč, da jih spomin urednikov in sodelavcev več ne dosega, arhivov pa ni.

Bibliografsko kazalo za mladinski list je pri nas novost. Doslej so taka kazala sestavljali le za strokovne in literarne revije in zbornike. Vzrok je v pomembnosti gradiva, ki ga tak tisk prinaša. V listih za mladino kajpak ni kakih novih dognanj, novih idejnih razlag znanstvene ali filozofske veljave. Strokovni teksti za otroke so sicer v skladu — vsaj načeloma — s stanjem človekovega znanja v določenem času, vendar to znanje povzemajo v primerni obliki. Gre predvsem za interpretacijo, psihološko in metodično primerno času in otrokovi

starosti. Zato bibliografske informacije o strokovnih vprašanih redko posegajo po mladinskih listih. Drugače je seveda za leposlovjem in za ilustracijo, kjer gre velikokrat za umetniško dognane prispevke, ki so že, še bolj pogosto pa bodo predmet znanstvenih literarnih in likovnih razpravljanj. Opraviti imamo torej z gradivom dvojnega pomena, gledano seveda zgolj s stališča bibliografske informacije in v primerjavi z gradivom drugih bibliografskih kazal, ki jih že imamo.

V obeh uvodih je poudarjeno, naj kazali pomagata vzgojitelju na šoli in literarnemu zgodovinarju, prvemu pri njegovem delu z mladino, drugemu pri raziskovanju slovenske mladinske književnosti. Želji se pridružujemo, kljub temu da nas vsakdanja praksa usmerja v čisto nasprotna spoznanja zlasti glede vzgojiteljev. Sicer pa na žalost ostajajo bibliografska kazala tudi za druge, neprimerno bolj trajne in tehtne časopise vse preveč neizrabljena, vsaj zunaj knjižničarskih vrst. Zato jemljemo ti dve strokovno odlično sestavljeni in na zunaj fletni bibliografiji v roke z zadovoljstvom, a tudi z dvomom, da trud ne bo dosegel toliko pričakovanj, kot bi mogel in moral. Z enako odkritosrčnostjo pa zapišemo tudi, da je Mladinska knjiga ravnala prav, ko je kazali izdala. In še bolj prav bo imela, če bo oskrbela še kaj podobnega, morda kazala za druge mladinske liste ali ob priložnosti vsaj nadaljevala z bibliografskimi kazali za »Cicibana« in »Pionirja«.

Jože Munda

Priročnik za poslovanje specialnih knjižnic. Ljubljana, Centralna tehniška knjižnica 1969. [IV] + 85 + XXXVI str. + str. 86—216. 8°.

Ob vse večjem razvoju bibliotekarstva v Sloveniji postaja pomanjkanje domače strokovne literature vse bolj pereče. Tega pomanjkanja se Centralna tehniška knjižnica kot republiška matična knjižnica za tehniške knjižnice živo zaveda, zato je ob dvaj-

seti obletnici delovanja izdala poleg drugih publikacij tudi »Priročnik za poslovanje specialnih knjižnic«. Kot poudarja v uvodu, je želela založnica dati knjižničarjem, ki delajo v specialnih tehniških knjižnicah, v roke priročnik, ki bi jim nudil podobo celotne dejavnosti knjižnice tega tipa. Zato je založnica tudi zaupala pisanje priročnika več avtorjem. Razumljivo je, da so imeli avtorji težko delo, saj so spričo pomanjkanja bibliotekarske strokovne literature morali združiti v priročniku dve nalogi: priročnik naj bi obsegal vse posebne naloge specialnih knjižnic, hkrati pa naj bi knjižničarjem v teh knjižnicah posredoval tudi splošno bibliotekarsko znanje. Takšna dvojnost je seveda nekoliko vplivala na obseg in preglednost priročnika, vendar spričo razmer takšnega koncepta avtorjem ne moremo zameriti.

Priročnik je razdeljen na 5 večjih poglavij in ima na koncu 14 raznih prilog, ki bodo pomagale knjižničarjem pri njihovem delu, zlasti pri nabavni politiki in medbibliotečni izposoji.

V prvih dveh poglavjih podaja avtorica Mara Šljajpah podobo knjižnične mreže v svetu in pri nas, pri čemer posebej poudarja vlogo in organizacijo specialnih tehniških knjižnic. V teh dveh poglavjih bo zlasti knjižničar začetnik našel marsikaj zanimivega, kar mu bo pomagalo pri orientaciji v svetu knjižnic in knjižničarstva. Vendar se pri prebiranju teh dveh poglavij, zlasti drugega, ki govori o knjižnicah v Sloveniji, pojavljajo tudi pomisleki. Ali res sodijo statistični podatki v takšen tip priročnika? Statistični podatki so nujno že skoraj zastareli, ko priročnik izide, na vsak način pa bodo takšni čez nekaj let, ko bo ostala vsebina priročnika še vedno aktualna. Enako bi se lahko vprašali ob odstavkih o financiranju knjižnic in opisu organizacije knjižnične mreže v Sloveniji. Že sedaj, komaj poldrugo leto po izidu priročnika je situacija v Sloveniji v marsičem drugačna od opisane.

Jedro priročnika je v naslednjih treh poglavjih, ki podrobno obravnavajo delo v specialnih knjižnicah.

V odstavku »Organizacija poslovanja specialne tehniške knjižnice« sta prikazana vloga in mesto specialne tehniške knjižnice v ustanovi ali gospodarski organizaciji. Ta odstavek bi morali prebrati prav vsi knjižničarji specialnih tehniških knjižnic, hkrati pa tudi vodilni ljudje ustanov in organizacij, ki takšne knjižnice imajo.

V naslednjem odstavku, ki govori o organizaciji specialnih knjižnic, priporoča avtorica sistem prostega pristopa, vendar so prednosti in značilnosti tega sistema morda nekoliko preveč lapidarno prikazane. Ker je sistem ureditve za knjižnice ključnega pomena, bi kazalo to poglavje podrobneje obdelati, tako da bi tudi nestrokovnjak v podjetju ali delovni organizaciji dobil o sistemu dovolj natančno predstavbo in bi se lahko zanj odločil.

Podoben pomislek moramo izreči tudi pri odstavku o osebju specialne knjižnice. Za orientacijo, koliko knjižničarjev potrebuje posamezna knjižnica, navaja avtorica razne standarde. Ti standardi bi bili knjižnicam brez dvoma v veliko pomoč, vendar je to poglavje žal premalo obdelano. Pogrešamo oceno posameznih standardov in avtoričino mnenje, katerega od naštetih standardov bi v naših razmerah najlaže priporočali.

Omenjena dva odstavka govorita o zelo odločilnih stvareh za delo in razvoj specialnih knjižnic, zato bi ju bilo treba ob morebitni novi izdaji priročnika vsekakor razširiti in podrobneje izdelati.

Odstavki: Knjižnični prostori in pohištvo, Nabava knjig in periodik, Prevzem knjig, označba lastnine in oprema knjig, O knjigi, Katalogi in Inventarni katalog so zelo izčrpno obdelani in bodo v pomoč tudi knjižničarjem v drugih tipih knjižnic.

Škoda je, da je avtorica v odstavku »Signiranje knjižnih zvezkov« opisala in priporočila samo način signi-

ranja s prvimi tremi črkami avtorjevega priimka, ki se v praksi pri ljudskih knjižnicah ni preveč dobro obnesel. Mnenja smo, da bi morala avtorica pri tem vprašanju pustiti knjižnicam malo več izbire, posebno ker je pri manjših specialnih knjižnicah, ki imajo knjige postavljene po sistemu prostega pristopa, torej po strokah, odločilen predvsem decimalni klasifikator, nadaljnje razvijanje signature pa je drugotnega pomena.

Kot postavljanje signature je sporno tudi avtoričino vztrajanje na neobhodnosti signaturnega kataloga. V manjših knjižnicah z majhnim številom knjižničarjev je najbrž bolj racionalno opravljati revizijo knjižnega fonda s pomočjo inventarnega kataloga, kot pa si nalagati zamudno delo z izdelavo in sprotnim popravilanjem signaturnega kataloga. Pri sistemu prostega pristopa namreč mesto knjige na knjižni polici ni fiksno. Z rastočo knjižne zaloge posamezne skupine neenakomerno naraščajo in knjižničar strukturo knjižne zaloge na posameznih policah stalno spreminja: Preveliko in nepregledno skupino bo razbil na dve podskupini, izločil bo manj aktualne knjige in jih nadomestil s novimi itd. Kakšno delo bi pomenilo gibanje knjižne zaloge na policah sproti vsklajati s signaturnim katalogom, si lahko predstavlja vsak, ki je kdaj praktično delal v knjižnici, urejeni po sistemu prostega pristopa. Zdi se, da vprašanja okrog signature in signaturnega kataloga v knjižnicah, urejenih po sistemu prostega pristopa, v naših bibliotekarskih krogih kljub mnogim razpravam in polemikam še vedno niso povsem razčiščena in bodo zahtevala še nadaljnjih razprav.

Odstavek o abecednem imenskem katalogu je napisala Slavica Ludvik. Na desetih straneh je strnila najpomembnejše napotke, ki jih potrebuje knjižničar pri katalogiziranju, poleg tega pa je pripravila še 36 strani praktičnih primerov katalogiziranja tehniške literature s komentarji, ti primeri bodo knjižničarjem specialnih knjižnic brez dvoma v veliko pomoč. Pri

tem odstavku bralca nekoliko moti, da je avtorica spremenila nekatere definicije iz knjige »Abecedni imenski katalog«, ki ga sicer bralcem priročnika priporoča. Definicijo abecednega imenskega kataloga preberemo v knjigi »Abecedni imenski katalog« takole: »Abecedni imenski katalog je seznam bibliotечne knjižne zaloge, urejen po abecedi avtorskih imen oziroma stvarnih naslovov knjig.« V Priročniku pa beremo: »Abecedni imenski katalog [s kratico: AIK] je popis knjižničnega gradiva, urejen po abecednem redu avtorskih poimenovanj oziroma stvarnih naslovov publikacij.« Takšnih popravilnih definicij je v odstavku še več, avtorica pa sprememb ni utemeljevala. V času, ko si v bibliotekarski stroki prizadevamo, da bi poenotili strokovno terminologijo, bi morali avtorji, ki pišejo o področjih, ki so že obdelana, paziti, da ne bi spreminjali terminologije predhodnikov, razen če bi takšne spremembe bistveno izboljšale razumevanje in preciznost izraza.

Navodila za uvrščanje listkov v abecedni imenski katalog smo v naši strokovni literaturi že dolgo pogrešali, zato bo sestavek, ki ga je za Priročnik napisala Danica Lončar, nedvomno našim knjižničarjem v veliko korist. Avtorica se je v uvodnih besedah skromno omejila, češ da bodo navedena navodila služila samo knjižničarjem specialnih knjižnic. Ker je to prvi obsežnejši napotek za uvrščanje listkov v abecednoimenski katalog, bi morali o njem povedati svoje mnenje tudi strokovnjaki s tega področja.

Stvarna kataloga, sistematski in geselski, je obdelala Vera Levovnik. Napotki za ureditev teh katalogov so kratki, zgoščeni in obdelani zelo metodično, kar je sploh značilno za poglavja, ki jih je napisala ta avtorica.

O ureditvi knjižnega skladišča, pregledih knjižne zaloge in izločanju knjig, o tehničnem postopku pri izposoji in o vodenju statistike v specialnih knjižnicah govore zadnji trije odstavki poglavja o obdelavi knjižnega

gradiva. Tudi te tri odstavke je napisala Mara Šlajpah, napisani so izčrpno in bodo lahko tudi začetniku dovolj trdna opora za nemoteno delo v knjižnici.

Ker so knjižničarji specialnih knjižnic zelo pogosto tudi dokumentalisti in imajo zlasti pri delovnih organizacijah in podjetjih poleg knjižnega največkrat na skrbi tudi neknjižno gradivo, bi priročnik ne bil popoln brez zadnjih dveh poglavij, ki obravnavata prav to tematiko. Ti dve poglavji je napisala Vera Levovnik in se podobno kot poglavje o stvarnih katalogih odlikujeta po zgoščenosti in metodičnosti obravnave.

Ce pregledamo priročnik v celoti, moramo priznati, da so avtorji dosegli cilj, ki ga založnica omenja v uvodu: knjižničarjem v specialnih knjižnicah so dali v roke knjigo, ki jih bo vodila po vseh področjih njihovega dela in jim posredovala odgovore na večino vprašanj, na katera bodo med delom naleteli. Takšen priročnik je na našem slovenskem knjižnem trgu za nas bibliotekarje tako pomembna publikacija, da bi nedvomno zaslužila bolj podrobno razpravo, zato res upam, da bo to kratko poročilo spodbudilo kolege — strokovnjake na posameznih področjih, ki jih Priročnik zajema, da bodo o njem povedali tudi svoja mnenja.

Miša Sepe

Eva Verona, Die Aufhebung der kroatischen Klosterbibliotheken unter Josef II. Wien 1970, 40. Festschrift Josef Stummvoll, 439—449.

Ne preveč bogata literatura o zgodovini bibliotek v naših deželah je dobila dragocen prispevek s študijo Eve Verone o ukinitvi samostanskih bibliotek na Hrvaškem pod Jožefom II. Viri, ki jih je avtorica zbrala, so v glavnem katalogi samostanskih bibliotek in inventarji, napravljeni ob ukinitvi, ter zadevne določbe državnih oblasti od 1782 do 1796.

Na kratko omenja avtorica tudi usodo jezuitskih bibliotek po razpustu reda 1773. Takratna deželna vlada je

poskušala rešiti te knjige za domača učilišča in ustvariti veliko biblioteko pri akademiji v Zagrebu, toda 1779 je bila deželna vlada ukinjena in vse njene funkcije so prešle na ogrsko namestništvo, kar je položaj poslabšalo. Pri razdelitvi jezuitskih bibliotek je postala glavni dedič univerzitetna biblioteka v Budimpešti.

Odločbe jožefinskih ukinitvev od 1782 dalje je izpeljalo namestništvo, ki je s posebno brošuro predpisalo, kako naj se sestavijo inventarji ukinjenih bibliotek. Zato so ti inventarji precej dobri, vendar so ostale nejasnosti posebno pri rokopisih, knjigah v celicah itd., kar onemogoča natančno izračunanje števila.

Prvi ukinjeni hrvaški samostan je bil samostan klaris v Zagrebu, ki pa ni imel biblioteke. Leta 1784 so v Avstriji ukinili pavlinski red in s tem so bili prizadeti njegovi samostani hrvaške in istrsko-primorske province. Pavlinci so od 13. stoletja dalje na Hrvaškem ustanovili ok. 30 samostanov in se odlikovali po pedagoškem in znanstvenem delu članov. Maloštevilni še obstoječi katalogi in že omenjeni inventarji dovoljujejo le približno ocenitev fondov.

Važna je bila posebno biblioteka samostana v Lepoglavi, ki je bila s približno 5000 zv., med temi večje število rokopisov in inkunabul, največja samostanska biblioteka na Severnem Hrvaškem po 1773 ukinjeni jezuitski biblioteki v Zagrebu. Drugi pavlinski samostani so imeli manjše biblioteke: Remete, Čakovec, Crikvenica, Novi, Svetice, Senj, Križevci, Baška, Varaždin, Požega, Kamensko, Modruš, Cepić in Sv. Petar u Sumi. Število knjig teh bibliotek se giblje med 2200 in 1000, skoraj povsod tudi inkunabule in rokopisi. Za nekatere biblioteke pa ni podatkov.

Pri inventuri se je izkazalo, da so bile pavlinske biblioteke v tem času nekako zanemarjene: knjige, navedene v katalogih, so manjkale, knjige, ki niso v katalogih, pa so bile v bibliotekah. Razložili so to ponekod s tem, da že več let ni bilo bibliotekarja ipd.

Kljub temu so biblioteke predstavljale dragocen zaklad, za katerega se je zelo zanimala univerzitetna biblioteka v Budimpešti.

Leta 1788 so prišle na vrsto ukinitev bibliotek drugih redov, avguštinski samostan na Reki, kapucinski v Zagrebu in frančiškanski v Požegi, Mariji Gorici, Brdovcu, Sv. Lenardu, Popovdolu, Križevcih, Kostanjevici na Uni, Remetincu, Slavnskem Brodu, Senju, Stari Gradiški, ter kapucinski hospic v Kaniži. Število knjig teh bibliotek se giblje med 2000 in 400, z inkunabulami in rokopisi vred.

Za uporabo ukinjenih bibliotek so bile določbe številne in tudi kontradiktorne, da so bili celo komisarji, ki so delali pri inventuri, večkrat v dvomih. Najprej, 1782, so določili, da se samostanske biblioteke po izboru dvorne biblioteka na Dunaju prepustijo univerzitetnim in licealnim bibliotekam določenih dežel. Pozneje pa so dali samostanske biblioteke na razpolago univerzitetni biblioteki v Budimpešti, na podlagi katere cesarske določbe pa je prišlo do te spremembe, se ne da ugotoviti.

Ker bil bil transport bibliotek v Budimpešto predrag, je namestništvo določilo, naj se pošljejo le inventarji, univerzitetni biblioteki pa je naložilo, naj v inventarjih zaznamuje, kaj hoče, kaj se naj posamezno proda in kaj se kot nerabno proda na dražbi po teži. In tako je prišlo 20 zabojev knjig iz pavlinskih bibliotek v Budimpešto, ok. 2000 zv. Za frančiškanske biblioteke pa je izšla naredba, da se prepustijo redovnemu provincialu za razdelitev drugim samostanom, in ko so pozneje to naredbo preklicali, so bile biblioteke deloma že razdeljene.

Namestništvo je leta 1788 tudi določilo, da se od vsake za stope določene knjige en izvod ohrani, pa ta dobra naredba se žal ni mogla izpeljati. Univerzitetna biblioteka v Budimpešti je v glavnem iskala rokopise, inkunabule, zgodnje tiske, starejša medicinska, prirodoslovna in zgodovinska dela ter slovarje. Zaradi že v začetku omenjene nejasnosti in-

ventarjev pa se je v Budimpešti nabralo precej dublet, ki so jih žal zopet na dražbah prodali. Še bolj tragična je bila usoda knjig, ki so ostale v deželi. Prodaja je bila počasna, mnogo je šlo kot makulatura v stope. Od 1790 do 1792 je nastal zaradi novih — restitucijskih — določb Jožefa II. in Leopolda II. začasen premor, a 1792 se je prodaja nadaljevala. Izkupiček je dobila univerzitetna biblioteka v Budimpešti.

Današnje hrvatsko bibliotekarstvo posebno obžaluje, da ni nobena pavlinska biblioteka v celoti ohranjena, saj so te biblioteke nastale v glavnem iz daril domačih družin. Turški vpadi, požari, kuga itd. so povzročili škodo, ki razlaga razmeroma majhne knjižne fonde. Analiza teh fondov pokaže, da so bili tipični za srednjeevropske biblioteke: v glavnem teologija, cerkvena zgodovina, cerkveno pravo pa tudi profane znanosti, zgodovina, pravo, filozofija, filologija, medicinske in prirodoslovne vede, posebno latinski klasiki. Knjige so bile tiskane v Nemčiji, Avstriji in severni Italiji, manj v južni Italiji, Franciji, Ogrskem, Belgiji, Nizozemskem, Švici, Angliji, Poljskem in na Češkem. Jezikovno je bila latinščina na prvem mestu, poleg nje nemščina in italijanščina, manj francoščina, nekaj knjig je bilo v poljščini, češčini in portugalščini. Posebno zanimivo je, da je bilo v vseh ukinjenih bibliotekah večje ali manjše število hrvatskih tiskov. Tudi slovenski tiski so bili v večini bibliotek. Jezuitske biblioteke so imele hrvatska dela v vseh narečjih, pavlinske v glavnem v kajkavščini. Posebno bogate hrvatskih tiskov so bile kapucinska biblioteka v Zagrebu in frančiškanski biblioteki v Remetincu in Požegi, v teh dveh posebno slavonški tiski. Slovenski tiski so bili v večjem številu v samostanu Novi, ki je spadal k istrsko-primorski pavlinski provinci in čigar člani so bili takrat večinoma iz Slovenije, in v frančiškanskih samostanih Marija Gorica in Popovdol, ki sta pripadala hrvatski provinci.

Jasno je, kako hud udarec za hrvatsko bibliotekarstvo je bila izguba domačih del. Univerzitetna biblioteka v Budimpešti je zahtevala le malo hrvatskih del, v glavnem zgodovinska dela in nekaj medicinskih in literarnih. Posamezniki, župniki in drugi prijatelji knjig, so nekaj rešili, vse drugo pa je moralo v stope, med temi dela, ki so danes največje redkosti ali jih sploh ni. Leta 1960 je bilo v okviru restitucije Jugoslaviji vrnjenih 10 rokopisov in nekateri dragoceni hrvatski tiski iz univerzitetne biblioteke v Budimpešti; danes so v univerzitetni biblioteki v Zagrebu in v znanstveni biblioteki na Reki.

Če končno primerjamo usodo samostanskih bibliotek na Hrvatskem z usodo samostanskih bibliotek na Slovenskem — kolikor do zdaj o tem vemo — vidimo: da je bilo število samostanskih bibliotek na Hrvatskem seveda večje kakor pri nas; da so glavne poteze cerkvenopolitičnih reform tu in tam seveda paralelne; da pa je bila zaradi raznih dejstev usoda hrvatskih samostanskih bibliotek morda še bolj tragična kot usoda slovenskih.

M. Pivec-Stelč

Eva Verona: Pravidnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Prvi dio: odrednice i redalice. Zagreb, Društvo bibliotekara Hrvatske 1970. 476 str. 8°. (Društvo bibliotekara Hrvatske. Posebna izdanja. 2.)

Pričujoči zapisek je lahko za zdaj le poročilo o izidu novih, »zveznih« katalogizacijskih pravil, podrobneje bo treba in bo možno spregovoriti o njih, ko jih bomo dobili v celoti. Prvi del je namreč posvečen, kakor je razvidno iz podnaslova, le značnicam in iztočnicam in marsikdaj daje navodila, katerih smisel in pomen bo jasen šele tedaj, ko si bomo lahko predstavljali celotni vpis, kakor ga bo dopolnil drugi del teh pravil.

Prvi vtis, ki ga knjiga da, je vsekakor njena obširnost, saj bo postala eden izmed najzajetnejših priručnikov

za AIK. Del tega gre vsekakor na rovaš mnogojezičnosti ozemlja, ki so mu pravila namenjena, saj se je avtorica trudila dati kar najštevilnejše primere v vseh jezikih Jugoslavije. Razen tega so pravila razširjena z več obširnimi in izredno koristnimi dodatki, kakršne običajno prinašajo priručniki za katalogizacijo. Odtod tudi naslov publikaciji.

V uvodu avtorica najprej pojasni historiat pravilnika in njegov namen. Namenjen je, pravi, izdelavi splošnih oziroma glavnih abecednih katalogov knjižnic vseh vrst v Jugoslaviji. Vključena niso pravila za posebne kataloge.

Sledi uvodno poglavje, ki pojasnjuje glavna načela, na katerih temelje pravila, in natanko opredeljuje predmet pravil oziroma strogo ločuje abstraktno delo (literarno enoto) od reprodukcije (bibliografske enote). Posebna skrb je bila posvečena terminologiji, ki so jo ta pravila obogatila z nekaj novimi izrazi. Tu pogrešamo slovarček strokovnih izrazov v jezikih Jugoslavije, ki bi precej olajšal uporabo pravil, saj se moramo zdaj večkrat zateči k pojasnilom v dodatku, da si razložimo pomen izraza. Res je, da je v načrtu prevod teh pravil v slovenščino in makedonščino, a bojim se, da bo že zaradi obsežnosti pravilnika to preveliko breme za posamezna društva, ki si lahko privoščijo le majhne priručnike in majhne naklade.

Drugo poglavje določa elemente naslova, iz katerih izbiramo značnice, in sicer za publikacije enega individualnega avtorja, enega korporativnega avtorja in dela več avtorjev; naslednji del ima naslov »publikacije, nastale s sodelovanjem oseb ali korporativnih teles, katerih deleži se po značaju ali po pomenu razlikujejo«, in ki govori v glavnem o primerih, ki jih slovenska pravila prinašajo pod poglavjem »posebnosti«. Sledijo publikacije z vsebinsko samostojnimi deli (zbirke, zborniki ipd.), periodične publikacije in nazadnje tako imenovane »službene publikacije«, ki jih naša pravila kot take ne poznajo, obravnavajo pa med

korporativnimi spisi (zakoni itd., meddržavne pogodbe itd.).

V splošnem bi lahko rekli o tem poglavju, da ne prinaša bistvenih razlik v primeri z našo dosedanjo prakso. Opozoril bi na dovoljenje, da v primerih, ko dva avtorja pišeta vsa svoja dela ali vsaj večino skupaj (brata Grimm), napravimo pod imenom drugega avtorja le kazalko.

Posebne vrste publikacij, ki jih slovenska pravila ne omenjajo, so katalog dražbe, poročilo ekspedicije in programi kulturnih in športnih prireditvev. Seveda pravila za katalogizacijo takih primerov ne prinašajo rešitev, ki bi jih ne bilo mogoče dognati po analogiji. (Če govorim o bistvenih razlikah, mislim seveda na take, ki vpis v katalog premaknejo drugam, kakor to zahtevajo slovenska pravila.)

Tretje poglavje, izbor in oblika značnic in iztočnic, govori najprej o pisavi. Tu najdemo morda edino bistveno razliko med temi in slovenskimi pravili: Verona predpisuje obliko Johannes v nasprotju z našo pisavo Johannes. Seveda je v vseh takšnih primerih potrebna kazalka, ki stvar uredi.

Drugi del tega poglavja je posvečen osebnim značnicam, in sicer najprej imenom evropskega tipa, kjer seveda ni in tudi ne more biti posebnih razlik med značnicami, kakršne predpisuje slovenski pravilnik, izjema so imena s predpono Pseudo—. Tu slovenska pravila zahtevajo poimevanje brez predpone, Veroni pa je predpona nedeljiva celota z imenom. Opozoriti je treba na naslednji del, na imena neevropskega tipa, ki v slovenski izdaji niso podrobno obdelana. Zgolj formalna razlika od slovenskih pravil je v tem, da zahtevajo nova pravila z vejico označeno inverzijo v značnici. Prav tako formalno razliko najdemo pri korporativnih značnicah, ki jim ta pravila pišejo z velikimi črkami samo prvo besedo, dodani geografski naziv sedeža pa postavljajo med okrogle oklepaje. Značilen za avtoričino preciznost je v tem poglavju predpis, da je treba za kratice kor-

porativnih teles napraviti dve kazalki in sicer najprej za obliko (npr.) SSRNJ in nato še za obliko S S R N J. Ker pa seveda dovoljuje v določenih primerih tudi uporabo kratice za značnico, je vprašanje, kaj si bo predstavljal »bibliotekarsko nepokvarjenik« bralec, ko bo v katalogu naletel na kazalko »UNESCO« glej UNESCO». Razen tega nova pravila s polkrožcem povezujejo tiste dele imena (prefikse, attribute, epitete), ki spadajo k imenu, a se pišejo ločeno. Znamenje je nerodno zato, ker ga pisalni stroj nima, in je navsezadnje namenjeno le vlagalcu listka v katalog, zato je vprašanje, če je res nujno. Opozoriti je na vsak način treba na izredno podrobno in natančno obdelani tisti del korporativnih značnic, ki jih sestavljajo geografska imena Jugoslavije.

Nekoliko drugače, kakor smo pri nas vajeni doslej, so obdelane stvarne značnice. Nova pravila namreč pravijo: Stvarna značnica praviloma sestoji iz prvih treh besed stvarnega naslova (od katerih je prva pisana z majuskulami). Avtorica je s tem dosegla oblikovno enotnost katalognega vpisa, ki je pri našem dosedanjem načinu katalogiziranja anonimov ni, zato pa se je pojavil kup težav (od začetne: če treh besed v stvarnem naslovu sploh ni), ki jih naš način ne pozna. Spet si je treba za določevanje treh besed pomagati s polkrožci, ki povezujejo sestavne dele iste besede, se včasih zadovoljiti samo z dvema besedama, čeprav jih ima stvarni naslov več, izpuščati izraze iz stvarnega naslova, ki strogo vzeto niso njegov sestavni del itd. Vendar je tudi tu treba pripomniti, da gre ponovno za nebstvene razlike, saj obe obliki značnice pripeljeta vpis na isto mesto v katalog. Poglavje se konča z določili o formalnih značnicah.

Verjetno bodo katalogizatorji najbolj listali po zadnjem delu knjige, kjer so od strani 377 dalje zbrani dodatki. Tu najdemo najprej pregled določenih in nedoločenih členov v nekaterih evropskih jezikih, potem pa zares izčrpno obdelane števničke v jugo-

slovenskih in nekaterih tujih jeziki. Sledijo tabele za transliteracijo (glagolica, stara cerkvena cirilica, bosančica, stara romunska cirilica, nacionalne cirilice, metelčica, dajničica, grške črke, arabica in gotica). Za tolmačem strokovnih izrazov, kjer ponovno pogrešamo slovarček strokovnih izrazov, je v petem dodatku podan pregled razlik med temi pravili in pariškimi načeli iz leta 1961. Knjiga se konča s kazali.

Po tem pregledu vsebine lahko le še enkrat pohvalimo avtoričino izredno natančnost in preciznost in že vnaprej povemo, da bo Jugoslavija po izidu drugega dela dobila ena izmed najbolj dodelanih katalogizacijskih pravil.

Maks Veselko

Bibliotekar. Beograd, Društvo bibliotekara Srbije. Letn. XXI/1969. Br. 1—6.

Večina člankov, zlasti v prvi in šesti številki 21. letnika Bibliotekarja, je posvečenih problemu standardov. Predmet torej, s katerim so se resno začeli ukvarjati tudi slovenski knjižničarji in nam je zato toliko bližji. Članek upravnika beogradske mestne knjižnice Branka Đurđulova je tudi teoretičen in splošen, čeprav v glavnem posega na področje ljudskih knjižnic. Poudarja pomen in potrebo izdelave standardov za razvoj knjižničarstva, citira primere iz tujine, kot dodatek pa navaja normative ljudskih knjižnic v ZSSR. O standardih v znanstvenih in specialnih knjižnicah razmišlja bibliotekarka Univerzitetne biblioteke »Svetozar Markovića« v Beogradu Lidija Subotin. Drago Vidović pa podaja zanimiv svetovni pregled standardnih poklicev v bibliotekarstvu in šolanja za ta poklic. Žalostno je dejstvo, da smo tu daleč ne le za evropskimi in ameriškimi, ampak celo za nekaterimi afriškimi državami.

V 6. številki najdemo ponovno članek Lidije Subotin o standardih v bibliotekarstvu. To je pravzaprav referat, ki ga je imela avtorica na 8. kongresu Zveze društev bibliotekarjev

Jugoslavije v Pulju jeseni 1969. Referat se opira predvsem na mednarodne standarde FIAB. Najbolj specifičen prispevek o standardih pa je članek Vojislava Minića o težavah pri izdelavi standardov in knjižnicah za slepe, kjer so pogoji za delo že sami po sebi mnogo težji kot v drugih bibliotekah.

Tretja številka obravnavanega letnika je posvečena v celoti obletnici KPJ, njenim publikacijam in listom in bibliografiji v zvezi s temi izdajami in z delavskim gibanjem.

V tem letniku je še vrsta člankov, ki govorijo o delu posameznih knjižnic ali vrsti knjižnic in o delu bibliotekarskih društev. Kot Vjesnik bibliotekara Hrvatske tudi srbski Bibliotekar prinaša razen člankov iz knjižničarske stroke tudi kulturnozgodovinske, predvsem literarnozgodovinske članke.

Nas pa bo zanimalo še to, koliko posega Bibliotekar na slovensko področje. V 2. številki je objavljen članek prof. Janeza Logarja, ki podaja zgodovinski pregled slovenske tekoče bibliografije ob priliki njene stoletnice. Članek je prevedel M. Velimirović.

V 5. številki Jeremija Mitrović ocenjuje dve knjigi dr. Branka Berčića, in sicer »Tiskarstvo na Slovenskem« in »Das slowenische Wort in den Drucken des 16. Jahrhunderts«. O prvem delu poroča dokaj izčrpno, obe knjigi pa zelo pohvalno ocenjuje. Za nas je razveseljivo predvsem to, da najdemo v Bibliotekarju zanimanje tudi za naše delo in probleme. Upajmo, da bo tega zanimanja vedno več in da bo medsebojno spoznavanje knjižničarstvu samo v korist.

Boža Pleničar

Bibliotekarz. Czasopismo poświęcone sprawom bibliotek i czytelnictwa. Rocznik 37, Warszawa 1970.

Med članki o splošnih problemih knjižničarstva sta v tem letniku najzanimivejša Tadeusza Krzyżewskiego »Prihodnost knjige in knjižnice v luči znanstvenih predvidevanj« in J. Ko-

łodziejske »Stanje bibliotekoznanskih raziskav na Poljskem«. Prvi povzema razna predvidevanja znanstvenikov, ki se deloma že uresničujejo: knjižnice bodo vsebovale vse več neknjižnega, avdiovizualnega gradiva; knjižno gradivo bo vedno bolj podvrženo selekciji in izločanju neaktualnega; knjižnice bodo polagoma nadomestili računalniški sistemi, ki bodo uporabnikom neposredno dajali informacije. Knjižnice v sedanji obliki bodo dobile vlogo muzejev oz. arhivov, ki jih bodo obiskovali le še znanstveniki. Vse to bo doživela še sedanja mlajša generacija knjižničarjev.

Drugi članek prikazuje stanje bibliotekarske vede na Poljskem. Medtem ko so se pred drugo svetovno vojno z njo ukvarjali le posamezniki, je po vojni zaradi silnega razmaha knjižničarstva nastopila potreba po znanstvenih institucijah. Katedre za bibliotekarstvo so bile ustanovljene 1945 pri univerzi v Łódźu, 1951 pri warszawski in 1956 pri wrocławski univerzi. Ukvarjajo se predvsem s pedagoškim delom; do leta 1968 je pri teh katedrah diplomiralo 488 magistrstrov (t. j. naša druga stopnja študija), promoviralo 25 doktorjev in bilo habilitiranih 5 docentov bibliotekarstva. Da bi še hitreje zadostili naraščajočim potrebam po kadrih, so bili ustanovljeni oddelki za medfakultetni in podiplomski bibliotekarski študij v Poznanju, Krakowu in Łódźu; ti oddelki pripravljajo za bibliotekarski poklic študente in diplomante raznih fakultet. Bibliotekarsko raziskovalno delo se odvija tudi pri posameznih knjižnicah visokih šol, pri Narodni knjižnici v Warszawi (Bibliografski inštitut, Inštitut starih tiskov) in pri knjižnicah Poljske akademije znanosti. Tudi Združenje poljskih knjižničarjev ima pomembno vlogo pri bibliotekarskem znanstveno-raziskovalnem delu; izdaja strokovne knjige in tri revije (Przegląd biblioteczny, Bibliotekarz in Poradnik bibliotekarza), organizira znanstvena in strokovna zborovanja. Po vsebini pa je bibliotekarsko znanstveno-raziskovalno delo

na Poljskem naslednje: od 90 doktorskih in habilitacijskih del, ki so bila končana do leta 1970 (a le 15 od teh je bilo tiskanih!), jih je bilo največ s področja raziskovanja časopisja, predvsem z zgodovinskega gledišča; po številnosti si slede dela s področja raziskovanja bralstva, zgodovine knjižnic in organizacije knjižnic. Poleg doktorskih in habilitacijskih je izšlo v zadnjem času še več drugih, predvsem bibliografskih del. A vendar celota kaže znatna nesorazmerja: največ pozornosti se posveča preteklosti, premalo je živih, aktualnih tem. V bodoče bo treba pomnožiti te raziskave, predvsem pa uvesti tudi raziskave o uporabi elektronike in avtomatike v knjižnicah, kar postaja vse bolj živa potreba.

O vzgoji knjižničarjev govori podrobneje še Jan Baumgart v članku »Medfakultetni in podiplomski študij bibliotekarstva na poljskih univerzah.« V medfakultetni študij (v Poznanju od 1967, v Krakowu in Łódźu od 1969) se lahko vpišejo študentje vseh fakultet v zadnjih dveh letih študija s privoljenjem dekana, ker pomeni ta študij za študenta dodatno obremenitev. Program obsega le strokovne bibliotekarske predmete, skupno 600 ur, in štirinajstdnevno prakso; absolventi imajo pravico do zaposlitve v vseh knjižnicah, enako kot diplomanti čistih bibliotekarskih oddelkov. Podiplomski študij (v Poznanju in Warszawi od leta 1968) traja 4 semestre in je le izreden, namenjen že zaposlenim v knjižnicah. Program obsega 330 ur, 180 ur predavanja in 150 ur vaj. Obe ti obliki študija imata svoje mesto poleg rednih bibliotekarskih kateder, ker povečujeta priliv visokokvalificiranih kadrov v knjižnice in ker odvezujeta same knjižnice dolžnosti, da vzgajajo svoje kadre, za kar je potrebno mnogo osebja in organizacijskih naporov.

Številni in zanimivi so v tem letniku prispevki z drugih področij, zgodovine knjižnic, raziskovanja bralstva, informacijske službe, knjižničnega gradbeništva, organizacije poljskih

knjižnic ter zamejskega knjižničarstva in mednarodnih zvez. Vse priča o visoki strokovni ravni poljskega knjižničarstva. Vpogled v negativne strani v bibliotekarstvu, ki so, kakor povsod, tudi na Poljskem, pa nam dajejo anonimni »Soavtorji« v vrsti »bibliografskih feljtonov«. Najzanimivejši je zadnji, ki govori o napredovanju v knjižničarskih vrstah na Poljskem. Za uvod povedo, da ženske v tem poklicu zelo težko napredujejo, čeprav so v veliki večini. Sicer pa veljajo glede napredovanja trije zakoni. Prvič: teoretično napreduje tisti, ki je sposobnejši. Drugič: v knjižnice prihaja veliko ljudi najrazličnejših poklicev in zanimanj, često z velikimi zaslugami na drugih področjih; ti potem največkrat v knjižnicah napredujejo. Tretjič: ljudje s kvalifikacijami, ki ostajajo na nižjih mestih, odhajajo v druge poklice. In tako kvantiteta, namesto da bi prešla v kvaliteto, prehaja v nič; v deželi dobrega in dinamičnega knjižničarstva manjka velikih osebnosti.

Marko Kranjec

Biblioteki SSSR. Vypusk 44. Moskva, Kniga 1969.

Zbornik »Biblioteki SSSR« izdaja Leninska knjižnica v Moskvi v drobnih, okrog 100 strani obsegajočih zvezkih v formatu male osmerke. Izhaja neperiodično in je poleg aktivističnega Bibliotekarja, ki je namenjen v glavnem potrebam ljudskih knjižnic, edino strokovno glasilo sovjetskih knjižničarjev. Zadnji v Ljubljani dostopni zvezek je razdeljen v naslednje rubrike: Ob stoletnici rojstva V. I. Lenina, Knjižnica in informacija, Sporočila in Kronika. Z. I. Rivlin in G. G. Firsov, kandidata pedagoških znanosti iz Leningrajskega državnega inštituta kulture v uvodnem članku »Ob izidu zbornika Lenin in knjižničarstvo« poročata o tem zborniku, ki ga je izdala založba Kniga leta 1969, in ob tem ponovno navajata Leninove ideje ter načrte o knjižničarstvu. O. I. Talalakina, kandidat pedagoških zna-

nosti iz Moskovskega državnega inštituta kulture pod naslovom »Prelistavamo 54. zvezek Zbranih del V. I. Lenina« citira in razlaga Leninove uredebe o knjižničarstvu v času od novembra 1921 do marca 1923, ki so poleg drugih Leninovih del iz tega časa objavljene v tem zvezku. Oba prispevka kažeta, da se je Lenin v polni meri zavedal pomembnega mesta, ki ga imajo knjižnice pri razvoju sovjetske države, in da sovjetski knjižničarji nadaljujejo njegovo delo.

Osrednji del zbornika zavzema rubrika Knjižnica in informacija. N. I. Tjulina, kandidat filoloških znanosti — vsi avtorji prispevkov v tem delu so iz Leninske knjižnice — objavlja študijo »Nacionalna biblioteka in znanost. Poskus systemskega pristopa k oceni problema.« Ob obilnem navedanju domače in tuje literature avtorica po kratkem zgodovinskem pregledu razvoja nacionalnih knjižnic določi pet funkcij, ki jih imajo te knjižnice: 1) državno hranilišče tiska, 2) največja javna knjižnica v državi, 3) informacijsko-bibliografski center, 4) koordinacijski in 5) znanstveno-metodični center. Vse te funkcije so medsebojno povezane in se med seboj dopolnjujejo. Kar zadeva fonde nacionalnih bibliotek, so v zadnjih desetletjih nastale nekatere spremembe. Zaradi vse večje knjižne produkcije so nekatere velike nacionalne knjižnice (npr. Leninska, Kongresna) prenehale zbirati in hraniti prav vso nacionalno knjižno produkcijo. Opuščajo npr. zbiranje brošur, drobnega tiska. Po drugi strani pa so nekatere knjižnice pričele shranjevati neknižno, avdiovizualno gradivo. Še težji je postal v zadnjem času problem kompletiranja in hranjenja inozemske literature; prav ta je privedel do krize v razvoju nacionalnih bibliotek in že zgodaj je nastopila potreba po specializaciji. Nacionalne biblioteke pa bi si morale še vedno prizadevati, od tuje literature zbirati informativno-bibliografska dela kot bazo, ki omogoča seznanjanje z inozemsko knjižno produkcijo; znanstvene periodične iz-

daje, ki odražajo dialektično povezavo med posameznimi vedami; monografije, ki pomenijo temeljna dela za posamezne znanstvene panoge. Predvsem pa bi morale nacionalne knjižnice imeti vso tujo literaturo, ki obravnava domačo državo. Glede na bogastvo in raznovrstnost fondov nacionalnih bibliotek morajo imeti te knjižnice večje število specializiranih čitalnic; fondi teh knjižnic tudi ustvarjajo možnost za bibliografsko in informacijsko dejavnost.

Članek L. G. Černyševa »Nekatera vprašanja teorije centralnih katalogov« daje pregled nad razvojem sovjetske teorije centralnega kataloga.

Oba ta članka sta bolj teoretična in ne dajata neposredno vpogleda v tekoče probleme sovjetskega knjižničarstva; s temi se ukvarja edino A. A. Hrenkove »Novo razdobje razvoja medknjižnične izposoje v SSSR.« Čeprav ima medbibliotečna izposoja v Sovjetski zvezi že staro tradicijo in zavzema velik obseg — urejena je bila tudi že z več zakonskimi predpisi — sta v letih 1967 in 1968 ministrstvo kulture in Leninska biblioteka ponovno proučili to izposajo v Sovjetski zvezi in tujini. Po temeljiti analizi o sestavi izposoje, značaju in številu zahtev itd. so izdelali Pravilnik o enotnem vseveznem sistemu medknjižnične izposoje v SSSR, ki ga je aprila 1969 potrdilo ministrstvo. Glavne značilnosti tega pravilnika so: ustanovili bodo pokrajinske centre za medknjižnično izposajo, ki bodo poskrbeli, da bodo najprej v celoti izrabljeni lokalni viri in ne bodo, kot doslej, skoraj vsi zahtevki prihajali naravnost v Leninsko in druge osrednje knjižnice. Dalje uredba ukinja garantne izjave, ki jih je bilo treba doslej dajati za vsako knjigo in so močno zavlačevale izposajo; sedaj zadošča pravilno izpolnjen formular. Nobena knjižnica tudi ne sme zavrniti izposoje, čeprav ima knjigo le v enem izvodu. Kljub močnemu nasprotovanju nekaterih knjižničarjev pravilnik sedaj dopušča tudi uporabo medknjižnično izposojenih knjig na domu, ker neka-

tere manjše knjižnice nimajo urejenih čitalnic, potrebe po medknjižnični izposoji pa so tudi v teh knjižnicah velike. In končno pravilnik govori o izpopolnitvi mreže centralnih katalogov ter zahteva primerno zavarovanje knjige pri pošiljanju.

Zbornik zaključujeta rubriki Sporočila (»Nova metodika izmenjave informacij o dubletni in odvečni literaturi«, »O izdajah z vzporednimi naslovnimi listi in teksti v jezikih narodov SSSR« idr.) in Kronika s poročili iz življenja in dela sovjetskih knjižnic in knjižničarjev.

Marko Kranjec

Bücherei und Bildung. Fachzeitschrift des Vereins der Bibliothekare an Öffentlichen Büchereien e. V. und Mitteilungsblatt des Deutschen Büchererverbandes e. V. Reutlingen. XXII/1970 št. 1—12 str. [XX] + 552 + 784 + [LXXXXVIII] + pril. 8°.

Tudi v letu 1970 so izdajatelji časopisa vneto razpravljali o tem, da mu je treba dati novo vsebino; predvsem so bile kritike uperjene zoper preobilno objavljanje knjižnih ocen in priporočil, češ da je to razmetavanje duhovnil sil (sprotno so zahodnonemške knjižnice obveščene o knjižnih novostih namreč tudi od komercialnih ustanov) in denarja. Poglavitni tenor vseh teh razprav je treba iskati v prizadevanju po poglobljeni strokovnosti časnika in izrivanju komercialnega elementa iz njega.

Letnik 1970 BuB (takšna je kratica časnika) je spet zajetnejši, je pa tudi vsebinsko močno raznovrsten in informativen. Najrazličnejših področij knjižničarstva, ki se jih loteva, kajpada ni mogoče posneti in poročati o njih, zato se bom omejil samo na nekaj tistih prispevkov, ki jih velja pregledati in pretehtati ob načrtih za reformo in modernizacijo našega splošno izobraževalnega knjižničarstva.

Za vpogled, kako se v neki državi gradi — pod različnimi vplivi — knjižničarstvo, je zelo primeren prispevek Jacoba Rotschilda o knjižničarskem

in knjižničnem delu v Izraelu. Judovska nacionalna biblioteka v Jeruzalemu, ki si jo je leta 1890 zamislil dr. Josef Chasanowitsch, je postala leta 1925 knjižnica hebrejske univerze. Danes opravlja te naloge: 1. je nacionalna knjižnica judovskega ljudstva; 2. od leta 1948 državna knjižnica; 3. knjižnica hebrejske univerze v Jeruzalemu, in 4. opravlja naloge velike »public library«.

Knjižničarstvo se v Izraelu razvija po različnih tirih in vzorih: originalno je v kibucih; tam so odlične knjižnice z visokim številom knjig na prebivca (19 knjig na glavo, kar je svetovni rekord). Druga značilnost so knjižnice sindikatov; te so močno razvejane, a so urejene starinsko. Šele po ustanovitvi države Izrael leta 1948 so začeli — ob priseljevanju v državo — misliti na novo javno knjižnično mrežo. Leta 1962 so ustanovili v prosvetnem ministrstvu poseben oddelek za knjižnice. Zasnovali so knjižnični sistem po danskem vzorcu in leta 1969 je bilo v Izraelu že 41 krajevnih knjižnic in 7 regionalnih z 92 podružnicami in 18 izposojevališči. Tega leta so ustanovili tudi centralo javnih knjižnic. Začeli so centralno katalogizirati knjige, izdajati standardni katalog knjig na izraelskem knjižnem trgu, bibliografijo otroške literature in retrospektivno bibliografijo Izraela. Po svoje je zanimiv tudi sistem šolanja izraelskih knjižničarjev, ki poteka na različnih ravneh; najvišja je študij na hebrejski univerzi, ki pa je prirujen po ameriškem vzoru. Skratka: kakor je pisana sestava izraelskega prebivalstva, kakor je raznovrstna pot Izraelcev v državno formo, takšno je tudi njihovo knjižničarstvo.

Posebnega upoštevanja vredna je študija slovaškega bibliotekarja Jána Irmlerja o problemih podeželskih knjižnic na Vzhodu in Zahodu. Njegova osnovna misel je, da razlike med knjižnično službo v mestih ali na podeželju obstajajo v vseh družbenih sistemih in da jih je treba obravnavati v odnosu med knjižničarstvom in izobraževanjem. Najboljše knjižničarstvo

ima ZSSR na Vzhodu in Velika Britanija na Zahodu, ker posegata tako rekoč v sleherni kraj. A Irmlerju se zdi, da je sovjetski sistem s knjižnico (ne z obiskom bibliobusa) tudi v majhnih krajih boljši zato, ker omogoča neposrednejši in trajnejši stik med knjižničarji in bralci. Irmler se poglobljeno loteva dejavnikov, ki vplivajo na knjižničarstvo. Ti so po njegovem: 1. upravno-teritorialna razdelitev, 2. centralne institucije, 3. izobraženost bibliotekarjev, 4. politični sistem in 5. ekonomska raven države. Posebej opozarja na »beg z dežele«, ki je splošen pojav in ki bo do leta 2000 bistveno preobrazil svet. Iz tega pa izhaja, da se je treba tudi v knjižničarstvu pazljivo posvečati tem premenam in »manjšajočim se« krajem. S tem v zvezi navaja besede angleškega bibliotekarja K. C. Harrisona, ki si jih velja zapomniti tudi nam: »Velika Britanija je tako kot mnogo drugih držav podedovala razdrobljen sistem lokalne uprave; zato ni bilo mogoče v javnih knjižnicah in drugih služnostnih institucijah, ki delajo pod pokroviteljstvom lokalnih oblasti, doseči ničesar, saj je bilo vse majhno: majhna so bila finančna sredstva, majhne možnosti in majhne ideje«. Iz tega miselnega izhodišča kaže Irmler na to, da je integracija v knjižničarstvo zahteva časa, knjižničarji pa jo morajo družbi v prid izvajati.

Medtem ko je Irmlerjevo razpravljanje širših dimenzij, se Madžar István Sallai v članku Podeželsko knjižničarstvo na Madžarskem podrobno ukvarja s svojim problemom. Po zanimivem zgodovinskem pregledu o razvoju madžarskega podeželskega knjižničarstva izza 19. stol. razgrinja podobo tega razvoja po letu 1945. Spčetka je bilo to knjižničarstvo docela centralizirano: od leta 1947 so kovčke s knjigami razpošiljali v vasi direktno s prosvetnega ministrstva (!). Leta 1949 so v to relacijo vgradili centralo ljudskih knjižnic in 35 okrožnih central, a te so samo organizirale vaške knjižnice; knjige in kataloge so dobivale še zmeraj iz centrale. Po letu

1952 deluje sistem knjižničnih mrež: na sedežih komitatov so komitatske, na sedežu okrajev okrajne knjižnice. Leta 1956 so to organizacijo zrahljali s tem, da zdaj vaški sveti sami upravljajo vaške knjižnice; teh je zdaj 3219, tako da ima vsaka vas svojo knjižnico. Leta 1964 so imele 6.434.670 zvezkov. Imajo tudi 55 bibliobusov, ki obiskujejo 312 izposojevališč. A tudi ta sistem ima svoje razpoke: tudi na Madžarskem beže ljudje z dežele; vsebinsko pa je napačno izhodišče, »češ da je naloga knjižnice masovna kulturna vzgoja slabo izobraženih plasti prebivalstva«.

Izredno zanimiv je izčrpn članek Angleža B. J. Palmerja o izobraževanju knjižničarjev v Veliki Britaniji. Najbolj presenetljiv je podatek, da je bilo knjižničarstvo tam sprva cehovsko zasnovano, kar ima seveda zanimivo družbeno ozadje. Tudi nadaljnji razvoj šolanja britanskih knjižničarjev je v zanimivem vzporedju z družbenimi prelomi po prvi in drugi svetovni vojni. Zapletenost britanskih sistemov izobraževanja bibliotekarjev je zrcalna podoba preobrazbe britanske družbe nasploh.

In še eno opozorilo: Hans Peter Thun v članku »At Your Fingertip«, opisuje knjižnično informativno službo v angleškem Sheffieldu (v mnogočem bi jo mogli primerjati z našimi telefonskimi informacijami), nato pa na kratko odgrinja zgodovino knjižnične informativne službe v zvezni republiki Nemčiji in njeno sedanje stanje, ki da je sporno. Vendar se mi zdi, da bi vsaj pri nas ne veljalo kar slepo pritrjevati vsemu, kar imajo tovrstnega v Sheffieldu.

Letnik BuB 1970 je zvrhan še najrazličnejših vrednih prispevkov: od osnutkov deželnih knjižničnih zakonov, delovnih poročil knjižnic, spominskih člankov, opisov knjižnic za otroke ipd.

Bruno Hartman

Bulletin de l'Unesco à l'intention des bibliothèques. Paris. XXIV/1970, št. 1—6, 384 str. + pril. 8°.

Unesco je leto 1970 poimenoval z geslom »Knjiga kot sredstvo izobraževanja«. V tem okviru je napisanih več tehtnih člankov, vrstijo pa se še prispevki in odmevi z vseh koncev zemeljske oble, pač v duhu Združenih narodov. Za tehtnejši pregled smo izbrali članek »Katalogizacija v kooperaciji« (Le catalogue en coopération, par Herman Liebaers).

Avtor študije Herman Liebaers, direktor bruseljske kraljevske biblioteke in novo izvoljeni predsednik FIAB, je po nalogu UNESCO raziskal ameriški bibliotekarski projekt, znan pod imenom Nacionalni program nabave in katalogizacije ali »shared cataloguing« (iz francoščine: katalogizacija v kooperaciji). Izvajalec nacionalnega programa je Library of Congress v Washingtonu.

S pomočjo svojih regionalnih katalogizacijskih in nabavnih centrov, lociranih zunaj meja ZDA, skuša Library of Congress zajeti in obdelati praktično vso svetovno knjižno produkcijo. Avtor imenuje nacionalni program nabave in katalogizacije kot edinstveni podvig ameriške bibliotekarske stroke in dejanje izjemnih razsežnosti.

Ameriški nacionalni program je lahko nastal kot plod bogatih strokovnih izkušenj in kot plod močne bibliotekarske tradicije, že dolgo prisotne v ZDA. Omenimo le eno okoliščino: Library of Congress je vpeljala centralno katalogizacijo in tiskanje listkov že leta 1901. Nadalje je po drugi svetovni vojni močno naraslo zanimanje za neameriško literaturo; znanstveniki in raziskovalci so vedno bolj intenzivno segali po vseh virih literature in po čim bolj popolnih bibliografskih podatkih. Tudi Farmingtonov načrt ni izpolnil vseh pričakovanj. Vse bolj in bolj so se kazale potrebe po koncentraciji virov in opravil ter je končno bila dosežena zakonska osnova za popolno centralizacijo z nacionalnim programom nabave in katalogizacije.

Za izdelavo načrta nacionalnega programa gre zasluga ameriškem

Društvu znanstvenih knjižnic (ARL = American Research Libraries); projekt je bil leta 1965 predlagan in sprejet pred kongresom ter izglasovan zakon. Ameriška vlada je za izvedbo načrta odobrila zelo velika sredstva: 300.000 dolarjev za leto 1966, 3.000.000 dolarjev za leto 1967, 5.000.000 dolarjev za leto 1968 in 5.500.000 dolarjev za leto 1969. Za leto 1970 je bilo od predlaganih 7.356.000 dolarjev odobrenih le 4.500.000, kar je imelo za posledico ne predvidevano razširitev, temveč skrčenje programa. Izvedba samega načrta je bila na domačih tleh že pogojena (v USA sodeluje blizu 100 znanstvenih knjižnic v kooperaciji katalogizacije), raztegnila pa se je močno zunaj meja ZDA. — Kot smo že omenili, skuša Library of Congress zajeti vso svetovno knjižno produkcijo s pomočjo 9 regionalnih centrov za katalogizacijo v kooperaciji (London, Wiesbaden, Oslo, Hague, Paris, Beograd, Firenze, Tokyo, Dunaj), 3 nabavnih centrov (Nairobi, Rio de Janeiro, Djakarta) in 22 nacionalnih bibliografij (tudi Jugoslavija). V manj kot 4-letnem obdobju izvajanja programa je bilo zaposlenih 400 oseb. V letu 1968 je bilo obdelanih 179.000 knjig in v letu 1969 nadaljnjih 200.373 knjig, tiskanih in prodanih je bilo nad 100.000.000 katalognih listkov. Samo ob sebi je umevno, da je pri tako mnogoštevilni obdelavi in razmnoževanju potrebna organizacijska in profesionalna rutina ter visoka strokovna usposobljenost. Tudi težav ne zmanjka, vendar si pomagajo z avtomatizacijo.

Neodvisno od nacionalnega programa je LC prevzela katalogizacijo na magnetnih trakovih, imenovano projekt MARC I (eksperimentalni) in kasneje MARC II, ki se že vključuje v redno fazo nacionalnega programa za nabavo in katalogizacijo s pomočjo računalnika.

Eno izmed ključnih vprašanj, ki jih preučuje FIAB in v njenem okviru predvsem evropski bibliotekarski strokovnjaki, je namreč način, kako sodelovati v ameriškem projektu, da

bi tudi Evropa in preostali svet lahko koristno uporabila podatke, s katerimi tako lojalno zalagajo kongresno biblioteko. Trenutno namreč ugotavljajo (Kaltwasser), da se odvijajo program za nabavo in katalogizacijo samo v eni smeri. Vendar pa obstajajo ugodni pogoji, ki govorijo v prid dvosmerni akciji: ustvariti in uresničiti bi bilo treba resnično mednarodno kooperacijo, kar bi seveda sprva terjalo ogromne materialne in intelektualne napore velikega dela neameriških bibliotekarjev. Porodila se je tudi ideja, v Evropi ustvariti bogato centralno biblioteko, založeno z neevropskimi in neameriškimi knjižnimi zbirkami — avtor jo imenuje »biblioteka tretjega sveta«. Kot primer za centralizacijo knjižnih fondov navaja seveda kot prvo Library of Congress, nato pa centralno knjižnico za tehniške in prirodoslovne vede National Lending Library v Angliji. Kar zadeva mednarodno sodelovanje, je močno vprašljivo dejstvo, katere države so sploh tako napredne, da bi se mogle vključiti. Gre tudi za dežele v razvoju.

Evropa bi se skušala z vsemi svojimi napori vključiti v kooperacijo, da bi tudi sama lahko črpala svetovne bibliografske podatke, ki so trenutno dostopni le v mejah ZDA. Združene države že od nekdaj prekašajo evropske biblioteke glede nabave, obdelave in splošnega nivoja bibliotечnih uslug. Sredstva, s katerimi izvajajo svoj nacionalni program, pa so še poglobila razliko med ZDA in Evropo, saj avtor navaja »ameriško izzivanje« kot močno prisotno tudi v bibliotekarskem svetu.

V sklepu avtor izluči v dveh točkah naslednje predloge:

1. organizirati mednarodne sestanke odgovornih ameriških strokovnjakov in njihovih tujih partnerjev, kjer bi se v podrobnostih dogovorili o uporabnosti katalognih listkov Library of Congress, eventualni dodatni nabavi gradiva za neameriške knjižnice ter o internacionalizaciji projekta MARC.

2. V Evropi zmanjšati in omejiti nacionalistične težnje na minimum, da

ustanoviti multinacionalne centre z različnimi odgovornostmi in ustvariti ugodne pogoje, pod katerimi bi bil možen enakovreden dialog ZDA — Evropa.

V tem duhu bo potekalo nadaljnje delo svetovnih organizacij Unesco in FIAB v letu 1971.

Lepša Sturm

Bulletin des bibliothèques de France. 15/1970. N° 1—12.

Vsaka številka revije Bulletin des bibliothèques de France je obenem številka Bulletin de documentation bibliographique (Biltena bibliografske dokumentacije), ki se loči od revije le s svojo paginacijo. Bulletin de documentation bibliographique, ki ga pripravlja Bibliothèque nationale, je razdeljen na tri rubrike; te seznanjajo francoske bibliotekarje s tujimi knjigami, ki jih je dobila Bibliothèque nationale, prinašajo vsebino in ocene važnejših knjig in člankov in hkrati opozarjajo na nove francoske knjige in članke, ki vsebujejo za bibliografe zanimive podatke in bibliografije. Med ocenami člankov najdemo tudi recenzijo članka Vlada Novaka »Novo poslopje študijske knjižnice v Celju«, ki je bil leta 1967 objavljen v »Knjižnici«. Za uvod v recenzijo njen avtor Jean Bleton potoži, da si zaradi raznoličnosti jugoslovanskih jezikov in zelo majhnega števila jugoslovanskih strokovnih bibliotekarskih publikacij, ki so dostopne zunaj Jugoslavije, tuj bibliotekar le težko ustvari splošen pregled nad tem, kaj je bilo po drugi svetovni vojni ustvarjenega in kaj se dogaja na področju knjižničarstva v Jugoslaviji.

Sam Bulletin des bibliothèques de France je razdeljen na dva dela. V prvem delu objavlja članke z zelo raznolično vsebino, ki pa se večinoma omejuje na probleme in novice iz francoskega knjižničarstva. Kar štirje članki obravnavajo problem avtomatizacije in izkušnje, ki so si jih pridobile posamezne knjižnice na tem področju. Zanimive so statistike o izpo-

soji v francoskih knjižnicah, saj so zelo natančne in bogato dokumentirane z analizami. Tudi članek, ki govori o pomenu nove izdaje Recommendation ISO/R9 za transliteracijo cirilice v francoščino, obravnava za nas preozko specializirano temo. Med članki najdemo tudi širša poročila o delovanju posameznih francoskih knjižnic, precej pogosta tema člankov pa je tudi izbor najustrežnejšega sistema za stvarno klasifikacijo. Dolg in podroben članek analizira in predstavlja francoskim bibliotekarjem najnovejše thesauruse in zlasti opozarja na delo dveh profesorjev teološke fakultete v Strassbourgu, ki sta k delu Répertoire bibliographique des institutions chrétiennes dodala kazalo v petih jezikih, kar je pravi thesaurus. Avtor članka opozarja na to delo zaradi aktualnosti teme in natančnega in večjezičnega thesaurusa.

V drugem delu Bulletin des bibliothèques de France lahko zasledujemo razpise za prosta delovna mesta v knjižnicah, seznam novih moči ter novice raznih knjižnic in njihove najzanimivejše novosti.

Jožica Pirc

Informatik. Information und Dokumentation in Wirtschaft, Wissenschaft und Technik. Berlin, XVII/1970, št. 1—6, (344) str. 4°.

Urednik revije je imel v ministrstvu za znanost in tehniko NDR pogovor z državnim sekretarjem dr. Leopoldom (št. 6, str. 2—3), v katerem je le-ta izjavil: Ustvarjanje enotnega sistema informacij v znanosti in tehniki (IWT) ima namen pomembno dvigniti storilnost znanstveno tehničnega dela. IWT-center, ki se ustvarja, naj združi in koordinira delo vseh informacijskih centrov na področjih znanosti, tehnike in ekonomike; služiti mora vodilnim organom za dolgoročno planiranje, gospodarstvu za izpolnitev planskih nalog, predvsem pa znanstvenikom za stalno posodobljanje tehnologije. Dokumentacijska služba mora zato uporabljati najmoder-

nejše metode dela, predvsem avtomatske naprave za obdelavo podatkov in moderno reprografijo.

Misli in načrti tega pogovora so temelj razprav v naši reviji. Tudi članki, ki imajo izrazito teoretičen značaj, so končno namenjeni praksi. Med take bi šteli razprave o teoretičnih problemih informatike, kot so na primer razprava o semiotiki kot pomožni disciplini informatike (S. Reball, št. 1, str. 11—17), razprava o predmetu informatike (J. Koblitz, št. 2, str. 12—21; št. 3, str. 22—26), razprava o odnosu med informatiko in lingvistiko (L. Hoffmann, št. 3, str. 21) ipd.

Druga skupina člankov je teoretično-praktičnega značaja in sodijo vanjo zlasti obravnave pri poskusih z izdelavo tezavrov. Ker je vprašanje tezavrov tesno povezano tudi z nadaljnjim razvojem bibliotekarske stvarne klasifikacije in notacije, je primerno, da v naši reviji o tem spregovorimo in s tem okvirom tudi omejeno poročilo na nekaj tovrstnih člankov.

ZIID (Zentral-Institut für Information und Dokumentation), izdajatelj revije Informatika, je sklical za 21. januar 1970 v Berlinu zborovanje o izkušnjah in problemih pri uvajanju elektronske obdelave podatkov v informatiki in dokumentaciji (poročilo v št. 2, str. 22). Na njem so razpravljali o organizaciji informacijske službe, predvsem o povezovanju le-te v enoten sistem informacij okoli IWT-centra, dalje o tip-projektu R 300, ki so ga izdelali in preskusili v velikem raziskovalnem centru kombinata Robotron za avtomatizacijo obdelave podatkov v informatiki, v zvezi s tem projektom pa je postavljena vrsta vprašanj in kopica rešitev za nadaljnjo praktično uporabo projekta, ki naj bi se z letom 1971 začel uvajati v večino informacijskih služb.

Glavno predavanje na tem zborovanju je imel direktor ZIID Bertram Winde in je posebej priobčeno v reviji (št. 3, str. 9—12: O oblikovanju

modernega informacijskega sistema za znanost in tehniko — IWT). V njem opozarja avtor najprej na temeljne (organizacijske) probleme pri razvoju informacijskih služb, dalje na tiste osnovne korake, ki jih je treba narediti, da bo projekt R 300 v praksi učinkovit in združen z najvišjim ekonomskim učinkom, in končno na nujnost, da se po projektu R 300 izdela preskusni sistem na fondu od 1000 do 2000 dokumentov in glede na 50 do 100 tipičnih iskalnih vprašanj oziroma tipičnih profilov uporabnikov. Ta test naj bi dal odgovore na naslednja konkretna vprašanja: kakšne osnovne in kakšne obrobne informacije naj zbira in daje določeni delni člen v sistemu informacijske službe, katere besede naj sestavljajo jedro njegovega besednega zaklada, kolikšno naj bo srednje število deskriptorjev v njegovem tezavru oziroma kategorij njegove sistematike, kako specifični naj bodo deskriptorji in kakšen naj bo s tem v zvezi obseg tezavra oziroma globina indeksiranja dokumentov, da se ob specifičnem iskanju na eni strani ne sproži v odgovorih preveč balasta, ob generalnem iskanju na drugi strani pa zopet ne premalo odgovorov.

Teoretično razpravo o tezavrih je napisal Werner Pressler: Pomen, zgradba in preskus tezavra (št. 6, str. 4—18). Ob nenehno rastoči poplavi informacij in ob vedno številnejših zahtevkih po informacijah je nujen pogoj uspešnega informiranja, da se ustvari skupen in enoten jezik tako za beleženje kot iskanje informacij, predvsem če pomislimo na uporabo avtomatike pri teh poslih. Naravni jezik je treba preoblikovati s pomočjo notnih deskriptorjev za vse sozvočne ali enakozvočne izraze (sinonime in homonime) in z njimi kolikor mogoče ukrotiti njegovo prekipjavajočo semantično moč. Tezaver je zbirka takih deskriptorjev pa tudi nedeskriptorjev (kazalk, ki kažejo na deskriptorje) in obenem sistem, ki s podrejenimi in nadrejenimi deskriptorji odkriva odnose med njimi, pri čemer ne gre prav nič za ustvarjanje

hierarhije pojmov, ampak le za njihovo povezovanje med seboj in s tem za dinamičnost sistema. Tezaver je torej sestavljen iz formalnega abecednega dela, iz sistematičnega kategorizirajočega dela, iz sistema kazalk in iz sistema deskriptorske sintakse za določanje medsebojne odvisnosti. Obseg in struktura tezavra sta odvisna od stroke in od globine njene obdelave. Tezavri za določene stroke ali discipline so delni tezavri, vrsta delnih tezavrov pa sestavlja skupen tezaver; v obeh more biti vsak deskriptor le enkrat naveden. V operativnih tezavrih pa so lahko deskriptorji izbrani iz različnih delnih tezavrov; tudi se lahko v različnih operativnih tezavrih ponavljajo isti deskriptorji, a zato skupek operativnih tezavrov ne more biti skupni tezaver. Avtorjeva izvajanja so podkrepljena z mnogimi grafičnimi shemami in algoritmičnimi enačbami zlasti za prikaz pojmovnih odnosov med deskriptorji in kategorijami v tezavrih. Podkrepitev teorije je končno tudi poročilo o prvih izsledkih testa na operativnem tezavru za področje »tehnološko projektiranje«, izdelanem v letu 1969.

Konkretnjeje poroča Werner Kleeberg o izdelavi in izpopolnjevanju tezavra za področje poljedelstva in živilskega gospodarstva (št. 6, str. 19 do 20). Za posamezne discipline tega področja so se osnovali delni tezavri, ki bodo kasneje združeni v skupni tezaver področja. Posla so se lotili z deduktivno metodo in iz 50 letnikov osrednjega poljedelskega glasila zbrali 1,2 milijona stvarnih pojmov, ki se nanašajo na stroko; po normah ZIID so to gradivo znanstveno obdelali in uredili v delnih tezavrih. Pri njihovi notranji ureditvi so uporabljali štiri vrste kazalk: 1. kazalke od nedeskriptorja k deskriptorju; npr.: kmetijski vlačilec gl. traktor; asfaltni beton gl. pod: beton; — 2. kazalke od podrejenega do nadrejenega deskriptorja; npr.: mrežni sipalnik gl. sipalnik za gnojila; tresni sipalnik gl. sipalnik za gnojila; verižni sipalnik gl. sipalnik za gnojila; — 3. kazalke od nadreje-

nega do podrejenega deskriptorja; npr.: sipalnik za gnojila, mrežni gl. tam [namreč pod: mrežni sipalnik] itd.; — 4. kazalke od deskriptorja do pridruženega deskriptorja; npr.: enosni voz gl. tudi: kimpež. Pomen kazalk pod 2 in 3 je zlasti v tem, da ustvarjajo do neke mere sistemsko povezavo deskriptorjev. Na ta način je bilo v delnih tezavrih zbrano 100.000 stvarnih pojmov (deskriptorjev, nedeskriptorjev in kazalk), katere zdaj preverjajo, dopolnjujejo in prilagajajo avtomatski obdelavi.

Med mnogimi članki s podobno konkretno tematiko naj za konec poročila povzamemo še članek, v katerem V. V. Otradinskij in N. D. Kravčenko opisujeta avtomatizirano metodo indeksiranja tekstov (št. 3, str. 34—42). Indeksiranje je v bistvu spreminjanje osnovne vsebine dokumenta v izraze, primerne za vpis in iskanje dokumenta pri avtomatski obdelavi podatkov; gre torej za prevajanje izrazov iz naravnega jezika v indeksni jezik. Ko dokument najprej zgrnemo v zgoščen prikaz oziroma anotacijo, povzamemo iz nje najprej vse izraze, ki pomenijo predmete, nato izraze, ki označujejo vidike; prvi se v indeksnem jeziku imenujejo deskriptorji predmetov, drugi pa deskriptorji vidikov ali bolje: prvi deskriptorji, drugi indikatorji. Upoštevanje indikatorjev je nujno predvsem zato, da indeksnemu jeziku ohranimo čim več semantične moči naravnega jezika (absolutni ekvivalent je nedosegljiv) in s tem omogočimo čim zvestejše prevajanje tudi v obratnem smislu (ob iskanju podatkov). Razprava navaja vrsto takih indikatorjev za tehnična področja, ki so bili empirično povzeti iz podnaslovov tehnične literature v stvarnem katalogu Leninske biblioteke v Moskvi; te indikatorje primerja z deskriptorji druge stopnje v Astia-tezavru in s seznamom »pokažateljev vidika« v EJC-tezavru. Zlasti pa se posveča razprava tistim prijemom pri indeksiranju, ki naj omogočijo indeksnemu jeziku ohranitev čimvečje semantične moči. Končno

zgrne razprava izsledke v algoritmične sheme in navaja štiri primere takega indeksiranja.

Stanislav Kos

International Library Review. London & New York. Vol. 2/1970, No. 1—4.

International Library Review je novost na bibliotekarskem področju, začela je namreč izhajati šele v letu 1969. Svoje stroke se loteva s kar najširših vidikov, od mednarodnega in primerjalnega bibliotekarstva do dokumentacijske in informacijske službe. Tudi se ne omejuje na posamezne tipe knjižnic, temveč obravnava tako narodne in univerzitetne knjižnice kot specialne, in posveča enako pozornost ljudskim in mladinskim knjižnicam. Prav tako širok razpon ima glede na upoštevane stroke; zajeti skuša tako humanistične in družbene vede kot naravoslovne in tehnične. V geografskem pogledu pa skuša zaobseči poleg Evrope, Amerike in Avstralije še celo vrsto držav v razvoju, ki knjižnične tradicije doslej še nimajo.

Revija je razdeljena na vrsto stalnih rubrik, ki pa so dovolj gibljive, da se lahko vsakokrat prilagodijo aktualnemu gradivu. Od večine drugih bibliotekarskih revij se loči tudi po tem, da nima rubrike za knjižna poročila in ocene. O novostih sicer poroča (resda bolj sumarično in ne najbolj pregledno) v stalnem uvodniku pod naslovom *Editorial Commentary on Publications and Documents Received*; večkrat pa se ta uvodnik omejuje na komentiranje gradiva, ki ga prinaša tista številka revije. Med poročili ostaja revija na tekočem zlasti glede na publikacije UNESCO, IFLA, IATUL in drugih strokovnih združenj, prav tako skuša sproti poročati o mednarodnih konferencah, simpozijih, zborovanjih in drugih sestankih bibliotekarskih in dokumentalističnih organizacij. Posebej naj omenimo še aktualne bibliografije o jeziku in literaturi posameznih narodov (doslej so izšle za Anglijo, Francijo in Nemčijo), ki so ustrezno in kritično anotirane

in zato dragocen pripomoček za vsakogar, ki se ukvarja s temi področji.

Na tem mestu naj opozorimo še na obsežen članek izpod peresa Arthurja T. Hamlina z naslovom *Knjižne zbirke v britanskih univerzitetnih knjižnicah* (The Book Collections of British University Libraries). Članek ima podnaslov »Reakcija Američana«. Avtor je namreč kot štipendist Fulbrightovega programa raziskoval knjižni fond britanskih univerzitetnih knjižnic in ga primerjal s fondom istovrstnih ameriških knjižnic. Svoje delo je opravil na štirinajstih angleških univerzah, ki datirajo iz preteklega stoletja. Kot sam priznava, je temeljna slabost njegove študije v tem, da spričo omejenega časa ni utegnil preučiti teh knjižnih zbirk z vidika učnega načrta vsake izmed univerz in tudi ne z vidika njenih specialnih raziskovalnih usmeritev. Avtorjeva teza je v glavnem ta, da bi morala biti izbira in nabava knjig tu skupna skrb in odgovornost učnega in knjižničnega osebja. Vendar se članek podrobneje ukvarja predvsem s tistim delom knjižnega fonda, za katerega naj bi skrbel — in navadno tudi skrbi — knjižnični kader. Članek začena s kvantitativno primerjavo med angleškim in ameriškim tipom univerzitetne knjižnice in ugotavlja, da so po obsegu angleške dosti manjše od ameriških, in da si ameriške lahko privoščijo precej več duplikatov. Avtor skuša nato predložiti norme, koliko zvezkov (knjig in periodik) naj bi imela univerzna knjižnica, nadalje, koliko zvezkov naj bi prišlo na posameznega fakultetnega učitelja, koliko na študenta, koliko na posamezna področja in študijske stopnje. Vendar vse kaže, da se avtor sam zaveda problematičnosti takšnega normiranja, in tudi priznava, da bi bilo komajda izvedljivo, ker se posamezne stroke po svojih potrebah tu vse preveč razločujejo. Še težavneje pa je meriti in normirati kvaliteto neke knjižne zbirke, saj se mora vsaka izmed njih prilagajati posebnim zahtevam univerze oziroma fakultete, ka-

teri služi. Veliko gradiva je takega, da je lahko dragoceno za eno knjižnico, medtem ko je za drugo brez vrednosti. Tudi individualno raziskovalno delo fakultetnih učiteljev dostikrat terja nabavo takega gradiva, ki v objektivnem pogledu ne more biti dosti vredno. Nadaljnja posebnost univerzskih knjižnic so darila in zapuščine posameznih fakultetnih delavcev in darila sorodnih institucij. Spričo takih posebnih potreb in značilnosti fakultetnih knjižnic obstoji nevarnost, da se ob ozko specializiranem gradivu zanemarijo splošna temeljna dela za neko področje, in prav za ta mora skrbeti bibliotekar v fakultetni knjižnici. Poleg osnovnih priločnikov, monografij, periodik itn. je treba dajati še poseben poudarek nabavi bibliografskega in referenčnega tiska. Avtor članka si je za merilo izbral 66 naslovov del, ki po njegovi presoji predstavljajo temeljni fond sleherne univerzitetne knjižnice (v glavnem gre tu prav za bibliografije in enciklopedije, ki so nato še posebej in z anotacijami navedene v dveh dodatkih na koncu članka), in s temi deli je skušal testirati vrednost in aktualnost obravnavanih štirinajstih knjižnic. Pri tem je upošteval predvsem potrebe pedagoško-znanstvenih delavcev in študentov višjih stopenj, torej takih porabnikov knjižnic, ki se ukvarjajo s samostojnim raziskovalnim delom. Tu je moral avtor ponovno ugotoviti veliko razliko med strokami tudi v tem, da za nekatere (npr. za kemijo) obstoje podrobne in tekoče bibliografije, medtem ko nad drugimi področji (kot so npr. humanistične in družbene vede) takega bibliografskega pregleda ni. Tudi za nekatere stroke (npr. za fiziko) prihajajo v poštev predvsem izsledki zadnjih desetih let, medtem ko prej omenjeni področji časovno ni mogoče omejevati; tu mora bibliotekar celo skrbeti za nabavo takih antikvarnih del, ki so za neko specialno knjižnico posebej zanimiva. Ob sklepu članek ugotavlja, da je na obeh straneh Atlantika le malo bibliotekarjev,

ki bi mogli dovolj svojega časa posvečati izbiri knjig; zato predlaga, naj bi univerzitetne knjižnice nastavljale bibliotekarje — specialiste za posamezna področja, ki bi usmerjali nabavno politiko, pri tem ko bi vzdrževali pregled nad novimi publikacijami iz svoje stroke, pa tudi čim tesnejše stike s pedagoško-znanstvenim osebjem na univerzi. Kljub svoji omejitvi na anglo-ameriško področje pri naša pričujoči članek dovolj zanimivih podatkov in pobud, da so vredne premisleka tudi glede na univerzitetne knjižnice drugod.

Katarina Bogataj

Nachrichten für Dokumentation.
Zweimonatsschrift für Forschung und Praxis der Dokumentation. Frankfurt a. M., XXI/1970, št. 1—6, (XXIV) + 284 + B 58 str. + 4 str. corr. 4°.

Kot v prejšnjih je tudi v lanskem letniku večina člankov posvečena ozkim specialnim vprašanjem informatike tako na teoretičnem kot na praktičnem področju. G. Wersig in K. H. Meyer-Uhlenried nadaljujeta v dveh člankih razpravo iz prejšnjega letnika o terminoloških poskusih v informatiki. Več člankov razpravlja o teoretskih osnovah dokumentacijskih sistemov ter o metodah njihovega testiranja za presojo in vrednotenje sistemov. Bolj konkretni so članki, ki obravnavajo probleme posameznih vrst dokumentacije (filozofske, lingvistične ipd.). Predvsem praktični, dasi tudi teoretični, pa so članki, ki razpravljajo o tezavrih in z njimi povezanih problemih; kodifikacija pojmovnih gesel je v tesni zvezi z nadaljnjim razvojem stvarne klasifikacije tudi v bibliotekarstvu, pa zato ne bo odveč, če se poročilo o reviji dotakne predvsem teh vprašanj.

V tej zvezi naj omenimo najprej poročilo A. Gessela o drugem FID-seminarju, ki je bil od 1. do 5. junija 1970 v Frankfurtu in je razpravljal o mestu decimalne klasifikacije v sistemih avtomatske obdelave podatkov (str. 170—171). Na seminarju so vzbu-

dila posebno pozornost predavanja, ki so se ukvarjala s primerjavo UDK in tezavrov ter s problemi, ki izvirajo iz strukture UDK. Postavljena je bila zahteva po koreniti spremembi te strukture (H. Arnzt, B. Vickery), prikazana pa tudi možnost, kako UDK prilagoditi novim zahtevam informatike (M. Rigby, I. Dahlberg). Ker bo letos konferenca FID o tej problematiki pri nas v Jugoslaviji, je morda tudi zato primerno, da se поблиže seznanimo z nekaterimi predlogi seminarja v Frankfurtu, kot so razvidni iz člankov sodelavcev na seminarju, posebej priobčenih v reviji.

Helmut Arnzt izhaja v svojem članku »DK — fasetna klasifikacija« (str. 139—142) iz dejstva današnje dvojnosti v informatiki: klasifikacije — tezavri; prve se posvečajo predvsem sistemskim vprašanjem ter so jim terminološki problemi drugotnega pomena, nasprotno pa se drugi ukvarjajo predvsem s kodifikacijo terminov za posamezne kategorije znanja. Če bi tezavri za posamezna strokovna področja ustrezali specifično njim ustreznim fasetam v UDK-sistemu, bi omenjena dvojnost ne samo odpadla, ampak bi tudi UDK-sistem postal resnično univerzalen. O univerzalnosti sistema UDK res težko govorimo ob dejstvu, da na primer kar 75 odstotkov terminov iz Evratom-tezavra in dobra polovica terminov iz Test-tezavra v UDK ni zajetih; pri tem ne gre le za posamezne predmete, marveč tudi za predmetne skupine, ki jih UDK ne upošteva, v tezavrih pa so nadrobno obdelane. Po drugi strani pa je v UDK cela vrsta predmetov, ki v določene skupine ne spadajo, ali predmetov, ki lahko spadajo še v druge skupine, pa skupin, ki po nobeni logiki ne spadajo v določene razrede itd. Tem pomanjkljivostim je po mnenju avtorja pglavitni vzrok v pretirani zavzetosti UDK za sistemsko urejanje, zlasti pa v nesmiselni skrbi UDK za hierarhično zgradbo sistema. Sistemsko preokupacija UDK naj bi se omejila zgolj na strokovne skupine in podskupine, nadaljnjo razporeditev

predmetov in vidikov pa naj bi oskrbela fasetna struktura UDK.

Te načelne postavke je konkretno zbirala Ingetraut Dahlberg v razpravi: O možnostih preureditve DK (str. 143—151). Protokol Unisista (univerzalni sistem informacij) iz januarja 1970 ugotavlja, da nimamo priporočljivega univerzalnega klasifikacijskega sistema. Tudi UDK ni tak sistem, vendar bi po mnenju avtorice lahko tak postal, če bi ga na novo in enotno uredili. Najprej bi bila potrebna nova razporeditev strokovnih skupin in podskupin (za glavna in podrejena strokovna področja) na osnovi Ranganathanove fasetne analize in drugih modernih klasifikacijskih raziskav. Avtorica meni, da bi za notacijo glavnih in podrejenih strokovnih področij zadostovalo štirištevlično število, in predlaga novo notacijo in razporeditev strokovnih področij v te skupine in podskupine: 1 Strukturne vede (matematika, statistika, kibernetika itd.); 2 Geovede (fizika, kemija, geologija itd.); 3 Biologija (botanika, zoologija, biofizika itd.); 4 Uporabne vede biologije (medicina, veterina, poljedelstvo itd.); 5 Antropologija (človek in zemlja: etnologija, zgodovina, zemljepis itd.); 6 Družbene vede (človek med ljudmi: politika, pravo, gospodarstvo itd.); 7 Inženirstvo (prometna tehnika, gradbena tehnika itd.); 8 Informacijske vede (muzeologija, arhivistika, bibliotekarstvo, dokumentacija, komunikacije itd.); 9 Duhovne vede (literatura, umetnost, glasba, filozofija, teologija itd.).

Za nadaljnjo klasifikacijsko razporeditev samih področij pa predlaga avtorica fasetno strukturo, kakršno uporabljajo že mnogi tezavri in tudi DK-sistemu ni tuja, saj praktična uporaba splošnih in posebnih privesnih vrstilcev ni drugega kot možnost prostega kombiniranja vedno znova ponavljajočih se kategorij; tem kategorijam je treba zagotoviti le enotnost uporabe na vseh strokovnih področjih, pa čeprav se bo specialna vsebina teh kategorij od področja do področja spreminjala in čeprav ne-

katere kategorije na posameznih področjih ne bodo zastopane; bistveno je, da ima ena in ista kategorija za vsako področje vedno isto mesto. Tako mesto imajo v UDK le splošni privesni vrstilci, posebni privesni vrstilci pa so veljavni le za določene skupine, pa čeprav se ponavljajo v raznih skupinah. Po načelu »pretrgane razdelitve« (v nasprotju s hierarhično) naj bi splošnim kategorijam določili posebne fasete, uporabljive za vsa strokovna področja v preurejeni UDK, predstavljali pa naj bi jih ti-le posebni pomožni vrstilci: .01 teoretične raziskave (splošni problemi stroke); .02 predmeti (deli, komponente itd.); .03 procesi (postopki, metode, opravila itd.); .04 pridevki (pritičke, lastnosti, znaki itd.); .05 (začasno prosto mesto); .06 urejanje (organizacija, orientacija, status itd.); .07 odnosi (notranji, zunanji itd.); .08 determinacija (funkcija, vpliv, učinek, uporaba itd.); .09 sodba (vrednotenje itd.). — Za lažje razumevanje razlike med prejšnjo in novo razporeditvijo in notacijo v UDK naj navedemo primer: zavode za alkoholike navaja sedanja UDK na dveh mestih, v skupini 17 (etika) z vrstilcem 178.6 in v skupini 72 (arhitektura) z vrstilcem 725.65; nobenega sledu pa ni o tem predmetu v skupinah zdravstvo, rehabilitacija, sociologija, psihologija, dasi je jasno, da predmet sodi tudi v te skupine. V novi UDK bi omenjeni predmet dobil le fasetno oznako .02... (kategorija predmetov), ne glede na skupino ali njeno hierarhično zgradbo; kot privesni vrstilec se bo ta fasetna oznaka dodajala osnovnim vrstilcem tistih strokovnih skupin, kjer bo pač ta predmet nastopil.

Kaj pa s splošnimi privesnimi vrstilci za kraj, čas, vidik, jezik, raso, osebo in obliko? Nekatere od teh splošnih kategorij bi lahko ostale tudi v novi UDK s spremenjeno ali prilagojeno notacijo; nekatere pa bi kazalo upoštevat v samostojni skupini, zlasti takrat, ko je posebej poudarjena splošnost obravnave o predmetu. Ta skupina bi bila označena z 0 (ki zato

zgoraj ni navedena) in bi imela na primer te podskupine: 01 (naravni zakoni, matematični zakoni, algoritmi, formule itd.); 02 (snovi, materiali itd.); 03 (rastline); 04 (živali); 05 (osebe); 06 (zavodi, organizacije); 07 (proizvodni tehnike); 08 (dokumenti) ali podobno. — Taka bi bila v grobih obrisih paradigmatična (oblikovna) zgradba nove UDK; sintagmatična (pomenska) zgradba v sestavljenih vrstilcih pa bi ohranila bistvene prvine tako semantičnih kot sintaktičnih odnosov z nekaterimi poenostavitvami in dopolnitvami v notaciji.

Ob koncu svoje obširne razprave se avtorica dotakne še vprašanja o izdaji nove UDK. Njena splošna izdaja bi res predstavljala problem, ki pa ne zasluži večje skrbi kot »mundanum« in njegova že davno preživela enciklopedičnost; skratka, splošna izdaja nove UDK ni potrebna (prim. tudi H. Arnzt v navedenem članku). Pač pa bodo potrebne posebne izdaje v taki ali podobni obliki: izdaja A naj bi vsebovala le strokovna področja z vsemi splošnimi privesnimi vrstilci in s skupino O (za splošne javne knjižnice); izdaja B bi imela poleg vsebine v izdaji A še prvo in drugo stopnjo (po obsegu notacije) posebnih privesnih vrstilcev (za znanstvene knjižnice); izdaja C bi bila popolna izdaja vseh splošnih in posebnih privesnih vrstilcev; izdaja D pa bi bila namenjena posameznim glavnim skupinam, enemu ali več strokovnim področjem, z dodatkom izdaje A ali B, oziroma brez dodatka ob souporabi izdaje C (za specialne knjižnice in dokumentacijske službe).

Ker smo se v poročilu obširneje zadržali ob novih klasifikacijskih iskanjih, naj za konec le omenimo kratic, a zelo izčrpen članek Jutte Schön, ki poroča »O tezavru tehničnih in znanstvenih izrazov« (Thesaurus of Engineering and Scientific Terms — TEST, str. 110—113), ki ga je izdal EJC (Engineers Joint Council) leta 1967 v New Yorku.

Stanislav Kos

Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Zweimonatsschrift. (Organ des Vereines Deutscher Bibliothekare und des Vereines der Diplom-bibliothekare an wissenschaftlichen Bibliotheken.) Frankfurt a. M. XVII/1970, št. 1—6, (VI) + 428 str. 8°.

Ko sem lani poročal o 16. letniku, sem zapisal, da »težišče člankov v zadnjem letniku te priznane revije obravnava širok obseg vprašanj ob problemu človek — stroj«. In če primerjam sedaj predlanski in lanski, tj. 17. letnik, se mi nehote vsiljuje glasbena primera: prvi me spominja na mogočen, monoliten akord, ki je zazvenel v prostor, slednji pa na množico delnih tonov, ki sedaj iz tega prostora odzvanjajo in dajejo prvobitnemu akordu novo barvo ter — pomen.

Zakaj? Pojav ter nagli razvoj kibernetike in informacijske teorije po drugi svetovni vojni sta botrovala tudi skokovitemu razvoju elektronskih računalnikov: avtomatska obdelava podatkov je postala nekje nujnost, drugje pa tudi moda. In v tem primeru se je računalnik spremenil v bumerang, vendar v pozitiven bumerang: nove ideje, nove možnosti in nove zahteve so marsikatero znanost postavile na drugačne teoretične osnove, marsikateri panogi pa so tako teoretično osnovo ponudile: sedaj jo je torej treba razdelati, tako rekoč umestiti.

Če K. W. Neubauer pravi v 17/311, da »morajo knjižnice po pionirski dobi prav zaradi pritiska računalnikov odkrivati nova področja njihove uporabe, da bo računalnik v knjižnicah vsaj post festum dobil svojo gospodarsko utemeljitev in da ne bo videti kot bibliotekarska gonja za modernizmom«, je to sicer ena plat medalje, ki pa že sama po sebi precej pove. V 16. letniku je Walter Lingenberg namreč navedel kar 19 ustanov, ki že uporabljajo računske stroje (različnih tipov in iz različnih tovarn) in imajo tudi precej literature, celo interne, o problemih, ki se pojavljajo

ob prehodu na novo tehniko. To pomeni, da mora vsaka knjižnica izdelati svoj program, ki je prilagojen njenim potrebam in možnostim njenega računalnika. Če ob tem primerjamo še v 17. letniku objavljene članke Gustava Ineichena: Bibliografija in strojna dokumentacija. Romanska bibliografija U. Fellmanna, S. Schröderjeve in W. Brinkmanna: Strojno knjiženje izposoje v skladiščni knjižnici (v Aachnu) ter H. Heima: Strojno knjiženje izposoje v Univerzitetni knjižnici v Bielfeldu, ki kažejo dokaj različne koncepcije pri uporabi strojev, potem dobimo sliko o precejšnji razdrobljenosti na tem področju, ki pa obenem kaže, koliko problemov bo še treba rešiti in kako krčevita so prizadevanja nemških kolegov, da bi našli zares idealno skupno pot. O tem, koliko težav je na tej poti v narodnih in mednarodnih okvirih, nam povedo članki Christe Bossmeyer: Razvoj enotne popisne sheme (v Nemčiji ob sodelovanju bibliotekarjev in dokumentalistov), Anneliese Budach: Mednarodno poenotenje vpisa in F. G. Kaltwasserja: Mednarodno srečanje strokovnjakov za katalogizacijo v Kopenhagnu 1969 (na tem srečanju je sodelovala tudi naša priznana bibliotekarka Eva Verona).

Računalnik je torej tu in z njim tudi problemi. Toda nove možnosti in nove ideje so povzročile, da vse močnejše trka na vrata še eno in to ključno vprašanje, ki ga obravnava Rolf Kluth v članku: Ali obstaja znanost o knjižnicah?

Problem ni nov, toda pereč. Nemci so se ga lotili s svojo priznano preciznostjo in tako so v času od 27. do 29. 10. 1969 priredili v Kölnu kolokvij na temo »Znanost o knjižnicah«. Primerjava z Ameriko in socialističnimi državami (brez Jugoslavije) je pokazala, da tam tega problema ne poznajo, knjižničarstvo torej je znanost. Podobni so tudi rezultati kölnskega kolokvija: knjižničarstvo moremo definirati kot znanost in jo vključiti v okvir komunikacijskih oz. informacijskih znanosti. Pri tem pa je treba

odgovoriti na ta vprašanja: 1. knjižničarska znanost v sistemu znanosti; 2. raziskovanje na področju knjižničarstva in 3. terminologija.

Položaj knjižničarske znanosti v sistemu drugih znanosti nima samo teoretičnega, ampak tudi praktičen pomen, predvsem če razumemo knjižničarstvo kot del komunikacijske oz. informacijske znanosti, kar pa pomeni, ukvarjati se intenzivno s problemi komunikacij in precizno določiti funkcijo knjižnice v komunikacijskem procesu.

S problemom uvrstitve knjižničarstva v sistem drugih znanosti pa je tesno povezano vprašanje terminologije. Žal je na tem področju še precej zmede, toda če hočemo na knjižničarsko znanost gledati z drugačnimi očmi, kot smo doslej, potem nas ta terminološka zmeda ne sme zavesti, da bi knjižničarstvo kot znanost odklanjali, nasprotno: razjasnjevanje terminov mora postati razjasnjevanje problema samega. Če bi knjižnica bila samo ustanova za nabavo in izdajo gradiva, potem ne potrebujemo nobene knjižničarske znanosti. Res je, da knjižnica nabavlja gradivo in ga daje uporabnikom, da je torej nekakšen obrat, urejen po ekonomskih načelih, toda šele **aktivno** informacijsko delo je tisto, kar knjižnici in knjižničarstvu daje pravico do naslova znanstvene panoge. Samo novo ime za stari predmet ali pojem ne pomeni še ničesar, biti mora tudi — ali pa predvsem — program.

Knjižničarstvo kot znanost mora torej raziskati in pojasniti, kakšne naloge in kakšen položaj ima knjižnica na področju komunikacij in informacij. Je komunikacijski center ali relejna postaja, je informacijski sistem ali delček nekega informacijskega sistema, morda celo črpa iz različnih informacijskih sistemov? In to je naloga raziskav na področju knjižničarstva, ki imajo širok obseg: psihologija bralca, njegove potrebe in njegov odnos do knjižnice, sociološka slika bralca, preiskava fondov in nabavna politika, primerjalne raziskave

gospodarnosti in učinkovitosti klasičnih sistemov, sploh vsakovrstne dejavnosti knjižnice, tudi njen materialni in tehnični položaj.

Knjižničarska znanost je torej možna, pravzaprav že obstaja, treba jo je le konsolidirati, strniti v sistem in ji najti mesto v okviru drugih znanosti. Toda kdo je poklican za to? Kakor se praktični zdravnik ne ukvarja z medicinsko znanostjo, tako ne moremo pričakovati od bibliotekarja, da bi se ukvarjal ob vsakodnevnem delu še aktivno s knjižničarsko znanostjo, čeprav ji more in celo mora dajati dragocene prispevke. Kažipot je torej usmerjen k bibliotekarskim šolam oz. univerzam. In kakšen je položaj v Nemčiji? Izmed 37 visokih šol, ki jih je pisec anketiral, jih 17 navaja v svojem predmetniku bibliotekarstvo, čeprav so nazivi precej različni (bibliotekarstvo, bibliotekarstvo z dokumentacijo, znanost o knjigi in knjižničarstvu, medicinska oz. pravna dokumentacija, itd.). Šestnajst visokih šol prireja za svoje študente uvod v uporabo knjižničnega gradiva in bibliografij, v metodo znanstvenega dela in v nauk o rokopisih; ponekod ima to nalogo poseben predavatelj. Čeprav stanje ni zadovoljivo, je pot bibliotekarstva na univerzi jasno začrtana, kajti moderne knjižnice so zahteva časa: tem in takim zahtevam pa bo ustrezala le knjižnica, ki bo delala na znanstveni osnovi. (Še enkrat opozarjam na Grunwaldov članek »Bibliotekar in njegovo šolanje« v 16. letniku te revije. Zanimiva dopolnitev Kluthu!)

Naj končno še dodam, da sem preštel oglase za prosta bibliotekarska mesta v 1. zvezku lanskega letnika: teh je kar 35... In če govori Kluth o nezadovoljivem stanju v nemškem knjižničarstvu in če opozarja, da morajo prav bibliotekarji s svojim delom prispevati k afirmaciji knjižničarske znanosti, če torej bije plat zvona, potem se moramo tudi mi zamisliti in nekaj storiti, sicer nas bo razvoj pregazil. Zakaj tudi nam je napočil čas, ko bomo morali z vso resnostjo

ugotoviti, ali je naše bibliotekarstvo samo veda ali že znanost, ko bomo morali skupaj s kolegi v drugih državah jasno povedati, kakšno mesto zavzema bibliotekarstvo v sistemu drugih informacijskih znanosti, in — če se vrnem k tisti glasbeni primeri na začetku poročila — ko bomo morali udariti akord, ki nam zdaj še samo nekje od daleč pozvanja v ušesih: skratka, knjižnični delavci moramo vedeti, ali bomo v raznoličnem informacijskem orkestru bodočnosti igrali orgle ali orglice.

Vasja Sterle

Zentralblatt für Bibliothekswesen.

Leipzig LXXXIV/1970, št. 1—12, 768 str.

Med razpravami lanskega letnika, ki povečini obravnavajo splošna bibliotekarska vprašanja, vzbudita največ pozornosti oba prispevka K. H. Bella. V prvem članku razlaga avtor matematični model za izračunanje potrebnega števila sedežev v čitalnicah univerzitetnih in visokošolskih knjižnic. S tem modelom oziroma formulo — dobili so jo tako, da so analizirali in matematično zajeli vse vidike, ki vplivajo na obisk čitalnic — je mogoče za vsako knjižnico posebej izračunati potrebno kapaciteto. Tudi članek v 12. št.: Problemi uporabnosti znanstvenih metod pri planiranju in delovanju znanstvenih knjižnic, ki je skupno delo avtorjev K. H. Bella in E. Kabusa, prinaša sodobne metode v študij organizacije in racionalizacije knjižnic. Avtorja priporočata namreč spoznavno teoretični in metodološki inštrumentarij kibernetike, ki prisili analitika k objektivni preiskavi in izloči vse subjektivne (bibliotekarske) kriterije. Kibernetična metoda ne prinaša novih spoznanj v bibliotekarstvo; z njeno pomočjo pa je mogoče jasneje razčlenjevati in precizneje zajeti znane probleme organizacije bibliotečnega dela.

Vsakemu, ki se želi na hitro seznaniti z bistvom reforme francoskih univerzitetnih knjižnic, priporočamo

zapis O. Tyszka, znanega strokovnjaka za vprašanja univerzitetnih knjižnic.

Teme drugih razprav so napr.: Lenin in bibliotekarstvo, anotacija v sistematičnem katalogu, nova katalogna pravila, restavriranje dragocenih tiskov, terminološka razprava o pojmu strokovne knjige ipd.

Bolj živo v bibliotekarsko življenje Nemške demokratične republike posegajo prispevki v rubriki Diskusije. V letu 1970 je izšla namreč Konceptija o regionalnih splošno znanstvenih knjižnicah v okrajih in Osnutek odredbe o izgradnji in poslovanju centralnih strokovnih knjižnic, ki ju je pripravila delovna skupina sosveta za bibliotekarstvo pri Ministrstvu za kulturo na osnovi obeh prejšnjih odredb, odredbe o enotnem bibliotečnem sistemu in Odredbe o nalogah bibliotečnega sistema NDR. Konceptija oziroma bibliotečni sistem nasploh je bila tudi glavna tema na spomladanskem posvetovanju bibliotekarjev v Dresdenu in je sprožila mnogostranske, zanimive in strastne debate. Popolnoma razumljivo, saj se v novem bibliotečnem tipu združujejo interesi različnih bibliotečnih področij.

Zato so tudi številni bibliotekarji objavili svoja razmišljanja in predloge za realizacijo predlaganega koncepta.

Bibliotečni sistem NDR temelji na načelu: Enotni bibliotečni sistem mora biti organiziran po obeh osnovnih principih, po katerih morajo knjižnice posredovati literaturo in informacije — po regionalnem in strokovnem principu. Sistem vseh knjižnic je treba izgraditi kot organizacijo obeh trdnih knjižničnih mrež, ki se med seboj dopolnjujeta in pokrivata. Mreža splošnih javnih knjižnic služi potrebam po splošni literaturi, mreža strokovnih knjižnic pa po specialni literaturi. V skladu s tem osnovnim principom zahteva odredba o nalogah bibliotečnega sistema izgradnjo splošnih znanstvenih knjižnic v okrajih in izgradnjo centralnih strokovnih knjižnic za strokovno mrežo. Bibliotečna odredba predvideva za vsak okraj splošno znanstveno knjižnico. Vendar re-

šujejo posamezni okraji oskrbo z znanstveno literaturo v skladu z obstoječo strukturo knjižnic. Tako bodo napr. v okrajih Rostock, Halle, Leipzig, Gera univerzitetne knjižnice centri za znanstveno literaturo okraja. V okrajih Neubrandenburg, Frankfurt, Cottbus, Magdeburg, Karl Marx-Stadt, Suhl bodo mestnim okrajnim knjižnicam dodelili ustrezno in večjo funkcijo, predvsem pa jih oskrbeli z znanstveno literaturo. Popolnoma drugačno je izhodišče v okrajih Erfurt, Potsdam, Schwerin in Dresden. Tu obstaja deželna knjižnica, ki deluje kot znanstvena knjižnica regije. V teh krajih se bo znanstvena knjižnica združila z mestno in okrajno knjižnico v nov tip splošnoznanstvene knjižnice okraja.

Tako pester položaj na terenu je nujno povzročil tudi različna gledanja in razlage koncepcije. Čeprav se bibliotekarji disciplinirano drže besedila odredb in koncepcije, pa srečamo tudi mnenja, da je treba razumeti zahtevo odredbe po splošnoznanstveni knjižnici bolj kot oskrbo prebivalcev z znanstveno literaturo. V članku H. Wernerja srečamo teoretične pobude za realizacijo sistema, izvemo pa tudi, da bodo morali razčistiti nekaj terminoloških nejasnosti v nazivih svojih knjižnic.

Osnutek odredbe o izgradnji in poslovanju centralnih strokovnih knjižnic je sprožil vrsto nejasnosti glede okrajnih centralnih strokovnih knjižnic. V svojem članku K diskusiji o teritorialnih in strokovnih knjižničnih mrežah enotnega bibliotečnega sistema E. Marks jasno pokaže, da je tu po sredi nesporazum. Strokovna knjižnična mreža ima samo tedaj smisel, če je organizirana po strokovnem principu in deluje kot center za določeno strokovno literaturo. Njegova najmanjša enota je strokovna knjižnica inštituta ali enota z zelo ozko specializacijo v okviru celotne

stroke. Vrednost njenega sodelovanja v strokovni mreži je v enkratnosti njenih specialnih zbirk. Okrajne strokovne knjižnice bi pa morale za orientacijo in izpopolnjevanje v stroki izbirati tudi literaturo, ki je enako potrebna v vseh okrajih. S tem postane tako imenovani strokovni princip pravi regionalni princip preskrbe z literaturo in naloga, ki naj bi jo prevzele in izpolnjevale okrajne strokovne knjižnice, spada v kompetenco regionalne bibliotečne mreže. Javna mreža mora zadovoljevati potrebe območja v dogovoru s strokovnimi knjižnicami ustanov in podjetij za vso splošno znanstveno in strokovno literaturo. Raziskovalno in tujo strokovno literaturo kupujejo samo centralne strokovne knjižnice. Obe mreži, strokovno in teritorialno, je mogoče povezati le tako, da se razmeji torišče dela in funkcija obeh velikih knjižnic, Nemške državne knjižnice in Nemške knjižnice v Leipzigu s centralnimi strokovnimi knjižnicami, zaključuje avtor. Ker smo tudi v poročilu o lanskem letniku omenili priprave za študij elektronike v knjižnicah, moramo povedati, da so se bibliotekarji povezali z drugimi socialističnimi deželami, predvsem s Sovjetsko zvezo, ki ima v Moskvi inštitut za te raziskave. Zanimivo je tudi poročilo G. Schwarza o znanstvenem kolokviju o priliki 20. obletnice ustanovitve Nemške demokratične republike, katerega tema je bila Mednarodno sodelovanje pri pripravah za avtomatsko obdelovanje podatkov v knjižnicah. Iz poročila vidimo, da bodo nemške knjižnice, predvsem tehnične, uporabljale izsledke, ki jih je že dosegla tehnična informacija, kajti raziskave so v mnogočem identične. Zato bo tudi stalna komisija za koordinacijo znanstvenotehničnih raziskav pri RGW razširila svoj kompleks tem na uporabo elektronike v tehničnih knjižnicah.

Breda Filo

Organizacija

JESENSKO POSVETOVANJE V MARIBORU

Jesenskega strokovnega posvetovanja slovenskih knjižničarjev v Mariboru se je v dneh 8. in 9. oktobra 1970 udeležilo preko 180 udeležencev iz vse Slovenije. To vsakoletno posvetovanje je strokovno pripravilo republiško bibliotekarsko društvo, vso tehnično organizacijo posvetovanja in strokovnega izleta pa je prevzelo in v zadovoljstvo vseh udeležencev zelo uspešno izvedlo naše mariborsko bibliotekarsko društvo.

Kot gostje so se posvetovanja udeležili tudi podpredsednik mariborske občinske skupščine tov. Stojan Požar, pomočnik republiškega sekretarja za prosveto in kulturo tov. dr. Branko Berčič, član odbora ZMKD in predsednik pododbora Društva pisateljev v Mariboru tov. Janez Švajncer, predsednik Društva bibliotekarjev Makedonije tov. Lazo Jarastanovski, predsednik skopskega bibliotekarskega društva tov. Trajan Filipovski ter predstavnik Narodne in študijske knjižnice v Trstu tov. Marijan Pertot. Pozdravne brzojavke pa so med drugim poslali tudi Društvo bibliotekarjev Hrvatske, bibliotekarji Črne gore in Centralna biblioteka SR Črne gore.

Osnovna naloga jesenskega strokovnega posvetovanja je bilo obravnavanje zelo kompleksne problematike, ki smo jo združili v temo »Konceptcija razvoja knjižničarstva v Sloveniji«. Prvi dan posvetovanja, 8. oktobra, je bil zelo obsežni delovni program razdeljen na dva dela. V dopoldanskem delu je imel informativni uvodni referat tov. Avgust Vižintin, upravnik Delavske knjižnice iz Ljubljane, ki se je v kratkih obrisih dotaknil problematike, o kateri razpravljamo že dalj časa, to je o uvajanju standardov in norm v poslovanje posameznih vrst knjižnic. Pri tem pa je poudaril, da so vse naše letošnje razprave o teh problemih (na spomladanskem plenumu in jesenskem posvetovanju) samo logično nadaljevanje razprav s posvetovanja v Ptuj in da so vsa ta naša sedanja prizadevanja le nadaljnji korak do končne razjasnitve nekaterih problemov in da bo v prihodnosti potrebno še precej naporov za uresničitev tako pričakovane realizacije tega vprašanja.

Po uvodnem referatu predsednika društva tov. Avgusta Vižintina je podala tov. Breda Filo, bibliotekarka Visokošolske in študijske knjižnice iz Maribora, v izčrpnem referatu »Vključevanje študijskih knjižnic v knjižničarski sistem Slovenije« problematiko in vlogo študijskih knjižnic, orisala je njihov zgodovinski razvoj in analizirala posamezne bibliotečne tipe, nadalje je še obravnavala problematiko javnih in znanstvenih knjižnic, reformo javnega knjižničarstva v svetu, govorila je o oblikah integracije znanstvene in javne knjižnice, o bibliotečnem sistemu v Sloveniji ter na koncu svojega referata tudi podala konkretne predloge v zvezi z orisom sedanjega in bodočega položaja študijskih knjižnic v splošnem konceptu slovenskega knjižničarstva. V dopoldanskem delu posvetovanja je imela svoj referat »Vključevanje občinskih knjižnic v knjižnični sistem Slovenije« tudi tov. Ančka Korže-Strajnar, vodja matične službe Narodne in univerzitetne knjižnice iz Ljubljane. V svojem referatu je

nakazala osnove za standarde javnih knjižnic in pri tem obravnavala predvsem družbeni položaj in funkcijo javnih knjižnic, medsebojno povezovanje javnih knjižnic in financiranje javnih knjižnic, govorila je nadalje še o knjižničnem gradivu, o njegovi strokovni ureditvi, o prostorih in opremljenosti knjižnic, o knjižničnih delavcih, kakor tudi o času poslovanja, o obiskovalcih in o izposoji.

Po končanem dopoldanskem delu posvetovanja so imeli udeleženci na voljo štiri strokovne ogledе in sicer ogled Visokošolske in študijske knjižnice, ogled Mestne knjižnice, ogled Delavske knjižnice in obisk Višje tehnične šole. V vseh treh knjižnicah so imeli možnost ogleda knjižnice in njene ureditve ter poslovanja, na Višji tehnični šoli pa po krajši teoretični obrazložitvi delovanja elektronskega računalnika tudi praktično demonstracijo njegove uporabe v knjižnicah.

V popoldanskem nadaljevanju posvetovanja je tov. Martina Šircelj, upravnica Pionirske knjižnice iz Ljubljane, obravnavala temo »Solske knjižnice v sistemu izobraževanja«. V svojem referatu je obrazložila osnovne naloge šolske knjižnice, pomembnost dobro izbranega, številčno ustreznega in strokovno urejenega knjižnega fonda, vključevanje v učnovzgojni program, status knjižničarja, naloge strokovne pedagoške knjižnice, financiranje ipd. Naslednji referat je imel tov. Jaro Dolar, ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice iz Ljubljane, o temi »Visokošolske knjižnice in njih prihodnja usmeritev«, v kateri se je dotaknil mnogih zelo perečih in celo kočljivih vprašanj, ki se pojavljajo v naših visokošolskih knjižnicah in ki jih bomo slej ko prej prisiljeni v blagor slovenskega, predvsem pa visokošolskega knjižničarstva urediti v smislu porajajočih se tendenc splošnega razvoja, kakor seveda tudi popolnoma ozko strokovno bibliotekarskega. Kot dopolnilo njegovemu referatu pa je podala tov. Miša Sepe, bibliotekarka Narodne in univerzitetne knjižnice iz Ljubljane, kratko informacijo »Standardi v univerzitetnih knjižnicah«, v kateri je opisala osnovna izhodiščna načela in poglede pri oblikovanju standardov za univerzne knjižnice.

Na osnovi problematike, ki so jo podali posamezni referenti v dopoldanskem in popoldanskem delu posvetovanja, se je razvila zelo živahna in plodna razprava. V njej so sodelovali tov. Bruno Hartman, Alfonz Kopriva, Ignac Kamenik, Sonja Tovornik, tov. Majcen, Janko Krek, Breda Filo, dr. Branko Berčič, Mara Slajpah-Zorn idr.

V večernih urah prvega dne posvetovanja pa so predstavniki Skupščine občine Maribor in Zveze kulturnih delavcev Maribora priredili prijeten sprejem za vse udeležence posvetovanja v prostorih likovnega salona Rotovž.

Drugi dan posvetovanja, 9. oktobra, je bil le v dopoldanskem delu posvečen strokovnemu posvetovanju. Posvetovanje je pričela tov. Mara Slajpah, ravnateljica Centralne tehniške knjižnice iz Ljubljane, z referatom »Knjižnice na dvojezičnih področjih«. V svojem referatu je obravnavala problematiko knjižnic za pripadnike italijanske in madžarske narodnosti v Sloveniji ter med drugim obrazložila zakonske in samoupravne predpise, strukturo prebivalcev na narodnostno mešanih območjih, organizacijo knjižnične mreže za pripadnike obeh narodnosti, govorila je nadalje o delu študijskih, ljudskih in šolskih knjižnic ter o njihovi vlogi za pripadnike teh dveh narodnosti, o prostorih in o financiranju, seznanila pa je udeležence tudi s primerom organizacije knjižničarstva za pripadnike švedske narodnosti na Finskem. Osnovni referat sta nato dopolnila s svojima informacijama še tov. Štefan Sedonja, ravnatelj študijske knjižnice iz Murske Sobote, »O knjižnicah za pripadnike madžarske narodnosti« in tov. Srečko Vilhar, ravnatelj študijske knjižnice iz Kopra, »O knjižnicah za pripadnike italijanske narodnosti«. Oba referenta sta s konkret-

nimi podatki in ugotovitvami analizirala dejansko stanje in prikazala položaj knjižnic za obe narodnosti na Slovenskem, kakor seveda tudi položaj naših, slovenskih knjižnic na narodnostno mešanih področjih, ter tako obogatila osnovni referat. Pri obravnavanju te dokaj problematične teme pa seveda nista pozabila posebej podčrtati problematike slovenskih knjižnic onstran meja, saj je vprašanje teh naših knjižnic veliko bolj pereče, kakor pa položaj italijanskih in madžarskih v naših obmejnih predelih. Pri tem pa je tov. Sedonja posebno poudaril, »toda pri vsem tem pa le ne smemo pozabiti, da žive na dvojezičnem področju tostran in onstran državne meje tudi — Slovenci«. K temu lahko dodamo le to, če bodo našle te njegove besede pravičen odziv, tedaj lahko pričakujemo, da bomo vprašanje teh vrst knjižnic reševali v zadovoljstvo obeh narodnosti, živečih na določenih področjih.

Sledila je razprava, ki je pa bila znatno skromnejša od prejšnjega dne. Kaže, da je bila problematika, ki so jo posamezni referenti obravnavali, drugi dan posvetovanja za udeležence manj privlačna in zato je po krajši debati bilo jesensko strokovno posvetovanje slovenskih bibliotečnih delavcev končano in predsedujoči tov. Jaro Dolar se je vsem udeležencem zahvalil za njihovo udeležbo in za zelo intenzivno sodelovanje.

V popoldanskem času drugega dne so odšli udeleženci na izlet v Slovenske gorice. Med potjo so si v Lenartu ogledali njegove znamenitosti, obiskali matično knjižnico, sprejel pa jih je tudi predsednik občinske skupščine; v Gradišču so si ogledali spominsko ploščo dr. L. Kraigherju, I. Brnčiču in I. Cankarju ter druge znamenitosti; v Ljutomeru so si ogledali spomenik F. Miklošiču in spominsko ploščo H. Schreinerju; bili so tudi v Jeruzalemu, Ptuj in se polni lepih vtisov vrnili v Maribor ter tako s prijetnimi spomini zaključili posvetovanje.

STATISTIKA O JAVNIH KNJIŽNICAH ZA LETO 1970

Statistični podatki kažejo, da smo v letu 1970 v splošnoizobraževalni mreži knjižnic kljub neugodnemu finančnemu položaju knjižnic dosegli premik. Nakup nove literature sicer še vedno upada in je v preteklem letu ponovno padel za več kot 20 %. Imamo celo velike knjižnice, ki niso kupile skoraj nobene literature, če odštejemo obvezni izvod knjig ali periodike.

Obisk v knjižnicah je narasel na 1.426.000 obiskovalcev, torej v primeri s preteklim letom za 30 %. Izposoja knjig in drugega knjižnega gradiva se je dvignila na 2,778.277 knjižnih enot, kar pomeni povprečno 16 % povečanje proti letu 1970. Že iz teh podatkov lahko sklepamo, da izposoja narašča za polovico počasneje kot pa obisk bralcev v knjižnicah. Tak neugoden razvoj povzroča premajhna in neustrezna nabava nove literature in gotovo tudi premajhna dostopnost knjižnega gradiva. V preteklem letu nobena slovenska javna knjižnica ni preurejala svojih prostorov za prost dostop do knjig, čeprav je znano, da bi bilo treba vsaj dve tretjini knjižnic nujno adaptirati in jih ustrezno opremiti.

Razveseljivo je, da velike knjižnice in celo nekatere občinske posvečajo veliko pozornost nabavi periodičnega tiska, kar je spričo velikih potreb po hitri informaciji in informiranosti pomembno. Število naslovov tekoče periodike je v nekaterih večjih knjižnicah naslednje:

Osrednja knjižnica Kranj	278
Delavska knjižnica Ljubljana	123
Mestna knjižnica Maribor	150
Ljudska in študijska knjižnica Ptuj	132

Visokošolska in študijska knjižnica Maribor	1338
Študijska knjižnica Murska Sobota	300
Študijska knjižnica Ravne na Koroškem	217
Študijska knjižnica Celje	930
Študijska knjižnica Koper	116
Goriška knjižnica Nova Gorica	500
Študijska knjižnica Novo mesto	500

Občinske javne knjižnice	Število zvezkov	Nakup	Izposoja	Število obiskov	Finančna sredstva	
					skupaj	za knjige
1. AJDOVŠČINA						
matična	6 759	508	16 770	9 941	79 910.—	27 750.—
druge	1 843	145	3 415	1 963	—	—
2. BREŽICE						
matična	10 551	619	15 601	9 383	65 450.—	14 660.—
druge	6 522	96	2 842	1 774	4 950.—	—
3. CELJE						
matična	98 216	1 127	21 785	14 408	582 580.—	71 390.—
druge	86 878	2 144	157 056	—	430 460.—	61 140.—
4. CERKNICA						
matična	zaprta					
druge	ni podatkov					
5. ČRNOMELJ						
matična	5 979	243	9 189	5 918	49 450.—	10 640.—
druge	233	14	85	—	—	—
6. DOMŽALE						
matična	13 551	562	24 644	11 983	81 460.—	21 290.—
druge	6 512	299	3 151	1 889	—	—
7. DRAVOGRAD						
matična	nimajo					
druge	ni podatkov					
8. G. RADGONA						
matična	8 655	197	5 518	3 843	43 750.—	8 300.—
druge	nimajo					
9. GROSUPLJE						
matična	9 508	536	15 295	6 286	54 360.—	18 220.—
druge	nimajo					
10. HRASTNIK						
matična	nimajo					
druge	7 529	180	5 235	2 151	37 760.—	4 000.—
11. IDRJA						
matična	28 160	1 234	27 441	13 480	196 660.—	35 690.—
druge	1 228	12	708	247	—	—
12. IL. BISTRICA						
matična	9 142	483	8 836	6 887	64 160.—	4 570.—
druge	—	—	—	—	—	—

Občinske javne knjižnice	Število zvezkov	Nakup	Izposoja	Število obiskov	Finančna sredstva	
					skupaj	za knjige
13. IZOLA matična druge	15 745 nimajo	749	12 327	12 303	92 120.—	17 930.—
14. JESENICE matična druge	34 401 15 880	578 180	46 575 6 211	21 019 3 427	167 950.— 5 470.—	18 480.— —
15. KAMNIK matična druge	15 120 4 022	1 215 262	21 586 1 865	9 339 729	130 830.— 8 100.—	39 120.— —
16. KOČEVJE matična druge	14 187 805	416 —	21 958 272	14 256 112	94 220.— —	15 620.— —
17. KOPER matična druge	100 756 20 074	302 1 010	17 132 62 930	16 397 40 339	379 720.— 157 830.—	20 390.— 40 660.—
18. KRANJ matična druge	125 706 9 984	4 203 240	137 205 5 878	97 197 3 451	874 610.— 4 390.—	157 310.— —
19. KRŠKO matična druge	4 820 5 026	338 260	6 775 3 296	3 556 2 149	90 810.— —	8 220.— —
20. LAŠKO matična druge	nimajo 4 310	137	2 544	1 914	5 810.—	2 860.—
21. LENART matična druge	8 351 498	1 141 78	2 203 97	1 801 50	71 430.— —	30 940.— —
22. LENDAVAL matična druge	ni podatkov —					
23. LITIJA matična druge	5 140 nimajo	201	4 177	—	21 240.—	7 970.—
24. LJUBLJANA BEŽIGRAD matična druge	20 430 4 922	1 300 171	85 318 2 249	35 030 452	246 770.— 4 490.—	47 280.— —
25. LJUBLJANA CENTER matična druge	106 090 131 624	3 780 5 231	169 043 313 068	68 508 131 429	636 100.— 1 206 350.—	102 000.— 165 930.—
26. LJUBLJANA MOSTE-POLJE matična druge	30 022 nimajo	2 243	119 257	63 264	390 640.—	90 020.—

Občinske javne knjižnice	Število zvezkov	Nakup	Izposoja	Število obiskov	Finančna sredstva	
					skupaj	za knjige
27. LJUBLJANA ŠIŠKA						
matična	34 990	1 484	79 409	32 316	260 040.—	43 820.—
druge	12 787	472	26 766	12 076	—	—
28. LJUBLJANA VIČ-RUDNIK						
matična	15 739	1 399	42 887	13 502	135 040.—	48 640.—
druge	11 542	802	18 779	6 920	34 800.—	—
29. LJUTOMER						
matična	11 107	1 543	6 577	—	62 010.—	9 640.—
druge	2 075	86	3 022	—	—	—
30. LOGATEC						
matična	4 336	328	6 918	3 081	12 480.—	9 050.—
druge	nimajo					
31. MARIBOR						
matična	134 157	5 435	354 196	122 474	809 940.—	142 120.—
druge	226 336	3 714	70 435	65 235	1 500 930.—	214 420.—
32. METLIKA						
matična	2 436	114	2 465	494	4 740.—	3 040.—
druge	nimajo					
33. MOZIRJE						
matična	ni podatkov					
druge	—					
34. MURSKA SOBOTA						
matična	56 394	140	20 452	12 510	313 790.—	32 050.—
druge	24 946	944	45 346	22 324	132 620.—	18 400.—
35. NOVA GORICA						
matična	65 597	1 976	54 337	29 828	442 860.—	80 920.—
druge	1 581	94	—	—	—	—
36. NOVO MESTO						
matična	144 382	1 608	41 276	24 757	406 290.—	—
druge	8 147	1 394	5 004	2 306	9 880.—	—
37. ORMOŽ						
matična	5 052	277	8 317	4 988	45 570.—	8 350.—
druge	2 485	45	4 439	1 250	—	—
38. PIRAN						
matična	26 124	756	47 094	23 004	136 570.—	25 460.—
druge	2 418	71	239	—	—	—
39. POSTOJNA						
matična	16 777	1 008	32 132	12 620	212 800.—	34 430.—
druge	3 200	—	—	—	—	—
40. PTUJ						
matična	61 952	1 162	50 169	21 249	347 680.—	45 470.—
druge	6 923	88	8 919	3 535	3 000.—	—

Občinske javne knjižnice	Število zvezkov	Nakup	Izposoja	Število obiskov	Finančna sredstva	
					skupaj	za knjige
41. RADLJE OB DRAVI matična druge	nimajo ni podatkov					
42. RADOVLJICA matična druge	9 805 25 635	461 1 035	17 913 39 049	7 764 17 088	130 520.— —	45 110.— —
43. RAVNE NA KOROSKEM matična druge	55 520 31 191	3 220 1 382	20 530 23 237	6 374 8 446	328 700.— 59 490.—	56 150.— —
44. RIBNICA matična druge	8 154 nimajo	—	6 637	4 778	30 790.—	6 700.—
45. SEVNICA matična druge	4 280 nimajo	284	5 334	2 880	21 790.—	10 240.—
46. SEŽANA matična druge	17 112 nimajo	650	10 587	7 503	104 930.—	24 560.—
47. SLOVENJ GRADEC matična druge	11 575 1 812	570 35	17 320 674	6 724 332	77 170.— 1 390.—	14 680.— —
48. SLOVENSKA BISTRICA matična druge	11 330 nimajo	401	24 165	14 784	79 310.—	11 540.—
49. SLOVENSKE KONJICE matična druge	8 360 1 965	326 6	13 974 951	7 610 694	39 310.— —	10 980.— —
50. SENTJUR PRI CELJU matična druge	nimajo 3 473	337	4 200	2 600	11 700.—	4 040.—
51. ŠKOFJA LOKA matična druge	25 448 nimajo	1 449	29 001	7 359	152 190.—	55 190.—
52. ŠMARJE PRI JELSAH matična druge	nimajo 880	45	391	248	2 300.—	—
53. TOLMIN matična druge	13 391 nimajo	1 336	11 981	6 275	110 623.—	37 560.—

Občinske javne knjižnice	Število zvezkov	Nakup	Izposoja	Število obiskov	Finančna sredstva	
					skupaj	za knjige
54. TRBOVLJE						
matična	19 017	325	19 711	9 566	88 380.—	7 320.—
druge	4 929	382	6 881	3 716	11 500.—	—
55. TREBNJE						
matična	6 628	520	7 748	2 981	45 380.—	21 450.—
druge	2 004	—	780	392	—	—
56. TRŽIČ						
matična	10 500	530	10 143	8 119	78 110.—	25 920.—
druge	nimajo					
57. VELENJE						
matična	12 257	784	20 317	11 673	153 650.—	25 340.—
druge	nimajo					
58. VRHNIKA						
matična	6 790	453	11 351	6 022	51 640.—	14 950.—
druge	4 354	171	2 371	1 310	30 640.—	—
59. ZAGORJE						
matična	11 030	638	21 222	9 862	73 250.—	28 150.—
druge	nimajo					
60. ŽALEC						
matična	7 291	400	10 832	8 470	68 020.—	19 990.—
druge	18 782	444	12 560	5 384	11 310.—	—

KAZALO — SOMMAIRE

ČLANKI — ARTICLES

<i>Dolar Jaro</i> : Vloga visokošolskih knjižnic — Le rôle des bibliothèques universitaires	36
<i>Filo Breda</i> : Knjižnični sistem Slovenije — Le système des bibliothèques en Slovénie	3
<i>Hartman Bruno</i> : Dunajska dvorna knjižnica in njeni slovenski knjižničarji — La Bibliothèque Nationale de Vienne et ses bibliothécaires slovènes	97
<i>Kobe Marjana</i> : Nekaj metodičnih napotkov za skupinske (razredne) oblike dela z obiskovalci šolske knjižnice — Quelques conseils méthodiques pour le travail collectif (en classe) avec les visiteurs d'une bibliothèque scolaire	107
<i>Korže-Strajnar Ančka</i> : Osnove za standardne javnih knjižnic — Les bases pour les standards des bibliothèques publiques	53
<i>Pivec-Stelè Melitta</i> : Srednjeveške knjižnice v Sloveniji — Les bibliothèques médiévales en Slovénie	87
<i>Sedonja Stefan</i> : Še o knjižnicah za pripadnike madžarske narodnosti v SR Sloveniji — Encore sur les bibliothèques destinées à la minorité hongroise en Slovénie	79
<i>Sepe Miša</i> : Standardi univerznih knjižnic — Les standards des bibliothèques de l'Université	44
<i>Sircelj Martina</i> : Osnutek standardov šolskih knjižnic — Une ébauche des standards des bibliothèques scolaires	48
<i>Šlajpah-Zorn Mara</i> : Knjižnice za pripadnike italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji — Les bibliothèques pour les minorités italienne et hongroise en Slovénie	60
<i>Tovornik Sonja</i> : Specialne tehniške knjižnice v SR Sloveniji — Les bibliothèques techniques en Slovénie	116
<i>Vilhar Srečko</i> : Še o knjižnicah za pripadnike italijanske narodnosti v SR Sloveniji — Encore sur les bibliothèques destinées à la minorité italienne en Slovénie	77
<i>Vičintin Avgust</i> : Ob razpravah o standardih v knjižnicah — Sur les discussions des standards dans les bibliothèques	59

ZAPISKI — NOTES

<i>Kert Zlata</i> : O potujoči knjižnici v mariborski občini — Sur la bibliothèque ambulante dans la commune de Maribor	127
<i>Knjižne razstave študijskih knjižnic v letu 1970</i> — Les expositions des livres dans les bibliothèques d'étude en 1970	132
<i>Vilhar Srečko</i> : Periodični tisk v Italiji — La presse périodique en Italie	130

IN MEMORIAM

<i>Dolar Jaro</i> : Josip Rijavec	140
<i>Klemenčič Ivan</i> : Ludvik Zepič	141
<i>Slajpah-Zorn Mara</i> : Alojz Hrovat	139

BIBLIOGRAFIJA — BIBLIOGRAPHIE

<i>Munda Jože</i> : Slovenske bibliografije v letu 1970 — Les bibliographies slovènes en 1970	143
<i>Pacheiner Vlasta</i> : Bibliotekarska, bibliografska in dokumentalistična literatura — Ouvrages concernant les bibliothèques, la bibliographie et la documentation	149
<i>Reisp Sonja</i> — <i>Anka Vidovič-Miklavčič</i> : Bibliografija člankov o delavskem gibanju na Slovenskem od začetkov do leta 1941 — La bibliographie des articles sur le mouvement ouvrier en Slovénie depuis ses débuts jusqu'à 1941	154

OCENE IN POROČILA — COMPTES RENDUS

Berčič: Tiskarstvo na Slovenskem (<i>Branko Reisp</i>)	168
Bibliotekar, 1969 (<i>Boža Pleničar</i>)	180
Bibliotekarz, 1970 (<i>Marko Kranjec</i>)	180
Biblioteki SSSR, 1969 (<i>Marko Kranjec</i>)	182
Bücherei und Bildung, 1970 (<i>Bruno Hartman</i>)	183
Bulletin de l'Unesco à l'intention des bibliothèques, 1970 (<i>Lepša Sturm</i>)	185
Bulletin des bibliothèques de France, 1970 (<i>Jožica Pirc</i>)	187
Gerlanc: Bibliografija Antona Sovreta (<i>Boža Pleničar</i>)	169
Informatik, 1970 (<i>Stanislav Kos</i>)	187
International Library Review, 1970 (<i>Katarina Bogataj</i>)	190
Kolerič-Pertot: Bibliografija slovenskega tiska v Italiji II (<i>France Dobrovoljc</i>)	170
Nachrichten für Dokumentation, 1970 (<i>Stanislav Kos</i>)	191
Pleničar: Ciciban — Pionir in Slovenski pionir (<i>Jože Munda</i>)	172
Posavec-Sepe: Narodnoosvobodilni boj Slovencev (<i>N. P.</i>)	171
Priručnik za poslovanje specialnih knjižnic (<i>Miša Sepe</i>)	173
Verona: Die Aufhebung der kroatischen Klosterbibliotheken unter Josef II (<i>M. Pivec-Stelè</i>)	176
Verona: Pravidnik i priručnik za izradu abecednih kataloga I (<i>Maks Veselko</i>)	178
Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, 1970 (<i>Vasja Sterlè</i>)	194
Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1970 (<i>Breda Filo</i>)	196

ORGANIZACIJA — ORGANISATION

Jesensko posvetovanje v Mariboru	198
Statistika o javnih knjižnicah za leto 1970	200

PRI DRUŠTVU BIBLIOTEKARJEV SLOVENIJE LAHKO NAROČITE:

Abecedni imenski katalog, Ljubljana 1967, 25 din

Berkopec O.: France Prešeren v češki literaturi, Ljubljana 1964, 5 din

Četrti kongres Saveza društava bibliotekara Jugoslavije, Beograd 1960, 7 din

Drugi i treći kongres Saveza društava bibliotekara Jugoslavije, Ljubljana 1958, 7 din

Gerlanc B.: Slovenske ljudske knjižnice, Ljubljana 1955, 2 din

Knjižnica, Glasilo Društva bibliotekarjev Slovenije, letnik II/1958 (2 din), III/1959 (6 din), IV/1960 (6 din), V/1961 (6 din), VI/1962 (6 din), VII/1963 (10 din), VIII/1964, št. 3/4 (5 din), IX/1965 (10 din), X/1966 (20 din), XI/1967 (20 din), XII/1968 (20 din), XIII/1969 (20 din), XIV/1970 (20 din)

Logar J.: Uvod v bibliografijo, Ljubljana 1970, 50 din

Peti kongres Saveza društava bibliotekara Jugoslavije, Sarajevo 1964, 10 din

Priročnik za poslovanje specialnih knjižnic, Ljubljana 1969, 28 din

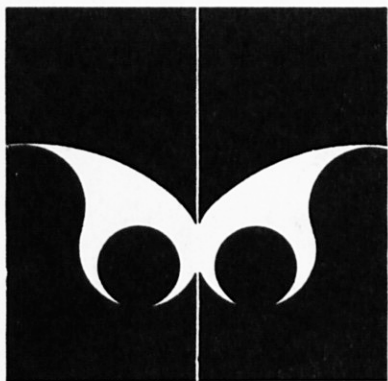
Prvi kongres bibliotekara FNRJ, Beograd 1950, 2 din

Seznam tujih periodik, Ljubljana 1962, 11 din

Slovenska bibliografija za leto 1948 (0,83 din), 1949 (1,5 din), 1950 (5,15 din), 1951 (7,9 din), 1954 (15 din), 1955 (15 din), 1956 (30 din), 1957 (45 din), 1958 (20 din), 1959 (24 din), 1960 (32 din), 1961 (32 din), 1962 (32 din), 1963 (32 din), 1964 (32 din), 1965 (36 din), 1966 (44 din), 1967 (44 din)

Univerzalna decimalna klasifikacija, Ljubljana 1967. 80 din (za knjižnice in knjižničarje 50 din), Abecedni register, 1971, 30 din (20 din)

Vrančič R.: Uporaba knjižničnega gradiva in informacijska služba v knjižnicah, Ljubljana 1969, 15 din

Knjižnica. Glasilo Društva bibliotekarjev Slovenije — Izdaja Društvo bibliotekarjev Slovenije — Uredili: Vlasta Pachetner, Branko Reisp in Maks Veselko (odgovorni urednik) — Oprema Zdravko Vatovec — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Turjaška 1 — Letna naročnina 20 din (za člane je vračunana v članarini) — Tekoči račun 501-8-79/1 — Natisnila Univerzitetna tiskarna univerze v Ljubljani